

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE DIŞ
POLİTİKA KARAR ALMA SÜREÇLERİ VE
KURUMLARI

Ela Ecrin SERDAR

2501151185

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Özgün ERLER BAYIR

İstanbul,2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ELA ECRİN SERDAR Numarası : 2501151185
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Danışmanı : DOÇ. DR. ÖZGÜN ERLER BAYIR
Tez Savunma Tarihi : 30.05.2019 Saati : 15:00
Tez Başlığı : "AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE DİŞ POLİTİKA KARAR ALMA SÜREÇLERİ VE KURUMLARI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. YAŞAR ONAY		KABUL
2- DOÇ. DR. ÖZGÜN ERLER BAYIR		KABUL
3- DR. ÖĞR. ÜY. GÖKHAN AK		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜY. ERTAN EROL		
2- DR. ÖĞR. AKİF BAHADIR KAYNAK		

ÖZ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE DIŞ POLİTİKA KARAR ALMA SÜREÇLERİ VE KURUMLARI

Ela Ecrin SERDAR

Bu çalışmanın temel amacı Amerika Birleşik Devletleri'nde dış politika karar alma sürecinin nasıl işlediğini ve bu süreci yöneten kurum ve kuruluşların yanı sıra dış politikada nihai karara ulaşırken süreci etkileyen değişkenlerin neler olduğunu incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın ilk bölümünde dış politika karar alma yetkisinin anayasal düzeyde kimlere ait olduğu ve söz konusu yetkili organların anayasal çerçevedeki hak ve yükümlülükleri incelenmiştir. İkinci bölümde, karar alma sürecini etkileyen hükümet dışı aktörlerin ve Amerika Birleşik Devletleri dış politikasının toplumsal kaynakları üzerinde durulmuştur. Son olarak üçüncü bölümde ise ABD dış politikası yaklaşımları doğrultusunda ülkenin dış politika kültürü, ilke ve ikilemleri, ulusal ve uluslararası düzeyde süreci şekillendiren etmenler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ABD siyasi sistemi, Başkan, Kongre, hükümet dışı aktörler, ABD dış politikasının ayırt edici özellikleri.

ABSTRACT

US FOREIGN POLICY DECISION-MAKING PROCESSES AND INSTITUTIONS

Ela Ecrin SERDAR

The purpose of this thesis is to study how US foreign policy decision-making processes are conducted and what the variables, which have an impact on the process, are while trying to reach the final decision. For this purpose, in the first part of the thesis it was examined who have constitutionally the authority to make foreign policy decisions and what the rights and obligations of these authorised bodies are. In addition to this, it was put on emphasis on non-governmental bodies and societal sources of American foreign policy which try to shape the decision-making processes. In the last part of the thesis, in accordance with the US foreign policy approaches, American foreign policy culture, the principles and dilemmas of the country's foreign policy and the factors which can shape the decision-making processes are analyzed at both national and international levels.

Key Words: US political system, President, Congress, Non-governmental Bodies, Patterns of American Foreign Policy.

ÖNSÖZ

Amerika Birleşik Devletleri attığı adımlarla dünya siyasetinde çok önemli bir yer edinmiş ve uluslararası bir aktör olarak dış politikasında aldığı kararlarla diğer ülkeler üzerinde ekonomik, siyasi ve kültürel etkiler bırakarak dünya devletleri ile arasındaki dış ilişkileri şekillendirmeye çalışmıştır. Bu nedenle tüm dünyayı bu denli etkisi altına almak isteyen büyük bir devletin dış politika kararlarını nasıl aldığı ve rotasını nasıl belirlediği üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu çalışma, başta “Amerika Birleşik Devletleri dış politikasını kim yapar” sorusuna bir cevap bulmayı ve sonrasında dış politikada nihai karara ulaşmak için, karar verme aşamasında süreci dolaylı ya da dolaysız olarak etkileyen, belirleyen ve şekillendiren unsurların neler olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. ABD’nin bir ulus-devlet yapılanmasından farklı olarak oluşum itibariyle diğer devletlerle benzerlik göstermemesi devletin farklı bir dış politika algısına sahip olmasını sağlamıştır. Bu çalışmada, federal bir devlet düzeni içerisinde dış politika karar verme mekanizmasının aktörleri ve ABD devlet sistemimin karmaşık yapısı açıklanmaya çalışılmıştır.

Büyük emek ve istekle hazırladığım bu çalışmamda, çok yoğun iş temposuna rağmen yardımlarını hiç esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Hakan GÜNEŞ’e ve Doç. Dr. Özgün Erler BAYIR’a, ilk günden son güne kadar bana olan inancıyla beni her zaman motive eden, tezimin yazım aşamasında çok stresli olduğum zamanlarda bırakıp gitmememi sağlayan ve yazıp bitirdiğim her sayfada benimle birlikte sevinen yol arkadaşım Erdem COŞARDERELİOĞLU’na, her durumda beni koşulsuz destekleyen ve bu süreçte beni hiç yalnız bırakmayan annem Hanım SERDAR’a, ablalarım Delay EMİR ve Mehtap SERDAR’a, kardeşim Ersen SERDAR’a ve dostum Merve GÜLSUYU’na içten teşekkürü bir borç bilirim.

Ela Ecrin SERDAR
İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASINDA KURUMSAL YAPI

1.1.Anayasal Düzey	9
1.2.Yasama	10
1.2.1.Kongre.....	10
1.2.2.Senato.....	13
1.2.3.Temsilciler Meclisi	15
1.3.Yürütme	18
1.3.1.Başkanlık.....	18
1.4.Yargı.....	21
1.4.1.Yüksek Mahkeme	25

ABD DIŞ POLİTİKASININ OLUŞTURULMASINDA ROLÜ OLAN KURUMLAR VE KARAR ALMA SÜREÇLERİNDEKİ YERLERİ

1.5. Yürütmeye Yardımcı Kurumlar	28
--	----

1.5.1.Başkan Yardımcısı	29
1.5.2.Beyaz Saray Ofisi	30
1.5.3.Ulusal Güvenlik Konseyi	32
1.5.4.Kabine	34
1.5.5.Dış İşleri Bakanlığı	36
1.5.6.Savunma Bakanlığı (Pentagon).....	37
1.5.7.Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA)	39
1.6. Yasamaya Yardımcı Kurumlar	41
1.6.1.Komiteler ve Yasama Sürecinin işleyişi	41

İKİNCİ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKASI'NIN OLUŞTURULMASINDA HÜKÜMET DIŞI AKTÖRLER

2.1. Siyasi Partiler	45
2.1.2.Başkanlık Seçimlerinde Adayların Belirlenmesi ve Seçici Kurul	48
2.2.Baskı ve Çıkar grupları	53
2.2.1. Lobiler.....	55
2.2.1.1. Lobiciliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler	60
2.2.1.2. Amerika’da Bulunan Güçlü Lobiler: İsrail Lobisi Örneği	62
2.2.2. Ticari Kuruluşlar	67
2.2.3. İşçi Sendikaları.....	68
2.2.4. Meslek Grupları	69
2.2.5. Tek Bir Alana Yoğunlaşmış Gruplar (Single-Issue Groups)	70
2.2.6. Şirketler.....	71
2.3.Kamuoyu	72

2.4. Medya Kuruluşları ve Basın.....	73
2.5. Çok Uluslu Şirketler.....	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKASINDA KARAR ALMA SÜREÇLERİNE İLİŞKİN FARKLI AÇIKLAMA TEORİLERİ

3.1. ABD'nin Açık Dış Politika Sistemi	77
3.1.1. Dış Politika Kararlarının Alınması Sürecinde Kongre ve Başkan Arasındaki Güç Yarışı.....	79
3.1.2. ABD Dış Politikasının Tarihsel Süreç İçerisindeki Hedefleri ve Öncelikleri.....	82
3.1.3. ABD'nin Dış Politika Kültürü.. ..	88
3.2. ABD Dış Politikasında Karar Verme Sürecini Etkileyen Psikolojik Faktörler ..	92
3.2.1. Başkan'ın Kişisel Özellikleri, İnançları ve Yönetim Tarzı.....	92
3.3. ABD Dış Politikasında Karar Verme Sürecini Etkileyen Ulusal ve Uluslararası Faktörler	100
3.3.1. Uluslararası Faktörler.....	100
3.3.1.1. Dış İlişki Kurulacak Ülkenin Yönetim Şekli.....	100
3.3.1.2. ABD'nin Uluslararası Güvenlik Algısı	102
3.3.2. Ulusal Faktörler	106
3.3.2.1. Kamuoyunun Etkisi	106
3.3.2.2. Ekonomik Çıkarlar : Askeri-Sınai Kompleks.....	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKA KARAR ALMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK: ABD'NİN BÜYÜKELÇİLİĞİNİ TEL AVİV'DEN KUDÜS'E TAŞIMASI KARARI

4.1. Kongre'nin 1995 "Kudüs Büyükelçilik Yasası" ve Başkanın Feragat Yetkisi ..	116
4.2. Senato ve Temsilciler Meclisi'nin Kudüs Kararı Üzerindeki Baskısı.....	120
4.3. Trump'tan Önceki Başkanların Kudüs'ün Statüsü Üzerine Söylemleri	125
4.4. Trump'ın Kudüs Kararı Üzerinde Etkili Olan Sebepler	130
4.5. Amerikan Kamuoyunun ve Medyanın Kudüs Kararına Bakış Açısı	138
SONUÇ.....	144
KAYNAKÇA.....	151

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2-1: 2018 Yılı Amerika Kökenli En Güçlü Şirketler	76
Tablo 4-1: 1995 Kudüs Büyükelçiliği Yasası'nın Senato'da Oylanması.....	120
Tablo 4-2: ABD Büyükelçiliğinin Tel Aviv'den Kudüs'e Taşınmasını Seçim Kampanyalarında Dile Getiren Başlıca ABD Başkan Adayları	130
Tablo 4-3: Kongre Ara Seçimlerinde Adaylara En Çok Bağışı Yapan Lobiler(2018,Milyon\$).....	136
Tablo 4-4: 2017 Yılında Yapılan "ABD'nin Elçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e Taşınmasını Destekliyor Musunuz?" Kamuoyu Anketi Sonuçları	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1-1: Amerika Birleşik Devletleri Yargı Sistemi.....	23
Şekil 1-2: ABD Başkanı Yürütme Ofisi	29
Şekil 1-3 : Ulusal Güvenlik Konseyi’nin Yapısı	32
Şekil 2-1: Aylara Göre Demokrat ve Cumhuriyetçi Partilerin Düzenlediği Caucus ve Primary Sayıları (2004-2016)	50
Şekil 2-2: Başkanlık Seçim Süreci	53
Şekil 2-3: Yıllara Göre Demokrat ve Cumhuriyetçi Lobicilerin Kongreyi Etkilemek İçin Yaptıkları Harcamalar (1990-2016, milyon AB \$)	58
Şekil 2-4: İsrail Yanlısı Lobilerin Yaptığı Lobicilik Harcamaları (1990-2016, milyon ABD\$).....	65
Şekil 2-5: Yıllara Göre AFL-CIO’nun Yaptığı Lobicilik Harcamaları (1998-2016, milyon ABD\$).....	69
Şekil 3-1: Amerikalıların Uzun Vadeli Dış Politika Öncelikleri.....	88
Şekil 3-2: Karar Verme ve İnanç Sistemi arasındaki İkili İlişki.....	93
Şekil 3-3: Başkan Bush’a Verilen Kamuoyu desteği (2001-2008)	109
Şekil 3-4: 2015 Yılında Yapılan “ABD Dış Politikada Nasıl Bir Rol izlemeli?” Kamuoyu Anketi Sonuçları.....	110
Şekil 3-5: ABD’de Yapılan Askeri Harcamalar(2001-2014, milyon ABD\$)	113
Şekil 3-6: 1985-2010 Yılları arasında Amerika’nın Savunma Bütçeleri (milyon ABD\$).....	114
Şekil 4-1: Parti Bazında Kamuoyunda israililere Duyulan Sempati	140

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFL-CIO	: The American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations
AIPAC	: The American Israel Public Affairs Committee
AMA	: Amerikan Medical Association
CIA	: Central Intelligence Agency
EOP	: Executive Office of President
GPO	: Government Publishing Organisation
NRA	: National Rifle Association
NSC	: National Security Council
PAC	: Political Action Committee
TM	: Temsilciler Meclisi
USAID	: United States Agency for International Development

GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde devletler, küresel diplomاسilerinde etkili olabilmek ve sistem içerisinde daha güçlü bir konumda yer alabilmek için kendilerine özgü kültür ve algıları doğrultunda etkili bir dış politikaya sahip olmak isterler. Dolayısıyla her ülkenin kendine özgü dış politika stratejileri, amaçları, ilkeleri ve prensipleri vardır. Ancak bir ülkenin dış politikasında kararların nasıl alındığını ve karar alma aşamasının belirleyici faktörlerinin neler olduğunu ya da hangi aşamalardan geçtiğini anlamak, dış ilişkilerdeki atmosferin neler getireceğini tahmin edebilmeyi kolaylaştırmaktadır. Örneğin; uluslararası alanda bir krizin ortaya çıkmasının ya da krizlerin savaşa yönelik bir eğilim göstermesinin, karar alıcıların dış politikadaki karar verme süreçlerine bakılmaksızın anlaşılabilmesi oldukça güçtür keza bilinmektedir ki kararların alınma şekli nihai sonucu değiştirebilmektedir. Bu nedenle dış politika çalışmalarında karar verme sürecinin analizi oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası sistem içerisindeki önemli konumuyla pek çok ülke üzerinde etkili olmuş ve kendine özgü dış politika algısıyla dünya liderliği için çaba sarf etmiştir. Bu tezin amacı, dış ilişkilerde bu denli etkin bir rol oynayan ve dünya siyasetinin kendi istek ve emelleri doğrultusunda şekillenmesine öncülük eden ABD'nin dış politika yapım sürecinin nasıl işlediğini, dış politika stratejilerinin ve ilkelerinin nasıl oluştuğunu, dış politikasında nihai karara nasıl ulaşıldığını ve en önemlisi Amerika Birleşik Devletleri dış politikasına kim ya da kimlerin karar verdiğini ele almaktır.

Elbette ki dış politikada karar alma sürecini, o ülkenin yönetim biçimine, siyasi yapılanmasına ve devlet sistemine bakılmaksızın anlayabilmek oldukça zordur. Bağımsızlığın kazanılmasının hemen ardından tarihi süreç içerisinde kendisini ekonomik, sosyal ve kültürel alanlar başta olmak üzere pek çok alanda kısa bir süre içerisinde çok büyük oranda geliştiren ABD, yönetim biçimi olarak da bireysel

özgürlüklerin korunabileceği ve erkler ayrılığı ilkesini vurgulayan federal bir devlet yapılanmasıyla Başkanlık sistemini benimsemiştir. ABD Anayasası bu sistem içerisinde devlet yönetimini yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç organ arasında paylaştırmış ve “kontrol ve denge” prensibiyle her bir organın görev ve sorumluluklarını belirtmiştir. Buna göre yasama yetkisi Senato ve Temsilciler Meclisi’nden oluşan Kongre’ye, yürütme görevi Başkan ve yürütme birimlerine ve yargı ise Yüksek Mahkeme’ye aittir. Ülkenin yönetiminde her zaman temel alınan ABD anayasasına göre devlet yönetimini paylaşan bu organların anayasal çerçevede belirtilen görev ve yetkilerinin neler olduğu ve dış politika yapım sürecine katılımları çalışmanın birinci bölümünün ilk alt başlığında detaylı olarak incelenecektir.

ABD anayasası, dış politikanın oluşturulmasında hem Kongre’nin hem de Başkan’ın sorumlu olduğu ifade etmiş ve her birinin görev ve yetki tanımlamalarını ve kendilerine özgü güç kaynaklarını belirtmiştir. Ancak karmaşık bir devlet yapılanması olan ABD’de dış politikanın sadece anayasal yetkileri olan organlarca oluşturulabilmesi mümkün değildir. Özellikle ülkenin lideri olan ve ülkenin iç ve dış politikalarının sorumlusu olarak görülen Başkan’ın tek başına kararlar alabilmesi oldukça zordur. Keza, bilgi toplama, analiz etme ve karar alınacak konu ile ilgili tüm verilerin göz önünde bulundurulabilmesi için Başkan’ın tavsiye ve önerilere ihtiyacı vardır. Bu nedenle, ABD siyasi sisteminde kurumsal yapının yanı sıra ABD dış politikasının oluşturulmasında Başkan’a yardımcı olan pek çok yürütme birimi bulunmaktadır. Birinci bölümün ikinci alt başlığında; yürütmeye yardımcı olan birimlerin başında yer alan Başkan Yardımcısı, Kabine, Beyaz Saray Ofisi, Dışişleri Bakanlığı, Ulusal Güvenlik Konseyi, Savunma Bakanlığı ve CIA gibi pek çok kurumun sürece nasıl katıldıkları irdelenecektir.

Devletin yasama organı olan Kongre, Başkan ve yürütme birimleri üzerinde bir kontrol mekanizması göreviyle son derece önemli bir yere sahiptir. Bir tasarının yasa haline gelmesi için Kongre’nin nasıl çalıştığı ve bu tasarının kabulü ya da reddi gibi kararların nasıl ortaya çıktığını anlayabilmek için Kongre’nin komite sistemine eğilmek gerekmektedir. Yine birinci bölümün ikinci alt başlığında ABD’de bir tasarının nasıl yasaya dönüştüğü ve komiteler sisteminin işleyiş şekli ele alınacaktır.

Yasama görevi Kongre'nin elinde olsa da kabul edilen bir yasanın Anayasa'ya uygun olup olmadığını denetleme görevi Yargı'ya aittir. Güçler ayrılığının son ayağını oluşturan yargı ABD siyasi sisteminde çok önemli bir yere sahiptir. Sistem içerisinde her zaman tarafsızlığı korunmuş ve görevlerine devam eden yargıçların ömür boyu görevlerinde kalma hakları sabit tutulmuştur. ABD en üst düzey yargı organı Yüksek Mahkeme (Supreme Court)'dir. Ancak 50 eyalet ve 1 federal bölgeden oluşan ABD'de iki farklı yargı sisteminden bahsetmek gerekmektedir. İlki; Federal Yargı Sistemi (The Federal Court System) ve diğeri de Eyalet Yargı Sistemi (The State Court System)'dir. Yargı sisteminin yasaları nasıl denetlediği ve anayasaya uygunluğuna nasıl karar verdiği birinci bölümün son konusu olarak detaylı olarak incelenecektir.

Yürütme birimlerinin başı olan Başkan, ABD devlet sisteminin merkezinde yer alır ve hatta yönetim gücünü Kongre ile paylaşmasına rağmen ABD halkı Başkan'ı ülkenin lideri ve dolayısıyla ülkeden sorumlu tek kişi olarak görürler. Haliyle ABD Başkanlık seçimleri ülke çapında oldukça yakından takip edilmektedir. Ancak ABD'nin siyasi parti kültürü pek çok ülkenin sisteminden farklıdır. Örneğin; ABD anayasasında partilerin varlığına yönelik herhangi bir ibare bulunmamaktadır ve siyasi partilerin amacı kendi görüşleri doğrultusunda bir siyaset yapmak değil daha çok seçimi kazanmak diğer bir deyişle iktidarı ele geçirmektir. Bugün Cumhuriyetçiler ve Demokratlar olmak üzere iki parti göze çarpmaktadır. Bu iki partinin Başkanlık seçimi için kendi adaylarını nasıl belirledikleri, parti toplantılarının ve oylamaların nasıl yapıldığı ve son olarak dış politika konularında nasıl bir görüşe sahip oldukları, hangi durumlarda ortak hareket ettikleri irdelenmesi gereken konulardır. İkinci bölümün ilk alt başlığında bu soruların cevabı aranırken aynı zamanda Başkanlık seçimlerinin basamakları olan Primary ya da Caucus adı verilen ön seçimler, partilerin ulusal kongreleri (National Conventions), seçim kampanyaları ve son basamak olan Seçici Kurul'un (Electoral College) nasıl çalıştığı ve karar alma aşamasının şekillenmesinde ne denli etkili oldukları anlatılacaktır.

Aynı zamanda ABD'de siyasi partiler devlet sistemi içerisinde güçlü bir konumda yer almazlar ve seçim dönemleri dışında çok aktif bir çalışma programları yoktur. Bu duruma ülkenin büyüklüğü, ülke içerisinde hem etnik hem de kültürel

çeşitliliğin fazla olması ve kar amacı gütmeyen hizmet kuruluşlarının çok oluşu eklendiğinde, belli bir amaç etrafında toplanan ve yönetimi kendi istekleri doğrultusunda etkilemek isteyen baskı ve çıkar gruplarının ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Bugün ABD’de olağanüstü sayıda çıkar grupları bulunmaktadır ve bu gruplar çoğunluğu ekonomik olmak üzere ideolojik, kültürel ve sosyal pek çok alanda devlet politikalarını etkilemek için bir araya gelerek çeşitli yollarla hükümet yetkililerine seslerini duyurmak için çalışmaktadır. Bu durum aynı zamanda Amerikan demokrasisinin bir yansıması olarak görülmektedir. 1973 yılında çıkarılan bir yasayla çıkar gruplarının kendi kampanyaları için bağış toplayabilecekleri bir siyasal eylem komitesi (PAC) kurabilmeleri de sağlanmıştır.

Çıkar gruplarının hükümet yetkilileriyle yakın ilişkiler kurarak ya da özel bir iletişim içerisinde karar verme sürecini kendi amaçları doğrultusunda şekillendirmek için ikna etmeye çalışması lobicilik olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, lobiciler Kongre üyeleriyle direkt olarak iletişime geçmekte ve yasama erkinin karar alma aşamasında etkili olabilmek için çaba sarf etmektedirler. ABD’de lobiciliğin nasıl başladığı, lobicilikle ilgili yasaların ve hükümet yetkililerini etkilemek için lobilerin kullandıkları taktik ve stratejilerin neler olduğu ve son olarak ABD’de bugün en büyük lobi olarak görülen İsrail lobisi ve çalışmalarının nasıl gerçekleştiğine ikinci bölümün ikinci alt başlığında değinilecektir. Lobilerin yanı sıra karar alma sürecine hükümet dışı aktörler olarak katılan ticari dernekler, sendikalar, meslek grupları ve şirketler gibi pek çok kuruluş da irdelenecektir.

ABD dış politika yapım süreci, anayasal çerçevede yetkili olan birey ve kurumlar dışında çok fazla etkileyeni ve nihai kararın farklı bir şekil almasını sağlayan pek çok etmeni olduğundan “açık bir dış politika sistemi” olarak tanımlanabilmektedir. Bu nedenle hükümet dışı aktörlerin yanı sıra Amerikan toplumunun alınan kararlara verdiği tepki ve desteğin, ülkenin medyasının söz konusu kararları nasıl aktardığı ya da hükümet yetkililerince bazı konulara dikkat çekilmesi için nasıl bir farkındalık yarattıkları üzerinde durulması gereken konulardandır. Özellikle Vietnam Savaşı örneği düşünüldüğünde kamuoyunun zaman zaman dış politika kararlarının değişmesinde etkili olduğu görülebilmektedir. Aynı zamanda hükümet yetkililerinin ‘tekrar seçilebilme’ gibi bir kaygıları

olduğundan ve alınacak kararlarının olumsuz sonuçlarının büyük bir tepkiye yol açmaması için kamuoyu desteği Başkanlar ve diğer yönetim erkleri tarafından önemsenmektedir. Yayınlanan dergi, gazete gibi medya araçlarının yanı sıra halkın katılımı ile gerçekleştirilen pek çok siyasi konu ile ilgili oturumlar ve sempozyumlarla yetkililerin dikkatlerini çekmeye çalışılmaktadır. İkinci bölümün son alt başlığında kamuoyu ve medyanın karar alma sürecine nasıl katkı sağladıkları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, ABD dış politika karar alma sürecine katılan aktörlerden farklı olarak kararların nasıl bir ortam içerisinde değerlendirildiği, hangi ideoloji ve stratejiler doğrultusunda kararların şekillendiği, ABD dış politikasının geleneksel olarak takip ettiği dış politika önceliklerinin olup olmadığı ya da sahip olduğu dış politika kültürünün hangi temellere dayandığı, başkanların sorumluluğu altında görülen dış politikanın başkanların kişisel özellikleri, inançları, değerleri ve sistemleri doğrultusunda nasıl farklılık gösterdiği gibi karar alma sürecinin arka planında yer alan kaynakların incelenmesi amaçlanmıştır.

Üçüncü bölümün ilk alt başlığında yasama, yürütme ve yargı erklerinin dış politika yapım sürecindeki güç yarışı ele alınacaktır. Daha öncede değinildiği gibi anayasa tarafından yönetimin paylaştırıldığı bu üç organ güçler ayrılığı ilkesi doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirmekte ancak hiçbirinin tek başına karar alabilme yetkisi bulunmamaktadır. Kongre, Başkan ve yürütme birimleri üzerinde kontrol yetkini kullanırken, yargı ise dış politika konularının dışında kalmayı tercih etmekte ve genellikle Başkan ve ekibinin aldığı kararları destekleme eğilimindedir. Bu organlarca kararlar alınırken ülkenin dış politika öncelikleri ve amaçları da büyük bir önem taşımaktadır. ABD, ülkenin refah seviyesinin artması, istihdam alanlarının açılması, serbest piyasa ekonomisinin desteklenmesi ve ulusal güvenlik sorunlarının yaşanmaması ve en önemlisi Amerikan değerlerinin ve demokrasinin tüm dünyaya ihraç edilmesi gibi pek çok kriteri öncelikli hedefler olarak nitelendirmektedir. Üçüncü bölümün birinci alt başlığında ABD dış politikasının öncelikleri detaylı olarak anlatılacaktır.

ABD, devlet oluşumu itibariyle ve bünyesinde pek çok ulusu barındırıyor olmasından dolayı farklı bir dış politika algısına sahiptir. Devletin dış politika kültürüne göre ABD'nin bir misyonu ve Tanrı tarafından verilmiş bir ayrıcalığı vardır. “Kutsal Misyon” olarak da bilinen bu inanışa göre ABD diğer ülkelerden farklıdır ve tüm dünyaya karşı bir sorumluluğu vardır. Hem coğrafi olarak diğer devletlerden uzak bir kıtada yer alması ve devletin oluşum süreci içerisinde ideolojik bir yapılanmanın oluşması hem de Amerikan halkının bireyselci düşünce yapısı nedeniyle Amerikan halkının diğer uluslardan daha “istisnai” olduğu düşünülmektedir. ABD dış politika kültürüne ait önemli kavramlar ve karar alma aşamasındaki etkileri üçüncü bölümün ilk alt başlığında açıklanacaktır.

Üçüncü bölümün ikinci alt başlığında ise ABD devlet sisteminin yapı taşı olan oluşturan ve bir dış politika çıktısının başarılı ya da başarısız olarak nitelendirilmesinden sorumlu tutulan başkanların, kişilik özelliklerinin, inançlarının ve çalışma ekiplerini organize etme şekillerinin karar alma sürecini nasıl etkilediği anlatılacaktır. Devletin başkanının karakteristik özellikleri, karar alma noktasında gücü elinde bulundurma isteği, iletişim ve organizasyon becerileri, konuyu algılayış şekli gibi bir çok etmen karar alma sürecini şekillendirebilmektedir. Bazı devlet başkanları çalışma ekibi ile çok yakın bir ilişki kurarak bilgi toplayarak ve herkesin fikrini alarak bir karara varırken diğerleri ise bilgi topladıktan sonra tek başına karar verebilmektedir. Aynı zamanda dış politikada daha saldırgan ya da daha barışçıl yollarla diğer ülkeler üzerinde bir etki bırakmak noktasında da başkanların inançları önemli bir yer tutmaktadır.

Liberal değerler ve demokrasi tüm ABD başkanları tarafından dış politika öncelikleri arasında yerlerini almış kavramlardır zira Amerikalı liderler, demokrasinin tüm insanlığın iyiliği için en iyi yönetim şekli olduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla dış politikada bir ilişki kurulacak ülkenin yönetim şekli ABD başkanları tarafından önemsenmektedir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerin daha barışçıl olduğu ve Amerikan değerlerinin ihraç edilmesi için daha kolay bir rahat bir ortam hazırladığı bu duruma gerekçe olarak gösterilebilmektedir. Aynı zamanda ulusal güvenlik sorunlarının demokrasilerin var olduğu bir dünyada daha az yaşanılacağına inanılmaktadır. Bu yüzden, dış ilişkilerde demokrasi ile yönetilmeyen ülkelerin nasıl

algılandığı ve bu ülkelere demokrasinin ihraç edilmesi amacının hangi kaynaklar yoluyla gerçekleştirildiği üçüncü bölümün üçüncü alt başlığında anlatılacaktır.

Elbette ki demokrasinin ihraç edilmesini elzem olarak gören ve dış dünyayı tehlikeli olarak niteleyen ABD farklı bir ulusal güvenlik algısına sahiptir. Bu algının oluşmasında dönemin olayları ve ortaya çıkan hadiseler çok büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, her başkan döneminde bir ulusal güvenlik stratejileri metni yayınlanır ve bu metin içerisinde gerçekleştirilmesi planlanan ulusal güvenlik amaçları ifade edilir. Üçüncü bölümün üçüncü alt başlığında tarihsel süreç içerisindeki ulusal güvenlik stratejilerinden bahsedilecektir. Unutulmamalıdır ki, ABD ulusal güvenlik algısında ekonomi tamamlayıcı bir öge olarak görülmektedir. Bu yüzden serbest piyasa ekonomisinin desteklenmesi ve tüm dünyada geçerli olması da ulusal güvenlik stratejileri içerisinde yerini almaktadır.

Ulusal güvenlik denilince Pentagon ve savunma sanayisi ön plana çıkmaktadır. Bilindiği üzere ABD savunma sanayisine milyarlarca bütçe ayırmaktadır. Bu nedenle Pentagon ve sanayi sektörü arasında yakın ilişkiler kurulmaktadır. Kongre bir savunma ödeneğinin hangi miktarda ve hangi alan üzerine kullanılacağına karar veren birimdir ancak bazı özel savunma sanayi şirketleri ödeneklerin kendi alanlarındaki ihtiyaçlar doğrultusunda verilmesi için yöneticileri etkileyerek lobicilik yapmaktadırlar. Askeri-Sınai-Kompleks adını alan bu oluşum ABD dış politikası savunma harcamaları üzerindeki en büyük etkisi olan yapılandırma. Özel şirketler Kongre üyelerini ve Pentagon'daki yetkilileri etkilemek için adeta bir yarış içerisinde. Birçok devlet başkanı bu oluşumun tehlikeleri ile ilgili konuşmalar yapmış ve karar alma sürecinin daha objektif bir şekilde yapılabilmesi için gereken önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Üçüncü bölümün son alt başlığında Askeri-Sınai Kompleks'in nasıl ortaya çıktığı ve bugün dış politikada karar alma sürecini nasıl şekillendirdiği örnekler üzerinden anlatılacaktır.

ABD dış politika karar alma süreçlerinde hem anayasadan kaynaklanan yetkileri doğrultusunda süreci yöneten karar alıcılar hem de bu süreç içerisinde karar alma aşamasının şekillenmesinde etkisi olan tüm etkenler, dördüncü bölümde Trump yönetiminin almış olduğu “ Tel Aviv Büyükelçiliği'nin Kudüs'e Taşınması” kararı

zerinden değerlendirilecektir. Anayasal düzeyde elçiliğin taşınma kararının nasıl alındığı, Kongre'nin ve Başkanların konuya bakış aıların nasıl olduğu ve hangi etkenler sonucunda kararlarının şekillendiği, Başkanların inanç ve tarzlarının süreci nasıl etkilediği, hükümet dışı aktörlerin sürece katılımı, Amerikan kamuoyunun ve medyanın karara yaklaşımı gibi pek çok unsur karar alma aşamasının daha net bir şekilde ortaya konması için detaylı olarak irdelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASINDA KURUMSAL YAPI

1.1. ANAYASAL DÜZEY

“Biz, Amerika Birleşik Devletleri halkı, daha kusursuz bir birlik oluşturmak, adaleti tesis etmek, iç huzurumuzu garanti altına almak ve ortak savunma ihtiyacını gidermek, refah düzeyini yükseltmek, özgürlüğün bize sağladığı nimetleri kendimiz ve gelecek nesiller adına korumak için Amerika Birleşik Devletleri Anayasası’nı takdir ve tesis ediyoruz.”¹

17 Eylül 1987 yılında kabul edilişinden beri Birleşik Devletler Anayasası, devletin en temel hukuk kaynağı olarak yerini almıştır. ABD Anayasası, federal ve eyalet düzeyindeki hükümetlerin görev ve sorumluluklarını tanımlarken Amerikan vatandaşlarının hak ve özgürlüklerinin neler olduğunu da belirtmiştir. Aynı zamanda, 225 yılı aşkın süredir hükümet kurumlarının evrimine yön vermiş ve siyasal istikrar, bireysel özgürlük, ekonomik gelişme ve toplumsal gelişmenin temelini oluşturmuştur.² Zira, Anayasa ile ABD siyasi sisteminin temel prensipleri olan kavramlar ifade edilmiş ve onaylanmıştır. Bu prensipler; halkın egemenliği ya da halk tarafından kontrol ediliyor olmak, halkın karar vermek için temsilcileri seçtiği bir cumhuriyet hükümeti, sömürgecilerin isyan ettikleri güçlü İngiliz hükümetinin aksine yazılı yasalarla sınırlandırılmış bir hükümet, devlet yönetiminde hiçbir organın tek başına güçlü

¹ U.S. Government Publishing Office(GPO), “The Constitution Of The United States Of America”, Washington, Centennial Edition, 2016, (Çevrimiçi), <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CONAN-REV-2016/pdf/GPO-CONAN-REV-2016.pdf>, 2 Eylül 2017 s.3.

² United States Department Of State Bureau of International Information Programs U.S. Department of State, “The Constitution: An Enduring Document”, **Outline of U.S Government**, 2013, s.4-29 (Çevrimiçi), https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsenglish/1310_Outline_of_US_Government_English_TEXT_Low_WEB.pdf, 2 Eylül 2017 s.4

olmaması için kuvvetler ayrılığı ve merkezi kontrol baskısı olmaması için eyaletlerin haklarına izin veren bir federal sistem şeklinde sıralanabilmektedir.³

Federal bir devlet sistemi içerisinde ABD’de kuvvetler ayrılığı ilkesi birincil niteliktedir. Buna göre yönetim yasama, yürütme ve yargı olmak üzere 3 organ arasında paylaştırılmıştır. Her bir organın görev ve sorumlulukları ayrı olmasına rağmen birbirlerinden tamamen bağımsız bir şekilde çalışmamakta ya da güç sadece tek bir organın elinde bulunmamaktadır. Sistem içerisinde “kontrol ve denge” mekanizması vardır ve tüm birimler birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilmektedir. Anayasa’da açık bir şekilde belirtildiği üzere devletin yasama işlevi Kongre’ye, yapılan yasaları uygulamak ve yürütme işlerinin sağlanması görevi devletin Başkanı’nın ve söz konusu yasaların Anayasa’ya uygun olup olmadığını denetleme görevi ise Yüksek Mahkeme’ye aittir.

1.2. Yasama

1.2.1. Kongre

Kongre, Amerikan toplumu içinde çok popüler olmayan ve çoğu zaman yavaş çalıştığı gerekçesiyle eleştirilen bir kurumdur. Ancak Anayasaya baktığımızda Kongre’nin, sanılanın aksine ne denli önemli bir kurum olduğunu anlayabilmekteyiz. Zira, anayasada Kongreye ilk dört sayfa ve bir yarım sayfa ayrılırken Başkanlığa sadece bir tam sayfa ve bir yarım sayfa, Yüksek Mahkemeye ise bir sayfasının dörtte üçü ayrılmıştır.⁴ Keza ülkenin kurucuları, bir ulusal hükümet tarafından uygulanacak gücün büyük kısmının meclisin elinde olması gerektiğine inanmaktaydılar. Anayasa’nın I. Maddesi’nin I. bölümünde yasama yetkisi bütünüyle Senato ve Temsilciler Meclisi’nden oluşan Kongre’ye verilmiştir.⁵ Kongre’nin yasama gücünün iki meclis tarafından birlikte kullanılması esastır.

³ Barbara A. Bardes, Mack C. Shelley II, Steffen W. Schmidt, **American Government and Politics Today**, Boston, Wadsworth- Cengage Learning, 2012, s.46

⁴ James Wilson, John J. DiIulio, **American Government Institutions and Policies**, 11. Baskı, New York, Houghton Mifflin Company, 2008, s.315

⁵ Wilfred E. Binkley, Malcolm C. Moos, **A Grammar of American Politics The National Government**, New York , Alfred A. Knopf, 1949, s.319

ABD Anayasası'nın I. Maddesi'nin VIII. Maddesinde Kongre'ye ait olan yetkiler ve sorumluluklar ifade edilmektedir:⁶

- ABD'nin her bir köşesinde aynı uygulanmak üzere farklı türlerdeki vergi ve harçları belirlemek ve elde etmek, kamu borçlarını ödemek ve ABD'nin ortak savunmasını sağlamak,
- Ülke adına para taleplerinde bulunma ve yabancı uluslarla ve eyaletler arasında yapılan ticareti gözetmek ve denetlemek,
- ABD'nin her bir bölgesinde, vatandaşlık hakkının kazanılması için her eyalette aynı uygulanacak şekilde bir kural bütünlüğü sağlamak,
- Para basmak, ülkenin kendi para birimi dışındaki paraların değerini saptamak, ağırlık ve ölçü birimlerini düzenlemek, ABD parasının sahte üretimini yapanların cezalandırılmasını sağlamak,
- Postane ile ilgili kamu hizmeti birimleri açma,
- Sanatın ülkede gelişimini desteklemek amacıyla yazarlara ve bilim insanlarına kendi buluşlarıyla ilgili zaman vererek özel bir hak tanıma,
- Yüksek Mahkeme'den daha düşük düzeydeki mahkemeleri oluşturmak,
- Devletler hukukuna aykırı olarak görülen suçları tanımlamak ve gereken yaptırımları uygulamak,
- Savaş ilân etmek ya da bir başka ülkede mal alma yetkisini elinde bulundurmak ve karada ve suda elde edilen kazançlar için belirli bir kural oluşturma,
- Sadece iki yıl sürebilecek şekilde ordu kurmak ve ordunun temel ihtiyaçlarını sağlama,
- Bir deniz gücü oluşturarak devamlılığını sağlamak, kara ve deniz kuvvetlerinin yönetimi için kurallar oluşturmak,
- Yasaların uygulanmasını sağlamak, başkaldırıları önlemek ve saldırıları defetmek üzere milis kuvvetlerinin göreve çağırılmasını sağlamak, milis kuvvetlerini

⁶ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.** s.8-9

örgütlemek, silahlandırmak ve disiplin altına almak, subayların atanması ile milis kuvvetlerinin Kongre tarafından öngörülen disipline göre eğitime yetkisi eyaletlere bırakılmak üzere, bu milis kuvvetlerinin ABD hizmetinde kullanılmak üzere otorite kurmak ve komutasını sağlamak,

- Kongre'nin onayı ve belirli eyaletlerin haklarından vazgeçmeleri ile Birleşik Devletler hükümetinin başkenti olacak bölgede (10 mil kareyi aşmayacak) her hususta özel yasama yetkisini kullanmak ve eyalet yasama meclisinin onayı ile o eyalette yapılacak kaleler, cephane depoları, askeri donatım depoları, tersaneler ve diğer gerekli binalar için satın alınan yerler üzerinde aynı yetkiye sahip olmak,
- Bu Anayasa doğrultusunda ile ABD hükümetinde görev yapan tüm yetkili organ ve kişilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için gereken yasaları çıkarmak ve uygulamak,

Bu görevlerin dışında Anayasa tarafından Kongre'ye verilmiş başka görevler de bulunmaktadır. ABD'ye Kongre tarafından yeni eyaletler kabul edilebilir(IV. Bölüm III. Madde), Kongre Anayasa'da bazı değişikliklerin yapılmasını önerebilir(V. Madde), eyaletler arasında bir ayırım yapılmaksızın gelirlere koyulan verileri toplayabilir(16. Değişiklik), vatandaşların oy kullanma hakkı ırk, renk ya da dil gibi kriterlere bakılmaksızın kısıtlanmayacak olup Kongre, bu maddeyi yasalar ile uygulatma yetkisine sahiptir (13., 15., 19., 23., 24., 26. Değişiklik).⁷ Anayasa'nın I. Bölüm IX. Kısımında ise Kongre'nin yetkisi olmadığı konular listelenmiştir. Haklar Bildirgesi'nde yer alan, kişisel özgürlüklerin sınırlandırıldığı yasaların yapılamayacağı ile ilgili olan madde de Kongre'nin belirli konularda kısıtlandığı açıkça görülebilmektedir.

Senato ve Temsilciler Meclisi Kongre'yi oluşturan iki farklı organdır. İki farklı organdan oluşmaktadır. İki meclisli yapı ile; yasaların yapılması, temsili sağlamak, seçmenlere hizmet etmek, denetim ve gözetimin gerçekleşmesi, halkın bilgilendirilmesi ve uyuşmazlıkların çözümü gibi belirli görevlerin yerine getirilmesi

⁷ Paul Soifer, Abraham Hoffman, D. Stephen Voss, **American Government**, New York, Hungry Minds, 2001, s.23

amaçlanmıştır.⁸ İki meclisli yasama sisteminin diğer bir amacı da kurucuların iki meclisin farklı seçmen kitlelerine veya bölgelere hitap edebilmesini sağlamaktır. İki yılda bir halkın oylarıyla seçilen Temsilciler Meclisi halka daha yakın olacakken, 6 yıllığına eyalet yasama meclisi tarafından seçilen Senato üyeleri ise toplumun elit kısmını temsil edeceklerdi.⁹ Bugün iki organın da üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmektedir.

Kongre üyeleri seçimi için yüksek eğitim görmüş ve siyasi deneyimi olma önemli kriterler arasındadır. Neredeyse Kongre üyelerinin hepsi üniversite mezunu ve % 75'i hukuk ve işletme alanında master derecesine sahiptir.¹⁰ Özellikle yasa ve hukuk konularına daha hakim oldukları için Kongre üyelerinin en büyük çoğunluğunu avukatlar oluşturmaktadır. Ayrıca, Kongre'nin ilk yıllarında tüm üyeler erkek ve beyazlardan oluşmaktaydı ancak zamanla bu uygulama son bulmuştur. Örneğin; 111. Kongre'de Temsilciler Meclisi'nin % 18'i, Senato'nun ise % 17'i kadın üyelerden oluşmaktaydı.¹¹

1.2.2. Senato

Anayasa'nın I. Maddesinin III. bölümünde Senato ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Buna göre Senato, 6 yıl boyunca görev yapmak koşuluyla her ayaletten katılan ikişer üyeden oluşacak ve Senato üyelerinin sadece bir oy hakkı olacaktır.¹² Toplamda Senato, 100 üyeden yani senatörlerden oluşmaktadır. Seçim dönemlerinde Senato belirlenen üç gruba ayrılır ve her seçimde bu üç gruptan birisi yenilenir. Diğer bir deyişle, iki yılda bir yapılan seçimlerde üyelerin üçte birinin yenilenmiş olması sağlanmaktadır.

⁸ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.336

⁹ Theodore J. Lowi v.d., **American Government: Power And Purpose**, 11. Baskı, New York, W. W. Norton & Company, 2010, s.171

¹⁰ Cal Jillson, **American Government: Political Change and Institutional Development**, 4. Baskı, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2008, s.223

¹¹ Susan Welch v.d., **Understanding American Government**, 13. Baskı, Wadsworth Cengage Learning, 2012, s.286

¹² U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.4

Senato üyesi olabilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak, 9 yıldır Amerikan vatandaşı olmak ve seçildiği esnada ilgili eyalette ikamet etmesi gerekmektedir.¹³ Bununla beraber Anayasa’da eyaletlerin temsili ile bir madde yer almaktadır. Senato’da her eyaletin büyüklüğü ne olursa olsun eşit biçimde temsil edilmesi sağlanmış olmaktadır ki, bu aynı zamanda Anayasa’nın değiştirilmesi yasak olan bir maddesidir.¹⁴ Buna ek olarak her senatörün bir oy kullanma hakkı vardır.

Senato Temsilciler Meclisi’nin dörtte biri kadar olduğu için yönetiminde TM ‘de olduğu kadar büyük, karmaşık ya da bir merkezi liderlik yapılanmasına ihtiyaç duyulmamıştır.¹⁵ Senato’nun başkanı Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı’dır. Haliyle Senato’nun bir üyesi olmayan Başkan Yardımcısı, Senato’nun komitelerinde çalışamaz, tartışmalara katılamaz ve bir oylamada sadece eşitliği bozmak için oy kullanabilir.¹⁶ Başkan Yardımcısı’nın görevinde bulunmadığı sırada ya da Başkan Yardımcısı’nın ABD Başkanlığı’nı yürütmesi gereken durumlarda yönetimde bir boşluk oluşmaması için Senato Başkanı, “President Pro Tempore” adı altında yerine geçici bir başkan seçecektir.¹⁷ Bu görev önemli bir görev olduğundan Senato’daki çoğunluk partisinden, en uzun süredir görev yapmakta olan senatör seçilmektedir. Ayrıca Senato içerisinde çoğunluk ve azınlık liderleri yer almaktadır. Çoğunluk lideri, partisinin sözcüsü olarak yasama gündemini sunmakta ve kilit konulardaki üyelerin oylarını artırmasına yardımcı olmaktadır.¹⁸

Senato pek çok önemli görev ve yetkilere sahiptir ki bu yetkilerinden dolayı Temsilciler Meclisi’nden daha güçlü olduğu düşüncesi hakimdir. Bu yetkilerden ilki, uluslararası antlaşmaların yapılabilmesi için Senato’nun tavsiye ve onayına ihtiyaç duyulmasıdır. Başkan tarafından imzalanan anlaşmaların geçerlilik kazanabilmesi için Senato’da üçte iki çoğunlukla onaylanmaları esastır. İkinci ise Başkan tarafından aday gösterilen büyükelçilerin, Yüksek Mahkeme yargıçlarının ve diğer tüm Amerika Birleşik Devletleri yetkililerinin atanması işlemleri Senato’nun onayıyla

¹³ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.5

¹⁴ Binkley, Moss ,**a.g.e.**, s.758

¹⁵ Bardes, Shelley II , Schmidt, **a.g.e.**, s.356

¹⁶ Binkley,Moss, **a.g.e.**, s.453

¹⁷ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.5

¹⁸ Welch v.d., **a.g.e.**, s.297

mümkün kılınmıştır.¹⁹ Yine ABD anayasanın I. Maddesinin III. Bölümünde yasama yetkileri olan Senato'nun özel yetkilerine yer verilmiştir. Bunlardan en önemlisi 'impeachment' yoluyla yetkili makamları yargılayabilecek tek organ Senato'dur. Impeachment, Temsilciler Meclisi tarafından Başkan'ın ihanet, rüşvet ya da görevin kötüye kullanımı gibi suçlardan itham edilmesi durumunda Yüksek Mahkeme Başkanı başkanlığında, Senato'nun 2/3 çoğunluğunun onaylamasıyla birlikte Başkan'ın görevden el çektirilmesi demektir. Diğer bir önemli yetkisi ise, Başkan'a ya da Yüksek Mahkeme üyelerinden herhangi birisine bir suç davası söz konusu olduğunda Senato duruşmalarda bir jüri görevi görerek duruşmaları yönetebilmektedir.

Senato, kendi üyeleri içinden seçilebilecek gelecekteki başkanlar için siyasal becerilerini öğrenip geliştirebilecekleri, hükümet yönetimi için gereken bilgi ve uzmanlığın kazanılabileceği bir "kuluçka" dönemi gibi görülür ve Başkan Truman, Kennedy, Johnson ve Nixon gibi isimler Beyaz Saray'da göreve başlamadan önce Senato'da görev yapmışlardır.²⁰ Senato üyelerinin görev sürelerinin oldukça uzun olmasından dolayı kendilerini geliştirebilecek birçok imkan ve imtiyazlardan faydalanabilmektedirler. Ayrıca bir bölgeden ziyade tüm eyaletlerin temsil ediliyor olması Senato'nun daha prestijli görünmesini sağlamıştır.

1.2.3. Temsilciler Meclisi

Anayasa'nın I. Maddesi'nin II. bölümünde Temsilciler Meclisi ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Temsilciler Meclisi iki yılda bir yenilenmek üzere her eyaletten seçilmiş üyelerden oluşacak ve her eyaletteki seçiciler kurulu, yetkili yasama organını meclis üyeleri için yeterlilik şartını elde etmiş olacaklardır.²¹ Yine aynı maddenin devamında üyelik için gerekli olan nitelikler üzerinde durulmaktadır.

¹⁹ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.g.e., s.339

²⁰ Robert Singh, **American Government and Politics**, London, SAGE Publications, 2003, s.160

²¹ U.S. Government Publishing Office(GPO), a.g.e., s.3

TM üyeliği için 25 yaşını doldurmak, en az 7 yıl ABD vatandaşı olmak ve seçildiği eyalette ikamet etmiş olmak şartı yer almaktadır.²²

İkinci olarak, 50 eyaletin her birinden nüfusa göre orantılı olmak koşuluyla farklı sayılarda 435 üyeden oluşmaktadır. 435 üye sayısı her ne kadar 1960 seçimlerinde arttırılsa da parlamentoda büyük bir genişlemeye sebep olacağı için 1962’de vazgeçilmiştir. Ayrıca, Anayasa’da nüfusu ne olursa olsun her eyaletten en az bir temsilcinin mutlaka seçilmesi ön görülmüştür. Örneğin; New Hampshire eyaleti 3, Massachusetts 8, Rhode Island ve Providence Plantations 1, Connecticut 5, New York 6, New Jersey 4, Pennsylvania 8, Delaware 1, Maryland 6, Virginia 10, Kuzey Carolina 5, Güney Carolina 5, ve Georgia 3 temsilci seçme hakkına sahip olacaktır.²³

Temsilciler Meclisi yönetimi bir Meclis Başkanı (Speaker), çoğunluk ve azınlık liderleri ve onların yardımcılarında oluşmaktadır. TM’de partiler tarafından belirlenen ve bir oylama istemiyle seçilen Temsilciler Meclisi Başkan’ı (Speaker) vardır. Speaker, meclis içerisindeki en güçlü yetkilidir ve Anayasa’da TM bünyesinde bahsedilen tek makamdır. Hiçbir üye Meclis Başkanı söz hakkı vermediği sürece herhangi bir amaçla konuşma yapamaz.²⁴ Çoğunluğa sahip olan partinin adayı haliyle meclis başkanı olabilmektedir.

Tarihe baktığımızda, George Washington, John Adams ve Thomas Jefferson dönemlerinde Kongre, başkan ya da onun kabinesi tarafından idare ediliyordu. Ancak zamanla Kongre bağımsızlığını iddia etmeye başlamıştı ve Temsilciler Meclisi Senato’yu gölgede bırakarak en önemli kurumlardan biri olmuştu.²⁵ 1820’lere gelindiğinde ise Temsilciler Meclisi gücünü kaybetmeye başlamıştı. Andrew Jackson istemediği yasaları veto ederek başkanlığın daha birincil olmasını istiyordu. Bunun üzerine Temsilciler Meclisi’nin isteklerini belirtecek, birliği sağlayacak bir başkana ihtiyaçları duydu. 19.yüzyıldan itibaren başkan yani Speaker büyük bir önem kazanmaya devam etti. Bugün Meclis Başkanı’nın etkisi kişisel saygınlığına, ikna kabiliyetine, diğer temsilcilerden destek alabilmesine ve yasama

²² U.S. Government Publishing Office(GPO),a.e. , s.3

²³ U.S. Government Publishing Office(GPO),a.e. , s.4

²⁴ Arthur N. Holcombe , **State Government in the U.S.A** ,New York ,1916, s. 265

²⁵ Wilson, DiIulio, **a.g.e.**, s. 320

sürecini ne kadar iyi bildiğine bağlıdır. TM toplantılarına başkanlık etmek, ortak ve konferans komitelerine seçilecek kişileri belirleme, Meclis genel kurulunda tasarıların görüşülme zamanına karar vermek, parlamentonun tavsiyesiyle gündem maddelerine karar vermek, kuralları açıklamak ve yasa tasarısı veya önermelerini uygun komitelere sevk etmek Meclis Başkanı'nın önemli yetkileri arasında bulunmaktadır.²⁶

ABD Anayasası'nda belirtildiği üzere Temsilciler Meclisi'nin yasama görevi dışında önemli görev ve yetkileri bulunmaktadır. Anayasa'nın I. Maddesinin II. Bölümüne göre, Temsilciler Meclisi görevi kötüye kullanma, suistimal etme gibi suçlama yetkisine sahip olan tek organdır. Yine Anayasa'nın I. Maddesinin VII. Bölümüne göre gelirleri arttırmaya yönelik bütün yasa tasarıları Temsilciler Meclisi'nde hazırlanacaktır.²⁷ Son olarak ise ABD Başkanı'nın seçilmesi konusunda da TM'nin önemli bir görevi bulunmaktadır. II. Maddenin I. Bölümüne göre ABD Başkanı'nın seçilmesinde tek bir kişi çoğunluğa sahip olamamışsa ve birden çok kişi çoğunluğa sahip ise, Temsilciler Meclisi hemen gizli oyla bu adaylar arasından Başkan seçecektir; ancak gizli oyla seçim yapılmasına rağmen yine çoğunluk elde edilememişse, Temsilciler Meclisi en çok oyu alanlar arasından beş kişi belirleyecek ve bu kişiler arasından Başkan seçilecektir.²⁸

Temsilciler Meclisi üyelerinin seçimi iki yılda bir yapıldığı için üyeler, tekrar seçilebilme kaygısı duymaktadır. Dolayısıyla TM üyeleri iç politika konuları üzerinde çalışmalar yapmaya daha eğilimlidirler. Tekrar seçilebilmek için halk ile daha iç içe olurken kendilerine maddi destek sağlayacak şirket ve lobilerle yakın ilişkiler kurmayı denemektedirler. Bu nedenle Temsilciler Meclisi'nin dış politika konularına uzak olduğu düşüncesi hakimdir.

²⁶ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.355

²⁷ U.S. Government Publishing Office(GPO),**a.g.e.**, s.7

²⁸ U.S. Government Publishing Office(GPO),**a.e.**, s.12

1.3. Yürütme

1.3.1. Başkanlık

Amerika’da başkanlık denilince, başkanlık seçimleri boyunca adı, karakteri, yüzü ve kişiliği ön plana çıkan ya da göreve başladıktan sonra büyük oranda federal hükümet adına medyada gösterilen kişi yani Başkan akla gelmektedir.²⁹ Başkan’ın anayasal yetkileri Anayasa’nın II. Maddesinde açıklanmaktadır. Anayasa’ya göre yürütme yetkisinin verildiği ve yürütme organlarını yönetme yetkisi olan kişi, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı’dır.³⁰ Başkan, hem ABD’nin başı hem de hükümetin lideri olarak kabul edildiğinden sistem “başkanlık” olarak adlandırılmaktadır.

ABD Başkanı seçilebilmek için Anayasa’nın ön gördüğü birkaç koşul bulunmaktadır. Başkan adayı; en az 35 yaşında olmak, doğuştan ABD vatandaşı olmak ve 14 yıldır ABD’de ikamet etmek gibi niteliklere sahip olmalıdır.³¹ Bunlara ek olarak, ABD Başkanlarının Anglo-Sakson kökenli beyaz Protestanlardan seçilmesi gelenek haline gelmişse de söz konusu özellikler dışında seçilen Başkanlar da olmuştur. Barack Obama bunlardan biridir. Anayasa’ya göre Başkan görevine başlamadan önce görevini bağlılıkla sürdüreceğine ve anayasanın gereklerini her zaman yerine getireceğine ve onu koruyacağına dair yemin edecektir.

Anayasa’nın 2. Maddesi’nde Başkan’ın görev yetkilerinin neler olduğu ve bu yetkilerinin hangi durumlarda Kongre’nin onay ve tavsiyesiyle yerine getireceği hangi durumlarda tek başına karar verebileceği açıklanmaktadır. Buna göre:

-Başkan, Silahlı Kuvvetler’in Başkomutanı’dır. Anayasa’da belirtildiği şekilde Başkan, Amerika Birleşik Devletleri Kara ve Deniz Kuvvetlerini ülke için aktif olarak bir hizmete çağırdığında birçok eyaletin milis kuvvetlerinin başkomutanıdır.³² Diğer bir deyişle, bütün savunma kuruluşlarının kontrolü ile en yüksek askeri otoriteye sahiptir. Aynı zamanda Başkan, Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA), Milli

²⁹ Timothy O. Lenz, Mirya Holman, **American Government**, University Press of Florida, 2013, s.70

³⁰ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.11

³¹ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.12

³² M. J. C. Vile, **Politics in the USA**, 6. Baskı, New York, Routledge ,2007, s.152

Güvenlik Konseyi (NSC), Ulusal Güvenlik Teşkilatı (NSA), Federal Soruşturma Bürosu(FBI) gibi pek çok kuruluşun da başıdır.³³ Başkan'ın savaş ilanı yetkisi yoktur ancak zaman zaman bu konuda Kongre ve Başkan arasında anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Ancak acil bir durumun söz konusu olması durumunda Başkan'ın özel yetkileri de bulunmaktadır. Anayasa'nın IV. Maddesi'nin IV. Bölümünde belirtildiği üzere eyaletlerden birinin istilaya uğradığı takdirde Kongre toplanamazsa yasama organının isteğiyle Başkan iç saldırılara karşı koymak için yetkilendirilir.³⁴

-Başkan, uluslararası antlaşma yapma yetkisine sahiptir. Anayasa'nın II. Maddesi'nin II. Bölümü'nde Başkan'ın, Senato'nun 2/3 çoğunluğunun onayı ile antlaşmalar yapabileceği ibaresi yer almaktadır.³⁵ Zira kurucular, dış ilişkiler ile ilgili konularda Başkan ve Kongre'nin birlikte çalışmasını amaçlamıştır. Senato Başkan tarafından yapılmış antlaşmaları elbette her zaman onaylamak zorunda değildir. Örneğin; I. Dünya Savaşı'nı sona erdiren ve Başkan Woodrow Wilson'un imzaladığı Versay Antlaşmasını ve Başkan Jimmy Carter tarafından silahların sınırlandırılması üzerine yapılan SALT II antlaşmasının uygulamaya konulmasını reddetmiştir.³⁶ Genel olarak Senato yapılan antlaşmaları onaylama eğiliminde olmasına rağmen tarihi sürece bakıldığında onaylanmayan antlaşmalar da olmuştur. Ancak devlet Başkanları ve yabancı hükümetler arasında müzakere edilen antlaşmalar ile Senato'nun onayını almaksızın Başkan, yine antlaşma yetkisini kullanabilmektedir.³⁷ Yasal olarak Senato'nun onayladığı antlaşmalar il eş değer sayılırken antlaşma sadece Başkan'ın görev sürecince geçerli sayılabilmektedir. Aynı zamanda anayasanın ilgili maddesinde Başkan'ın, yabancı ülkelerin elçiliklerini kabul etme, bir devletin tanınması ve resmi ilişkiler kurulması veya başlatılması gibi önemli yetkileri yer almaktadır.

-Başkan üst düzey idari görevlileri atama yetkisine sahiptir. Anayasa'nın II. Maddesinin II. Bölümünde ABD Başkanı'nın büyükelçileri, diplomatları, konsolosları, Yüksek Mahkeme yargıçlarını ve anayasada belirtilmemiş olan

³³ Lowi v.d., **a.g.e.**, s.228

³⁴ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.17

³⁵ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.13

³⁶ Soifer, Hoffman, Voss, **a.g.e.**, s.33

³⁷ Jillson, **a.g.e.**, s.258

hükümet yönetiminde görev alacak diğer yetkilileri önerme yetkisine sahiptir ancak atamalarının gerçekleşmesi için Senato'nun tavsiye ve onayına ihtiyacı vardır.³⁸ Ancak yine anayasada belirtildiği üzere Kongre, bazı alt düzeydeki yetkililerin atamalarını bir yasa ile ilgili mahkemelere, bölümlere ya da yalnızca Başkan'ın kendisine de verebilmektedir. Başkan, eğer Senato'nun tatilde olduğu bir zamanda boşalan bir görev yeri olursa atama yapma yetkisine sahip olacaktır. Aynı zamanda yabancı elçilikleri kabul etmek ya da bir ülkeyi diplomatik olarak tanımak da Başkan'ın elindedir. 1799 yılında Temsilciler Meclisi üyesi olarak John Marshall, milletin dış ilişkilerdeki ve yabancı ülkelerdeki tek temsilcisinin Başkan olduğunu ifade etmiştir.³⁹

Başkan'ın yasamaya karşı da yetkileri bulunmaktadır. Başkan, belirli aralıklarla ulusun durumu ile ilgili Kongre'yi bilgilendirecek ve bir tehlike görmesi halinde gerekli önlemleri almak için Kongre'nin görüşlerine sunacaktır: olağanüstü hallerde ise hem Senato'yu hem de Temsilciler Meclisi'ni veya bunlardan bir tanesini, toplantıya çağırabilecektir.⁴⁰ Anayasa'nın I. Maddesi'nin VII. Bölümünde ise bir tasarının yasalaşması için Kongre tarafından sunulan bir tasarı üzerinde Başkan'ın yetkilerinden bahsedilmektedir. Buna göre Senato ve Temsilciler Meclisi tarafından onaylanan bir yasa tasarısının yasalaşması için Birleşik Devletler Başkanı'na sunulması gerekmektedir.⁴¹ Eğer Başkan'ın söz konusu yasayı imzalayacağı elbette ki kesin değildir. Uygun olmadığını düşündüğü maddelerin tekrar görüşülmesi için ilgili meclise geri gönderebilir. Ancak geri gönderilen yasa tasarısı her iki mecliste üçte iki çoğunlukla kabul edilirse tasarı yasalaşmaktadır. Başkan Kongre tarafından sunulan bir yasayı 10 gün içerisinde (Pazar günleri hariç) imzalamalıdır. Eğer tasarımı bu süre içerisinde geri göndermezse tasarı Başkan imzalamış gibi kabul edilir.

Başkan'ın görev süresi dört yıldır ve Başkan iki dönemden daha fazla seçilememektedir. Anayasa'ya göre Başkan, hizmetlerinin karşılığı olarak, seçildiği

³⁸ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.14

³⁹ Edward S. Corwin, **The President: Office and Powers (1787-1948)**, s.208 aktaran Binkley, Moss, **a.g.e.**, s.316

⁴⁰ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.14

⁴¹ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.7

görev süresince artırılmayacak ve azaltılmayacak bir maaş alacaktır ve bu süre içinde Birleşik Devletler veya herhangi bir eyaletten, başka bir ücret alamayacaktır.⁴² Anayasa'nın II. Maddesi'nin I. Bölümü'nde başkanlık seçimi ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Başkanlık dönemi seçimleri takip eden Ocak ayının 20'sinde yapılan bir törenle başlamış olur. Başkan'ın ölümü, istifası ya da görevden uzaklaştırılması durumunda bir sonraki seçim dönemine kadar Başkan Yardımcısı Başkan olarak görev yapmaya devam eder.⁴³ Ancak hem Başkan hem de Başkan yardımcısı görev yapamıyorsa, özel bir seçim yapılana kadar Senato başkanı o da yoksa Temsilciler Meclisi'nden Speaker, Başkanlık görevini üstlenir.⁴⁴

1.4. Yargı

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nın III. Maddesinin I. Bölümünde yargı, federal devletin üç ayrı ve bağımsız organından biri olarak kurmuştur. Bu maddeye göre, devletin yargı gücü bir Yüksek Mahkeme'ye (Supreme Court) ve dönem dönem Kongre tarafından her bölge için kurulan alt mahkemelere (inferior courts) verilmiştir ve bütün federal hakimler, iyi halleri sürdüğü sürece, görevde kalacak ve maaşlarında bir azalma söz konusu olmayacaktır.⁴⁵ Hukukun ve kanunların bir koruyucusu olarak bu mahkemelerin çok geniş yetkileri bulunmaktadır. Bu mahkemelerin yargı yetkisi; anayasadan kaynaklanan kanun ve eşitlikle ilgili tüm davalar, devletin oluşturduğu yasalar ve devletin yaptığı ya da devlet otoritesi altında yapılmış antlaşmalar, diplomatik elçiler ve konsolosları ilgilendiren tüm davalar, deniz kanunları ve deniz kuvvetleri ile ilgili tüm davalar, Amerika'nın taraf olduğu anlaşmazlıklar ya da eyaletler arasındaki uyuşmazlıklar gibi çok geniş bir alana yayılmaktadır.⁴⁶

Amerika'da yargı, iki sebepten dolayı yasama ve yürütmeden sonra 'hükümetin üçüncü organı' olarak adlandırılır. Birincisi, yargı Anayasa'nın III.

⁴² U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.13

⁴³ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.12

⁴⁴ Binkley, Moss, **a.g.e.**, s.305

⁴⁵ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.14

⁴⁶ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.e.**, s.15

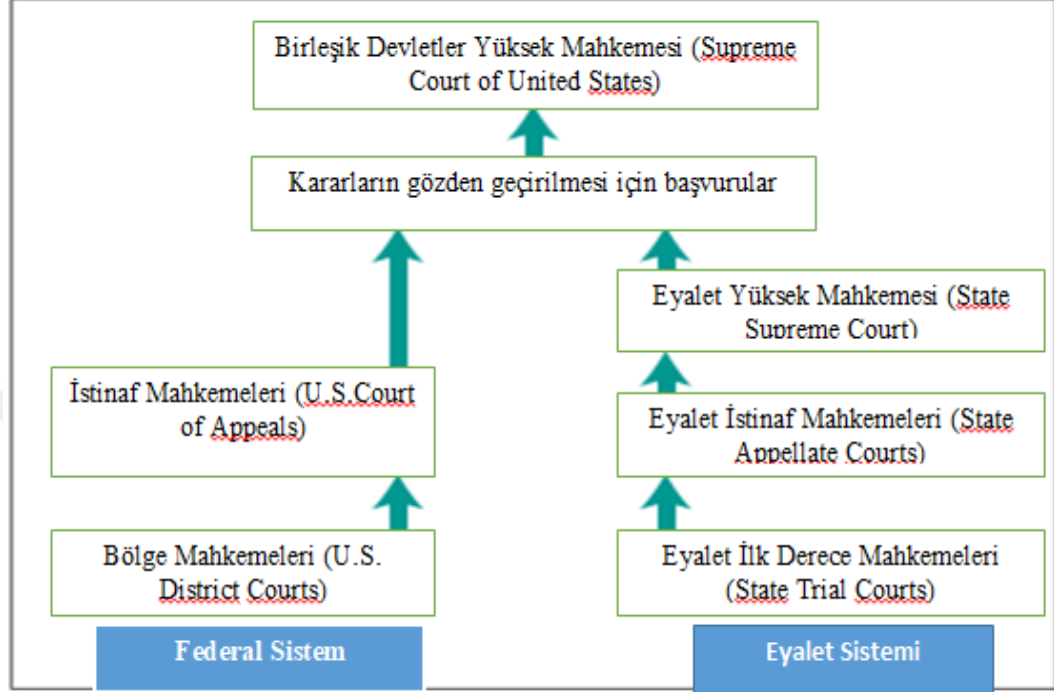
Maddesinde yer alır. İkincisi ve en önemlisi ise yasama ve yürütmenin yargıdan daha güçlü olması amaçlanmıştır.⁴⁷ Ancak zamanla yargının gücü artmış ve modern mahkemeler Amerikan siyaset ve yönetiminde kurucuların amaçladığından çok daha önemli bir role sahip oldular. Yargı gücündeki bu artış, ilk başlarda mahkemelerin hükümetin en az tehlikeli organı (least dangerous) olarak tanımlanırken daha sonra güçlenmesiyle beraber yargının “imperial judiciary” (devletin her alanına etki eden) olarak tanımının değişmesinde görülebilmektedir.⁴⁸ Kongre ve Başkanlık ile kıyaslandığında yargı en az tehlikeli olarak düşünüldü zira Kongre bütçeyi kontrol ederken yürütme yasaları uyguluyordu ancak yargının herhangi bir gücü yoktu. Ancak zamanla yargı da siyasal sistem içerisinde bir güç kazanmıştır.

ABD 50 eyalet ve 1 federal bölgeden (the District of Columbia) oluşmaktadır. Haliyle tek tip bir yargı sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Hatta öyle ki bazı kaynaklarda 51 farklı yargı sisteminden bile bahsedilebilmektedir. Ancak genel bir çerçeve oluşturulmak istenirse, ABD eyalet sistemiyle yönetilen bir ülke olduğu için aslında yargı sistemi iki kısımda incelenebilir. Birincisi, Federal Yargı Sistemi (The Federal Court System) ve diğeri de Eyalet Yargı Sistemi (The State Court System)’dir.

⁴⁷ Lenz, Holman, **a.g.e.**, s.103

⁴⁸ Lenz, Holman, **a.e.**, s.102

Şekil 1-1 : Amerika Birleşik Devletleri Yargı Sistemi

Kaynak: Lowi v.d., a.g.e., s.317

Federal mahkemelerin kurulması, yetkilerinin belirlenmesi ve hakimlerinin atanma süreci Kongre'nin denetimi altındadır. Kongre, Yüksek Mahkeme tarafından kararlaştırılması gerekmeyen davaları idare etmek için iki tür alt federal mahkeme oluşturmuştur: anayasa mahkemeleri ve yasama mahkemeleri. Anayasa Mahkemeleri, yargı erkine anayasanın III. maddesi tarafından verilen görev ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür ve en önemlileri bölge mahkemeleri (district courts) ve istinaf mahkemeleridir (courts of appeals).⁴⁹ Bu mahkemelere atanacak hakimler, Senato'nun tavsiye ve onayı ile ABD Başkanı tarafından atanırlar ve önemli bir suç işlemedikleri sürece ömür boyu görevde kalabilirler.

Her eyalette en az bir tane bulunması şartıyla toplamda 94 adet bölge mahkemesi bulunmaktadır. Ancak bazı eyaletlerin nüfusuna göre ise bu sayı değişebilmektedir. Örneğin; California, New York ve Texas eyaletlerinde 4 tane

⁴⁹ James Wilson, John J. DiIulio, Jr, Meena Bose, **American Government Institutions and Policies**, 14.Baskı, USA, Cengage Learning, 2014, s.417

bölge mahkemesi bulunmaktadır. Eyalet olmayan ancak ABD ait olan the Virgin Islands, Guam, and the Northern Mariana Islands toprakları da bölge mahkemelerine sahiptir. Bölge mahkemeleri federal yargının alt dereceli genel mahkemeleridir.⁵⁰ Kongre ve Anayasa tarafından belirtilen sınırlar dahilinde, bölge mahkemeleri, gerek özel hukuk davaları gerek cezai davalar dahil olmak üzere neredeyse tüm federal davalara bakmak ve esas yargılama (original jurisdiction) yetkisine sahiptir. Bu mahkemelerde görevlendirilecek hakim sayısı yaklaşık olarak 650'dir ancak federal hakimlere yardımcı olmaları amacıyla 369 full-time ve 110 tane part time olmak üzere magistrate hakimler de bulunmaktadır.⁵¹ Aynı zamanda, her bir bölge mahkemesinin bir birimi olarak bir tane iflas mahkemesi (The U.S. Bankruptcy Court) bulunmaktadır.

Federal yargı sisteminin bir diğer kolu Federal İstinaf Mahkemeleri'dir. Birleşik Devletler Federal Circuit İstinaf Mahkemesi ve 12 bölgesel istinaf mahkemeleri aynı zamanda "circuit mahkemeleri" olarak adlandırılmaktadır zira tarihi süreç içerisinde ilk temyiz mahkemelerinin yargıçları, bir bölgedeki her bir mahkemeyi belirli bir sıra içerisinde ziyaret ederek yine aynı noktaya geri dönmekteydi.⁵² Toplamda 13 istinaf mahkemelerinden The U.S. Court of Appeals for the District of Columbia 12. Circuit olarak adlandırılır, kendi bölgesi içerisindeki davalara bakar ve Kongre tarafından atanan temyiz yetkisine sahiptir. Ancak 13. Circuit olarak bilinen Birleşik Devletler Federal Circuit İstinaf Mahkemesi, ABD Federal İddialar Mahkemesi, ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi, ABD Gazileri Temyiz Mahkemesi, Uluslararası Ticaret Komisyonu, Sözleşme İtirazları Kurulu, Patent ve Marka Ofisi ve Merit Sistemleri Koruma Kurulu kararlarına karşı yapılan davaları temyiz adıyla incelemektedir.⁵³ Ayrıca bu mahkemeler 6 ya da mahkemenin yoğunluğuna göre daha fazla hakimden oluşabilmektedir. Hakimler içerisinde en uzun zamandır görev yapan ve 65 yaş altında olan hakim mahkeme başkanı olmaktadır.

⁵⁰ Frank Schmalleger, **Criminal Justice: A Brief Introduction**, 10th Edition, Pearson Education, 2014, s.210

⁵¹ Schmalleger, **a.e.**, s.211

⁵² Schmalleger, **a.e.**, s.212

⁵³ Schmalleger, **a.e.**, s.212

1.4.1. Yüksek Mahkeme (The Supreme Court)

Yüksek Mahkeme, özel olarak Anayasa tarafından oluşturulmuş devletin en üst düzey yargı organıdır. Anayasa'nın III. Maddesi'nin II. Bölümünde Yüksek Mahkeme'nin görev ve yetkilerinden bahsedilmektedir:

“Büyükelçileri, diğer yabancı devlet temsilcilerini ve konsoloslarını ilgilendiren ve bir eyaletin taraf olduğu bütün davalarda ilk yargı yetkisi Yüksek Mahkeme'nin olacaktır. Daha önce belirtilen bütün diğer davalarda, Kongre'nin getireceği istisnalar ve koyacağı kurallar doğrultusunda, hem hukuk hem de fiil bakımından, Yüksek Mahkeme temyiz yetkisine sahip olacaktır.”⁵⁴

Yüksek Mahkeme'nin hiçbir kararı diğer mahkemeler tarafından temyiz edilemez. Kongre her ne kadar yasalaştırmak istediği taslaklarla ilgili davalara veya mahkemede bulunan yargıç sayısına sınırlı da olsa müdahale edebilse de hiçbir şekilde Yüksek Mahkeme'nin yetkisini değiştiremez ya da mahkemeyi kapatamaz.

Anayasa tarafından yargı erki siyasi baskılardan ve kamuoyundan izole edilmiş olarak oluşturulmuş olmasına rağmen, yargıçların seçilmesi süreci oldukça politik olmuştur.⁵⁵ Yüksek Mahkeme yargıçları Başkan tarafından atanır ve ancak Senato tarafından onaylanırsa görevine başlayabilir. Anayasa'da yargıçların sahip olması gereken nitelikler açıkça belirtilmemiştir. Her bir yargıcın hukukçu olması zorunluluğu yoktur ancak uygulamaya baktığımızda bütün federal yargıçlar ve Yüksek Mahkeme hakimleri baro üyelerindendir.⁵⁶ Yargıçlar, çok uzun dönemler için seçilirler ancak hayat boyu görevde kalmazlar. Mahkeme içerisinde 9 yargıç yer almaktadır ve 8'i yardımcı statüsündeyken 1 baş yargıç (the chief justice) mahkemeye başkanlık etmektedir. Baş yargıç mahkemenin yönetiminden sorumludur

⁵⁴ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e**, s.15

⁵⁵ Jason L. Stern, “About America: How the United States is Governed”, Braddock Communications, 2004, (Çevrimiçi) https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-english/us_governed.pdf, 7 Eylül 2017 s.18

⁵⁶ United States Department Of State Bureau Of International Information Programs, “The Judicial Branch: Interpreting the Constitution”, **Outline of U.S Government**, 2013, (Çevrimiçi) https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsenglish/1310_Outline_of_US_Government_English_TEXT_Low_WEB.pdf, 7 Eylül 2017, s.86

ve diğerk mahkeme üyeleri gibi bir oy hakkı vardır. Ancak her oturumun başında ilk konuşan ve en son oyu kullanan kişidir. ABD anayasasında Yüksek Mahkeme içerisinde kaç tane yargıcın yer alacağı açıkça belirtilmemiştir ve Kongre bu sayıya karar veren organdır.⁵⁷

Yüksek Mahkeme'nin en büyük gücü, tüm alt mahkeme kararlarının, eyalet ve federal yönetmeliklerinin yargısal denetimini elinde bulundurması ve haliyle oluşturulan yasaların ya da kararnamelerin Anayasa'ya uygun olup olmadığını inceleyerek nihai karar noktası olmasıdır. ABD Yüksek Mahkemesi, verilmiş bir kararın gözden geçirilmeye değer olduğuna inandığı herhangi bir kararı inceleyebilir ancak mahkeme çok daha seçici davranarak önemli bir federal bir soru olduğuna karar verdiği davaları incelemektedir.⁵⁸ Genel olarak, Yüksek Mahkeme ABD'nin taraf olduğu davalara, eyaletler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklara, konsolosları ya da elçiliklerle ilgili davalara, ABD imzalamış olduğu bir antlaşma sonucu ortaya çıkan anlaşmazlıklarda inceleme ve karar verme birimidir.

ABD yargı sisteminin ikinci kısmı ise eyalet yargı sisteminden oluşmaktadır. Eyalet yargı sisteminde 50 eyaletin kendine has özellikleri bulunan farklı teşkilatlanma biçimleri söz konusudur. Ancak çoğu eyalete bakıldığında mahkeme teşkilatları ilk derece mahkemeleri, eyalet istinaf mahkemeleri ve yargısal süreç içerisinde en yüksek dereceli mahkeme olan eyalet yüksek mahkemeleri şeklinde sıralanabilmektedir. İlk derece mahkemeleri genel yargı yetkisi olan (trial courts of general jurisdiction) ve sınırlandırılmış yetkileri olan mahkemeler (trial courts of limited (or special) jurisdiction olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel yargılama yetkisi olan mahkemeler "high courts", "circuit courts" ya da "superior courts" şeklinde adlandırılırlar ve sınırlandırılmış yetkileri olan mahkemeler için de ilk temyiz mahkemesi görevi görürler.⁵⁹ Eyalet istinaf mahkemeleri ise 50 eyaletin 39'unda yer alırlar ve iki şekilde gruplandırılırlar. İlk olarak "intermediate appellate court" şeklinde ara istinaf mahkemesi ve yüksek düzeyli istinaf mahkemeleridir ki burada genellikle eyalet yüksek mahkemeleri kastedilir. Eyalet yüksek mahkemeleri

⁵⁷ Lowi v.d., a.g.e., s.322

⁵⁸ Schmallegger,a.g.e., s.214

⁵⁹ Schmallegger,a.e., s.208

de “courts of last resort” olarak nihai kararın verildiği mahkemelerdir ve her eyalette mutlaka bir tane bulunmaktadır.

ABD DIŞ POLİTİKASININ OLUŞTURULMASINDA ROLÜ OLAN KURUMLAR VE KARAR ALMA SÜREÇLERİNDEKİ YERLERİ

1.5. Yürütmeye Yardımcı Kurumlar

Birleşik Devletler anayasasına göre Başkan yürütmenin ve devletin başıdır. Bu nedenle çok geniş yetkilere ve önemli görevlere sahiptir ancak federal hükümetin büyüklüğü ve sorumlulukları arttıkça, alınacak kararlarda ve politika uygulamalarında yardım ve tavsiyelerde bulunabilecek kişi ve kurumlara ihtiyacı olmuştur. Kongre 1857 yılına kadar Başkan'a yardımcı olan az sayıdaki çalışma ekibi için herhangi bir ödenek ayırmamıştır ancak zamanla yürütme organının daha iyi koordine edilebilmesi için 1939 yılında Kongre, Başkanın Yürütme Ofisini (Executive Office of the President) ve aynı zamanda Beyaz Saray Ofisini de oluşturan bir yasa çıkartmıştır.⁶⁰ Bu yasa ile Başkanın yürütme organını idare edebilmesi, gerekli bilgileri toplayabilmesi, tavsiye alabilmesi ve diğer birimlerle güçlü bir iletişimin kurulabilmesi için yeterli sayıda çalışana sahip olması amaçlanmıştır. Amerika'nın başkanlık sisteminde yürütme organında görev alan yetkililer ile Kongre üyeleri anayasaya göre birbirinden ayrılmıştır. Diğer bir deyişle, Kongre üyeleri hiçbir şekilde yürütme organında görev alamaz ve yürütme organı yetkilileri de Kongre içerisinde herhangi bir seçimde yer alamaz.⁶¹

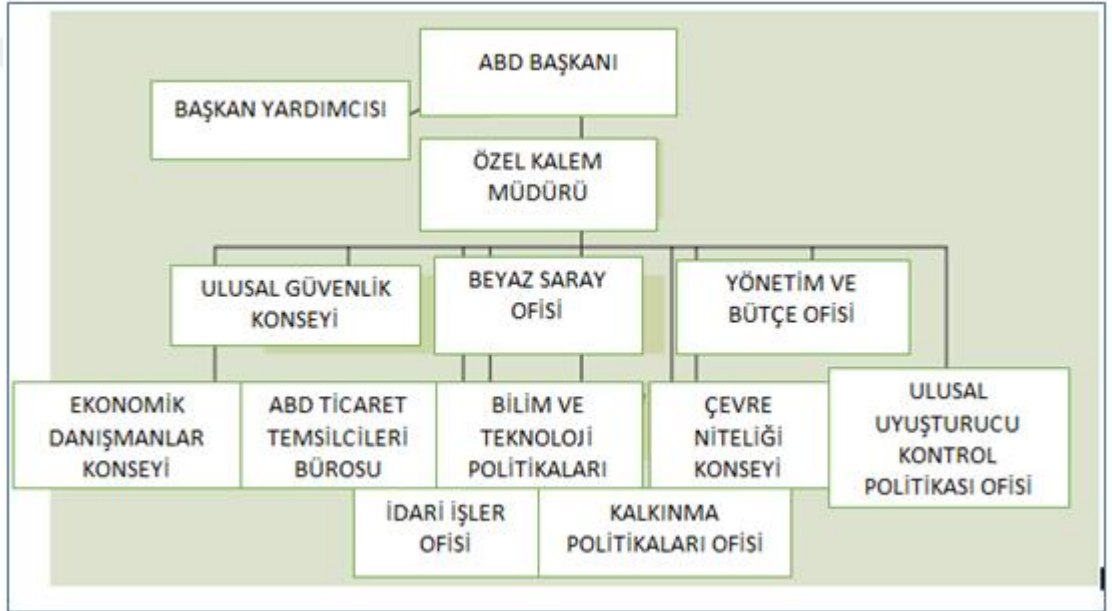
EOP, Başkan'ın kişisel bürokrasisini oluşturmaktadır ve dönemin ihtiyaçlarına göre birçok sayıda ofis ve devlet daireleri bu oluşum içerisinde yerini almıştır. Her ne kadar her başkan döneminde EOP yeniden düzenlenebilir olsa da Başkan Yardımcısının yanı sıra, Beyaz Saray Yürütme Ofisi ve Ulusal Güvenlik Konseyi her zaman öncelikli

⁶⁰ Welch v.d., a.g.e., s.342

⁶¹ Brian Duignan, **The Executive Branch of the Federal Government: Purpose, Process and People**, New York, Britannica Educational Publishing, 2010, s.24

sıradadır. Başkanın yürütme ofisine ek olarak Kongre'nin ulusal ve uluslararası pek çok konuda Başkana yardımcı olabilmesi için bir danışmanlar kurulu niteliğinde sağlamış olduğu 14 bakanlık bulunmaktadır. Bakanlıkların başında görev alacak kişiler Başkan tarafından seçiliyor olsa da Kongre tarafından onaylanmaları gerekmektedir.

Şekil 1-2: ABD Başkanı Yürütme Ofisi

Kaynak: U.S. Government Publishing Office(GPO), “U.S. Government Manual 2017”, (Çevrimiçi), <https://www.gpo.gov> , 2.12.2018

1.5.1. Başkan Yardımcısı

Anayasa'nın II. Bölümünün I. Maddesinde belirtildiği üzere ABD Başkanının ölümü, istifası, görevini yerine getiremeyecek duruma gelmesi (bu koşul 1967'de 25. Değişiklikle eklenmiştir) ya da görevinden uzaklaştırılması gibi durumların ortaya çıkması durumunda Başkan Yardımcısı Başkanın yerine geçecek kişidir.⁶² Bu nedenle yürütme ofisi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. ABD tarihinde hiçbir Başkan görevden alınmamıştır. Sadece 8 başkan yardımcısı başkanın ölümü

⁶² U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e** , s.13

nedeniyle yeni başkan olmuştur ve bunlardan ilki Başkan William Henry Harrison'ın görevini alan başkan yardımcısı John Tyler'dır.⁶³ Başkan Yardımcısı, ABD Başkanı gibi 4 yıl görev süresi bulunmaktadır. Başkan Yardımcısının da kendine ait bir bütçesi, personelleri ve bir resmi uçağı (Air Force Two) vardır.⁶⁴

Anayasa tarafından Başkan Yardımcısına çok fazla görev ve yetki verilmemiştir. ABD ilk Başkan Yardımcısı John Adams bu ofisi “ insanın ve onun hayal gücünün en önemsiz icadı” olarak tanımlamaktadır.⁶⁵ Anayasa tarafından belirtilen Başkan yardımcısının görevi Senato'nun başkanlığını yapmaktır ve Senato'da yapılan oylamalarda sadece eşitliği bozmak için oy kullanma hakkına sahiptir. Bu nedenle Senato'daki liderlik yetkisi zayıf kalmaktadır.

Başkan Yardımcısı, geleneksel olarak ABD Başkan adayı tarafından daha iyi bir kampanya yürütmek ve seçmeni etkilemek için kendi partisinden bir ‘running mate’ olarak seçilmektedir (balance the ticket).⁶⁶ Bu anlamda Başkan Yardımcılarının bir görevi de Başkanı desteklemektir. Jimmy Carter ve Başkan Yardımcısı Walter Mondale, Başkan Bush ve Dick Cheney başkan ve başkan yardımcısı arasındaki güçlü ilişkinin kurulduğu örnekler olarak tarihi süreçte yerini almıştır. Özellikle Cheney, tecrübesi ve dış politika alanındaki bilgisiyle Amerikan tarihinin en etkili başkan yardımcısı olarak bilinmektedir. Başkanlar başkan yardımcılarının bilgi ve uzmanlık alanlarından oldukça faydalanmaktadır. Örneğin; Başkan Gerald Ford başkan yardımcısı Nelson Rockefeller'dan iç politika konularında her zaman bilgi almış ve tavsiyelerini dinlemiştir.⁶⁷

1.5.2. Beyaz Saray Yürütme Ofisi

Beyaz Saray, ABD Başkanının resmi olarak ikamet ettiği yerdir ve Beyaz Saray Ofisi, Beyaz Saray binasının West Wing denilen bölümünde bulunan Başkan'ın en yakın danışmanlarının ve çalışma ekibinin yer aldığı ofistir. Başkan'ın bu ofisteki en yakın yardımcıları “counsel,” “counselor,” “assistant to the president,” “special

⁶³ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.e., s.397

⁶⁴ Welch v.d., a.g.e., s.344

⁶⁵ Jillson, a.g.e., s.281

⁶⁶ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.g.e., s.396

⁶⁷ Mark Thorburn, **The President and The Executive Branch: How Our Nation is Governed**, New York, Enslow Publisher, yy, s.47

assistant,” “special consultant” gibi isimlerle tanımlanırlar ancak asıl görevleri Başkan’ın siyasi ve politik çıkarlarını gözetmektir.⁶⁸ Bu kişiler, Başkanın eski arkadaşları, daha önce çalıştığı isimler ya da eşlerinden oluşabilmektedir ve Senato tarafından onaylanmalarına gerek yoktur. Başkan isterse işe alabilir ya da işten çıkarabilir. Beyaz Saray ofisinin kimlerden oluşacağı ve nasıl bir çalışma sisteminin uygulanacağı her Başkan döneminde farklılık gösterebilmektedir. Beyaz Saray ofisinin bir üyesi yönetimin kontrol edilmesi ve Başkan’ın baş danışmanlığını yapmak üzere “chief of staff” olarak adlandırılmaktadır.

Beyaz Saray Ofisi çalışanlarının nasıl organize edileceği ile ilgili pek çok yöntem bulunmaktadır ve bu noktada Başkanın kişisel tarzı da önemli bir yer tutmaktadır ancak özellikle üç tanesi birçok Başkan tarafından tercih edilmektedir. Bunlar piramit, dairesel ve ya da ‘ad hoc’ adını alan üç methoddur.⁶⁹ Piramit methodunda, bir hiyerarşi dahilinde çalışanlar tüm personelden sorumlu olan ekip şefine (chief of staff) rapor verir ve şef Başkan’ a ilgili raporu iletir. Bu yöntemde bilgi akışının düzenli bir biçimde yapılması hedeflenmiştir. Örneğin; Eisenhower, askeri bir geçmişi olduğu için hiyerarşiye önem vermiş ve kendisine iletilecek bilginin en doğru şekilde sunulması için bu yöntemi tercih etmiştir.⁷⁰ Başkan Nixon yine aynı yöntemi uygulamıştır ve otoritenin yönetimde öncelikli olduğuna inanmıştır.

Dairesel method ise bir halka şeklinde ofisteki her bir üyenin tartışılan konu ile ilgili fikir sunabileceği ve bilgilerin herkes tarafından direkt olarak Başkan’a sunulabileceği yöntemdir. Bu yöntem ile Başkan tek bir kaynaktan tavsiye ve bilgi almak yerine birçok düşünce içerisinden doğru bir karara varmayı hedeflemektedir. Başkan Truman, Kennedy, Johnson, Carter ve Clinton bu yöntemi uygulamışlardır.

Ad hoc methodunda ise geçici olarak bir görev için bir araya gelmiş bir grup ya da resmi olmayan danışmanlar doğrudan Başkan’a rapor verirler. Bu yöntem bürokratik ataleti en aza indirmekte ve farklı kanallardan fikir ve bilgi üretilmesini sağlamaktadır. Başkan Clinton bir dönem bu yöntemi kullanmıştır. Ancak bu

⁶⁸ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s.362

⁶⁹ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s. 393

⁷⁰ Jillson, **a.g.e.**, s.276

methodların başkanlar tarafından karışık şekilde kullanılması oldukça yaygındır. Bu nedenle bir Başkanın sadece tek bir yöntem kullandığından bahsetmek oldukça zordur.

1.5.3. Ulusal Güvenlik Konseyi

1947 yılında kurulan Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council), ulusal güvenlik, savunma ve dış politika konularında Başkan'a tavsiyelerde bulunması amacıyla oluşturulmuştur. Konsey'in yapısına baktığımızda asli üyeler olan Başkan, Savunma Bakanı, Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı ve danışman üyeler olan Genelkurmay Başkanı ve CIA Başkanından oluşmaktadır.⁷¹ Bu konseyin başkanı da ABD Başkanının ulusal güvenlik danışmanı görevindedir. Ulusal Güvenlik Danışmanı, konseyin koordine edilmesinden ve hazırlanan raporların Başkana sunulmasından sorumlu kişidir.

Şekil 1-3 : Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Yapısı

Kaynak: Charles L. Cornwall, **The Joint Officer's Guide 1997**, Norfolk- Virginia, National Defense University Armed Forces Staff College, t.y., s.58

⁷¹ Thorburn, a.g.e., s.55

NSC'nin Başkanın alacağı kararlar üzerinde ne kadar etkili olacağı, Başkan ile aralarındaki yakın ilişkiye bağlıdır. Bu nedenle bu konsey her Başkan döneminde aynı derecede önemli olmamıştır. Örneğin Eisenhower döneminde NSC, ABD'nin ulusal güvenlik politikalarının merkezi haline gelmiş ve Eisenhower'ın karar alma aşamasında en çok güvendiği ve tavsiyeler aldığı birim olmuştur.⁷² Ancak Eisenhower'ın aksine Kennedy NSC'ı karar alma aşamasının önemli bir parçası olarak görmemiştir ve konseyin etkisi azalarak Dışişleri Bakanlığı önem kazanmıştır. NSC, en etkili dönemini Nixon zamanında Henry Kissinger'ın ulusal güvenlik danışmanı olarak görev aldığı dönemde yaşamıştır.⁷³ Bu dönemde Henry Kissinger Dışişleri Bakanı ve Bakanlığından çok daha fazla dış politika konuları üzerinde etkili olmuştur. Yine Soğuk Savaş sonrası dönemde Başkan George W. Bush dış politika konularında da baş danışmanlığını yapmasının yanı sıra Condoleezza Rice'ı ulusal güvenlik danışmanı olarak atamıştır. Condoleezza Rice ulusal güvenlik konseyinin kadrosunu önce üçte bir oranında azaltmış ve konseyin öncelikli konularını ulusal füze savunması ve uluslararası ekonomi olarak belirleyerek konseyi yeniden organize etmiştir.⁷⁴

Her Başkan, nasıl bir Ulusal Güvenlik Konseyi organize edeceğine ve ne denli etkili bir birim olacağına kendi yaklaşımlarına göre karar vermiştir. Ancak zamanla bu konsey, kısıtlanmış bir danışma konseyinden ulusal güvenlik politikalarının geliştirilmesi, yapılan uygulamaların gözetilmesi ve kriz yönetimi gibi pek çok konuyu bütünleştiren geniş bir işbirliği grupları ağına dönüşmüştür.⁷⁵ Dolayısıyla Başkan'ın askeri ve dış politika konularında kilit noktalarda görev verdiği danışmanları ile Başkan arasında bir köprü görevi görmektedir. Konsey'de alınacak kararlarda nihai karar sahibi elbette ki Başkan'dır. Diğer üyelerin veya danışmanların belirtilmiş bir yetkisi yoktur. Ancak ulusal güvenlik konularında Başkan'ın ulusal güvenlik danışmanının tavsiye ve önerilerine ihtiyacı vardır.

⁷² Cody M. Brown, **The National Security Council: A Legal History of the President's Most Powerful Advisers**, Project On National Security Reform, New York, 2008, s.25

⁷³ Jillson, **a.g.e.**, s.277

⁷⁴ Brown, **a.g.e.**, s.71

⁷⁵ Brown, **a.e.**, s.81

1.5.4. Kabine

Kabine, Başkan tarafından kendisine karar alma noktasında yardımda bulunabilmeleri için seçilen bir danışma grubu olarak ifade edilmektedir. ABD anayasasında “kabine” kavramından bahsedilmemektedir ancak anayasanın XXV. Değişiklik maddesi kabineyi ‘yürütme organının başlıca yetkilileri’ şeklinde dolaylı olarak tanımladığı varsayılmaktadır.⁷⁶ Kabinenin hükümet sayıldığı İngiltere ya da diğer parlamenter sistemlerinin aksine, ABD’de kabine kolektif bir organ değildir.⁷⁷ Kabine üyelerini Başkan seçmektedir ancak üyelerin Senato tarafından onaylanması gerekmektedir. Kabineler, her Başkan’a göre farklı şekilde değer kazanmıştır. Bazı başkanlar kabine öneri ve tavsiyelerine çok önem verirken bazıları da kabineyi arka planda bırakmayı tercih etmiştir. Özellikle John Adams, Abraham Lincoln, Franklin Roosevelt ve John Kennedy dönemlerinde kabine karar alma aşamasında oldukça önemli bir yer sahip olmuştur. Bazı başkanlar ise “kitchen cabinet” adıyla bilinen resmi kabine üyeleri yerine daha yakın arkadaşlarını tavsiye ve öneri noktasında öncelikli hale getiren bir sistem de tercih edebilmektedirler.⁷⁸

Kabine ilk oluşturulduğunda sadece dışişleri, maliye, savunma ve adalet bakanlıkları olmak üzere 4 yürüte biriminden oluşurken, bugün 14 bölüm sekreteri ve adalet bakanından oluşmaktadır. Tüm bakanlıkların başında “secretary” adını alan bakanlar yer alır ancak Adalet Bakanı “attorney general” olarak ifade edilir. Kabineyi oluşturan bakanlıklar aşağıdaki gibidir:

- Tarım Bakanlığı (Department of Agriculture)
- Ticaret Bakanlığı (Department of Commerce)
- Savunma Bakanlığı (Department of Defence)
- Eğitim Bakanlığı (Department of Education)
- Enerji Bakanlığı (Department of Energy)
- Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı (Department of Health and Human Services)
- İç Güvenlik Bakanlığı (Department of Homeland Security)

⁷⁶ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s.364

⁷⁷ Lowi v.d., **a.g.e.**, s.247

⁷⁸ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.393

- İskân ve Kentsel Kalkınma Bakanlığı (Department of Housing and Urban Development)
- İç İşleri Bakanlığı (Department of Interior)
- Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
- Çalışma Bakanlığı (Department of Labor)
- Dış İşleri Bakanlığı (Department of State)
- Ulaştırma Bakanlığı (Department of Transportation)
- Maliye Bakanlığı (Department of Treasury)
- Gazi İşleri Bakanlığı (Department of Veterans Affairs).

Bakanlıkların kurulduğu yıllar farklılık gösterebilmektedir. Bakanların katılacağı toplantılarda protokolda nasıl oturacakları bakanlığın ne kadar eski olduğuna bağlıdır. Örneğin; Dışişleri Bakanı Başkan'ın hemen yanında otururken Hazine Bakanı da diğer yanında oturmaktadır.⁷⁹ Kongre'nin ya da Başkan'ın isteği doğrultusunda kabine üyeleri arasında Başkan Yardımcısı, Ulusal Güvenlik Konseyi, Yönetim ve Bütçe Dairesi, Ekonomik Danışmanlar Konseyi, ABD Ticaret Temsilciliği Bürosu ve Bilim ve Teknoloji Politikası Bürosu, Beyaz Saray Genel Sekreteri ya da Merkezi Haber Alma Teşkilatı Direktörü de yer alabilmektedir. Başkanın danışmanlar kurulu olarak çalışan kabine Başkan'ın istek ve talepleri doğrultusunda zaman zaman sorumlu oldukları birim ile ilgili raporlar verirler ve önemli konularda bilgi akışını sağlarlar. Bu nedenle bakanlıkların da kendi içlerinde daireleri, büroları ya da başka bölümleri bulunmaktadır.

Elbette ki her bir bakanlığın görev ve sorumlulukları farklıdır. Tarım Bakanlığı tarımsal üretimden, dış pazarlardan ve beslenme politikaları araştırmalarından, Ticaret Bakanlığı ulusal ve uluslararası ticaret, ekonomik kalkınma programlarından, Eğitim Bakanlığı eğitim standartlarının yükseltilmesinden ve geliştirilmesinden, Sağlık Bakanlığı sağlık sisteminin iyileştirilmesi ve tıbbi araştırmaların yapılmasından, İç İşleri Bakanlığı, ülke içerisinde huzuru sağlama ve doğal kaynakların korunması gibi kendi alanlarına girebilecek tüm konulardan sorumlu sayılırlar. Özellikle dış politika konularında önemli olan 2 bakanlık üzerinde de ayrıca durulması gerekmektedir.

⁷⁹ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s.365

1.5.5. Dışışleri Bakanlığı (Department of State-DOS)

1789’da Thomas Jefferson’un ilk Dışışleri Bakanı seçilmesiyle kurulmuş bir yürütme organı olan Dışışleri Bakanlığı en eski bakanlıktır ve Başkanın dış politika konularındaki en önemli danışmanlık birilerinin başında gelir.⁸⁰ ABD’nin yurtdışında temsilini sağlamak ve ülkenin dış politikasının hazırlamasında Başkan’a tavsiye ve önerilerde bulunmak, başlıca görevleri olarak ifade edilmektedir. Dışışleri Bakanlığı dünya siyasetinde ABD’nin bir “savunma duvarı” veya diğer bakanlıklar göz önünde bulundurulduğunda “eşitler arasındaki birinci” olarak ifade edilmektedir ve sadece dünya çapında yaşanan uluslararası problemler ve ABD halkının diğer uluslarla olan ilişkileriyle meşgul olan, hükümetin yegane birimi olarak görülmektedir.⁸¹

Dışışleri Bakanlığı, temel olarak Dışışleri Bakanı (Secretary of State), Dışışleri Bakanı Vekili (Deputy Secretary) ve 6 müsteşarlıktan (undersecretary) oluşurken bünyesinde daha alt düzeyde farklı alanlar için oluşturulmuş pek çok ofis barındırmaktadır. Ancak 1947 yılında Kongre tarafından, ABD’nin Birleşmiş Milletlerdeki politikalarının yürütülmesinde Başkan ve Dışışleri Bakanlığına yardımcı olması için oluşturulan The U.S. Mission to the United Nations (USUN) ve yine Kongre tarafından 1961’de kurulan yapılacak dış yardım programlarından ve ABD’nin diğer ülkelerle olan ilişkilerinden sorumlu olan Uluslararası Kalkınma Ajansı (United States Agency for International Development-USIAD) oldukça önemli bir yer tutmaktadır. USAID bünyesinde her bir bölge için oluşturulmuş daireler bulunmaktadır. Bunlar; Afrika Dairesi, Avrupa ve Avrasya Dairesi, Asya Dairesi, Afganistan ve Pakistan Dairesi, Orta Doğu Dairesi, Latin Amerika ve Karayipler Dairesi şeklindedir.⁸² Bu birim aynı zamanda bulundukları bölgelerden

⁸⁰ Thorburn, **a.g.e.**, s.93

⁸¹ Elmer Plischke, **U.S. Department Of State: A Reference History**, Westport, Greenwood Press, 1999, s.659

⁸² USAID, “Who We Are”, (Çevrimiçi) <https://www.usaid.gov/who-we-are/organization>, 15 Aralık 2018

bilgi toplayarak uygulanacak politikalara da dolaylı olarak yön verebilmektedir. Yurt dışında bulunan temsilcilikleriyle yaklaşık 100 ülkede faaliyet göstermektedir.⁸³

Aynı zamanda bakanlık, 270'ten fazla elçiliği, konsoloslugu ve "Foreign Service" tarafından dünyanın pek çok bölgesine gönderilmiş 13.000'den fazla personeli ve ülke içerisinde görev yapmakta olan 43.000 çalışanı yönetmektedir.⁸⁴ Elçiler Senato'nun onayıyla Başkan tarafından atanır ve bakanlık aracılığıyla Başkana raporlarını sunmaktadırlar. Aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı dış politika girişim ve programlarını Kongre'ye danışır ve Savunma Bakanlığı, USAID, Hazine Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı gibi diğer federal birimlerle de yakın bir koordinasyon içerisinde çalışmaktadır.

1.5.6. Savunma Bakanlığı (Department of Defence-DOD)

1949 yılında kurulan ve Amerika'nın en eski bakanlıklarından biri olan Savunma Bakanlığı, ulusal güvenliği sağlamak ve ABD askeri birliklerini denetlemekten sorumludur.⁸⁵ Beşgen şeklinde bir binası vardır ve ana merkezi Pentagon'dur. Pentagon binası dünyanın en büyük binalarından biridir ve personel sayısı olarak dünyanın en büyük kuruluşu olduğu düşünülmektedir. Bakanlık bünyesinde 2.87 milyon kişi görev yapmakta ve günümüz itibarıyla Savunma Bakanlığı'nın bütçesi 716 milyon dolardır.⁸⁶

Savunma Bakanlığı'nın başında Savunma Bakanı (Secretary of Defense) bulunur. Bakan, Başkan tarafından atanmaktadır ve ona bağlı olarak çalışmaktadır. Haliyle Savunma Bakanı'nın ulusal güvenlik politikaları ve dış politika konularında ne kadar etkili olacağı Başkan ile arasındaki ilişkiye bağlıdır. Bakanlık içerisindeki en önemli birimler silahlı kuvvetlerdir. Kara, Deniz ve Hava komutanlıkları olmak üzere üç silahlı kuvvet vardır ve her birinin başında kuvvet komutanları (Chief of

⁸³ USAID, "Who We Are", (Çevrimiçi) <https://www.usaid.gov/who-we-are>, 10 Aralık 2018

⁸⁴ USAID, "Our Organizations" (Çevrimiçi) <https://www.state.gov/documents/organization/157293.pdf>, 13 Aralık 2018, s.5,

⁸⁵ Thorburn, **a.g.e.**, s.90

⁸⁶ US Department of Defence, "Our Story", (Çevrimiçi) <https://www.defense.gov/Our-Story/>, 15 Aralık 2018

Staff) bulunmaktadır. Aynı zamanda bakanlığın bünyesinde Genelkurmay Başkanlığı (Joint Chiefs of Staff) da bulunmaktadır. Genelkurmay Başkanı (The Chairman of the Joint Chiefs of Staff) tüm kuvvet komutanlarının üzerindedir. Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) ve Savunma İstihbarat Ajansı (The Defense Intelligence Agency) da askeri konularda istihbarat çalışmalarının yapılması için bakanlık bünyesindeki kuruluşlardandır. NSA'nın istihbarat örgütleri arasında en geniş ve sırlarla dolu birimi olduğu ifade edilmektedir.

Savunma Bakanlığı'nın hedef ve sorumlulukları şu şekildedir:⁸⁷

- Ulusal güvenliğı tehdit eden saldırılara karşı ülkeyi savunmak ve bu alanda politikalar geliştirmek,
- Müşterek kuvvetlerin dünya çapında ve kilit bölgelerde askeri çıkarlarını sürdürmek,
- Ülkenin hayati önemdeki çıkarlarına karşı saldırıda bulunan düşmanları önlemek,
- ABD ve vatandaşlarına, müttefiklerine ya da deniz-aşırı ortaklarına karşı yapılacak terörist saldırıları önlemek,
- Kitle imha silahlarının satın alınmaları, çoğaltılmaları ve kullanılmaları gibi durumların engellenmesi ve caydırıcı önlemler alınması

Savunma Bakanlığı ulusal güvenliğın sağlanması amacıyla istihbarat bilgileri toplamak, farklı irtibat kanalları oluşturarak oluşabilecek tüm tehlikeli durumlara karşı önlem almak ve gerekli çalışmaları yapabilmek için Ulusal Güvenlik Konseyi ile birlikte çalışmasının yanı sıra pek çok birimden de destek almaktadır. Genellikle “bağımsız birimler” (independent agencies) olarak adlandırılan bu birimler çeşitli konularda destek sağlamak amacıyla toplanırlar ve sürecin doğru bir şekilde ilerlemesine yardımcı olurlar. Bu anlamda Savunma Bakanlığı'nın birlikte çalıştığı en önemli bağımsız birimlerden biri Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA- Central Intelligence Agency)'dır.

⁸⁷Summary of the 2018 National Defence Strategy, (Çevrimiçi) <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, 15 Aralık 2018, s.4

1.5.7. Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA- Central Intelligence Agency)

İstihbarat toplamak ve analiz etmek, casusluk çalışmalarıyla bilgi almak ve bu tür çalışmalar yapılırken olumsuz bir durumla karşılaşıldığında söz konusu olayla ilişkisini reddetme ve sorumluluğu üstlenmeme amacıyla oluşturulan örtülü operasyonlar (covert action) ABD'nin 1776'dan beri ulusal istihbarat misyonunu ifade etmektedir.⁸⁸ Bu nedenle tüm devlet başkanları istihbarat çalışmalarına oldukça önem vermiştir. Özellikle Pearl Harbor olayının yaşanması istihbarat teşkilatlanmasının ne kadar önemli olduğunun anlaşılmasında en büyük etken olmuştur. İlk olarak Truman yönetimi tarafından 1947 "Ulusal Güvenlik Yasası" kapsamında oluşturulmuştur. Ulusal Güvenlik Konseyi'ne ulusal güvenlikle ilgili yapılacak istihbarat çalışmaları ile ilgili tavsiye ve önerilerde bulunmak, bu çalışmaların nasıl koordine edileceği ve diğer ilgili birimler arasında iletişimi sağlamak gibi görevleri yer almaktaydı. Ancak, ister casusluk yöntemiyle olsun ister devlet arşivlerinden edinilmesi olsun ülke dış politikasını ilgilendiren her konuda "bilgi toplamak" CIA'nın en temel görevidir.⁸⁹

Organizasyon yapısına bakıldığında en üstte CIA Başkanı (Director of the Central Intelligence Agency) yer almaktadır. CIA Başkanı yapılacak operasyonlardan, uydu ve uçak keşif programlarından ve diğer uzaktan gözetim operasyonlarından, istihbaratta kodlama ve kod kırma işlemlerinden, Dış İşleri, Savunma, Hazine, Enerji ve Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen stratejik istihbarat programlarından sorumludur.⁹⁰ CIA Başkanı Başkan tarafından atanır ancak Senato'nun onayının olması zorunludur. Bunun yanı sıra CIA'nın başı olarak görev yapmakta ve diğer tüm istihbarat örgütleri arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır. Dış politika konularında istihbarat bilgilerini Başkana ve diğer üst düzey hükümet yetkililerine "President's Daily Briefing" olarak bilinen en önemli istihbarat bulgularının özetlendiği bir rapor şeklinde sunmaktadırlar. Ancak görevi bilgi toplamak olan CIA, nasıl bir politika izleneceği hakkında yorumlarda bulunmaz ve

⁸⁸ Loch K. Johnson , *America's Secret Power : The CIA in a Democratic Society*, New York, Oxford University Press, 1989,s.13

⁸⁹ Johnson , *a.e.*,s.16

⁹⁰ Johnson , *a.e.*,s.40

dolayısıyla sunulan bir bilginin uygulanacak politikaları nasıl şekillendireceği Başkan, Dış İşleri Bakanı ve Savunma Bakanı tarafından alınacak bir karardır.⁹¹ Aynı zamanda örgütün organizasyonu, personelin ve birimin bütçesinin yönetimi de CIA Başkanının sorumluluğunun altındadır. CIA toplam istihbarat birimlerinin personel ve harcamalarının % 15 inden azını oluşturmaktadır.⁹² CIA Başkanı'nın yanı sıra bir başkan yardımcısı (Deputy Director of the Central Intelligence Agency) ve icra direktörü organizasyon içerisinde yer almaktadır.

Operasyon Dairesi Başkanlığı, Analiz ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Bilim ve Teknoloji Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Dijital Yenilik Başkanlığı olmak üzere CIA içerisinde beş farklı bölüm yer almaktadır. İstihbarat bilgilerini toplama, analiz etme ve üst düzey ABD hükümet yetkililerine iletme sürecini diğer bir deyimle “istihbarat döngüsü” yürütmektedirler.⁹³

17 Aralık 2004 yılında Başkan George W. Bush İstihbarat Reformu ve Terörü Engelleme Yasası'nı imzalayarak Merkezi İstihbarat Başkanlığı birimini oluşturulmuştur. Bu yasa aynı zamanda Ulusal İstihbarat Başkanı (Director of National Intelligence-DNI) pozisyonunu oluşturmuş ki bu birim tüm istihbarat topluluklarından sorumlu birim haline gelmiştir ve aynı zamanda Terörle Mücadele Merkezi'ni (National Counterterrorism Center) de denetlemektedir.⁹⁴ Daha öncesinde bu topluluklarının koordine edilmesi görevi CIA Başkanı'na aitti. CIA bağımsız bir birim olarak kalırken diğerleri bir çatı altında toplanmış oldu.

⁹¹ Heather Lehr Wagner, **The U.S. Government How It Works: The Central Intelligence Agency**, New York, Chelsea House Publishers, 2007, s.19

⁹² Johnson , **a.g.e.**,s.44

⁹³ CIA, “About CIA”, (Çevrimiçi) <https://www.cia.gov/about-cia/todays-cia>, 5 Ocak 2019

⁹⁴ CIA, “History of CIA” , (Çevrimiçi) <https://www.cia.gov/about-cia/history-of-the-cia>, 5 Ocak 2019

1.6. Yasamaya Yardımcı Kurumlar

Kongre'nin yasama sürecini anlayabilmek için komiteler sistemini anlamak çok önemlidir. Başkan Woodrow Wilson “ *Congressional Government*” adlı klasik çalışmasında komitelerin önemini şu şekilde dile getirmekteydi:

*‘‘Kongre toplantı yaptığı sırada halka açık bir sergi gibi, komite odalarında Kongre, çalışmaların yapıldığı işinin başındaki kongredir. Ne yapılması gerekiyorsa, komiteler tarafından veya komiteler aracılığıyla yapılmalıdır.’’*⁹⁵

Birleşik Devletler Anayasası komitelerden bahsetmemesine rağmen, yasama çalışmalarının en önemli kısımları, Kongre bünyesindeki komiteler ve alt komiteler tarafından gerçekleştirilir. Hemen hemen her kongre toplantısında binlerce yasa önerisi sunulmakta ve Kongre üyelerinin ortaya atılan her konuda yeterli oranda bilgilendirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla komite üyeleri tek bir alana odaklanarak o alanda uzmanlaşmakta ve yasama süreci içerisinde iş bölümünün yapılması sağlanmaktadır.⁹⁶ Özellikle uzun süre aynı komitede çalışan üyeler daha rahat çalışmakta ve uzmanlık alanıyla ilgili daha az bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Aynı zamanda komiteler, kamu sorunlarının araştırılmasında ve raporların hazırlanmasında, parti liderleri, meclis üyeleri ya da Başkan tarafından sunulan önerilerin incelenmesinde, partiler tarafından dinlenmesi gereken konularda hearing düzenlenmesinde en etkili rolü oynamaktadırlar.⁹⁷ Sunulan birçok yasa tasarısı komiteler içinde değiştirilebilir ya da reddedilebilmektedir.

1.6.1. Komiteler ve Yasama Sürecinin İşleyişi

Temsilciler Meclisi ve Senato aynı komite sistemine sahiptir. Komitelerin sayısına ve büyüklüğüne karar verilmesi yine iki meclisin sorumluluğu altındandır ancak bu kararın verilmesinde parti liderlerinin etkisi büyüktür.⁹⁸ Meclis içerisindeki komite çalışmalarını genellikle çoğunluk partisi yürütmektedir. Geleneksel olarak,

⁹⁵ Singh, **a.g.e.**, s.160

⁹⁶ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.352

⁹⁷ Singh, **a.g.e.**, s.161

⁹⁸ Ross M. English, **The United States Congress**, Manchester University Press, 2003, s.62

çoğunluk partisinin bir üyesi olarak bir komitede en uzun süre görev yapmış kişi komite başkanı olmaktadır.⁹⁹ Komite başkanları toplantıları düzenlemek, gündemi belirlemek ve komite personelinin ve bütçeyi kontrol etmekten sorumlu kişidir.

Hem belirli konularda bilgi toplanması ve araştırılma yapılması hem de yasa taslağı oluşturmak ve yasama işlemleri ile ilgili raporlama çalışmalarının yapılabilmesi için TM ve Senato çeşitli komiteler geliştirmiştir. Ancak en önemli komiteler; daimi komiteler (standing committees), ortak komiteler (joint committees), konferans komite (conference committees), seçilmiş veya özel komiteler (select or special committees) şeklindedir.

Daimi komiteler (standing committees), komiteler arasındaki en önemli olanıdır. Zira yasa tasarıları üzerinde ilk çalışmaları yapan komitelerdir ve komitelerin yetki alanları her 2 yılda bir yeniden oluşturulmaktadır.¹⁰⁰ Dışişleri, silahlı kuvvetler, enerji, tarım, ticaret, çevre ve maliye gibi pek çok farklı konuda komiteler oluşturulabilmektedir. Daimi komitelerin de alt komiteleri bulunmaktadır. Alt komiteler aslında yasa tasarılarının içeriğinin şekil aldığı komitelerdir. 116. Kongre’de (2019-2020) Temsilciler Meclisi’nde 20, Senato’da ise 16 daimi komite bulunmaktadır.¹⁰¹

Ortak komiteler (Joint committees) daimi olarak görev yapan komitelerdir ancak yasama yetkileri neredeyse yoktur. Daha çok ekonomi, vergi sistemi ve Kongre kütüphanesi gibi konularla ilgilenirler.¹⁰² Hem Temsilciler Meclisi’nden hem de Senato’dan üyelerinden oluşur. Ortak komiteler daha acil durumlar için iki meclisin daha hızlı çalışması için düzenlenmiştir. Kanun tasarıları bu komiteye yönlendirilmez ve bu komiteden de meclislerin genel kuruluna herhangi bir yasa raporu gönderilemez.

Ortak komitelerin bir çeşidi olarak görülen konferans komite (conference committee) daimi bir komitedir ve yasamaya ilişkin önemli sorumlulukları vardır. Genellikle Temsilciler Meclisi’nden Speaker tarafından seçilen 3 üyeden ve

⁹⁹ Welch v.d., **a.g.e.**, s.300

¹⁰⁰ Steven S. Smith, Jason M. Roberts, Ryan J. Vander Wielen, **The American Congress**, 4. Baskı, Cambridge University Press, 2006, s.198

¹⁰¹ Congress, “Committees”, (Çevrimiçi) <https://www.congress.gov/committees>, 19 Ocak 2019

¹⁰² Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.353

Senato'dan Başkan Yardımcısı'nın atadığı 3 üyeden oluşmaktadır.¹⁰³ Bu komite, Kongre'nin iki kanadına sunulan bir yasa tasarısı üzerinde bir anlaşmazlık olduğunda her iki meclisten seçilen Kongre üyelerinin katılımıyla oluşturulur. Zira, hiçbir yasa taslağı iki mecliste onaylanmadan Beyaz Saray'a gönderilemez. Örneğin; Temsilciler Meclisi veya Senato bir yasa tasarısını değişiklik yaparak kabul ederse, yapılan değişikliği meclisin diğer kanadının da kabul etmesi gerekir. Kabul edilmediği takdirde konferans komite toplanır ve basit çoğunluk yöntemiyle tekrar bir oylama yapılır. Oylama eğer olumlu çıkmazsa tasarı ilgili meclislere geri gönderilir. Olumlu çıkması durumunda ise Komite raporuyla birlikte her iki meclisin de onayladığı tasarı önce Temsilciler Meclisi Başkanı ve Başkan Yardımcısı'na imzalatılarak Başkan'a gönderilir.

Seçilmiş veya özel komiteler (special committees) ise bir amaç doğrultusunda geçici bir süreliğine oluşturulmuş komitelerdir. Bu komiteler özel bir alan ile ilgili araştırmalar ve çalışmalar yaparak hazırladıkları raporları oluşturuldukları meclise sunarlar.

Her yasa, bir kanun taslağının hem Temsilciler Meclisi'ne hem de Senato'ya sunulmasıyla başlar ve her iki mecliste de aynı adımlar takip edilir. Yasa taslağı üzerinde inceleme yapmak, toplantılar düzenlemek ve yeniden yazılması (markup) için komitelere ve alt komitelere gönderilir ve ardından yasa tasarısının iki mecliste tartışılması için Temsilciler Meclisi'nin Rules komitesi ve Senato'nun başkanı tarafından bir program hazırlanır.¹⁰⁴ Temsilciler Meclisi'nde her bir konuşmacının 5 dakika gibi bir süresi vardır ve bu süre bitiminde tartışma sona erdirilir. Ancak Senato'da, tartışmaların yapılması esnasında sabit kuralların olmayışı sınırsız tartışmaları, bir yasa tasarısının engellenmesi veya ertelenmesi için kullanılan “filibuster” adını alan bir yöntem haline de getirmiştir.¹⁰⁵ Tartışmaların ardından iki meclisten geçen yasa tasarısı eğer farklı kanun hükümleri taşıyorsa konferans komite devreye girer ve uzlaşmayı sağladıktan sonra iki meclisin onayladığı tasarı Birleşik Devletler Başkanı'na gönderilir. Başkan bu yasa tasarısını imzalarsa tasarı

¹⁰³ Binkley, Moss, **a.g.e.**, s. 452

¹⁰⁴ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.359

¹⁰⁵ Welch v.d., **a.g.e.**, s.300

yasalaşmış olur. Başkan tasarıyı veto ederse yeniden kanunlaştırılabilmesi için hem Senato hem de Temsilciler Meclisi'nde üçte iki çoğunlukla onaylanması gerekmektedir. Ancak taslak Başkan'a gönderildikten sonra on gün süre geçerse Başkan'ın imzası olmadan tasarı kanunlaşır. Eğer 10 gün süre geçmeden Kongre tatile girerse tasarı otomatik olarak veto edilmiş olur ve “pocket veto” olarak bilinmektedir.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Donald A. Ritchie, **The U.S. Congress: A Very Short Introduction**, New York, Oxford University Press, 2010, s.81

İKİNCİ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKASI'NIN OLUŞTURULMASINDA HÜKÜMET DIŞI AKTÖRLER

2.1. Siyasi Partiler

Amerika Birleşik Devletleri güçler ayrılığı ilkesinin benimsendiği federal bir yönetime sahip olduğundan dolayı siyasi partilerin bu sistem içerisindeki yeri parlamenter sistemlerden çok daha farklı olmuştur. Herhangi bir partinin hükümetin bütün organlarında yönetimi tamamen ele geçirmesi engellenmeye çalışılmıştır. Bir partinin başkanlık ve yürütme organını kontrol ettiği ve diğerinin yasama meclisinin en az bir meclisinde çoğunluğa sahip olduğu paylaştırılmış hükümet yapısı, Amerikan devlet siyasetinde özellikle son elli yılda norm haline gelmiştir.¹⁰⁷ Aynı zamanda Amerika'daki siyasal partiler demokratik ülkelerdeki partilerle kıyaslandığında hem köken hem de işleyiş olarak farklılıklar barındırmaktadır. Partilerin ve parti liderlerinin siyasi gündeme şekil verme konusunda herhangi bir rolleri yoktur.¹⁰⁸ Partilerin önceliği seçim zamanlarında adayları belirlemek ve seçimin kazanılması için çalışmalar yapılması şeklindedir. Haliyle partilerin ideolojik olarak çok sayıda üye toplamak gibi öncelikli hedefleri bulunmamaktadır. Güçlü adaylara karşı yarışabilecek kişilerin toplanması, seçim çalışmalarının organize edilmesi, oy verenlerin katılımının artırılması ve gönüllü olarak çalışmak isteyenlerin görevlendirilmesi, seçmenlere alternatif politikalar sunulması, hükümetin yönetim kontrolünü elinde bulundurmayan partinin

¹⁰⁷ Lowi v.d., **a.g.e.**, s.468

¹⁰⁸ L. Sandy Maisel , **American Political Parties and Elections: A Very Short Introduction**, New York, Oxford University Press, New York, 2007, s.58

kendi politikalarını ifade etmesi ve uygun olduğunda kazanan tarafa muhalefet etmesi gibi partilerin siyasal sistem içerisinde yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır.¹⁰⁹

Birleşik Devletler Anayasası'nda siyasi partilerin varlığına ilişkin herhangi bir ibare bulunmamaktadır ancak bugün Demokratlar ve Cumhuriyetçiler olmak üzere iki parti ABD siyasal hayatına yön vermektedir. Ülke içerisinde “third parties” olarak sayılan partiler de yer almasına rağmen tarihi sürece bakıldığında sadece bu iki partiden adaylar başkanlık için yarışı kazanabilmiş ve daha çok sayıda Kongre’de üye olarak yer alabilmiştir. Örneğin; 2006 yılında Kongre’de yer alan 535 üyeden sadece Bernie Sanders ve senatör Jim Jeffords Cumhuriyetçi ya da Demokrat partiden üye değillerdi.¹¹⁰ ABD’de iki partili sistemin ortaya çıkmasında uygulanan seçi sisteminin de büyük bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Zira seçimlerde “single-member districts” veya “winner-take-all provision” şeklinde ifade edilen en çok oy alan kişinin yani kazananın tüm oyları almış sayılması sistemi iki partili sistemin ortaya çıkışını kolaylaştırmaktadır.¹¹¹

ABD siyasal sisteminde yer alan bu iki dominant parti ideolojik temeller doğrultusunda parti program ve hedeflerini hazırlamazlar. Keza partilerin en büyük hedefi seçimi kazanmak ve iktidarı ele geçirmektedir. Bu nedenle toplumun tüm kesiminden oy alabilmek için seçimlerde çalışmalar yaparlar. Ancak iki partinin toplumun her kesiminden eşit düzeyde oy alması oldukça zordur. Örneğin; Afrikalı Amerikalıların % 90'ından fazlası kendilerini Demokrat olarak ifade ederler ve başkanlık seçimlerinde Demokrat partinin oylarının % 25'i Afrikalı Amerikalılardan gelmektedir, kadınlar daha çok Demokratları desteklerken erkekler daha çok Cumhuriyetçi partiyi destekleme eğilimdedir ya da yüksek gelirli seçmenler Cumhuriyetçi partiyi destekleme eğilimdeyken daha düşük gelirli seçmenler Demokrat partiyi seçmektedirler.¹¹² Yine de ideolojik olarak cumhuriyetçilerin muhafazakar ve Demokratların liberal anlayışı benimsediği ve bu çizgilerinin zaman içerisinde daha net bir şekilde görüldüğü de gözlemlenmiştir. Partiler ideolojik olarak

¹⁰⁹ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.252

¹¹⁰ Maisel, **a.g.e.**, s.23

¹¹¹ Welch v.d., **a.g.e.**, s.185

¹¹² Lowi v.d., **a.g.e.**, s.486

seçim zamanlarında kesin çizgiler çizmekten kaçınırlar ve daha ılımlı bir siyaset izlerler.

Dış politikaya yön verme ya da şekillendirme konusunda siyasi partiler ABD dış politikasında zayıf bir karaktere sahiptir. Zaten fikir olarak siyasi partilerin büyük bir farklılığı yoktur. Yalnızca seçim zamanlarında oy alabilmek için seçmenlerini etkilemeye çalışırlar. Bu nedenle partiler dış politikadan çok iç politikaya odaklanma eğilimindedir. Bunun yanı sıra partilerin iç politika anlayışlarıyla dış politika anlayışları çoğunlukla örtüşmektedir. Örneğin Demokratlar dış politikada karar alırken ülkeler arasında ayrıcalıkların olmadığı ve ortak iyi için her ulusun iş birliği içerisinde olduğu bir ortam yaratma eğilimdeyken Cumhuriyetçiler ise bazı uluslara verilecek ayrıcalıkların ulusun refahı için gerekli olduğuna inanmaktadırlar.¹¹³

Amerikan siyasal partilerinin resmi olarak oluşma şekline baktığımızda bir piramit şeklinde aktif parti üyelerinin oluşturduğu genellikle komiteler adını alan ulusal, eyalet ve yerel bazlı olmak üzere her hükümet seviyesinde yer almaktadır. Ulusal düzeyde partilerin en tepesinde bulunan en önemli kuruluş Ulusal Kongre (National Convention) dir. Her bir eyaletten katılan delegelerden oluşan Ulusal Kongre, resmi olarak partinin seçimlerdeki Başkan ve Başkan Yardımcısı adaylarını belirler, partinin başkanlık yarışı için kampanya platformunu hazırlar ve parti prosedürlerini düzenleyen kural ve düzenlemelerdeki değişiklikleri onaylar.¹¹⁴ Ulusal Kongre'nin hemen altında ise partilerin ulusal komiteleri (national committees) yer alır. Partiler teknik olarak ulusal komiteler tarafından yönetilmektedir. Ulusal komiteler dört yıllığına seçilir ve seçim sürecindeki kampanya için kaynak toplar, parti içindeki hizipsel anlaşmazlıkları giderir ve partinin medya imajını iyileştirmeye çalışır. Demokratlar komite içerisinde bir kadın bir erkek üye olmak üzere her eyaletten 2 üyeye yer verirken Cumhuriyetçiler bu üyelere ek olarak eyalet düzeyindeki parti başkanlarına da yer vermektedir.¹¹⁵ Partinin Başkan adayını seçmek üzere Ulusal Kongre'yi toplamak komitelerin en önemli görevleri

¹¹³ Norman H. Davis, "American Foreign Policy: A Democratic View", **Foreign Affairs**, V.3, No:1, 1924, (Çevrimiçi) <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1924-09-15/american-foreign-policy-democratic-view>, 22 Ocak 2019, s. 22

¹¹⁴ Lowi v.d., **a.e.**, s.506

¹¹⁵ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.265

arasındadır. Ulusal komitelerin başında ulusal parti başkanları bulunur. Ulusal parti başkanı partinin sözcüsü olarak hareket eder ve genellikle partinin başkanlık adayı tarafından seçilmektedir.

Eyalet düzeyinde ise her iki partinin eyalet merkez komiteleri bulunmaktadır. Partiler geleneksel olarak ilçe komitelerine ve bazı durumlarda eyalet senatosu bölge komitelerine, adli bölge komitelerine ve daha büyük şehirlerde, şehir genelinde parti komitelerine ve yerel meclis bölgelerine sahiptir.¹¹⁶ Komiteler genellikle seçim bölgelerinden, eyalet yasama bölgelerini veya ilçelerini temsil eden üyelerden oluşur. Eyalet merkez komiteleri de seçim kampanyalarının yürütülmesine yardımcı olurlar. Parti organizasyonunun en alt bölümünde ise kent komiteleri ile bucak ve mahalle örgütlenmeleri bulunmaktadır.

2.1.1. Başkanlık Seçimlerinde Adayların Belirlenmesi ve Seçici Kurul

ABD Anayasası'nda siyasi partilerin başkan adaylarını nasıl belirleyeceklerine ya da hangi kriterlere göre karar vereceklerine dair hiçbir ibare bulunmamaktadır. Ancak yıllar süren uygulamalar bir gelenek haline gelmiştir ve bu seçim sürecini oluşturan 4 temel basamak ortaya çıkmıştır: primary ya da caucus adı verilen iki yöntemle yapılan ön seçimler, partilerin ulusal kongreleri (National Conventions), seçim kampanyaları ve son basamak olan Seçici Kurul (Electoral College).

Ülkenin en önemli iki partisi olan Demokrat ve Cumhuriyetçi Parti başkanlık seçimi için adaylarını ön seçimle belirlemektedir. Bunun için primary ve caucus olarak adlandırılan iki yöntem vardır. Primary olarak adlandırılan ön seçimler, her seçmenin destekledikleri partinin mevcut adayları arasından seçim yaparak oy verdikleri ülke çapında yapılan seçim sistemidir.¹¹⁷ Kapalı ve açık olmak üzere ön seçimler iki şekilde yapılmaktadır. Kapalı ön seçimlerde (closed primary) sadece partinin kayıtlı üyeleri oy verebilirken açık ön seçimlerde (open primary) herhangi bir parti üyesi olup olmadığına bakılmaksızın her seçmen oy kullanabilir. Caucus ise

¹¹⁶ Lowi v.d., **a.g.e.**, s.509

¹¹⁷ Jillson, **a.g.e.**, s.200

seçmenlerin kendi seçimlerini yapmadan önce adayların olumlu veya olumsuz yanlarının tartışıldığı küçük gruplar halinde veya yüz yüze olarak yapılan parti toplantılarıdır. Caucus yönteminde Ulusal Kongre'ye gönderilecek delegeler aslında eyalet düzeyinde yapılan toplantılarda belirlenmektedir.¹¹⁸ Eyaletler hangi yöntemle ön seçimi gerçekleştireceklerine kendileri karar vermektedir çünkü her biri aynı yöntemi uygulamak zorunda değildir. Hatta bazı eyaletlerde her iki yöntem de kullanılmaktadır.

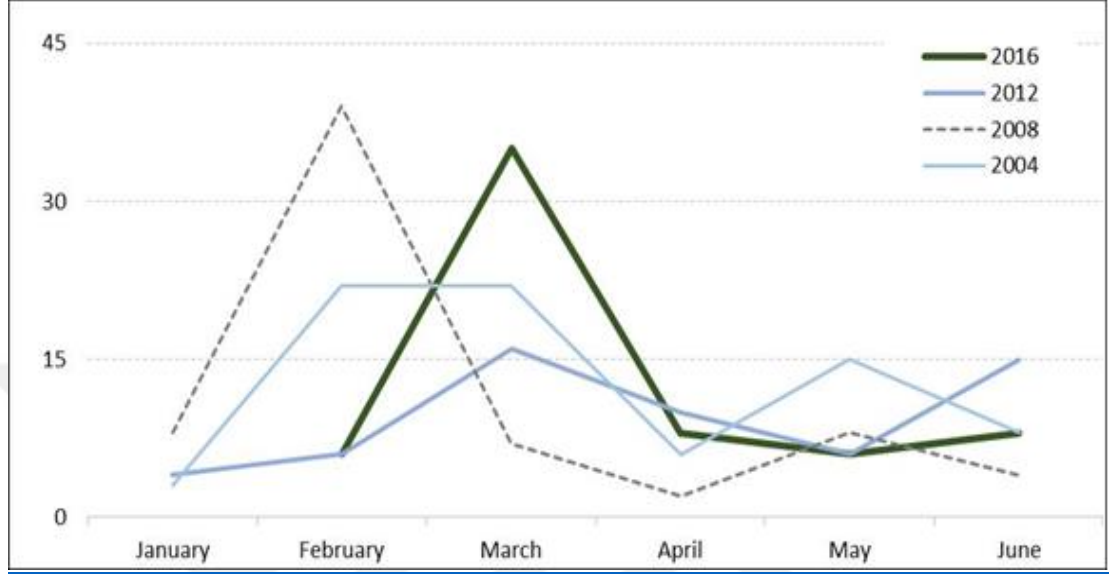
Ön seçimler, Başkanlık seçiminin yapılacağı yılın Ocak ya da Şubat ayında Iowa ve New Hampshire eyaletlerinde başlamaktadır. Iowa'da caucus yöntemiyle seçim gerçekleştirilirken New Hampshire eyaletinde ise primary şeklinde yapılmaktadır.¹¹⁹ Seçimlerin başladığı ilk eyaletler her zaman büyük önem taşımaktadır çünkü adaylardan birisinin lehine bir trend başlatabilmektedir ve bu yüzden adaylar orada aylarca kampanyalar yürütmektedir. Barack Obama'nın 2008 yılındaki Iowa galibiyeti seçim başarısının anahtarı gibi görülmekteydi. Birçok büyük eyalet ise seçimlerini aynı gün yapabilmektedir. Bu da "Super Tuesday" olarak bilinmektedir. Super Tuesday, Başkanlık seçimlerinin yapılacağı yılın Şubat ya da Mart aylarında yapılır. Ön seçim sürecinde adaylar için çok kritik bir gün (sink-or-swim moment) olarak tanımlanır çünkü hangi adayların daha iyi finanse edildiğinin, daha iyi organize olduğunun ve birçok eyaletten gelen oyları kazanmak için hangi adayın ulusal ölçekte bir kampanya yürütebileceğinin bir kanıtı olarak görülmektedir. Örneğin; Super Tuesday olarak bilinen 5 Mart 1996 yılında 7 eyalet aynı gün ön seçime gitti ve bu durum Cumhuriyetçi aday Bob Dole için bir ivme olmuştu.¹²⁰ Super Tuesday, 2016 seçimlerinde de Mart ayının ilk Salı günü çoğunluğu güneyden olan 12 eyaletin ve Amerikan Samoa bölgesinin katılımıyla yapılmıştır.

¹¹⁸ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.302

¹¹⁹ Welch v.d., **a.g.e.**, s.223

¹²⁰ Vile, **a.g.e.** s. 88

Şekil 2-1: Aylara Göre Demokrat ve Cumhuriyetçi Partilerin Düzenlediği Caucus ve Primary Sayıları (2004-2016)

Kaynak: Kevin J. Coleman, “The Presidential Nominating Process and the National Party Conventions, 2016: Frequently Asked Questions”, **Congressional Research Service**, 30 Aralık 2015,(Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42533.pdf>, 22 Ocak 2019, s.7

Seçimlerin bir diğer önemli basamağı ise partilerin ulusal kongreleridir. Kongrelerin artık başkan adayını seçmek yerine sadece ön seçim sonuçlarını onaylamak gibi bir görevi kaldıysa da siyasi partilerin başkan ve başkan yardımcısı adaylarının tanıtılması ve genel seçim kampanyalarının başlatılması gibi önemli siyasi fonksiyonları devam etmektedir.¹²¹ Ön seçimlerde adayların kazanması için partilerin Ulusal Kongre’lerinde çoğunluğu sağlamaları gerekmektedir. Ancak her partinin delege sayıları ve delege kazanma yöntemleri farklılık göstermektedir. Demokratik Parti’de adaylar aldıkları oy oranında delegeye sahip olurken (proportional primaries) Cumhuriyetçi Parti’de ise her eyalette olmasa da en çok oyu olan tüm delegeleri alır (winner-take-all) sistemi uygulanmaktadır.¹²²

Amerika’da seçim sürecinin ve adayların yürüttüğü kampanyaların nasıl işlediğinin yanı sıra tüm bu çalışmaların nasıl finanse edildiği de çok önemlidir. Zira

¹²¹ Kevin J. Coleman , “The Presidential Nominating Process and the National Party Conventions, 2016: Frequently Asked Questions”, **Congressional Research Service**, 2015, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42533.pdf>, 22 Ocak 2019, s.16

¹²² Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.300

kampanyalar çok uzun bir süre devam etmekte ve son seçimin ardından hemen başlamaktadır. Adaylar hem ülke çapında hem de 50 eyalette kampanya yürütmek zorundadır. 2004 yılındaki seçim masrafları 4 milyar doların üzerindeydi ve seçimi kazanmak için George W. Bush 359 milyon dolar harcarken rakibi John Kerry 285 milyon dolar harcamıştı.¹²³ Başkanlık ön seçimi için yapılacak harcamalar genellikle eyaletler tarafından karşılanırsa da bazı nadir durumlarda bir eyalet partisi kendi ön seçimlerini idame etmek isteyebilir. Bu durum “firehouse primary” olarak adlandırılır.¹²⁴ Başkan adayları yapacakları kampanyalar için bağış toplamayı tercih etmektedirler ancak federal yasalar nasıl, nereden ve ne kadar kaynak sağlayabileceği FECA (Federal Election Campaign Act) yasası doğrultusunda denetlenmektedir. Adayların yapılan bağışların raporlanmasından da sorumlu olan bir resmi komitesi olmak zorundadır ve tüm finansal işlemlerin kayıt altında tutulması gerekmektedir.¹²⁵ Bu işlemten sonar adaylar bağış almaya başlayabilmektedir. Seçim sürecinde siyasi eylem komiteleri (PACs) adı verilen kuruluşlar da çok önemlidir. 2016 seçimlerinde siyasi eylem komitelerinden Clinton 204.4 milyon dolar, Trump ise 79.3 milyon dolar bağış almıştır.¹²⁶

Başkanlık seçimlerinin son basamağını Electoral College denilen bir Seçici Kurul oluşturmaktadır. ABD Anayasası’nın II. Maddesi’nin I. Bölümünde başkan ve başkan yardımcısının seçici kurul doğrultusunda nasıl seçileceği açıkça belirtilmiştir. Amerikan vatandaşları ve tüm dünya George W. Bush ve Albert Gore’un aday olduğu Kasım 2000 seçimlerinde Başkan ve Başkan Yardımcısı’nın seçilmesiyle tam anlamıyla Seçici Kurul sisteminden haberdar olmuştu.¹²⁷ Bu seçim Amerikan tarihinin birbirine en yakın Başkanlık seçimi oldu ve her sayımda farklı sonuçların çıkmasından dolayı seçim sonucu uzun bir süre belli olamadı. Nihayetinde sonuçlar açıklandığında seçimi daha çok sayıda seçmenin oyunu almasına rağmen Gore değil Bush kazanmıştı.

¹²³ Vile, **a.g.e.** , s.99

¹²⁴ Coleman, **a.g.e.** , s.15

¹²⁵ Samuel J. Eldersveld, Hanes Walton, Jr., **Political Parties in American Society**, 2. Baskı, Palgrave Macmillan, 2000, s.252

¹²⁶ Anu Narayanswamy, Darla Cameron, Matea Gold, “Election 2016: Money Raised As Of December 31”, **Washington Post**, (Çevrimiçi), <https://www.washingtonpost.com/graphics/politics/2016-election/campaign-finance/>, 2 Nisan 2017

¹²⁷ Maisel, **a.g.e.**, s.10

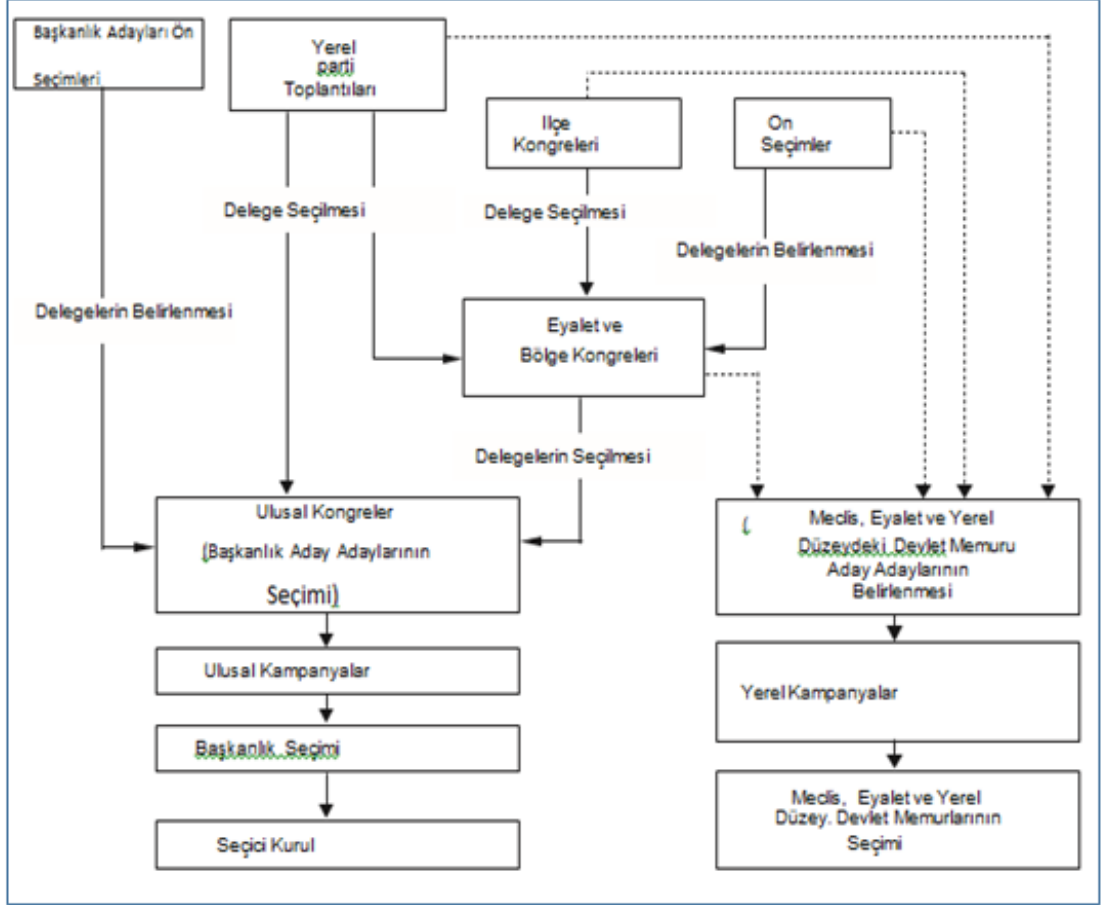
Dünyada gerçekleştirilen birçok seçimin aksine Amerika’da Başkan doğrudan halkoyuyla seçilmemektedir. Halk tarafından kullanılan oylar Seçici Kurul adı verilen delegeleri belirlemektedir. Seçiciler Kurulu, Temsilciler Meclisi’nden 450, Senato’dan 100 ve Washington DC’den 3 olmak üzere 538 kişiden oluşmaktadır. Her eyalet sahip olduğu Temsilciler Meclisi ve Senato üyesi kadar seçici delege oyuna sahip olmaktadır. Dolayısıyla büyük eyaletler daha fazla delege oyuna sahipken küçük eyaletler daha az oya sahiptir. Kullanılan oylar sonrası eğer bir aday diğerinden bir oy bile fazla almışsa o eyaletin bütün ikincil seçmenleri kazanmış sayılmaktadır (winner-take-all system). Bazı eyaletlerde hangi adayın kazanacağı hemen hemen bilinirken bazılarında ise tahmin edilememektedir. Hangi adayın kazanacağı belli olmayan bu eyaletlere “swing states” adı verilmektedir. Örneğin Teksas neredeyse her zaman Cumhuriyetçilerin, Kaliforniya ise Demokratların çoğunluğu kazandığı eyaletlerdir. Ancak Florida bir swing state olarak bilinir. ABD Anayasası’nın II. Bölümü I. Maddesine göre:

‘En çok oy almış olan kişi, eğer kazandığı oy tayin edilmiş bütün seçiciler sayısının çoğunluğunu oluşturuyorsa, Başkan olacaktır; eğer birden çok kişi böyle bir çoğunluğa sahip ise, ve aldıkları oylar eşit ise, o halde Temsilciler Meclisi hemen gizli oyla bunlardan birini Başkan seçecektir; eğer hiç biri çoğunluğu elde edemezse, Temsilciler Meclisi listede en çok oy almış beş kişi arasından aynı şekilde bir Başkan seçecektir.’¹²⁸

Diğer bir deyişle, 270 oyu alabilen aday başkan seçilecektir.

¹²⁸ U.S. Government Publishing Office(GPO), a.g.e. , s.12

Şekil 2-2: Başkanlık Seçim Süreci

Kaynak: Vile, a.g.e., s.71

2.2. Baskı ve Çıkar Grupları

Çıkar grupları temel olarak kamu politikasını etkilemeyi amaçlayan ortak bir çıkar veya amaç etrafında toplanmış bireyler topluluğunu ifade etmektedir. Bu gruplar bir anlamda bireyler ve dış politika konusunda kararlar oluşturan ve uygulayan hükümet arasındaki iletişimi sağlayan bir aracı, bir kanaat ilercisi konumundadırlar.¹²⁹ ABD hem bir göçmenler ülkesi olduğu için hem de ifade özgürlüğü, bir örgüte katılma ya da bir birlik kurmak gibi pek çok hakkın garanti altına alındığı çoğulcu demokrasiye sahip olduğu için çıkar gruplarının siyasi sürece egemen olması kaçınılmaz olmuştur. Bu duruma ek olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin hükümet sistemi, politika yapım sürecinin birçok basamağına çıkar

¹²⁹ Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, İstanbul, Der Yayınları, 2014, s.778

gruplarının katılımını mümkün kılmaktadır. ABD Anayasası'nın 1 numaralı değişikliğinde (First Amendment):

‘Kongre, dini bir kurumla ilgili veya serbestçe ibadetlerin yapılmasını yasaklayan; ya da ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü kısıtlayan; ya da insanların rahat bir şekilde memnun olmadıkları bir durumun düzeltilmesi için toplanma ve hükümetten bir istekte bulunma hakkını kısıtlayabilecek bir yasa yapmayacaktır.’¹³⁰

ifadeleri insanların bir araya gelerek örgütlenmelerini kolaylaştırmıştır. Amerikalıların neredeyse üçte ikisi her ne kadar siyasi bir temelde olmasa da mutlaka bir gruba ya da birliğe üyedir. Toplumun her kesiminden insanlar kendi alanlarıyla ilgili çıkarlarını temsil etmek için pek çok örgüt kurmaktadır. Bugün ise ABD pek çok çıkar grubunu bünyesinde barında ülkelerin başında gelmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında ülkenin büyüklüğü ve kültürel çeşitliliği, ABD Anayasası'nın ademi merkeziyetçi etkileri ve siyasi partilerin zayıflığı, çıkar gruplarının insanların sesini duyurabilmeleri için önemli bir yol olarak seçilmektedir.¹³¹ Bununla birlikte ABD, diğer demokratik uluslardan farklı olarak, belli şartlara bağlı kalarak dini toplulukların, özel kolej ve üniversitelerin ve diğer örgütlerin vergi ödemeksizin kendi mülklerine sahip olmalarına izin veren, kendi gelir vergilerinden düşürerek bağış yapan donörlerin bağışlarını alan, devlet yardımlarına ve ticari firmalarla yapılabilecek sözleşmelere başvurabilecekleri bir kamu hukukuna sahiptir. “Kar amacı gütmeyen” şeklinde adlandırılan bu sektör, Amerika’da son derece yaygın ve büyüktür.

Çıkar grupları, hükümetin önemli birimlerinde görev yapan kamu yetkilileri ve meclis üyeleri için çok önemli bir bilgi kaynağı olarak görülmektedir. İlgilenilmesi gereken pek çok konuyla meşgul olan hükümet yetkililerinin sadece bir konu hakkında ayrıntılı, eksiksiz ve güncellenmiş bir şekilde bilgi edinebilmesi oldukça zor olmaktadır. Özellikle bir tasarının gündeme geldiği durumlarda yetkililere bu konuda hangi değerlerin tehlikede olabileceğini, önerinin kimin için ya da kimlerin

¹³⁰ U.S. Government Publishing Office(GPO), **a.g.e.**, s.26

¹³¹ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s.252

karşı olduğunu ve bu konunun kendi siyasi inanç sistemine uyup uymadığını gösterebilecek siyasi bir ipucu (political cue) sunma noktasında da çıkar grupları büyük bir önem taşımaktadır.¹³²

Büyükliklerine, yapılanma şekillerine ve amaçlarına göre pek çok çıkar grubu bulunmaktadır. Bazılarının liderleri, seçilmiş yetkilileri ve kendilerine ödeme yapan üyeleri varken, bazılarının örgütsel kuralları ve hatta üyeleri bile yoktur.¹³³ Başlıca çıkar grupları arasında ekonominin ana sektörlerini temsil eden gruplar, kamu yararını gözeten gruplar ve yabancı ülkelerin ya da yabancı işletmelerin çıkarlarını temsil eden gruplar olmak üzere binlerce farklı çıkar gruplarından bahsetmek mümkündür. Bireylerin ya da grupların politika yapım sürecine katılmak istemelerindeki en önemli amaçlardan biri ekonomik çıkarların elde edilmesi olduğu için çıkar grupları, belirli bir ekonomik sektördeki üretici veya üretici grupları tarafından desteklenmektedir.¹³⁴ Tüm çıkar gruplarının ortak noktası ise çok sayıda stratejiler yaparak uygulanacak politikaların yönünü kendi istekleri doğrultusunda değiştirmeye çalışmaktır. Bu nedenle hükümetin karar alıcılarının bulunduğu yasama ve yürütme erklerini çeşitli faaliyetlerle etkilemeyi hedeflemektedirler. “Lobicilik” adını alan bu faaliyetler karar alma sürecinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. James Madison’ın “*Federalist No:10*” adlı eserinde belirttiği üzere savaş kararları da dahil olmak üzere farklı çıkar gruplarının faaliyetleri ve etkileri Amerikan dış politikasının pek çok açıdan şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.¹³⁵

2.2.1. Lobiler

ABD yasalarına göre lobici, bir yasanın kabul edilme ya da iptal edilme sürecinde etkili olan ve bu amaç için para alan kişi ya da bir kuruluş olarak tanımlanmaktadır.¹³⁶ Bugün ABD’nde çoğunluğu Washington merkezli olan binlerce kayıtlı lobi bulunmaktadır. Lobilerin dış politikadan çok meclis üyeleri ve hükümet

¹³² Wilson, DiIulio, Jr., **a.e.**, s.274

¹³³ Welch v.d., **a.g.e.**, s.158

¹³⁴ Lowi v.d., **a.g.e.**, a.518

¹³⁵ John J. Mearsheimer, Stephen M. Waltz, **The Israel Lobby and U.S Foreign Policy**, New York, Farrar, Straus And Giroux Publishers, 2007, s. 111

¹³⁶ Jeffrey H. Birnbaum, **The Lobbyists: How Influence Peddlers Get Their Way in Washington**, New York: Times Books, 1992, s. 13. aktaran Janice J. Terry, **U.S. Foreign Policy in the Middle East The Role of Lobbies and Special Interest Groups**, Pluto Press, 2005, s.29

yetkilileriyle çeşitli yollarla görüşerek iç politikada uygulanacak yasaların belirlenmesinde ve ülke çapında yapılan seçimlerde daha belirgin bir şekilde ortaya çıktıkları düşünülmesine rağmen bazı lobilerin dış politika karar alma sürecinde çok etkili olduğu da göz ardı edilemez bir gerçektir.

Lobiciler bir karara bağlanacak konuların % 80-90'nının, sağlam bir temele dayanmasına göre değil sadece politika yapma esasına göre şekillendiğini ve nihai sonucu politik oyunların belirlediğini düşünmektedirler.¹³⁷ Bu nedenle lobiciler yasama ve yürütme organları üzerinde ulusal, eyalet ya da il düzeyinde de lobicilik yapabilmektedirler. Ancak tüm lobilerin yaptıkları faaliyetler doğrultusunda aynı oranda başarılı olmaları mümkün değildir. Lobilerin başarılı olması için üye sayısının ve kitlesinin geniş olması, sahip olduğu maddi kaynakların fazla olması, grup üyeleri arasındaki bağlayıcılığın kuvvetli olması ve en çok da kişisel yetenekleri ve bilgi birikimleriyle lobiye temsil eden güçlü liderlere sahip olmaları çok önemlidir. Örneğin; en başarılı lobilerin başında yer alan İsrail lobisi AIPAC, çok uzun yıllar güçlü liderlerinden dolayı büyük avantajlar elde etmiştir.¹³⁸

Lobi endüstrisinin ABD siyasal sisteminde büyük bir edinmesinin en önemli sebeplerinden biri ABD'de seçimlerin ve özellikle yeniden seçilmenin son derece pahalı bir iş olduğu gerçeğidir.¹³⁹ Bu durum özellikle Temsilciler Meclisi'nde görev alan ve iki yıllığına seçilmiş meclis üyeleri için çok daha önemlidir. Yeniden seçilebilme kaygısı yaşayan üyeler için kampanyalar ve seçim çalışmaları oldukça pahalı olabilmektedir. Amerika'da adaylara televizyon ya da radyolarda reklam yapma ve kampanya yürütme hakkı verilse de bu çok pahalı olmaktadır. Bir Senato adayı yaklaşık olarak 10 milyon dolar harcarken bir Temsilciler Meclisi adayı yaklaşık 2 milyon dolar ve başkanlık için yarışan adaylar ise yaklaşık 300 milyon dolar harcamaktadırlar.¹⁴⁰ Lobiler bu konularda siyasilere oldukça yardımcı olmaktadır. Seçimlerin maliyetinin yanında ABD'de iki partili sistem lobicilik faaliyetlerini kolaylaştırmakta ve Kongre üyelerinin seçildikten sonra parti

¹³⁷ Birnbaum, a.e, s.235 aktaran Terry, a.e., s.30

¹³⁸ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.g.e., s.233

¹³⁹ Lionel Zetter, **Lobbying: The Art of Political Persuasion**, Harriman House Ltd, 2008 , s.392

¹⁴⁰ Zetter, a.e., s.419

çizgilerinden çıkarak çıkarları doğrultusunda oy kullanmayı tercih etmeleri lobicilerin sisteme rahat bir şekilde dahil olmalarını sağlamaktadır.¹⁴¹

Hükümetin üç temel organı olan yasama, yürütme ve yargı içerisinde özellikle alınacak bir kararın ya da çıkarılacak bir yasanın başlangıcı sayıldığı için Kongre, lobicilerin en çok ilgi gösterdiği birim haline gelmiştir. Lobiciler pek çok yöntem ve stratejiyle Kongre üyelerini etkilemeye çalışmaktadır. Öncelikle lobiciler için, Kongre bünyesindeki komitelerin bir yasa kabul edilmeden önce yasanın gözden geçirildiği markup oturumlarına katılmaları ve tıpkı mahkeme duruşmalarında olduğu gibi belirli bir öneriye karşı görüşlerini yasa koyuculara sunmaları açısından komite toplantıları ideal forumlar haline gelmiştir.¹⁴² Lobiciler hearinglere katılarak yasama sürecinin başlangıcında kendi fikirlerini beyan etme fırsatı yakalamaktadırlar. İkinci olarak, lobiciler çok yoğun çalışan Kongre üyelerine ya da onların yardımcılara belirli politikalar ve konular hakkında bilgi sağlayarak etki kazanmaya çalışmaktadırlar.¹⁴³ Lobiciler, meclis üyelerinin ofisleri, toplantı odaları ya da resmi olmayan restoran, kafe gibi pek çok yer olmak üzere çeşitli alanlarda Kongre üleriyle buluşabilmektedirler. Bu özel toplantılar sayesinde lobiciler karar alıcılara direkt olarak bir konu hakkında bilgi verirken aynı zamanda kendi fikirlerini de iletme imkanı yakalamaktadır. Aynı zamanda lobicilerin çoğu, alanında uzmanlaşmış olduğu için özellikle markup sürecinde Kongre üyelerinin kendilerinden destek aldığı da bilinmektedir.¹⁴⁴ Üçüncü olarak, lobiciler Kongre seçimlerinde adaylara para toplanması ya da fon sağlanması noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle kongre üyelerinin lobicilerle yakın ilişkileri bulunmaktadır. Lobiciler Kongre'nin yasama sürecinde etkili olabilmek için oldukça fazla harcama yapmaktadırlar.

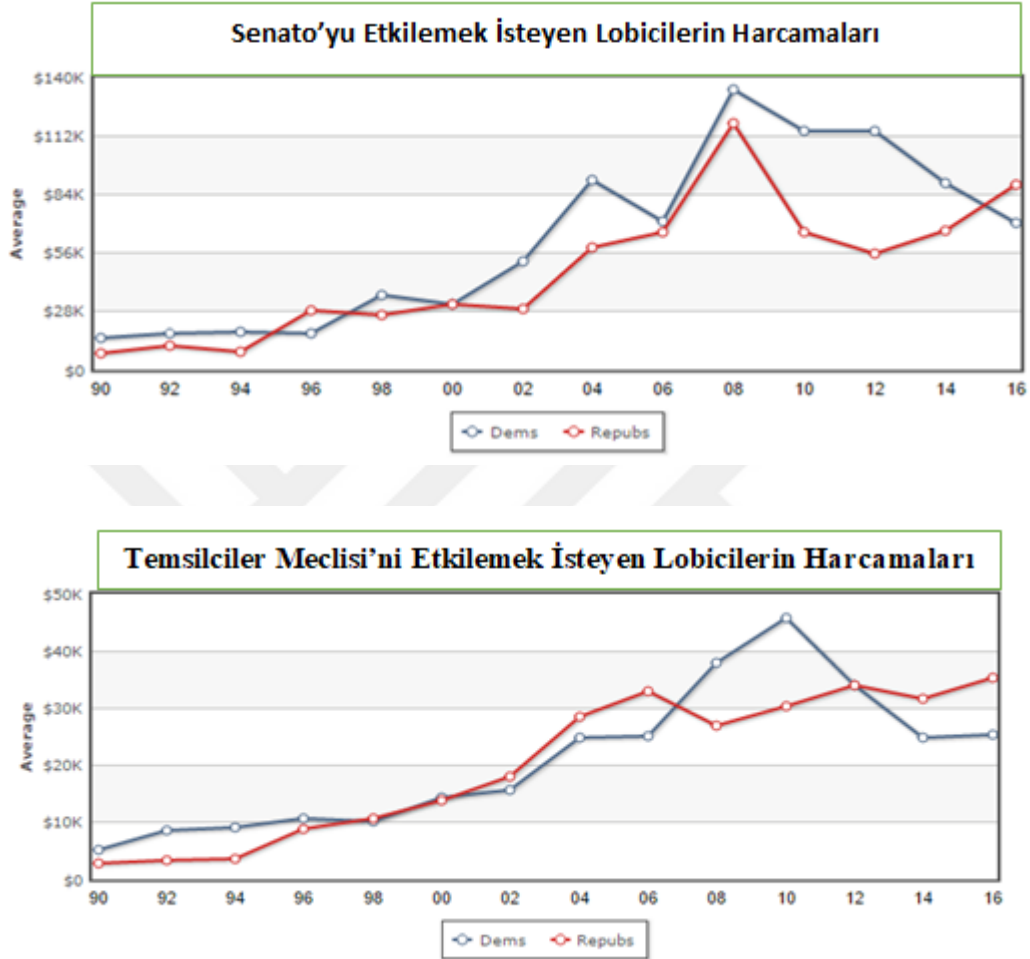
¹⁴¹ Zetter, a.e., s.394

¹⁴² Anthony J. Nownes, **Total Lobbying: What Lobbyists Want And How They Try To Get It**, Cambridge University Press, 2006, s.17

¹⁴³ Lowi v.d. a.g.e., s.531

¹⁴⁴ Nownes, a.g.e., s.18

Şekil 2-3: Cumhuriyetçi ve Demokrat Lobicilerin Kongre’yi Etkilemek için Yaptıkları Harcamalar (1990-2016, milyon ABD\$)

Kaynak:OpenSecrets, ‘‘Lobbyists’’,(Çevrimiçi),
<https://www.opensecrets.org/industries/indus.php?ind=K02>, 18.4.2017

Lobicilerin Başkan ve yürütme organları üzerinde lobicilik faaliyetlerini yürütebilmeleri çok daha uğraş gerektiren bir süreç olarak görülmektedir. Federal düzeyde, örneğin, lobiciler, Kamu İrtibat Bürosu (the Office of Public Liaison (OPL), Yasama İşleri Ofisi (the Office of Legislative Affairs), Siyasi İşler Ofisi (the Office of Political Affairs) ve diğer özel ofisler aracılığıyla Başkan’a ulaşmaya çalışırlar.¹⁴⁵ Ancak başkanların her zaman lobicilik faaliyetlerine pozitif bir şekilde yaklaştığı söylenemez. Örneğin; her ne kadar gerçekleşme de Başkan Obama başkanlık için yarıştığı seçimlerde tüm yürütme birimlerinin özel çıkar etkisinden

¹⁴⁵ Nownes, a.e., s.20

arındırılacağı veya özgürleştirileceği ve bu alanda bir siyasi atamanın söz konusu olamayacağını vurgulamıştı.¹⁴⁶ Yine lobiler, yürütme birimi çalışanları ya da onların yardımcılarıyla özel olarak buluşarak alınacak kararlar üzerinde yeni kurallar ya da düzenlemelerle ilgili görüşlerini bildirmektedirler.

Hükümetin üçüncü organı olan yargı üzerindeki lobi çalışmalarına değinmek gerekmektedir. Bu konuda iki nokta özellikle dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki, lobicilerin yargı üzerindeki ilk etkisi eyaletlerde yargıçların seçimlerinde yaptıkları lobicilik faaliyetleridir. Özellikle Yüksek Mahkeme adaylıkları üzerinde aktif olarak görev yapmaktadırlar.¹⁴⁷ İkincisi ise lobiler, kamu politikalarını etkilemek için ya doğrudan bir grubun adına dava açarak ya da bireysel olarak açılan davaları finanse ederek mahkemeleri etkilemeye çalışırlar. Bu durumun en büyük örneği Siyahi İnsanların Gelişmesi için Ulusal Birliği'nin (National Association for the Advancement of Colored People (NAACP)) 1940-50'lerde eyalet ve yerel bazdaki hükümetlere haklarının ihlal edilmesiyle ilgili dava açması ve “Brown v. Board of Education” davasında galip gelmesiydi.¹⁴⁸

Son olarak lobilerin özellikle seçim dönemlerinde çok büyük bir etkisi olduğunu unutmamak gerekir. Çıkar grupları seçim dönemlerinde adaylara direkt olarak para yardımında bulunamadığı için PACs (political action committees) adı verilen komiteler kurarak adaylara ya da onların partilerine destek olmaktadır. Aynı zamanda yine bu gruplar radio, televizyon gibi medya araçlarını kullanarak istedikleri adayın kazanması noktasında kampanyalar yürütürler ve bir adayın adına çalışmak üzere bireyleri mobilize ederler.

Elbette ki lobicilerin bu faaliyetlerini yerine getirmeleri için kullandıkları teknik ve yöntemler vardır. Bunlardan ilki karar alıcılar ile örgütün liderinin doğrudan doğruya görüşmesi şeklinde olan doğrudan lobicilik (direct lobbying) , ikincisi ise reklam kampanyaları, propaganda ya da halkla ilişkiler şirketleri aracılığıyla yürütülen ve bazen de karar alıcıların yanında çalışan personeli etkilemeye çalışarak yapılan dolaylı lobiciliktir (indirect lobbying).

¹⁴⁶ Lowi v.d., **a.g.e.**, s. 534

¹⁴⁷ Nownes, **a.g.e.**, s.22

¹⁴⁸ Lowi v.d., **a.g.e.**, s. 537

Doğrudan lobicilik, hükümet görevlileri ile lobiciler arasındaki kişisel olarak yapılan iletişimidir.¹⁴⁹ Doğrudan lobicilikteki ilk adım kilit noktalarda yer alan meclis üyelerine ya da hükümet yetkililerine ulaşabilmektir. Ancak eski Kongre üyeleri, federal bürokratlar ya da Beyaz Saray'da çalışmış yetkililerin yardımcılarının görevden ayrıldıktan sonra lobici olarak çalışmaya başlamaları önemli kişilere ulaşılması sorununu ortadan kaldırılmasına oldukça yardımcı bulunmaktadır. Özellikle bir ziyarette bulunarak, özel bir toplantı düzenleyerek ya da bir telefon görüşmesi sağlayarak doğrudan lobicilik faaliyetleri yapılabilir. Aynı zamanda lobiciler görüşme sağlayabildikleri yetkililere eksik oldukları alanlarda uzmanlık hizmeti de sağlayarak onların güvenlerini kazanabilmektedirler.¹⁵⁰

Lobiler, belirli bir konuda kamuoyunu harekete geçirmek için pek çok yöntemle siyasiler üzerinde baskı kurmaya çalışırlar. “Grassroots” lobicilik olarak da bilinen dolaylı lobicilik, kitle iletişim araçlarının kullanılarak insanların örgütlenmesini ve belirli bir fikir altında toplanabilmelerini amaçlamaktadır. Çıkar grupları hükümeti etkilemek için bu kamuoyu baskısını ulusal dergilerdeki ve gazetelerdeki reklamlar, toplu postalar, televizyon tanıtımları ve gösteriler aracılığıyla iletmeye çalışırlar.¹⁵¹ Özellikle internetin sağladığı olanaklar doğrultusunda yapılan anketler ve sonuçlarına göre halkın daha hızlı bir şekilde bir araya gelmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda lobiler, hükümet yetkililerine posta göndererek, mail atarak ya da onlarla toplantılar düzenleyerek bir konuya dikkatlerinin çekilmesini sağlamaktadırlar. Grassroots hareketi aslında halkın yerel düzeyde lobicilik faaliyetlerine katılmasıdır.

2.2.1.1. Lobiciliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler

Kongre ilk olarak lobicileri ve lobicilik faaliyetlerini kontrol altına almak için 1946 yılında Lobicilik Faaliyetlerini Düzenleyen Yasasını (Federal Regulation of Lobbying Act) çıkartmıştır. 1946 yasası lobicileri, Kongre öncesi yasamayı

¹⁴⁹ Welch v.d., a.g.e., s.169

¹⁵⁰ Welch v.d., a.e., s.171

¹⁵¹ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.g.e., s.237

etkilemek için fon alan birey ya da kurumlar olarak tanımlamaktadır.¹⁵² Bu yasa ile birlikte lobciler müşterilerini ve yapacakları çalışmaların amaçlarını kaydetmekle ve üç ayda bir yapılan faaliyetleri raporlamakla yükümlü olmaktaydılar. Ancak yasa bazı noktalarda yetersiz kalmaktaydı. Örneğin; Ulusal Silah Brliğı (National Rifle Association) ve Amerikan Petrol Enstitüsü (the American Petroleum Institute) gibi çıkar grupları yasama üzerinde bir etki oluşturmak için yüzlerce personel alımı yapmasına rağmen yalnızca Kongre'yi etkilemeye çalışan bir ya da iki lobiciyi kayıt altına almıştır ve yürütme organları, federal birimler ya da mahkemeler için ise herhangi bir raporlama yapılmasına gerek yoktu.¹⁵³

1946 yasasının belirsiz konularını netleştirmek adına 1995 yılında Lobcilik Yasası (Lobbying Disclosure Act of 1995) adında yeni bir yasa kabul edildi. Başkan tarafından da imzalanan yasa, lobcilerin Meclis ve Senato'ya kaydolma zorunluluğunu yeniden şekillendirmiş ve birey ve grupların nasıl “lobici” olarak adlandırılacağına dair genişletilmiş bir tanıma yer vermiştir. Bu yasaya göre, zamanının en az % 20'sini söz konusu müşteri ve işverenler için harcayan, altı aylık zaman dilimi içerisinde lobcilik faaliyetlerine en az 5000 dolar harcayan ve yine altı aylık bir sürede 20.000 dolardan fazla harcama yapan şirketler ve diğer lobi çalışanları lobici olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁴ İlk görüşme gerçekleştirildikten sonra lobilerin 45 gün içerisinde kayıt olmaları gerekmektedir. Lobcilik çabalarının genel niteliğini, müşterinin adını, spesifik konuları ve fatura numaralarını, kampanyanın tahmini maliyetini ve iletişim kurulan devlet kurumlarının hangileri olduğu bir yılda iki kez raporlanması gerekmektedir.¹⁵⁵

Her ne kadar çıkarılan çoğu yasanın çıkış noktası lobilerin kayıt alınması amacı taşısa da Amerika'da bütün lobilerin kayıt olma şartı bulunmamaktadır. Eğer kişi ya da gruplar 1995 yasasının tanımladığı lobici kavramının özelliklerini taşımıyorsa kayıt yaptırmaları gerekmemektedir. Özellikle meslek grupları, etnik gruplar ya da kitle örgütleri vergi muafiyetini kaybetmemek için faaliyetlerinin lobcilik değil daha çok sosyal amaçlı olduğunu savunabilirler. Örneğin; bir Yahudi örgütü olan AIPAC

¹⁵² Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.e.**, s.238

¹⁵³ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.e.**, s.238

¹⁵⁴ Wilson, DiIulio, Jr., Bose, **a.g.e.**, s.271

¹⁵⁵ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.e.**, s.239

kayıtlı bir lobi iken Amerika Ulusal Ermeni Komitesi vergi muafiyeti olan bir kuruluştur.

2.2.1.2.Amerika’da Bulunan Güçlü Yabancı Lobiler: İsrail Lobisi Örneği

Amerika’daki en iyi organize olmuş ve en iyi şekilde finanse edilmiş en büyük lobilerden birisi İsrail lobisidir. İsrail lobisinin Amerikan dış politikası üzerinde özellikle de Orta Doğu politikaları üzerinde büyük bir etkileme gücüne sahip olduğu kabul edilen bir gerçektir. Lobiyi oluşturan tüm gruplar ve bireyler çok yoğun lobcilik faaliyetleri ile Amerikalı liderleri, yasama ve yürütme organlarını etkileyerek İsrail lehinde kararlar alınmasını, kendi isteklerine göre oluşturdukları politikaların uygulanmasını ve kamuoyunda İsrail’in olumlu bir imaja sahip olmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Öyle ki bu gruplar ABD’nin İsrail’e ülkenin 51. Eyaleti gibi davranmalarını beklemektedirler.¹⁵⁶ Hem İsrail’in çıkarlarına uygun kararların alınabilmesi hem de ABD dış politikasını etkileyebilmek için AIPAC (Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi), the American Jewish Congress, ZOA (Amerika Siyonist Örgütü) , İsrail Politika Forumu (IPF), Amerika Siyonist Komitesi, the ADL (Anti-Defamation League-İftira ve Karalama ile Mücadele Birliği), the Religious Action Center of Reform Judaism, Güvenli Bir İsrail için Amerikalılar, Likud’un Amerikalı Arkadaşları, Mercaz-USA, Hadassah gibi pek çok kurum oluşturmuşlardır. İsrail lobilerinin merkezi ve hiyerarşik bir yapısı yoktur ve zaman zaman bazı konular üzerinde fikir ayrılıkları yaşayabilmektedirler. Ancak hepsinin ortak noktası İsrail yanlısı politika kararlarının alınmasını sağlamaktır. Bunlar içerisinde her zaman dış politikayı gündeminin merkezine koyan en etkili Yahudi lobisi American Israel Public Affairs Committee -AIPAC’tir. 1998 ve 1999 yıllarında Fortune dergisi AIPAC’i, Amerikan Emekliler Derneği (American

¹⁵⁶ Mearsheimer, Waltz, **a.g.e.**, s. 6

Association for Retired Persons-AARP)’den sonra Washington’daki en güçlü lobi olarak adlandırmıştı.¹⁵⁷

AIPAC, İsrail lobilerinin sadece bir parçası olmasına rağmen kamu politikaları üzerindeki direkt etkisi nedeniyle en önemli lobi haline gelmiştir ve neredeyse tüm Capitol Hill’in Orta Doğu politikası konusundaki kararları üzerinde kontrolü elinde bulundurduğu düşünülmektedir.¹⁵⁸ Özellikle de lobinin yeniden seçilme kaygısı yaşayan Kongre üyeleri üzerinde ciddi bir etkisi olduğu bilinmektedir. Capitol Hill’de Kongre üyelerince göçmenlik, ticaret anlaşmaları, silahlanma kontrolü, pozitif ayrımcılık, sağlık, gey evlilikleri, kürtaj gibi birçok konu çok hararetli bir şekilde tartışılırken konu İsrail’e geldiğinde herkes sessiz kalmakta ve objektif eleştiri yapmamaktadır.¹⁵⁹ İsrail’e yönelik olumsuz fikirlerin sunulması önlenmekte ve İsrail’in ayrıcalıklı görülmesi sağlanmaktadır. Kongre üyelerinin politika anlayışı ya da fikri ne olursa olsun lobi meclis üyelerini, İsrail’i destelemenin “akıllı bir seçim” olduğuna inandırmaktadır.¹⁶⁰ Buna ek olarak AIPAC dış yardımların gündeme geldiği durumlarda ön plana çıkmaktadır. Özellikle lobi, büyük dış yardım paketlerinin İsrail’e yönlendirilmesi konusuna yoğunlaşmaktadır.¹⁶¹ Washington’un dış politikalarının şekillenmesinde, medya üzerindeki kontrol gücünü kullanarak İsrail ve ABD çıkarlarının her zaman örtüştüğüne Amerikan halkının inandırılıp ikna edilmesinde, özellikle Kongre üyeleriyle görüşerek İsrail yanlısı kanunların Kongre’den geçirilmesinde ve İsrail aleyhinde söylenebilecek olumsuz ve eleştirisel yaklaşımların engellenmesinde son derece başarılı bir şekilde çalışmaktadır.

AIPAC on beş günde bir amaçlarını açıklayan ve İsrail yanlısı siyasi eylemlerde bulunmak isteyen vatandaşlar için “*Near East Report*” adı altında bir bülten yayınlamaktadır. Bu bülten AIPAC üyelerine, Kongre üyelerine, kilit görevlerde bulunan hükümet yetkilerine, dış politikada önemli görevlerde bulunan

¹⁵⁷ Jewish Virtual Library, “Congress & the Middle East: The Pro-Israel & Pro-Arab Lobbies”, Nisan 2017, (Çevrimiçi), <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-pro-israel-and-pro-arab-lobbies> , 24 Nisan 2017

¹⁵⁸ Paul Findley, **They Dare to Speak Out : People And Institutions Confront Israel's Lobby**, Lawrence Hill Books, 1985, s.25

¹⁵⁹ Mearsheimer, Waltz, **a.g.e.**, s.152

¹⁶⁰ Mearsheimer, Waltz, **a.e.**, s.151

¹⁶¹ Grant F. Smith, **Big Israel : How Israel's Lobby Moves America**, Washington, Institute for Research Middle Eastern Policy, Inc, 2016, s.25

bireylere, bürokratlara ve birçok haber merkezi olmak üzere yaklaşık 60.000 kişiye ücretsiz olarak gönderilmektedir.¹⁶² Bültende sadece İsrail'i ilgilendiren konular yer alırken her sayı için de ABD-İsrail ilişkilerini destekleyen başka ülkelerin eski başkanları ya da ileri gelenleriyle röportajlar yapılmaktadır. Mart 2017 sayısında Kanada'nın eski başbakanı Stephen Harper ile röportaj yapılmıştır.¹⁶³

AIPAC, yerel bir lobi olarak kayıtlıdır ve dışardan aldığı özel bağışlar ile desteklenmektedir.¹⁶⁴ Yapılan bağışlarını arttırmak ve özellikle büyük serveti olan müşterilerin katılımını sağlamak için bazı kulüpler oluşturulmuştur ve lobi, bütçesinin büyük bir kısmını bu kulüplere üye olunması için yapılan yıllık bağışlardan sağlamaktadır. Kulüp üyeleri Amerika ve İsrail'in en önemli politikacılarını içeren önemli etkinliklerde yer alabilir ve aylık değerlendirmelerin yapıldığı konferans bağlantılarına katılabilirler. Her kulübün üyeliği için farklı bağış miktarları belirlenmiştir. Capitol Kulübü (Capitol Club) için en az 3600 dolar, Senato Kulübü (Senate Club) için en az 10.000 dolar ve Başkan'ın Kulübü (The President's Club) için en az 25.000 dolar bağışta bulunulması gerekmektedir.¹⁶⁵ İsrail lobileri faaliyetlerini sürdürmek ve amaçlarına ulaşmak için çok büyük oranda harcamalar yaptıklarından dolayı bağışlar lobi için hayati önem taşımaktadır.

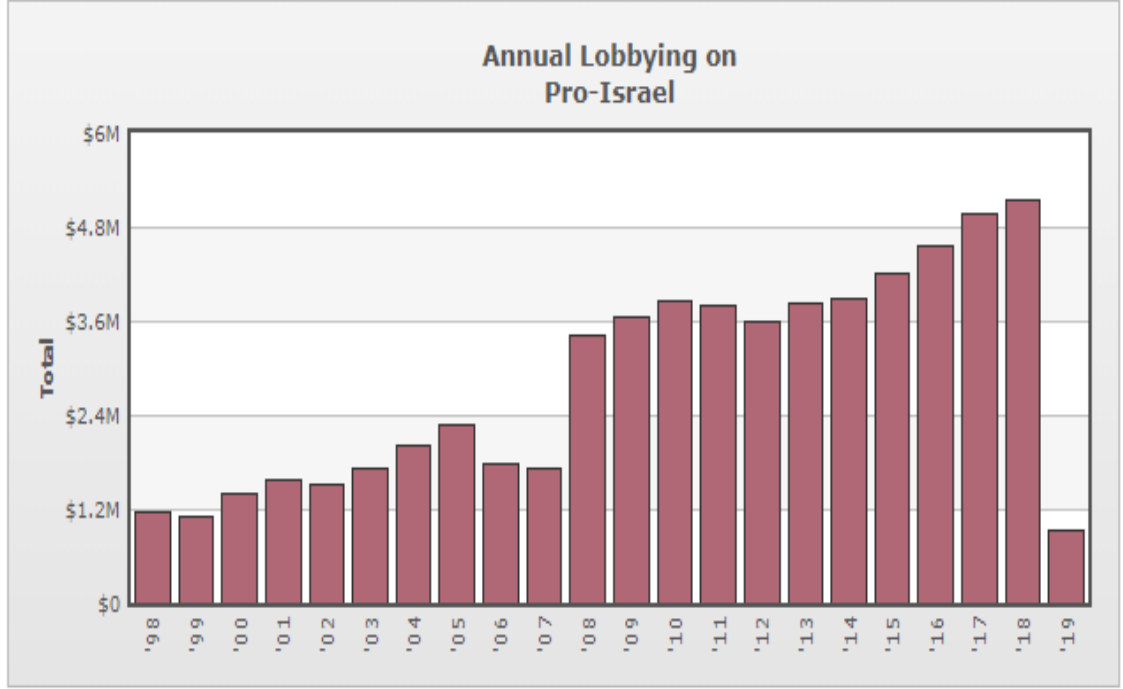
¹⁶² Findley, **a.g.e.**, s. 26

¹⁶³ Bunun için bkz. The American Israel Public Affairs Committee, **Near East Report**, Mart 2017, s.2

¹⁶⁴ AIPAC Briefing Book, 112nd Congress, 1st Session, (Çevrimiçi), <https://www.aipac.org/~media/Publications/Policy%20and%20Politics/AIPAC%20Analyses/Issue%20Memos/2011/02/AIPACBriefingBook2011.pdf> , 2 Mart 2018, s.4

¹⁶⁵ AIPAC, “Join the Club”, (Çevrimiçi), <http://www.aipac.org/act/join-the-club>, 13 Mayıs 2017

Şekil 2-4: İsrail Yanlısı Lobilerin Yaptığı Lobicilik Harcamaları (1998-2016, milyon ABD\$)

Kaynak: OpenSecrets, “Pro-Israel”, 25 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.opensecrets.org/lobby/indusclient.php?id=Q05&year=2016>, 23 Nisan 2017

Amerikan siyasal sisteminde AIPAC’in etkili olduğu bir diğer alanda ülke çapında yapılan seçimler, başkanlar ve başkanlık adaylarıdır. Zira, lobi kendi yararları için bile olsa hiçbir politikacı tarafından eleştirilmeyi istememektedir. Hatta eleştiri yapan ya da tarafsız kalmak isteyen politikacıların dış politika görevlerine getirilmeleri engellenmektedir. AIPAC ve İsrail yanlısı siyasi komiteler İsrail yanlısı adayların seçilmelerine maddi olarak kaynak sağlayarak oldukça fazla yardımcı olmaktadır. Örneğin; 1998-99 yılında Filistin devletine ve Yasser Arafat’ın eşine kamu desteği sağlayan senatör Hillary Clinton lobi tarafından çok sert bir dille eleştirilirken 2006 yeniden seçilme döneminde Hillary Clinton İsrail’i desteklediğini açıklamış ve o yıl İsrail yanlısı komitelerden 30.000 dolar civarında yardım almıştır.¹⁶⁶ Bu nedenle başkan olma şansını azaltmamak ya da yeniden seçilme şansını kaybetmemek için politikacılar her zaman lobi ile olumlu ilişkiler

¹⁶⁶ Mearsheimer, Waltz, a.g.e., s.159

kurmaktadır. AIPAC kendilerine karşı olduklarına inandıkları Kongre üyelerinin seçimleri kaybedeceği mesajını çok açık bir şekilde vererek baskı uygulamaktadır. Jimmy Carter 2007 yılındaki konuşmasında bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

‘‘Hiçbir Senato ya da Temsilciler Meclisi üyesinin ‘hadi Filistin-İsrail konusunda iki tarafı da destekler şekilde bir denge kuralım ve barış anlaşmalarını görüşelim’ gibi bir duruş sergileyebileceğine dair bir umut görmüyorum. Bu yeniden seçilmek isteyen Kongre üyeleri için intihar demektir.’’¹⁶⁷

AIPAC seçimler üzerindeki bu etkisiyle dış politikada İsrail’in istenilen düzeyde yardım almasını garanti altına almakla beraber Kongre üyelerinin İsrail’e yönelik olası bir eleştirisine ya da çıkarabilecekleri yasalara karşı önlem almış olmaktadırlar. İsrail yanlısı siyasi komite(PAC) lideri Mark Siegel, PAC’lerin dış politika konularında Senato’yu ‘‘gerçek savaş alanı’’ olarak nitelendirdikleri için Senato’ya yoğunlaştıklarını dile getirmiştir.¹⁶⁸ Yasaların görüşülme aşamasında da çok aktif bir rol alan AIPAC böylelikle karar alma sürecine kendisini kolaylıkla dahil etmektedir.

Lobinin medya kuruluşları üzerinde de büyük bir etkisi vardır. Lobi içerisinde yer alan gruplar İsrail ile ilgili politikaları eleştiren ya da Amerika ile yürütülen ‘özel ilişki’yi zora sokan kişileri ötekileştirmekte ve bu kişilerin fikirlerini halka açık alanlarda dile getirmeleri engellemektedirler.¹⁶⁹ Medya, think tank kuruluşları ve akademik çevreler kamuoyunu şekillendirmede önemli bir yere sahip olduğu için lobi hemen hemen her kuruluşa kendisini hissettirmektedir. The Journal gazetesi, Chicago-Sun Times, The New York Sun ve Washington Times gibi önde gelen gazetelerle birlikte İsrail Başbakanı’nın basın bürosundan çıkmışçasına İsrail’i destekleyen yazılar yayınlamaktadır.¹⁷⁰ Aksi takdirde İsrail yanlısı çevrelerce ciddi eleştirilere maruz kalınmaktadır. Lobinin Amerikan dış politikasına etkisi hakkında, en azından ABD’deki ana akım medyada, anti-Semitizm ile suçlanmadan ya da bir

¹⁶⁷ Mearsheimer, Waltz, **a.e.**, s.160

¹⁶⁸ Findley, **a.g.e.**, s.45

¹⁶⁹ Mearsheimer , Waltz, **a.g.e.** ,s.168

¹⁷⁰ Mearsheimer, Waltz, **a.e.** ,s.171

düşman olarak etiketlenmeden konuşmak oldukça zordur.¹⁷¹ Commentary ve The New Republic gibi daimi olarak İsrail'i destekleyen dergiler de bulunmaktadır. New York Times her ne kadar bazen İsrail politikalarına yönelik eleştirilerde bünyesinde Robert Kagan, Charles Krauthammer and George Will gibi birçok İsrail yanlısı köşe yazarını bulundurmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen halkın İsrail için desteği oldukça düşük bir seviyededir.¹⁷²

Bir lobinin ya da baskı grubunun tek amacı, kendi konusunun en önemli olduğuna dair Kongre'yi ya da Başkan'ı ikna etmesidir. Haliyle neden diğer grupların AIPAC kadar başarılı olamadığı önemli bir sorudur. Amerika'da bulunan Türk, Ermeni ve Arap lobileri, Yahudi lobileri kadar iyi organize olmamış, kaynak sıkıntıları olan ve iyi finanse edilememiş lobilerdir. Tarihi süreç içerisinde belirli başarılar sağlamışlarsa da İsrail lobisi kadar dış politikada etkili olduklarını söylemek oldukça güçtür.

2.2.2. Ticari Kuruluşlar

Amerika Birleşik Devletleri'nde çoğu çıkar grubu ekonomik çıkarların temsil edilmesi amacıyla kurulmuştur ve ekonomik çıkar gruplarının çeşitliliği, Amerikan ekonomisinin karmaşıklığını yansıtmaktadır.¹⁷³ Bugün binlerce ticari birlik kendi sektörlerini ilgilendiren konularda çıkarlarını arttırmak için lobicilik faaliyetleriyle hükümet politikalarını etkilemeye çalışmaktadırlar. Ticari birlikler, Washington'daki sayıca en fazla gruplar olup en güçlü çıkar gruplarını temsil etmektedirler.

Washington'da en güçlü lobiler arasında yer alan ilaç sanayisi ticari birliklerin en açık örneklerinden biridir. İyi finanse edilmiş olan bu sanayi, 2009 yılında lobicilik faaliyetlerine ve seçim kampanyalarına 188 milyon dolar harcarken 1000'den fazla lobiciyi de istihdam etmiştir.¹⁷⁴ Bu nedenle bu ilaç sanayi lobisi bazen 'big pharma' olarak da adlandırılmaktadır. Tıpkı ilaç sanayisi lobileri gibi ABD Ticaret Odası (The U.S. Chamber of Commerce) ve Ulusal İmalatçılar Derneği (National Association of Manufactures) de önemli lobiler arasında yer almaktadır ve

¹⁷¹ Mearsheimer, Waltz, **a.e.**, s.9

¹⁷² Smith, **a.g.e.**, s.318

¹⁷³ Bardes, Shelley II, Schmidt, **ag.e.**, s.224

¹⁷⁴ Welch v.d., **a.g.e.**, s.159

bir ‘şemsiye örgüt’ olarak faaliyet göstermektedirler. ABD Ticaret Odası 3 milyondan fazla işletmeyi temsil etmekte ve Kongre üyeleri üzerinde çok etkili olduğu bilinmektedir.¹⁷⁵ Seçim dönemlerinde adaylara sağladıkları imkanlar oldukça geniş olup yapılan kampanyalara destek vermektedirler.

2.2.3.İşçi Sendikaları

ABD’de işçi sendikaları güçlü lobicilik özellikleriyle önemli bir yere sahiptir. Bu çıkar gruplarının başında kuruluşu eski yıllara dayanan Amerikan İşçi Federasyonu (American Federation of Labor-AFL) bulunmaktadır. 1995 yılında Sanayi Örgütleri Kongresi (Congress of Industrial Organisations-CIO) ile birleşen sendika bugün, yaklaşık 10 milyon işçi üyeliği ve Siyasi Eğitim Komitesi (Committee on Political Education) adı verilen aktif şekilde çalışan birimiyle büyük bir federasyondur.¹⁷⁶ Ulusal ve uluslararası olmak üzere neredeyse tüm işçi sendikaları federasyona üye olmakta ve tüm sendikaların liderliğini yapmaktadır.

Tıpkı diğer çıkar grupları gibi işçi sendikaları da yasama organı üzerinde lobicilik faaliyetlerini arttırırken özellikle seçim dönemlerinde adayların desteklenmesi ve bağışların yapılması sürecinde kendilerini göstermektedirler. ABD’de işçi hareketlerinin doğrudan bağlantılı olduğu bir işçi partisi olmadığı için büyük bir çoğunlukla AFL-CIO, Cumhuriyetçilerden çok işçi-emekçi konularına daha anlayışlı bir eğilim sergileyen Demokrat parti adaylarını desteklemektedirler.¹⁷⁷ Adayların finansal olarak desteklenmesinin yanı sıra seçmenlerin bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi konusunda oldukça büyük faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

Aynı zamanda bu çıkar grubu ve üyeleri, NAFTA ve diğer bölgesel anlaşmaların yanı sıra Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization) gibi demokratik kontrolü sağlanamayan küresel ölçekteki ticari anlaşmaların Amerikalı işçilerin ekonomik konularda kendi fikirlerini ifade edebilme şanslarını azalttığına inanmaktadırlar.¹⁷⁸ Üretimin yurtdışına kayması ve Amerikalı işçilerin işsiz kalması

¹⁷⁵ Bardes, Shelley II, Schmidt, **ag.e.**, s.225

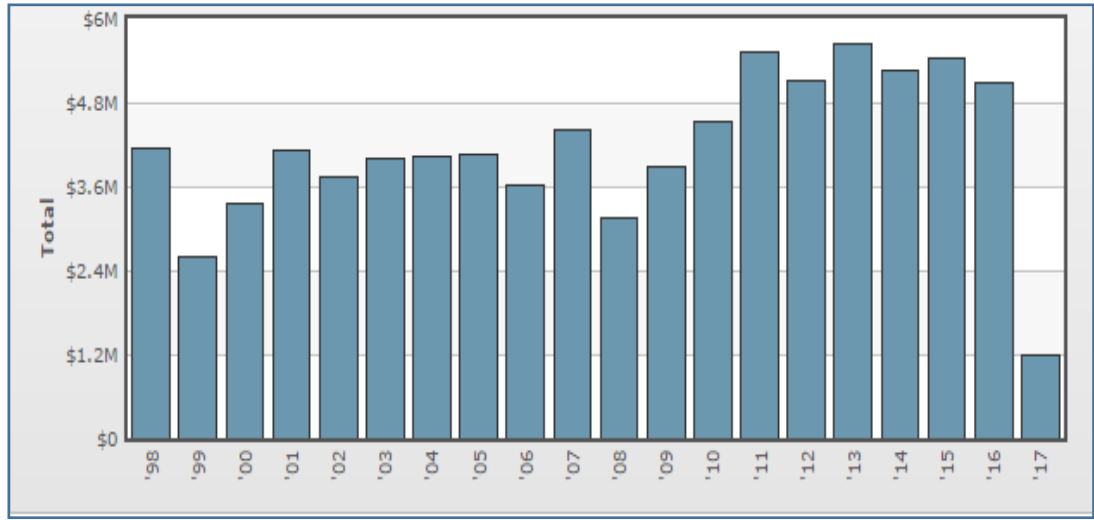
¹⁷⁶ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.e.**, s.226

¹⁷⁷ Immanuel Ness , **Encyclopedia of Lobbyists in the United States**,Vol.2, Sharpe Reference, 2000, s.361

¹⁷⁸ Ness, **a.e.**, s.362

ihtimali öncelikli endişeleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle yoğun lobicilik faaliyetleri ile yasama ve yürütme erklerini bu konuda yönlendirmeye çalışmaktadırlar ve amaçlarına ulaşmak için oldukça fazla harcama yapmaktadırlar.

Şekil 2.5.: AFL-CIO’nun 1998-2016 yılları arasındaki Lobicilik Harcamaları (milyon ABD\$)

Kaynak: OpenSecrets, “AFL-CIO”, (Çevrimiçi), <https://www.opensecrets.org/orgs/lobby.php?id=d000000088>, 11.6.2017.

2.2.4. Meslek Grupları

Meslek grupları, kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili hükümet tarafından alınacak kararları etkilemek ve kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilmek için baskı unsuru oluşturan örgütlerdir. Lobicilik faaliyetlerine harcadıkları kaynaklar açısından ve yaklaşık olarak 240.000 üyesi ile Amerikan Tıp Birliği (American Medical Association-AMA) mesleki örgütler deyince ilk akla gelen gruptur.¹⁷⁹ Özellikle medyayı ve kitle iletişim araçlarını kullanarak sağlık konularında halkın bilinçlendirilmesini sağlamaktadırlar. Bu gruplar kendi alanlarıyla ilgili standartları belirlemek, genel çıkarları hakkında üyelerine bilgi paylaşımında bulunmak ve olası yasalara karşı üyelerini korumak için yerel, eyalet ve ulusal düzeyde lobicilik

¹⁷⁹ Bardes, Shelley II, Schmidt, a.g.e., s.229

faaliyetleri yapmaktadırlar. Bu anlamda grup iç politika konularına daha çok eğilimlidir.

AMA dışında diğer önemli meslek gruplarına örnek olarak Amerikan Barolar Birliği (American Bar Association) verilebilir. Avukatlar, hakimler ve mahkeme idarecileri, şirketler için çalışan hukuk uzmanları, hukuk profesörleri dahil olmak üzere yaklaşık 400.000 üyeye sahiptir ve neredeyse ülkedeki avukatların üçte birini temsil eden grup dünyanın en büyük mesleki örgütlerinden biridir.¹⁸⁰ Kendi alanlarındaki konularda çıkan yasaları ve düzenlemeleri takip ederek Kongre üyelerine ya da yürütme birimlerine mektuplar göndererek seslerini duyurmaya çalışmaktadırlar. Her ne kadar eski yıllarda lobicilik faaliyetlerine ciddi bütçeler ayırdığı bilinse de örgütün seçim kampanyalarına ya da siyasi eylem komitelerine herhangi bir katkısı bulunmamaktadır.¹⁸¹

2.2.5. Tek Bir Alana Yoğunlaşmış Gruplar (Single-Issue Groups)

Çıkar gruplarının bir kısmı kendi alanlarının kapsamına giren farklı pek çok konu üzerinde yoğunlaşırken bazı çıkar grupları da sadece bir konu üzerinde lobicilik faaliyetleri yapmayı tercih etmektedirler. “Single-issue groups” adını alan bu grupların lobicilik eylemleri tek bir alan üzerinde toplandığı için hükümet yetkilileriyle bir anlaşmaya varabilmeleri oldukça zorlaşmaktadır.

Bu örgütlenmelerin en önemlisi Ulusal Silah Derneği (National Rifle Association-NRA)’dır. NRA, Kongre üyeleriyle iletişim kurarak silah kontrolleriyle ilgili çoğu yasa tekliflerinin yapılmasını engellemeye ve Hazine Bakanlığı’nın Alkol, Tütün ve Ateşli Silahlar Bürosu’nun silah kontrol yasalarını kesin olarak uygulamasını önlemeye çalışmaktadır.¹⁸² Hükümeti silah politikaları konusunda yönlendirmek için lobi çalışmalarını birebir örgütün kendisi yapmaktadır. Özellikle bu faaliyetlerini eyalet ve ulusal düzeyde aktif bir şekilde devam ettirmektedir. NRA, üyeleri tarafından bir mail yoluyla seçilen 75 kişilik bir yönetim kuruluna sahiptir ve

¹⁸⁰ Ness, **a.g.e.**, s.67

¹⁸¹ Ness, **a.e.**, s.69

¹⁸² Brent Kendall, “License to Kill,” **Washington Monthly: January–February** , 2003, s. 11–14. aktaran Welch v.d, **a.g.e.**, s.166

sahip olduğu bütçesini üyelerinin bağışları sayesinde edindiği için her bir üyenin istek ve taleplerini yakından takip etmektedir.¹⁸³

Tıpkı diğerk çıkar gruplarında da olduğu gibi NRA de seçim kampanyalarına aktif olarak katılmakta ve kilit noktalardaki yetkililere ulaşabilecekleri ve yasama ve yürütme birimlerine kolayca erişim sağlayabilecekleri adayları desteklemektedirler. Örneğin; kendilerine yakın bir müttefik olarak gördükleri George W. Bush’u seçim sürecinde desteklemişlerdir.¹⁸⁴ NRA dışında tek bir konuya odaklanmış diğerk örgütlere Handgun Control, Inc., Americans United for the Separation of Church and State, Union of Concerned Scientists, National Committee to Preserve Social Security and Medicare, National Abortion and Reproduction Action League, Mothers Against Drunk Driving ve People for the Ethical Treatment of Animals örnek olarak verilebilir.

2.2.6. Şirketler

Şirketler özellikle federal hükümet nezdinde lobicilik faaliyetleriyle ya da baskı grupları yoluyla yönetimi etkilemeye çalışmaktadır. Şirketler bunu bizzat kendileri de yapabilir ya da uzmanlık alanlarıyla ilgili lobi firmaları aracılığıyla yapmayı da tercih edebilir.

Lobi şirketleri aracılığıyla faaliyetlerini gerçekleştiren şirketlere örnek olarak: General Electric (Lobi Firması: Ernst&Young), Boeing Co (Lobi firması: Akin, Gump et al), Blue Cross&Blue Shield (Lobi firması: Anthem Inc.), Northrop Grumman (Lobi firması: American Defense International), Lockheed Martin (Lobi firması: Capitol Counsel), Exxon Mobil (Lobi firması: Avenue Solutions) ve Southern Co (Lobi firması: Hunton&Williams) verilebilir ve General Motors ve Amerikan Telefon ve Telgraf Şirketi lobicilik faaliyetlerini kendileri yürüten şirketlerdir.

¹⁸³ Ness, **a.g.e.**, s. 532

¹⁸⁴ Welch v.d. **a.g.e.**, s. 166

2.3. Kamuoyu

Dış politikayı oluşturan iç unsurlardan biri de kamuoyudur ancak halkın dış politikanın bir kaynağı olabilmesi için 3 şartın yerine getirilmesi gerekmektedir: (1) halkın dış politika bilgisinin olması, (2) liderlerin halkın ne istediğini anlayabilmeleri için kamuoyunun yeteri kadar istikrarlı olması, (3) halkın görüşlerinin politika yapımcılar tarafından dikkate alınması.¹⁸⁵ Demokratik ülkelerde dış politika konularına erişim daha kolay olsa da vatandaşlar her zaman dış politika konularına ilgi duymamaktadır. Kamuoyu, dış politika konusuyla ilgilenen bireylerin, bu bireylerin oluşturdukları grupların kanaatleri olarak ifade edilebilir.¹⁸⁶

Amerika'da çoğu insan dış politikaya ilgi duymamaktadır ve ülke için çok önemli olan bazı politik olaylarla ilgili bilgileri bulunmamaktadır. Örneğin; Amerikan tarihinde en tartışmalı konulardan biri Vietnam Savaşı'ydı; 58.000 Amerikan askeri hayatını kaybetmişti ve bu savaşla Amerika, Sivil Savaş'ta yaşadığı huzursuzluktan daha fazlasını yaşamaktaydı. 1985'te ise Amerikan halkının üçte ikisinden daha azı bu savaşta Amerika'nın Kuzey Vietnam'a karşı Güney Vietnam'ı desteklediğini biliyordu.¹⁸⁷ Amerika'daki çoğu insan savaşla ilgili endişelere kapılsa da konu ile ilgili bir kamuoyu oluşturacak kadar herhangi bir faaliyete katılmamışlardır.

İnsanlar, çoğunlukla doğrudan açık ve seçik bir biçimde izleyebildikleri ve anlayabildikleri iç politika konularına dış politika konularına oranla daha fazla ilgi göstermektedirler.¹⁸⁸ Örneğin; Afganistan ve Irak'ta olan savaşlar döneminde Amerika'da yapılan bir ankette halkın % 60'ının gündeminde ekonomi ve ekonomiyle ilgili konular yer almaktaydı. O yüzden Amerika'da Başkan'ın alacağı dış politika kararlarının değişmesi ya da alınan kararlara karşı çıkılabilmesi bakımından kamuoyu daha zayıf bir görünüm çizmektedir. Bazı araştırmacılara göre ise, Amerika'da alınan çok önemli dış politika kararlarının hiçbirinin halkın

¹⁸⁵ James Lee Ray, Juliet Kaarbo, **Global Politics**, 10.Baskı, Wadsworth Cengage Learning, 2011, s.142

¹⁸⁶ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.768

¹⁸⁷ Ray, Kaarbo, **a.g.e.**, s.143

¹⁸⁸ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s. 769

isteklerine karşılık olarak alınmadığını iddia etmektedirler.¹⁸⁹ Ancak tarihi sürece baktığımızda bu iddianın aksini savunmak da mümkün olabilir. Örneğin; 1968 yılı seçim döneminde halkın Vietnam politikasına karşı olması sebebiyle Başkan Johnson adaylığını koymamıştır ya da bir başka örnek ise 1993 yılında halkın artan göç oranlarına tepkisine karşılık Başkan Clinton, kendi ülkelerinden kaçıp Amerika'ya gelen Haitili mültecileri engellemeye başlamıştır.¹⁹⁰

Kamuoyunun, Amerikan dış politikasını değiştirmesi ya da şekillendirilmesinde halkın büyük çoğunluğunun dış politikaya ilgi duymamasından ötürü bazı nadir olaylar dışında büyük bir rol oynadığı söylenemez. Eğer dış politika kararlarına halk nezdinde büyük bir karşıt görüş oluştursa Başkan halkı bilgilendirerek ve doğru adımlar atıldığına inandırarak kararlarını uygulamaya devam eder. İşte bu noktada halk mı kararları etkiler yoksa hükümet yetkilileri kendi kararlarının halk desteği kazanması için kamuoyunu manipüle mi eder sorusu ortaya çıkmaktadır. Ulusal Güvenlik Konseyi ve ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle görüşmeler yapılarak hazırlanan bir ankete göre ise karar alıcıların karar alma aşamasında kamuoyunu bir rehber olarak görmekten ziyade halledilmesi gereken bir problem olarak gördüklerini belirtilmiştir.¹⁹¹

2.4. Medya Kuruluşları ve Basın

Modern dünyamızda, bir ülkenin sistemi ya da rejimi ne olursa olsun medya kuruluşları ve basın her zaman önemli bir unsur olmuştur. Faruk Sönmezoğlu basını şu şekilde ifade etmiştir:

“Birinci olarak basın, doğrudan kendi bünyesinde yer alan veya temsil ettiği düşünülen kişi ve grupların dış politikaya ilişkin konulardaki görüş ve düşüncelerini yansıttığı, dış dünyada oluşan olgu, olay ve fikirlerle ilgili haber, yorum ve inceleme veya röportajların seçiliş ve işleyişiyle de bu durumu desteklediği oranda dış politika konusunda bir

¹⁸⁹ Richard J. Barnett, **The Roots of War**, Baltimore, Penguin Books, 1971, s. 243. aktaran Ray and Kaarbo, **a.g.e.**, s.146

¹⁹⁰ Ray, Kaarbo, **a.e.**, s.146

¹⁹¹ Ray, Kaarbo, **a.e.**, s.146

kamuoyu yaratıcısı olarak göstermektedir denebilir. İkinci olarak da basın aynı zamanda, ülkede dış politikaya ilişkin kamuoyunun oluşmasında (en başta hükümet olmak üzere) önemli ölçüde etkide bulunabilen diğer kamuoyu yaratıcısı odakların görüş ve düşüncelerini yansıtan bir kamuoyu iletici durumundadır.’,¹⁹²

Özellikle de yönetimde bir söz sahibi olmak için bünyesinde sayısız çıkar grubunu barındıran, tüm dünya tarafından takip edilen seçimlerin yapıldığı ve karmaşık bir yönetsel yapıya sahip çoğulcu bir politika izleyen ABD’de medya ve basın birincil öğeler arasında yerini almıştır. İnternetin hızla gelişmesi yeni bir iletişim ortamının doğmasını sağlarken gazete, dergi, radyo ve televizyon gibi diğer araçların da etkisiyle Amerika’da siyaset hızlı bir şekilde değişmeye başlamıştır. Bugün Washington’daki liderler önemli bir krizle ilgili ilk haberleri çeşitli ülkelerde bulunan konsolosluklarından ziyade CNN aracılığıyla edinebilmektedir.¹⁹³

ABD’de medya özel sektörün elindedir ve bugün 1400 adet günlük gazete çıksa da ülkede ulusal nitelikte çok az gazete vardır.¹⁹⁴ USA Today, New York Times ve Washington Post ulusal nitelikteki gazetelerin başında gelmektedir ve siyasi konular üzerinde önemli bir derecede etkiye sahip olan gazetelerdir. Buna en güzel örnek, Watergate skandalı olarak tarihe geçen olayın Washington Post yazarları Bob Woodward ve Carl Bernstein tarafından açığa çıkarılması ve nihayetinde de olayın Başkan Richard Nixon’un istifasıyla sonuçlanması verilebilir.¹⁹⁵

Tarihi sürece baktığımızda özellikle televizyon başta olmak üzere medyanın ABD dış politika kararları üzerinde bazı değişikliklere sebep olduğu görülebilmektedir. Bu örneklerin çoğunluğu “insani yardım politikası” başlığı adı altında yapılmıştır. Örneğin; 1992-1995 yılları arasında yaşanan Bosna Savaşı sırasında Başkan Bush ve Clinton, savaşın ABD çıkarlarını tehdit etmediği düşüncesiyle askeri birlik gönderilmemesi kararını almışlardı ama, televizyon

¹⁹² Sönmezoğlu, a.g.e., s. 778

¹⁹³ Warren P. Strobel, “The Media: Influencing Foreign Policy In The Information Age”, **U.S Foreign Policy Agenda**, Cilt 5, Sayı 1, Mart 2000, (Çevrimiçi), <https://www.americancorner.org/tw/zh/ejournal-pdf/201101-the-making-of-us-foreign-policy.pdf>, 8 Mart 2019, s.37

¹⁹⁴ Vile, a.g.e., s.183

¹⁹⁵ Vile, a.e., s.183

aracılığıyla yayınlanan binlerce katliam ve insanlık dışı olaylardan sonra savaşın bir an önce durdurulması için yapılan çalışmalara dahil oldular.¹⁹⁶ Eğer medya bir olaya dikkat çekmek amacıyla bir kamuoyu yaratmamışsa ya da söz konusu olaylarda Amerika'nın ulusal güvenliği tehlike altında değilse politik kararlarda herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Medyanın ABD dış politikası üzerindeki en büyük etkisinin özellikle insani yardım konularında ortaya çıkmaktadır. 1980'lerin ortasında Etiyopya'da yaşanan kıtlık, 1994 yılında Ruanda'da yaşanan toplu mülteci göçü, Eski Yugoslavya'nın sebep olduğu savaşlarda yaşanan insanlık krizleri ve 2000 yılında Mozambik'te yaşanan sel felaketi gibi tarihi örneklerde de, televizyonlarda onlarca haber yayınlanmış ve ABD hükümeti bu olaylara kayıtsız kalamamıştır.¹⁹⁷

Bunun dışında yasama ve yürütme organlarının medya ile olan ilişkileri de çok önemlidir. Kongre üyelerince medya çoğunlukla bir müttefik gibi görülse de yürütme birimleri ise medya ile daha uzak ilişkiler içerisinde.¹⁹⁸ Kongre üyelerinin başarılı bir seçim kampanyası geçirebilmeleri ve nihayetinde yeniden seçilebilmeleri için Kongre üyeleri medya ile iyi ilişkiler kurmaya özen göstermektedirler. Ancak medya ile çok açık ilişkiler kurmanın karar alma sürecinde oldukça riskli olduğunu düşünen çoğu ulusal güvenlik yetkilileri, istihbarat yetkilileri ve dış politika uzmanları basından daha uzak durmaya çalışmaktadırlar.¹⁹⁹

2.5. Çok Uluslu Şirketler

Global ekonomik politikaların yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin dış politikalarını şekillendirmek için çok uluslu şirketler, sermaye güçlerini kullanabilmektedirler.²⁰⁰ Ekonomik gücü dış politikasının ayrılmaz bir parçası olarak ABD'de çok uluslu şirketlerin sayısı oldukça fazladır. Öyle ki çok uluslu şirketlerin çoğu ABD kökenlidir. ABD kökenli çok-uluslular, merkezdeki lobileri aracılığıyla sık sık, Amerika Birleşik Devletleri'nin hedef ülkeye kendi istedikleri yönde bir ikna veya baskı politikası uygulamasını sağlamaya çalışmaktadırlar.²⁰¹ Bu şirketler bazen

¹⁹⁶ Strobel, a.g.e., s.38

¹⁹⁷ Strobel, a.e., s.39

¹⁹⁸ Simon Serfaty, *The Media and Foreign Policy*, Palgrave Macmillan, 1990, s.72

¹⁹⁹ Serfaty,a.e., s.73

²⁰⁰ Ray, Kaarbo, a.g.e., s.126

²⁰¹ Sönmezoğlu, a.g.e., s.53

ev sahibi ülkenin yetkilileriyle görüşmeler sağlayabilir ya da kendi çıkarları için uluslararası işbirliğini destekleyebilmektedirler. Ancak dış politikada karar alma aşamasında tam anlamıyla bir etkileri olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bu şirketler, uluslararası ilişkilerde ev sahibi ülke hakkında bilgi toplama ve dolaylı ya da dolaysız yollarla kamuoyu oluşturmada hükümet yetkililerine yardımcı olabilmektedirler.

Tablo 2-1: 2018 yılı Amerika Kökenli En Güçlü Şirketler

Sıra	Şirket	2018 yılı gelir miktarı
1.	Walmart	435.3 m. Dolar
2.	Berkshire Hathaway	222.9 m. Dolar
3.	Apple	217.5 m. Dolar
4.	ExxonMobil	197.5 m. Dolar
5.	McKesson	196.5 m. Dolar

Kaynak: Shannon Lewis, “Top 10 largest companies in the US ‘’, 16 Nisan 2018, (Çevrimiçi), <https://www.businesschief.com/top10/6617/Top-10-largest-companies-in-the-US>, 10 Mart 2019

Çok uluslu şirketlerin hem ekonomik liderliği üstlenmeleri açısından hem de dünya çapında yaptıkları yatırımlarla ABD ekonomisine katkıları oldukça fazladır. Ancak bazı kaynaklara göre Amerika kökenli çok uluslu şirketler o kadar kozmopolit hale gelmiş ve o kadar dış ekonomilere bağlanmış ki artık ‘Amerikalı’ bile sayılmamaktadırlar.²⁰² Daha çok kendi çıkarları üzerine odaklandıkları ve kendi ülkelerine bağlılıklarının zayıfladığı düşünülmektedir.

²⁰² Ray, Kaarbo, **a.g.e.**, s.125

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKASINDA KARAR VERME SÜREÇLERİNE İLİŞKİN FARKLI AÇIKLAMA TEORİLERİ

3.1. ABD'nin Açık Dış Politika Sistemi

Amerika Birleşik Devletleri'nin diğer ülkelerden farklı olarak dış politika yapım sürecini şekillendiren ve yönlendiren birçok etkeni bulunmaktadır ve bu yüzden ülkenin sadece dış politika yapıcılarına ya da kurumlarına bakarak bu süreci anlamak oldukça zordur. ABD'nin dış politikasının “açık” olarak nitelendirilmesinde iki etkenden bahsetmek mümkündür.

Birincisi, Amerikan dış politikasının yapım sürecinde devlet kurumları ve hükümet yetkililerinin yanı sıra sivil vatandaşların faaliyetleri de önemlidir. Anayasa “We The People” sözüyle başlar ve burada insanların mutlak güce sahip olmaları gerektiği vurgulanır.²⁰³ Amerika'nın açık dış politika sistemine göre demokrasinin bir gereği olarak vatandaşların medyadan, hükümet içerisindeki temsilcilerden ve dış politika karar alıcılarından doğru bilgi edinme ve söz konusu sürece yönelik eleştiri yapabilme hakkı bulunmaktadır. ABD, hükümete ve hükümetin sahip olduğu bilgilere erişim hakkını garanti altına almak için hükümet birimlerinin halka açık olmasını ön gören bir dizi “sunshine laws” adı verilen yasaları kabul etmesinin yanı sıra 1966'dan beri bilgi özgürlüğü (Freedom of Information) yasasını da kabul etmiştir.²⁰⁴

²⁰³ David L. Hudson, Jr, **Open Government: An American Tradition Faces National Security, Privacy, and Other Challenges**, Chelsea House Publishers, 2005, s.10

²⁰⁴ Duncan Watts, **Dictionary of American Government and Politics**, Edinburgh University Press, 2010, s.212

Aynı zamanda gazete, dergi ve televizyonda görev yapan gazeteciler ile ABD Başkanı arasında “press conferences” başlığı adı altında resmi toplantılar düzenlenmektedir. Bu basın toplantıları Başkan’ın kısa bir konuşmasıyla başlar ve ardından haber ajanslarının ve muhabirlerin sorularıyla devam eder. Bu toplantıların ne zaman yapılacağı, kaç tane yapılacağı ve içeriklerinin neler olacağı başkanlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Ancak özellikle dış politikada bir başarısızlık ya da kriz durumlarında liderler bu tür toplantılardan kaçınabilmektedir. Örneğin; Jimmy Carter başkanlığı boyunca 59 kez basın toplantısı yapmıştır ve Watergate krizinin son aylarında toplantı yapmazken İran Rehine Krizinde çok az sayıda toplantı düzenlemiştir ya da Ronald Reagan yönetiminin ilk döneminde 27 basın toplantısı düzenlemiştir ve İran-Kontra skandalının yaşandığı dönemde toplantı yapmamıştır.²⁰⁵ Liderler “ulusal güvenlik” söz konusu olduğunda da vatandaşa bilgi vermekten kaçınabilirler.

İkincisi ve en önemlisi ise, Amerikan dış politikası ‘açık’ olarak nitelendirilmektedir çünkü dış politika yapım sürecinde sadece yasama ve yürütme birimlerden değil iç politika karar alıcıları, kamuoyu anketleri, çıkar grupları, düşünce kuruluşları, medya, mahkeme kararları gibi çok fazla kaynaktan bilgi alabilmektedir.²⁰⁶ Dolayısıyla tek bir kaynak üzerinden kararların alınabilmesi söz konusu değildir. Amerikan dış politikasında birçok devlet yetkilisi özel sektörden gelir, birkaç yıl görev yapar ve ardından üniversitelere, araştırma merkezlerine, medyaya ya da hukuk firmalarına geri dönerek Amerika’nın dış politikasına yönelik eleştirilerde bulunurlar ve dış politika yapım sürecini etkilemeye çalışırlar.²⁰⁷ Özellikle Foreign Affairs, Foreign Policy, The Public Interest ve The National Interest gibi dış politika üzerine yayınlanan dergilerde yer alarak ya da çeşitli internet sitelerinde makale yayınlayarak karar alıcıların dış politika gündemini belirlemelerine yardımcı olurlar. Yine bu dergiler aracılığıyla hükümet dışında olan insanlar yönetime karşı kendi fikirlerini ifade edebilirler.

²⁰⁵ Richard M. Pious, **The Presidency Of The United States A Student Companion** , 2. Baskı, Oxford University Press, 2001, s.184

²⁰⁶ Ralph G. Carter, **Essentials of U.S. Foreign Policy Making**, Pearson Education, 2015, s.37

²⁰⁷ Robert D. Schulzinger, “ Public-Private Dialogue: An Open U.S. Foreign Policy System”, **An Electronic Journal of the U.S. Department of State : The Making of U.S Foreign Policy**, Volume: 5, Sayı: 1, Mart 2000, (Çevrimiçi), <https://www.americancorner.org/tw/zh/ejournal-pdf/201101-the-making-of-us-foreign-policy.pdf>, 7 Ağustos 2018 s.48

Gazete ve dergilerin yanı sıra CNN, CNBC, MSNBC, Fox News gibi TV kanallarında dış politika üzerine yapılan tartışma programları, uluslararası ilişkilerin öncü okullarından Harvard Üniversitesi John F. Kennedy Hükümet Okulu, Columbia Üniversitesi Uluslararası ve Halkla ilişkiler Okulu, Princeton Üniversitesi Woodrow Wilson Okulu, Johns Hopkins Üniversitesi İleri Uluslararası Çalışmalar Okulu ve Georgetown Üniversitesi Dışişleri Okulu gibi okullarda düzenlenen halk seminerleri de dış politika gündem maddeleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.²⁰⁸ Ayrıca, devlet başkanlarının karar alma aşamasında beraber çalıştığı danışmanlarını zaman zaman hükümet dışında çalışan kişilerden seçtiği de bilinmektedir. Örneğin; 1950-1960 yılları arasında Harvard Üniversitesi’de profesör olarak çalışmış ve orada dış politika üzerine çeşitli seminerlere katılmış ve bu alan üzerine çalışmalar yapmış olan Henry Kissinger 1969-1977 yılları arasında Nixon ve Ford hükümetlerinin ulusal güvenlik danışmanı ve dışişleri bakanı olarak çalışmıştır ya da eski Dışişleri Bakanı Yardımcısı Strobe Talbott bu göreve gelmeden önce onlarca yıl Time dergisinde gazeteci olarak çalışmaktaydı²⁰⁹

3.1.1. Dış Politika Kararlarının Alınması Sürecinde Kongre ve Başkan Arasındaki Güç Yarışı

Amerikan dış politikasında dünya çapında etkin olma ve uluslararası sistemde global bir güç olma önemli hedefler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Soğuk Savaş örneğinde olduğu gibi uluslararası mücadelelere, küresel ekonomiye ve son zamanlarda daha çok rastlanılan küresel teröre cevaben ve Amerika’nın siyasi, ekonomik ve askeri çıkarlarının gerçekleştirilmesi ve dünyaya entegre olması amacıyla dış politika yönetiminde oldukça ayrıntılı ve kompleks bir organizasyona sahiptir.²¹⁰ Bu nedenle devletin dış politika karar alma sürecinin merkezinde tek bir birimin ya da belirli kişilerin olduğunu söylemek oldukça zordur. Daha önce de bahsedildiği gibi sistem “kontrol ve denge” üzerine kuruludur. Bu anlamda sistem

²⁰⁸ Schulzinger, a.e., s.49

²⁰⁹ Schulzinger, a.e., s.50

²¹⁰ Eugene R. Wittkopf, Christopher M. Jones ,Charles W. Kegley, **American Foreign Policy Pattern and Process**,7. Baskı, Thomson Wadsworth, 2008, s.367

içerisinde birçok birim ve hükümet yetkilisi olsa da öncelikli olarak Başkan ve Kongre'ye değinmek gerekmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası dış politikada Başkan ve Kongre arasındaki otoriteyi Edward Corwin'in, "*The President: Office and Power*" kitabında da belirttiği gibi "*mücadeleye davet*" (invitation to struggle) şeklinde tanımlamıştır.²¹¹ Başkan silahlı kuvvetlerin komutanıdır ancak silahlı kuvvetler için finansmanı Kongre sağlar, Başkan elçileri atayabilir ya da yeni anlaşmalar için görüşmeler yapabilir ancak Senato'nun onayına ihtiyacı vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin başkanlık rejiminde hükümetin/yürütmenin başı olarak Başkan'ın dış politika konusundaki yetkileri, dışışleri ile ilgili idari kadroyu, bürokrasiyi etkin bir biçimde kullanabilmek açısından sahip olduğu imkanlar, bunun karşısında yasama organı olarak Kongre'nin dış politikayı denetleme araçları, bu sisteme ilişkin kurumsal yapıyı tanımlamakta; bir başka deyişle, yürütmenin başı olarak Başkan'ın, neyi, nasıl yaptığından çok, neyi, nasıl yapamayacağına işaret etmektedir.²¹² Yine de çoğu Amerikan vatandaşı dış politikanın Başkan'ın sorumluluğu altında olduğunu belirtmektedir ve Kongre'nin bu anlamda daha zayıf bir karakteri olduğunu düşünmektedir. Kongre üyelerinin tekrar seçilmek dışında herhangi bir şeyle ilgilenmedikleri üzerine varsayımlar da bulunmaktadır.²¹³ Diğer bir deyişle, Amerikan dış politikasında Başkan'ın daha baskın durumda olduğu kanısı karar alma sürecinin karakterini oluşturmaktadır.

Anayasa yasama ve yürütme birimlerine dış politika yapım sürecinde belirli görevler vermiştir. İç politikada olduğu gibi yasama ve yürütme organlarının aldıkları kararlarda birbirlerini kontrol edecekleri net bir şekilde ifade edilse de dış politika karar alma gücünün organlar arasında nasıl bölüneceği net olmadığından bu konu çeşitli tartışmalara yol açmıştır.²¹⁴ Çoğu Başkan özellikle askeri konularda alacakları kararlarda Kongre'nin kısıtlayıcı etkisini yaptıkları konuşmalarda eleştirmiştir. Örneğin; Carter'ın "*dış politikada sadece bir net ses vardır ve o da*

²¹¹ Wilson, DiIulio ,a.g.e., s.490

²¹² Sönmezoğlu, a.g.e., s.302

²¹³ David R. Mayhew, **Parties And Policies: How the American Government Works**, Yale University Press, 2008, s.19

²¹⁴ James M. McCormick, **American Foreign Policy and Process**, 5. Baskı, Wadsworth, Cengage Learning, 2010, s.253

Başkan'ın sesidir'' sözünü Gerard Ford, Kongre'nin çok büyük ve dış politika krizlerini çözebilmek için çok daha farklı konuları olduğunu ekleyerek teyit etmiştir.²¹⁵ Ancak tarihi sürece bakıldığında dış politika sürecini kimin domine ettiği zaman zaman değişiklik göstermiştir. Devletin ilk yıllarında örneğin Adam, Jefferson ve Madison zamanlarında dış politikada başkanların üstünlüğü söz konusuysa Sivil Savaş'tan sonra Kongre dış politikadaki nüfuzunda altın çağını yaşamıştır.²¹⁶ Ancak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, tarihsel bir yürütme geleneğinin oluşması, Anayasa Mahkemesi ve diğer alt mahkemelerin yürütme organını ilgilendiren davalara bakmayı istememesi, zamanla yürütme kurum ve kuruluşlarının sayısı artarken Kongre'nin bu denli genişleyememesi, Kongre'nin Başkan'ın aldığı kararları çoğunlukla onaylaması, uluslararası krizlerde daha çabuk kararların alınabilmesi ve Amerikan halkının “başkan her zaman en iyisini bilir” eğilimi gibi pek çok neden dolayısıyla dış politika karar alma sürecinde Başkan daha baskın konumda yer almaya devam etmiştir.²¹⁷

Başkan'ın dış politika yapım sürecine hakim olması ya da tek sorumlu olarak görülmesi, kararları tek başına aldığı ya da her kararının uygulandığı anlamına gelmemektedir. Zaten ABD Anayasası “dış politika gücünü” herhangi bir organa ya da kişilere tahsis etmemiştir. Bu nedenle daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi Kongre'nin bir “kontrol” mekanizması olarak çalıştığı ve alınan kararlar üzerinde büyük bir etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle savaş hali, yurt dışına asker gönderilmesi ve yapılacak harcamalar için ödenek düzenlemeleri, finansman sağlama ve kaynak bulma gibi yetkiler Kongre'nin Başkan karşısında oldukça güçlü kalmasını sağlamaktadır. 1995 yılında Senatör Robert Byrd bu konuya şu sözleriyle dikkat çekmiştir:

*“ Yurt dışına asker gönderilmesi gibi kararlarda Başkan için Kongre'nin onayını almak oldukça önemlidir. 'Başkomutan' ünvanı bir güçtür ancak anayasal sistemimizde en büyük güç 'cüzdan' gücüdür.”*²¹⁸

²¹⁵Mccormick, a.e., s.252

²¹⁶Mccormick, a.e., s.256

²¹⁷Mccormick, a.e., s.258

²¹⁸ Mccormick, a.e., s.307

Bununla beraber yürütmenin yurtdışındaki tüm taahhütlerini bildirmesini ve raporlandırılmasını istemesi, dış politikayı şekillendirme aracı olarak söz konusu olaylar için fonları kesebilmesi, ticaret ve dış yardım kararlarının belirlenmesinde etkin rol oynaması, Senato ve Temsilciler Meclisi'nde yer alan Dış İlişkiler ve Silahlı Kuvvetler komiteleri ile yürütmenin kararlarını izleyebilmesi ve gözden geçirebilmesi gibi olanaklarıyla Kongre, her zaman dış politika yapım sürecinin önemli bir parçası olarak Başkan'ı denetlemektedir.

Yasama organının aksine yargı organının dış politikaya katılım süreci daha farklıdır. Yüksek Mahkeme, yürütme ve yasama organları arasındaki hakemlik yarışmalarından genellikle kaçınmaktadır çünkü aralarındaki konuların yasallıktan ziyade politik olduğu kanısı hakimdir.²¹⁹ Dış politika konularını “doctrine of political questions” ilkesiyle politik ya da yargıyla mı ilgili olduklarına karar verdikten sonra müdahil olmayı istemektedir. Örneğin; 1981’de Kongre üyeleri Başkan Reagan’ın askeri danışmanları El Salvador’a göndererek Anayasayı ve Savaş Gücü kararlarını ihlal ettiği gerekçesiyle dava açmıştı ancak mahkeme El Salvador’daki Amerikan kuvvetlerinin gerçek ya da potansiyel bir savaş durumunda yer alıp almamasının siyasi bir bulgu olduğunu belirterek yargıyla ilgili olmadığını belirtmiştir.²²⁰ ABD yargısı dış politikayı etkileyecek herhangi bir karar vermekten uzak durmaktadır. Özellikle ulusal güvenliği ilgilendiren konularda Başkan’ın gücünü sınırlandırmak yerine genişletme eğiliminde olduğu bilinmektedir. Uluslararası ilişkilerde de federal hükümetin temsilinde Başkan’ı ilk sırada görür ve dış ilişkilerde otoritenin Başkan’ın gözetiminde olmasını desteklemektedir.

3.1.2. ABD Dış Politikasının Tarihsel Süreç İçerisindeki Hedefleri ve Öncelikleri

“Neredeyse doğanın bir kanunu gibi her yüzyılda kendi değerleri doğrultusunda gücü, iradesi ve fikirleriyle tüm uluslararası sistemi değiştirebilecek bir ülke ön plana çıkar ancak 20. Yüzyıla bakıldığında hiçbir ülke Amerika Birleşik Devletleri kadar uluslararası ilişkileri derinden

²¹⁹ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.g.e.**, s.332

²²⁰ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.e.**, s.333

etkileyememiştir. Amerikan toplumu gibi hiçbir toplum diğer devletlerin iç işlerine müdahale edilmesinin kabul edilebilirliği konusunda bu kadar ısrarcı olmamıştır. Amerikan ulusu gibi hiçbir ulus diplomasisinin oluşumunda daha pragmatik ya da tarihi ahlaki değerlerinin izlenmesinde daha ideolojik olmamıştır. Hiçbir ülke eşi görülmemiş erişim ve kapsamdaki ittifakları ve taahhütleri üstlenirken bile, kendisini yurtdışındaki olaylara dahil etme konusunda daha isteksiz davranmamıştır.’’²²¹

Henry Kissinger’ın da belirttiği gibi Amerika Birleşik Devletleri hedefleri ve çıkarları doğrultusunda dış politikasında aldığı kararlarla diğer devletler üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. Bu nedenle Amerikan dış politikasının siyasal ve sosyal kültüründe yer alan değişmeyen önceliklerinin olup olmadığını ya da söz konusu hedeflerine ulaşmasında dönemin gereksinimlerini ve uluslararası sistemin sorunlarını göz önünde bulundurarak kendine özgü nasıl bir yaklaşım sergilediğini irdelemek gerekmektedir.

ABD’nin dış politikasındaki rotasını belirleyen ulusal tarzının merkezinde anarşik ve çatışmaya eğilimli uluslararası sistem ve bireysel özgürlük, temsili hükümet, serbest pazar ve ulusların kendi kaderini tayini üzerine Amerikalıların yaygın bir şekilde sahip olduğu normatif değerler arasındaki gerilim yer almaktaydı.²²² Diğer bir deyişle, Amerika kuruluşundan bu yana sadece kendi ülkesi için aynı zamanda tüm dünya devletleri için barışı ve özgürlüğü getirmek, devletlerarası sistemi savaş yanlısı tutumundan vazgeçirmek gibi bir ahlaki görevi olduğunu benimsemiştir ve Amerikalı liderlere göre dünya politikası iyi ile kötü arasındaki mücadelelerden oluşmaktaydı. Dolayısıyla, 1776-1941 arası dönem ABD’nin yalnızcılık politikasının ön planda olduğu bir dönem olmuştur. Bağımsızlığın kazanılmasının ardından Amerikan hükümetinin ilk önceliği elde ettikleri mevcut yapıyı ve özgürlüklerini korumak, kendi kıtasına çekilmek ve dış ülkelerle herhangi bir mücadeleye girmemek olmuştur. Öyle ki ABD’nin ilk Başkanı George Washington, veda konuşmasında ‘‘ABD dış dünyanın her bölgesiyle daimi

²²¹ Henry Kissinger, **Diplomacy**, New York, Simon- Schuster Rockefeller Center, 1994, s.17-18

²²² Steven W. Hook, John Spanier, **Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı’ndan Günümüze**, Çeviren:Özge Zihnioğlu, İnkılap Yayınları,2016, s.XX

ittifaklardan uzak durmalı” sözüyle halkı uyarak ‘despotik ve güvenilirmez’ olarak nitelendirdiği Avrupa ile güç dengesi siyasetine girmenin ABD içerisinde de demokratik özgürlüğü yok edebileceğini belirtmiştir.²²³ Bu nedenle özgürlüğün korunması ve diğer ülkelere ihraç edilebilmesi için ABD’nin dünya ile angaje olmaması diğer bir deyişle yalnızcılık ilkesinin benimsenmesi gerekmektedir. Bu konuda zaman zaman fikir ayrılıkları da yaşanmıştır. Örneğin; Roosevelt ulusal çıkarların elde edilebilmesinin yanı sıra uluslararası sistemde küresel güç dengesinin Amerika olmaksızın gerçekleştirilemeyeceği için Amerika’nın dış ilişkilerde daha etkin rol alması gerektiğini savunurken Wilson ise Amerika’nın bir sorumluluğu olduğunu, dış ilişkilerde güç dengesinin aranmasından ziyade Amerikan ilke ve prensiplerinin tüm dünyaya yayılması gibi daha “messianic” bir rol üstlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.²²⁴

1823 yılında ABD Başkanı James Monroe tarafından sunulan Monroe Doktrini ile yalnızcılık politikası resmiyet kazanmıştır ve 19. Yüzyılda ABD devlet başkanları dış politika karar alma süreçlerinde yalnızcılık ilkesini dikkate alarak kararlarını almışlardır. Ancak yalnızcılık ilkesiyle anlatılmak istenen dış dünyayla bağların tamamen koparılması değildir. Dünya devletleriyle küresel ticaret noktasında sağlam ilişkiler kurulması ancak olabildiğince siyasi bağların minimum seviyede tutulması anlamına gelmekteydi.²²⁵ Dolayısıyla bu dönem içerisinde ABD’nin dış politika öncelikleri arasında demokrasinin diğer devletlere ihracı ve yapısı ve kurumlarıyla özgür bir devlet olabilme konusunda dünyaya bir örnek teşkil etme ve Amerikan değerlerini yaymaya çalışmak ve ticari ilişkilerin gelişmesi için adımlar atılması yer almaktaydı. Ancak burada değinilmesi gereken ikinci önemli nokta da bu dönem içerisinde Amerikan İç Savaşı sonrası ABD dış politikası literatürüne “kapitalizm” ifadesinin girmiş olması ve Andrew Carnegie, John D. Rockefeller gibi Amerikan

²²³ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.g.e.**, s.31

²²⁴ Kissinger, **a.g.e.**, s.30

²²⁵ Binkley, Moos, **a.g.e.**, s.721

kapitalizminin sembol isimlerinin bu savaş sonucunda güçlenerek ortaya çıkmasıdır.²²⁶

Amerika'nın küresel diplomasisiden uzak kalarak siyasi kültürünü devam ettirmesi Avrupa başta olmak üzere tüm dünyada yaşanan gelişmeler nedeniyle gittikçe zorlaşmaktaydı. Karşılıklı bağımlılığın olduğu bu dönemde yaşanan ekonomik krizler ister istemez Amerikan dış politikasını yalnızcılık çizgisinden uzaklaştırmaktaydı. Başkan Roosevelt Amerika'nın sahip olduğu ekonomik gücün dünya lideri olmasını zorunlu kıldığı belirtmiştir. ABD'nin sahip olduğu misyoncu değerlerin emperyalizme varması için eksik olan parça yani ekonomik güç olarak ortaya çıkmak da tamamlanmaktaydı.²²⁷

20.yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise ABD dış politikasında müdahalecilik ve yayılmacılık ön plana çıkmıştır. Amerikalı liderler bu dönem içerisinde özellikle 2. Dünya Savaşı'nın ardından dünyayı Amerikan değer ve tercihlerine göre şekillendirmek ve ülkenin diplomasisinde yeni bir dönemin başlaması gerektiğini savunmuşlardır. Soğuk Savaş Dönemi Amerika'nın bu yegane hedefi için gereken ortamı sağlamaktaydı zira derin bir ideolojik savaşın yaşandığı bu zamanda komünizme karşı durabilmek için gereken ekonomik, siyasi ve askeri gücün tek sahibi Amerika Birleşik Devletleri idi.²²⁸ Dolayısıyla bu konumda yer alan bir devletin kendi bakış açısına ve değerlerine göre bir yol izlemek istemesi oldukça doğal karşılanmalıydı. Amerikan siyasi kültürünün en önemli bileşenlerinden biri olan din faktörü, Soğuk Savaş ideolojisinin yaratılmasında elitleri etkilemiş hatta onların işlerini kolaylaştırmıştır.²²⁹ 1947 yılında Başkan Truman bir konuşmasında “ Dünyanın özgür insanların bağımsızlıklarını sürdürebilmek için Amerika'dan medet umduklarını”, 1962 yılında John F. Kennedy “Amerikan ulusunun dünyaya karşı bir sorumluluğu olduğunu”, Ronald Reagan “ Amerika'nın dünyadaki özgürlüklerin gözetleyicisi olmasının kader olduğunu”, Carter “ dünyaya liderlik edebilecek tek ülkenin ABD olduğunu” belirterek

²²⁶ Gültekin Sümer, “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 19, 2008, (Çevrimiçi), <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Amerikan-Dis-Politikasinin-Kokenleri.pdf>, 17 Ağustos 2018, s.124

²²⁷ Sümer, a.e., s.129

²²⁸ Kissinger, a.g.e., s.23

²²⁹ Sümer, a.e., s.130

uluslararası sistemde ABD'nin misyonerlik rolüne dikkat çekmişlerdir.²³⁰ Bu nedenle Soğuk Savaş döneminde ABD dış politikasının en önemli önceliği Amerikan değerlerinin tam zıttı olarak görülen komünizmle mücadele etmek ve olası etkilerine karşı stratejiler geliştirmektir. Örneğin; Sovyet tehdidine karşı 1947 yılında Başkan Harry Truman tarafından hazırlanan “Truman Doktrini” adını alan planda ABD'nin dış politikasını değiştirdiğini ve komünizm karşıtlığının temel esas alındığını belirtmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrası ekonomik nedenlerle Sovyetlere doğru eğilim gösteren ülkeler için de Marshall Planı sunulmuştu. 1960'larda “eğer bir ülke komünizm etkisine girerse diğer devletler de girecektir” anlamına gelen ‘domino teorisi’nin ABD'nin dış politika kararları üzerinde büyük bir etkisi olduğu da varsayılanlar arasındadır.²³¹ Bu nedenle ABD, Sovyet yayılmacılığını engellemek amacıyla “çevreleme politikası” olarak adlandırılan dış politika stratejisini uygulamıştır. ABD, kültürel kimliğinin yaygınlaştırılması ve ideolojik değerlerinin benimsenmesi karşısında duran her devletle mücadelesini sürdürmüştür.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ve nükleer imha olasılığının ortadan kalkmasıyla Amerikan dış politikasının yeni hedeflerinin neler olacağı veya nelerin başarılması gerektiği konusunda bir fikir birliği sağlanamamıştı.²³² Ancak Amerika'nın diğer ülke ve topluluklara önderlik etmesi gerektiği inancı her zaman var olmuş bir düşünceydi. Özellikle Soğuk Savaş çıkmazından büyük bir başarı ile galip geldikten sonra bu yöndeki eğilim dış politika kararlarında oldukça sık yer almaya başlamaktaydı. George H. W. Bush bu yöndeki inancını şöyle dile getirmekteydi:

*“Bizim tek süper güç olarak kaldığımız bir dünyada Amerika Birleşik Devletleri'nin tüm ahlaki değerleri ve maddi gücüyle demokratik bir barışı ihraç etmesi en önemli görevidir. Yeni bir dünya düzeninde tüm dünyaya önderlik etmek bizim sorumluluğumuzdur.”*²³³

Bush bu ifadeleriyle Wilsonian liberalizminin bir devamı niteliğinde dış politika yapım sürecini yürüteceğini belirtmiştir. Keza William Jefferson Clinton da

²³⁰ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.g.e.**, s.39-40

²³¹ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.e.**, s.42

²³² Dennis C. Jett, **Why American Foreign Policy Fails Unsafe at Home and Despised Abroad**,1. Baskı, Palgrave Macmillan, 2008, s.5

²³³ Wittkopf, Jones, Kegley, **a.g.e.**, s.57

göreve geldiğinde nükleer silahlanmanın durdurulması ve saldırıların önlenmesi, demokrasinin ve insan haklarının ihracı, ticaretin serbestleştirilmesi gibi bir “uluslararasılık” (internationalism) olgusunu gündemine almış ve Wilsonian liberalizmi Clinton gündeminin merkezinde yer almaktaydı.²³⁴

Küreselleşmenin de ivme kazandığı sıralarda Clinton yönetimi Bush’a devretmişti. Bush yönetiminin de dış politikadaki önceliği Amerika Birleşik Devletleri’nin kalıcı değerlerini korumak ve dünya devletlerine ihraç etmektir. Ancak 11 Eylül 2001’den sonra, “uluslararası terörizm” yeni yönetimin dış politikasının belirleyici unsuru oldu. 20 Eylül 2002 tarihinde ‘Bush Doktrini’ olarak da bilinen ABD’nin yeni dış politika ilkelerini içeren bir doktrin yayınlanmış ve “önleyici savaş” başlığı altında, potansiyel tehdit olarak görülen bir ülkeye karşı savaş açılabileceği yer almaktaydı. Bu durumun en beligen örneklerinden birisi de “terörle mücadele” politikası kapsamında yapılan Afganistan Savaşı’dır.

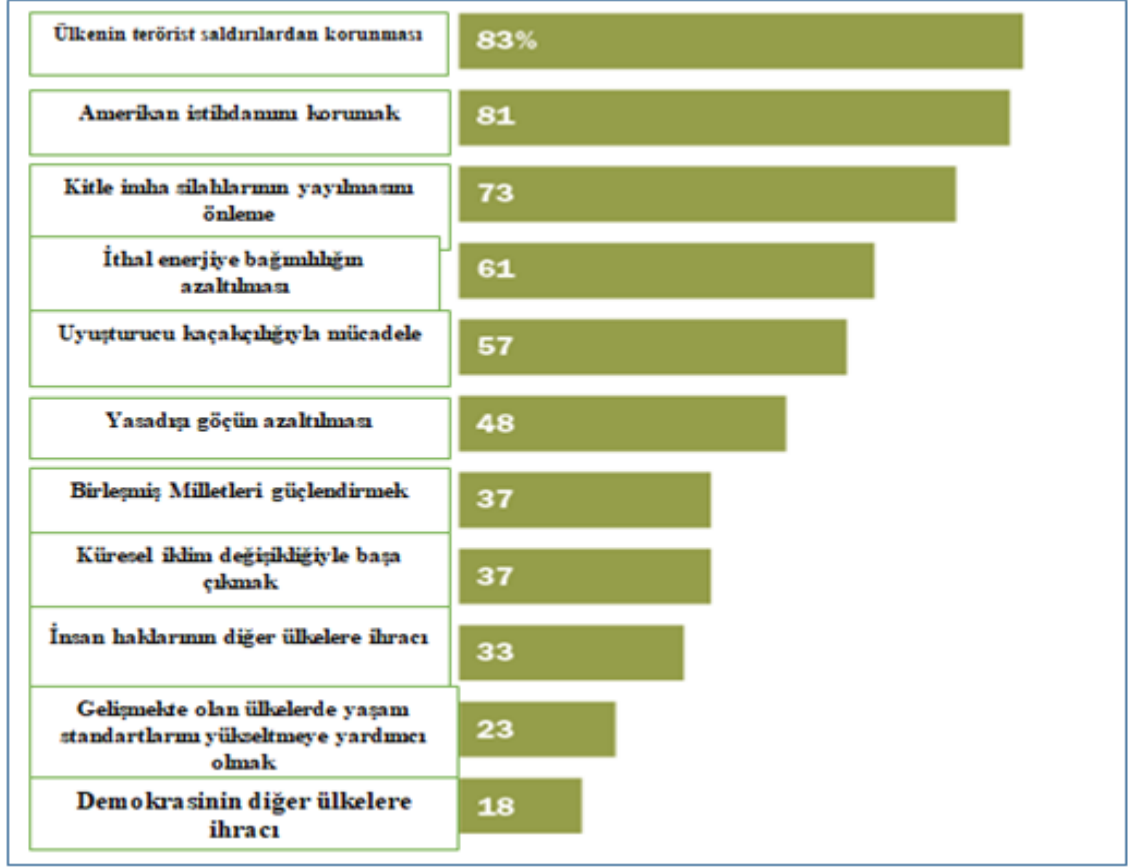
Aslında Amerikan dış politikasının rotası, yönetimi devralan hemen hemen her bir Başkan tarafından farklı bir yaklaşımla çizilmiştir. Örneğin; Nixon ve Kissinger’ın güç politikaları, Carter’ın idealizmi, Reagan’ın “açık yazgı” politikası, Bush’un realizmi, Clinton’ın liberal enternasyonalizmi ve nihayetinde George W.’nin neo-muhafazakarlığı.²³⁵ Ancak temelde Amerika’nın kalıcı değerlerinin, demokrasinin ve insan haklarının ihraç edilmesi, Amerikan ulusal güvenliğini sağlama, ticaretin serbestleştirilmesi ve serbest piyasanın teşvik ettirilmesi, kitle imha silahlarının yayılmasını önleme ve Amerika’nın dünyaya öncülük edecek tek ülke olduğu kanısı her zaman ABD dış politikası öncelikleri arasında yerini almıştır.

Zaman zaman yapılan kamuoyu anketlerinde ise konu ile ilgili farklı sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Dış politika önceliklerinin neler olduğu ya da olması gerektiği halk nezdinde, dönemin sorunlarına, söz konusu bir kriz durumunun ya da bir felaketin ortaya çıkmasına göre değişiklik gösterebilmektedir. Ancak ülkenin ulusal güvenliği, terörist saldırılardan korunması ve söz konusu saldırıların önlenmesi, ülkenin istihdam seviyesinin yükseltilmesi ve geliştirilmesi her zaman hayati önem taşımakta ve öncelikler arasında birinci sırada yer almaktadır.

²³⁴ Wittkopf, Jones, Kegley, a.e., s.56

²³⁵ McCormick, a.g.e., s.600

Şekil 3.1.: Amerikalıların Uzun Vadeli Dış Politika Öncelikleri(2013)

Kaynak: Bruce Stokes, “Americans’ Foreign Policy Priorities for 2014”, 31 Aralık 2013, (Çevrimiçi), <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/12/31/americans-foreign-policy-priorities-for-2014/>, 10 Mart 2019

3.1.3. ABD’nin Dış Politika Kültürü

Uluslararası sistemde devletlerin uyguladıkları dış politika kararlarının alınmasında ülkenin siyasi kültürünün büyük bir önemi vardır. Zira siyasal kültür bir ülkede siyasal hayatın nasıl şekilleneceğine ve devletten nelerin beklenileceğine ışık tutmaktadır. Özellikle bir ideolojiyle kurulmuş ve kendine özgü bir siyasi gelişim ile oluşmuş Amerika Birleşik Devletleri’nde siyasal kültür dış politika kültürünün şekillenmesinde çok daha fazla öne çıkmaktadır. ABD’nin, kuruluşunun ilk yıllarından itibaren izlediği politikalarla bu denli nasıl başarılı olduğunu anlamak için dış politika kültürünün kökenlerine inmek gerekmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri bazı değerler ve ideolojiler üzerine kurulu olmasından dolayı dünyadaki diğer ülkelerden daha farklı bir dış politikaya sahip olmuştur. Winston Churchill Avam Kamarası'nda yaptığı bir konuşmasında Amerikan değerlerinin önemini şu şekilde vurgulamaktadır:

*“Avrupa’da bir ulusa ait olma durumu toplumla ilgilidir ve bu yüzden burada birisi İngiliz ya da İsveç olmadığını ifade edemez. Ancak Amerikalı olmak bir ideolojik bağlılıktır ve doğumla bir ilgisi yoktur. Amerikalı olmayanlar Amerikan değerlerini reddedenlerdir.”*²³⁶

Kökeni 17. Yüzyıl İngiliz düşünürü John Locke’a dayanan Amerikan liberalizmi Amerikan değerlerinin başında gelmektedir. Liberal gelenek bireysellik, eşitlik, self determinasyon, ekonomik girişimcilik, yaşamak, özgürlük ve mutluluğu aramak gibi doğal haklar, çoğulculuk ve azınlık hakları, ifade özgürlüğü, federalizm, yönetimde güçler ayrılığı, kamu işlerine demokratik katılım, hukuka bağlılık gibi birçok prensibi kapsamaktadır.²³⁷ ABD hem iç siyasetinde hem de dış siyasetinde liberal değerler üzerine kurulu bir sistemi savunmuştur. ABD’nin dünyaya bakış açısına göre diğer ülkelerin de liberal değerler doğrultusunda yönetimlerini şekillendirmeleri gerektiğine inanılmıştır.

Amerikan siyasi kültüründe liberal geleneğin Amerika’nın kuruluş yıllarından itibaren kendine özgü karakterini oluşturduğunu ve tüm kurumlarının bu değerler doğrultusunda inşa edildiğini belirten “American Creed” kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Samuel P. Huntington’a göre ulusal kimlik uzun bir tarihsel sürecin, ortak bir soy, ortak deneyimler ve etnik bir altyapı, dil ve genellikle ortak bir dinin ürünü olmasına rağmen Amerikan ulusal kimliği, liberal demokrasinin “Amerikan İtikatına” bağlı olan siyasi ideolojiler üzerine kurulmuştur ve bu anlamda diğer

²³⁶ Seymour Martin Lipset, “American Exceptionalism: A Double Edged Sword”, **Washington Post**, Ocak, 2015, (Çevrimiçi), <http://www.washingtonpost.com/wpsrv/style/longterm/books/chap1/americanexceptionalism.htm>, 18 Nisan 2018

²³⁷ Wittkopf, Jones, Kegley, a.g.e., s.243-244

lkelerden farklıdır.²³⁸ Bu nedenle dış politikada bu siyasi değerlerin gerçekleştirilmesi öncelikli hedefler arasındadır.

16. ve 17. yüzyıllarda oldukça dindar ve Protestanlık inancının bir kolu olan Püritenler, ABD siyasi sisteminde liberalizmin ve kapitalizmin doğuşunda büyük bir etki yaratmışlardır. Püritenler ABD’yi baskının ve zorlamanın olmadığı bir ülke olarak görmüşler ve dini özgürlüklerini rahatça yaşamak için oraya g etmişlerdir. Püritenler Tanrı tarafından seçildiklerini ve bu nedenle Hristiyanlık dinini yaymak gibi bir misyonları olduğuna inanmaktaydılar. Bu misyonun gerçekleştirilmesine engel olmak Tanrı’ya karşı yapılan bir başkaldırı olarak görülmekteydi.

Her ne kadar kökeni 19. Yüzyıla dayandığı belirtilse de ‘Açık Yazęı’ anlamına gelen ‘‘Manifest Destiny’’ kavramının, Pritenlerle beraber ortaya çıktığı sanılmaktadır.²³⁹ Bu kavrama göre Amerika tüm dünyaya yayılmak gibi meşru hakları vardır ve doğudan batıya kadar yayılmak ABD’nin kaderi ve görevidir. Manifest destiny ilk olarak 1845 yılında gazeteci John O’Sullivan tarafından yazılan ‘Texas’ın İlhakı’ makalesinde yer almıştır:

*‘‘Her yıl artan nüfusumuzun daha zgr bir şekilde kısıtlanmadan gelişmesini sağlamak için Tanrı tarafından bize verilen kıtada yayılmak bizim kaderimizdir.’’*²⁴⁰

Bu düşünceyi benimseyenler, Tanrı’nın aynı zamanda ABD’yi dünyanın geri kalmış yerlerini de özgürleştirmesi için grevlendirdiğine inanmaktaydı.²⁴¹ Bu durumun ABD yayılmacılığının temelini oluşturduğu ve ilerleyen yıllarda tüm dünyaya yayılmasında etkili olduğu bilinmektedir.

Amerika’nın siyasi kültüründe ve dış politikasında bir diğer önemli kavram ise Amerikan istisnacılığı (American Exceptionalism) dır. Amerikan istisnacılığı

²³⁸ Rogers M. Smith, ‘‘The "American Creed" and American Identity: the Limits of Liberal Citizenship in the United States’’, **The Western Political Quarterly** , Yale University, ty, (evrimii) , <http://www.jstor.org/stable/448536>, 15 Nisan 2018, s.225

²³⁹ Smithsonian American Art Museum, ‘‘Manifest Destiny and U.S Westward Expansion’’, (evrimii), http://americanexperience.si.edu/wp-content/uploads/2014/08/Manifest-Destiny-and-U.S-Westward-Expansion_.pdf, 15 Nisan 2018, s.1.

²⁴⁰ John O’Sullivan, ‘‘Annexation (1845)’’, **United States Magazine and Democratic Review**, no. 1, 1845, (evrimii), <https://pdcrodas.webs.ull.es/anglo/OSullivanAnnexation.pdf>, 16 Nisan 2018, s.2

²⁴¹ Sümer, **a.g.e.**, s.123

kavramı Amerika'ya özgü, Amerikan değerleri ve entelektüel geleneğiyle ilişkili, ABD kamuoyuna, kamu politikalarına, kurumsal ve siyasi düzenlemelerine şekil veren özel bir siyasi kültüre atıfta bulunmaktadır.²⁴² Bu kavrama göre Amerikalılar diğer uluslardan ve ülkelerden daha üstün ve farklı bir konumdadır. Thomas Jefferson Amerika'yı "özgürlükler imparatorluğu" olarak tanımlarken Lincoln Amerika'nın "dünyanın ve tüm insanlığın son ve en iyi ümidi" olduğuna inanmaktaydı.²⁴³ Trevor B. McCrisken kitabında bu kavramın dış politikada nasıl bir etkisi olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

*"Amerikan istisnacılığının dış politikaya etkisi iki şekilde olmuştur. İlki, "tepenin üzerinde aydınlatan ev", ittifaklara bulaşmayan, anti-emperyalist, kendini dünyadan izole etmiş, "kale gibi güçlü" tanımlarıyla rol model bir ülkedir. İkincisi ve daha önemlisi ise "Açık Yazgı", emperyalizm, enternasyonalizm, özgür dünyanın lideri, modernleşme teorisi ve yeni dünya düzeni kavramlarıyla dünyada misyonu olan bir ülkedir."*²⁴⁴

Bu kavramla, Amerika'nın dünyada bulunan ülkelerin en zengini ya da en güçlü olanı olmasından ziyade siyasi ve manevi açıdan bir üstünlüğünün olduğu anlatılmak istenmektedir. Bu nedenle dış politikasındaki karar alma şeklinin ve tarzının istisnai olarak görülmesi gerektiği belirtilmektedir.²⁴⁵ Bu görüşe inananlar ABD'nin tüm dünyaya barışı, huzuru, demokrasiyi ve özgürlüğü getirmek ve diğer ülkelere öncü olmak için Tanrı tarafından verilen bir sorumluluğunun olduğunu ve bu nedenle tüm dünyaya egemen olma ve kendi inanç ve sisteminden farklı olan devletleri kendisine benzetme hakkının bulunduğunu savunmaktadırlar. Bu nedenle ABD bu misyonunu gerçekleştirmek için diğer ülkelerin sorunlarından uzak durmalı ve ticari ilişkiler dışında hiçbir ülke ile ittifak yapmamalıdır. Ancak Amerikan istisnacılığının bu izolasyonist tarafı bazen uygulamalarda değiştirilmiştir. Örneğin

²⁴² Carter A. Wilson, Dr., "The Myth of American Exceptionalism", the Midwest Political Science Association, April 2015, (Çevrimiçi), https://commons.nmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1117&context=facwork_conferencepresentations, 15 Nisan 2018, s.2

²⁴³ Godfrey Hodgson, **The Myth of American Exceptionalism**, Yale University Press, 2009, s.10

²⁴⁴ Trevor B. McCrisken, **American Exceptionalism and the Legacy of Vietnam US Foreign Policy since 1974**, Palgrave Macmillan, 2003, s.2

²⁴⁵ McCrisken, **a.g.e.**, s.4

Wilson I. Dünya Savaşı'na “ demokrasi için dünyayı güvenli hale getirmek” amacıyla girmiş ve savaş sonrası barışçıl bir uluslararası düzen kurma çabalarını da Amerikan değer ve prensiplerine dayandırmıştır.²⁴⁶ Aynı zamanda Amerika'nın Vietnam Savaşı'na katılması da istisnacılık kavramının uygulamada kullanılmadığının başka bir örneği niteliğindedir.

Amerikalıların kendilerini diğer uluslardan daha üstün görmeleri elbette sadece istisnacılık kavramıyla açıklanamaz. Amerika'nın Avrupa ve Asya'dan izole bir coğrafyada bulunması ve dolayısıyla herhangi bir dış güvenlik tehlikesiyle karşılaşmamış olması, uluslararası ekonomik sorunlardan uzak kalmak istemesi, Amerika'yı uluslararası ticaret yapmak yerine yurt içi ekonomik gelişimine yöneltmiştir.²⁴⁷ Bu sayede ekonominin hızla büyümesi, üretimin artması Amerikan halkının kendine olan özgüvenini arttırmış ve kısa zamanda yaşam kalitelerinin çok yüksek olması onlara, diğer uluslardan daha başarılı olduklarını düşündürmüştür. Diğer yandan bünyesinde pek çok farklı ulusu barındırıyor olması ve bu uluslar arasında tarihsel bir bağın olmaması da Amerikalıların uluslararası ilişkilerde diğer ülkelerle kıyaslandığında daha farklı bir bakış açısının oluşmasında etkili olmuştur.

3.2. ABD Dış Politikasında Karar Verme Sürecini Etkileyen Psikolojik Faktörler

3.2.1. Başkan'ın Kişisel Özellikleri, İnançları ve Yönetim Tarzı

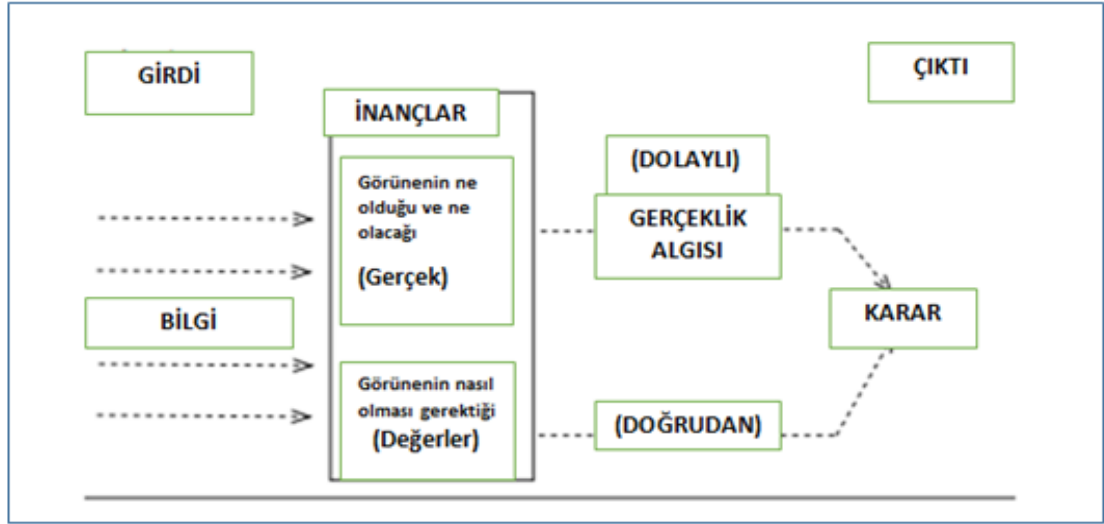
Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politika kararlarını alma sürecinde yer alan birçok kurum ve kuruluş olmasına rağmen, bir dış politika çıktısının başarılı ya da başarısız olması durumunda ülkenin lideri olarak Başkan, birincil nitelikteki sorumlu kişi olarak kabul edilmektedir. George C. Edwards III ve Stephen J. Wayne 'Presidential Leadership: Politics and Policymaking' adlı kitaplarında Başkanlık sisteminde alınan dış politika kararları üzerinde; Başkan'ın kişilik özelliklerinin ve danışmanlarıyla olan ilişkisinin, bir konuya bakış açısının, karar verme tarzının, kısıtlı zamanlardaki önceliklerinin ve kendisinden önceki hükümetin daha önce aldığı

²⁴⁶ McCrisken, a.e., s. 13

²⁴⁷ Charles Lockhart, **The Roots of American Exceptionalism : Institutions, Culture, And Policies**, Second Edition, Palgrave Macmillan, Ocak 2012, s.3

kararların nasıl olduğu ve hangi taahhütlerin uygulandığı gibi birçok maddenin etkisi olduğunu belirtmektedirler.²⁴⁸

Şekil 3-2: Karar Verme ve İnanç Sistemi Arasındaki İkili İlişki

Kaynak: Ole R. Holsti, **Making American Foreign Policy**, Routledge, 2006, s.25

Amerikan tarihi boyunca her Başkan döneminde dış politika grubunun seçimi ve organize edilmesi farklı şekillenmiştir. Bu noktada Başkan'ın kişilik özellikleri hem çalışma grubunun seçilmesinde hem de ülkenin dış politikasını etkileyecek kararları almasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Bir ülke liderinin risk alma eğilimi, yaratıcılık derecesi, zeka kapasitesi, kendine güven derecesi, güce ne derece ihtiyaç duyduğu, çevresine egemen olmayı ne ölçüde arzuladığı faktörlerin, özellikle de bireyin karar alma sürecindeki etkisin kolaylaştırıcı koşullarının bulunduğu bir ortamda, ülke dış politikasını belirleyen kararların alınmasında belirli bir etkiye sahip olabildikleri görülmektedir.²⁴⁹ Bu nedenle Amerikan tarihinde iz bırakmış başkanların yönetimleri boyunca aldıkları dış politika kararları üzerinde kendi kişilik özelliklerinin, bilişsel tarzlarının, siyasi ve iletişim becerilerinin, vizyonlarının ve hedeflerinin nasıl etkili olduğunu incelemek gerekmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 1945-1953 yılları arasında yönetiminde Harry S. Truman vardı. Bu dönem İkinci Dünya Savaşı'nın bittiği, Amerika ve Sovyet

²⁴⁸ Victoria Neely, "Presidential Personality And Foreign Policymaking", ty, (Çevrimiçi), <https://www.hofstra.edu/pdf/library/neelyulrawinner2015.pdf>, 18 Nisan 2018, s.1-2

²⁴⁹ Sönmezoglu, a.g.e., s.320-321

Rusya arasındaki Soğuk Savaş yıllarının başladığı ve Atom Çağı olarak adlandırılan dönemin ortaya çıkması bakımından oldukça önemli bir dönemdi. Yine bu dönemde 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Truman'ın bu dönemde aldığı pek çok karar Amerikan dış politikasının temel prensiplerini ve taahhütlerini oluşturmuştur. Aynı zamanda CIA ve Ulusal Güvenlik Konseyi de Truman yönetiminde kurulmuştur. Bugün hala ülkenin dış ilişkilerinde, askeri durumunda, istihbarat çalışmalarında, sosyal politikalarında ve daha pek çok alanının şekillenmesinde bu yönetimin önemli bir yeri vardır.

Truman'ın kişilik özelliklerini tanımlayabilmek için hayatının pek çok dönemini araştırmak gerekir. Çocukluk dönemleri maddi sıkıntılarla geçmiş ve kendi çabalarıyla okuyabilmiş biri olarak her zaman çevresindekileri dinleyen ve herkesi memnun etmeye çalışan, bir politikacı olarak Missouri'nin zorlu okullarından birisini tamamladığı için agresif olarak rekabet etmeye alışkın, I. Dünya Savaşı'nda yer almış bir Kaptan olarak sert, kararlı, toksözlü, çabuk sinirlenen ve bir Başkan olarak bilinçli şekilde duygularını bastıran ve kişisel özelliklerini bir kenara bırakarak objektif kararlar alabilen bir yapısı vardır.²⁵⁰ Truman yönetimi boyunca danışmanları ve çalışma ekibi az sayıda kişiden oluşmaktaydı ancak önemli bir karar alması gereken durumlarda karar alma aşamasında kabinesiyle ve Ulusal Güvenlik Konseyi ile sıkı bir işbirliği içinde çalışırdı.²⁵¹ Ekibinin düşüncelerine çok önem verir ve henüz kendi fikrini beyan etmeden hepsini tek tek dinlerdi. Truman'ın danışmanlık sistemi hiyerarşik, bireylerden çok konuya odaklanan, fikir ayrılıklarından dolayı oluşabilecek cepheleşmelere müsaade etmeyen, iyi organize edilmiş başka bir deyişle "formalistic style" olarak örgütlenen bir sistemdir.²⁵² Bu sistem Eisenhower, Nixon ve Reagan tarafından da kullanılmıştır.

Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi işgalini takiben 1950 yılının 25 Haziran-1 Temmuz haftası Truman başkanlığının dönüm noktası niteliğindeydi zira bu krizin

²⁵⁰ Donald R. McCoy, "Harry S. Truman: Personality, Politics, and Presidency", **Presidential Studies Quarterly** 12, no. 2, 1982, (Çevrimiçi), <https://www.jstor.org/stable/27547807>, 21 Mart 2018, s.216

²⁵¹ McCoy, a.e, s.217

²⁵² Margaret G. Hermann, Thomas Preston, "Presidents, Advisers, and Foreign Policy: The Effect of Leadership Style on Executive Arrangements", **Political Psychology**, Vol. 15, No. 1, t.y., (Çevrimiçi), <http://www.jstor.org/stable/3791440>, 23 Mart 2018, s.78

getirdiği aciliyetle Truman, yeni bir karar almaya zorlanmıştı. Ancak Truman'ın bu hafta içerisinde aldığı karar, dışarıdan hiçbir görüş alınmadan, çoğunlukla kendi kabinesinin ve Genel Kurmay Başkanlığı'nın üyeleriyle birlikte alınmıştır.²⁵³ Kore Savaşı sırasında sadece kendi ekibinin bilgilendirmesi doğrultusunda hareket ederek tek bir kanaldan bilgi alması ve Kongre'nin savaş yetkisi olmaksızın ülkenin zor duruma sokulması konusunda da oldukça eleştirilmiştir.

Truman ve daha pek çok Başkan yönetimlerinde geniş bir danışmanlık sistemine yer verseler de bunun tam tersini uygulayan ve tüm kararlarda tek başına karar almayı tercih edenler de bulunmaktaydı. 1963-1969 yılları arasında Amerika'nın yönetiminde Başkan Lyndon B. Johnson vardı. Johnson kapalı bir kutu gibi etrafıyla çok şey paylaşmayan, çalışanlarının hepsinden büyük bir sadakat bekleyen, eleştirilmeye aşırı duyarlı ve amacına hizmet ettiğinde insanları manipüle edebilen, her şeyin üzerinde tam kontrolü olması isteyen ve hangi konu olursa olsun son kararı kendisinin vermesini isteyen bir kişiliğe sahipti.²⁵⁴ Düzenli bir çalışma ekibi bulunmamaktaydı ve 2-3 kişiyi geçmeyen danışmanları dışında çoğu zaman bir konuyla ilgili kendisine iletilen bilgilere şüphe ile bakmaktaydı. Başkan Johnson dış politika kararlarını alırken duygularını bir kenara bırakamazdı ve öyle ki döneminde gelişen Vietnam Savaşı'nı bile başarısız olmaktan korktuğu kişisel bir meydan okuma olarak görmüştür.²⁵⁵ Ancak hem savaş esnasında çok sayıda Amerikan askerinin ölmesi ve maddi olarak büyük yükler altına girilmesi dolayısıyla hem de alınan kararlarda bilgi toplama ve değerlendirme birimlerinin eksik olması dolayısıyla Johnson'ın dış politika kararları başarısız olarak nitelendirilmiştir.

2001-2009 yılları arasında yönetimde George W. Bush bulunmaktaydı ve Bush, Başkan olmadan önce sahip olduğu mesleki deneyimlerden dolayı en zorlu dış politika kararlarının alınmasında bile fazlasıyla özgüvene ve tecrübeye sahipti. Bir Connecticut Senatörü'nün oğlu olan ve Philips Andover Akademisi ve Yale Üniversitesi'nden mezun olan Bush gençlik yıllarının çoğunu kamu hizmetlerinde

²⁵³ Neely, a.g.e., s.12

²⁵⁴ Robert W. Sellen, "Old Assumptions versus New Realities: Lyndon Johnson and Foreign Policy," **International Journal** 28, no. 2, 1973, (Çevrimiçi), <http://www.jstor.org/stable/40201113>, 23 Mart 2018, s.208

²⁵⁵ Neely, a.g.e., s.21

geçirmiştir; İkinci Dünya Savaşı'nda savaş pilotu, 1967-70 yıllarında Temsilciler Meclisi üyesi, 1971-73 yılları arasında Birleşmiş Milletler'de Amerika'nın büyük elçisi, 1976-77 yıllarında CIA'nin yöneticiliği ve 1981-89 yılları arasında Başkan Yardımcılığı yapmıştır.²⁵⁶ İşte tüm bu altyapı Bush yönetiminin karar alma sürecinin daha sistematik bir şekil almasının en önemli nedenlerinden biridir.

Özellikle Irak Savaşı göz önünde bulundurulduğunda Başkan Bush'un sabırsız, düşünmeden hareket edebilen, inatçı ve ısrarcı davranabilen ve siyasetiyle ilgili yapılan eleştirileri çoğu zaman kişisel olarak algılayabilen bir yapı içinde olduğu gözlemlenmiştir.²⁵⁷ Bu özelliklerine ek olarak sezgilerinin çok güçlü olduğuna inanmaktaydı. Örneğin; gereksiz yere ertelenmiş bir karar tekrar görüşülürken söz konusu durumun tüm detaylarını uzun süreli toplantılarla inceleyen, analiz eden ve tüm detayları gözden geçiren Başkan Clinton'ın aksine Bush böyle durumlarda daha sert ve öngörülerıyla hareket etmeyi tercih etmekteydi ki kendisini bir "gut player" olarak tanımlamaktaydı.²⁵⁸ Ancak bilgi toplama ve değerlendirme aşamasında danışmanlarıyla ve yardımcılarıyla çok sıkı çalışır, olabilecek her ihtimale karşı önlemler alınması gerektiğine inanırdı. Danışmanları arasında Ulusal Güvenlik Danışmanı, Dışişleri ve Savunma Bakanı ve Genel Kurmay Başkanı da bulunurdu.

Bush dış ilişkilere, kendi özelliği de olan, muhafazakar ve pragmatik bir şekilde yaklaşmıştır.²⁵⁹ Bir Cumhuriyetçi ve muhafazakar olarak yeni dış politikalar ve hedefler üretmek yerine aynı düşünceleri paylaşan kendisinden önceki Başkanların (Reagan yönetimi gibi) ideolojilerini benimsemiş ve gerçekleştirmeye çalışmıştır. Yönetimi ve dış politika kararlarının alınmasında "sağduyu" yu (prudence) önemsemiş ve politikanın sadece gerçekler temelinde yapılması gerektiğini savunmuştur. Bununla birlikte Bush'un çok dindar bir kişiliğe sahip olması da siyasi hayatında her zaman açık bir şekilde görülmüştür. Sahip olduğu inançlar, karar alma noktasında belirleyici etkilere sahipti. Amerika'nın Tanrı tarafından seçilmiş ve her

²⁵⁶ Cecil V. Crabb, Kevin V. Mulcahy, **George Bush's Management Style and Operation Desert Storm**, Presidential Studies Quarterly Vol. 25, No. 2, 1995, (Çevrimiçi), <https://www.jstor.org/stable/27551421>, 24 Mart 2018, s.255

²⁵⁷ Neely, **a.g.e.**, s.42

²⁵⁸ James P. Pfiffner, "George W. Bush: Policy, Politics, and Personality", (Çevrimiçi), <http://pfiffner.gmu.edu>, 25 Mart 2018, s.162

²⁵⁹ Stephen Knott, "George H. W. Bush: Foreign Affairs", t.y., (Çevrimiçi), <https://millercenter.org/president/bush/foreign-affairs>, 25 Mart 2018

zaman öncül bir ülke olduğunu, uluslararası ilişkilerdeki eşsiz konumunu kaybetmemesi ve hep “süper güç” olarak kalması gerektiğini, Tanrı tarafından kendilerine verilen dünyanın tüm ülkelerine barış, demokrasi ve özgürlük getirmek gibi çok önemli bir misyona sahip olduklarını ve aynı zamanda kendilerine düşmanlık besleyen ya da Amerika’nın ilkelerine karşı çıkan tüm devletlerin kötü ve şeytani devletler olduğu gibi birçok düşünce Bush yönetiminin sahip olduğu inançların başında gelmektedir. Özellikle kendi döneminde gerçekleşen 11 Eylül Saldırılarıyla Bush güvenlik ve terör sorunlarını gündemine almış ve bu olayla davasına olan inancının arttığını ve çok daha kararlılık ve kendisine güvenle siyasetinin daha sert olacağını belirtmiştir. Terör tehdidinin olmadığı, daha güvenli ve daha barışçıl tüm dünyanın birlikte yaşayabildiği bir düzen olarak tanımladığı “yeni dünya düzeni” de Bush’un ideolojileri arasında yerini almıştı.

2009-2017 yılları arasında Amerika yönetiminde Barack Obama yer almaktaydı. Hawaii’de doğan Obama’nın babası Afrikalı annesi ise Amerikalıdır. Bu nedenle çok kültürlü bir eyalette doğması ve iki farklı kültürden gelmesi Obama’nın karakteri üzerinde oldukça etki bırakmıştır. Obama’nın en ayırt edici özellikleri; hedef odaklı, dikkatli ve titiz, sakin ve empati kurabilen, olaylara farklı açılardan bakarak her türlü sonucu düşünebilen, uzlaşmacı, mantıklı ve yumuşak huylu davranmayı tercih eden, farklı kültürleri keşfetmeyi seven, mizah yeteneğine sahip ve manevi değerlere önem vermesi şeklinde sıralanabilir.²⁶⁰ Önemli kararlar alacağı zaman tıpkı önceki Başkanlar gibi danışmanlarıyla ve yardımcılarıyla yoğun bir şekilde çalışır ve odadaki herkesin fikirlerine tek tek önem verirdi. Ancak, Obama alınacak kararın etkileri ve sonuçlarını etraflıca düşünmek istediğinden hızlı bir şekilde karar alması neredeyse imkansızdı. Öyle ki Afganistan’a ek olarak asker gönderilmesi kararının alınabilmesi için Obama ulusal güvenlik ve dış politika yardımcılarıyla 10 toplantı düzenlemiş ve nihai kararın alınması 3 ay sürmüştü.²⁶¹

Obama dış politikasında her zaman müzakerelerin ve uzlaşmanın gücüne, içerde Cumhuriyetçilerle dışarda İslamcılarla, yurttaşların katılımıyla ve her

²⁶⁰ Stephen J. Wayne, “The Impact of Personality on Performance: Barack Obama in the Presidency”, January 25 2010, (Çevrimiçi), <https://www.american.edu/spa/ccps/upload/aus-wayne-paper.pdf>, 30 Mart 2018, s.3

²⁶¹ Wayne, a.g.e., s.10

kesimden fikir alış verişi yapılarak ortak bir paydada buluşulabileceğine inanmaktaydı.²⁶² Kendisinin görüşüne muhalif olanların ya da farklı bir kültürel temele dayanan çatışmaların her zaman iletişim kurularak çözülebileceğini ve bu nedenle Bush yönetiminin tek yanlı ve militarist politikalarının Amerika'nın temel prensiplerine uygun olmadığını düşünmekteydi. “*Ortak tehditlerle yüzleşmek ve ortak güvenliği geliştirmek için yeniden müttefiklerimizi kazanmak ve ortaklıklar kurmak niyetindeyim. İhtiyacımız olan tüm bu reformlar asla başka ülkeleri tehdit ederek ya da korkutarak gerçekleşmeyecektir.*”²⁶³ sözüyle Obama dış politikada daha uzlaşmacı bir politika izlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Tüm bunların yanında Obama'nın dış politikadan ziyade iç politikaya daha çok önem verdiği de bilinmektedir.

Bugün ise ABD yönetiminde Donald J. Trump yer almaktadır ve eğlenceli, abartılı tarzı ve değişken yapısıyla oldukça dikkat çekmektedir. Trump'ın en göze çarpan kişisel özellikleri dışa dönük, fevri davranabilen, agresif, hırslı ve dominant bir yapıya sahip olmasıdır.²⁶⁴ Aynı zamanda Amerikan tarihinin ilk narsist başkanı olarak da nitelendirilmektedir. Bu yüzden danışmanları da dahil olmak üzere etrafında kendisini seven, öven ve her zaman sadık bir şekilde destekleyen kişileri görmek istemektedir ve çalışma grubunu seçerken siyasi bir geçmişlerinin ya da tecrübelerinin olup olmaması öncelikli kriterleri arasında yer almamaktadır. Örneğin; dış politikada yabancı liderlerle yapılacak görüşmeler, Orta doğu barış görüşmeleri gibi önemli konular kızı ve damadı tarafından yürütülmektedir.²⁶⁵ Bu durum oldukça eleştirilmiştir. Zira Cumhuriyetçi geleneğinden gelen George W. Bush, Ronald Reagan, Gerald Ford, Richard M. Nixon or Dwight D. Eisenhower gibi başkanlar

²⁶² Jonathan Chait “The Obama Method”, **The New Republic**, (Çevrimiçi), <https://newrepublic.com/article/63933/the-obama-method>, , 30 Mart 2018

²⁶³ Brandon C. Prins and Allan Wilford, “Comparing World Views and Foreign Policy Decisions of George W. Bush and Barack Obama”, **BMC Research Notes**, 2014, (Çevrimiçi), <https://www.researchgate.net/publication/260677061>, 30 Mart 2018, s. 2

²⁶⁴ Aubrey Immelman, “The Leadership Style of U.S. President Donald J. Trump”, Working Paper No.1.2, **Unit for the Study of Personality in Politics**, College of Saint Benedict and Saint John's University, Ocak 2017, (Çevrimiçi), https://digitalcommons.csbsju.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1109&context=psychology_pubs, 30 Mart 2018, s.7

²⁶⁵ Diego Pagliarulo, ‘The Trump Primer. Ideology, Style, and Personality’, **International Policy Digest**, Haziran 1, 2017, (Çevrimiçi) <https://intpolicydigest.org/2017/06/01/trump-primer-ideology-style-personality/>, 4 Nisan 2018.

özellikle danışmanlarını ve çalışma grubunu daha önce hükümetin üst kademelerinde görev yapmış ya da önceki yönetimlerde kabinede ve ulusal güvenlik birimlerinde çalışmış kişilerden seçmekteydi.

Trump'ı daha önceki başkanlardan ayıran en önemli özelliği siyasi ya da politikayla ilgili bir özgeçmişinin olmamasıdır. Alışılmışın dışında bir örnek olarak açık sözlü, sık sık provokatif olarak görülen bir milyarder ve TV yüzü olan Trump, Amerika'nın siyasi ve ekonomik programlarının sadece elitlere yönelik yapıldığını düşünen çok sayıda hoşnutsuz orta ve işçi sınıfının savunucusu olarak kendisini kabul ettirmiş ve bu tarzı 19.yüzyılın başlarında Andrew Jackson tarafından ortaya atılan 'halkçılık' modelinin yeniden yorumlanmasıyla ilişkilendirilmiştir.²⁶⁶ Cumhuriyetçi geleneğin ideolojilerine bağlı olmakla beraber yine Jackson'ın politik mirasına atıfta bulunarak Amerika'nın dış dünyayla ilişkilerinin minimize edilmesi ve dışarıdan bir tehdit algılandığı takdirde çok sert bir şekilde karşılık verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Amerika'nın dış dünyayla özellikle ikili anlaşmalar yapmasını ve güvenliği için müttefikleriyle olan ilişkilerini oldukça eleştirmektedir çünkü Trump'a göre Amerika diğer ulusların kendisinden yararlanmasından ötürü ekonomik olarak tükenmektedir.²⁶⁷ Bu durum Trump'ın kimilerine göre milliyetçi kimilerine göre ise daha dış dünyadan soyutlanma taraftarı (isolationist) olması şeklinde değerlendirilmiştir. “ America First” ve “Make America Great Again” sloganlarının temelinde bu düşünceler yer almaktadır.

Trump'ın diğer bir ilginç yönü ise dış politikada alacağı kararların, herhangi bir ülkeyle kuracağı ilişkilerin ya da başka bir ülke liderinin kendisi ve Amerika hakkında bir yorum yaptığında nasıl tepki vereceğinin tahmin edilemez ya da öngörülemez olmasıdır ve bu durumun yapacağı görüşmelerde pazarlık etme şansını güçlendirdiğine inanmaktadır.²⁶⁸ Çok çabuk fikir değiştiren bir yapısı olduğu düşünüldüğünde Trump, söz konusu taraf ülkeler açısından bir güvensizlik sorunuyla

²⁶⁶ Pagliarulo, a.e, s.3

²⁶⁷ Jonathan D. Pollack, “Donald Trump and the Future of U.S. Leadership”, **Brookings**, Şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.brookings.edu/research/donald-trump-and-the-future-of-u-s-leadership/>, 1 nisan 2018.

²⁶⁸ Xenia Wickett, “America's International Role Under Donald Trump”, **Chatham House Report**, Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/2017-01-18-americas-international-role-trump-wickett-final2.pdf>, 1 Nisan 2018, s.6

karşılaşabileceği ve haliyle müttefikleriyle olan ilişkilerinde sorunlar yaşayabileceği ön görülmektedir.

3.3. ABD Dış Politikasında Karar Verme Sürecini Etkileyen Ulusal ve Uluslararası Faktörler

3.3.1. Uluslararası Faktörler

3.1.1.1. Dış İlişki Kurulacak Ülkenin Yönetim Şekli

Dış ilişkilerde, özellikle yaşanan bir uluslararası kriz nedeniyle ya da yeni ticari ilişkilerin kurulmasıyla ilgili bir ülkenin karar alması gerektiğinde, karşısındaki ülkenin yönetim şeklinin bu kararlar üzerinde önemli bir etkisi olabilmektedir. Örneğin bir demokrasi başka bir demokrasiyle bir çatışmaya girmez.²⁶⁹ Herhangi bir kriz anında ya da bir anlaşmazlık söz konusu olduğunda karşı taraftaki ülke demokrasiyle yönetiliyorsa, savaş ya da şiddete sebep olabilecek kararlar almak yerine daha barışçıl ve çözüm odaklı bir bakış açısıyla sorunlara yaklaşıldığı gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle, demokrasiyle yönetilen ülkeler demokratik olmayan yönetimlere karşı öncelikli olarak barışçıl çözümleri düşünmemektedir. Keza demokrasinin olmadığı ülkelerde yöneticiler, daha tekelci, görüşmeye ve uzlaşmaya niyeti olmayan, sert bir tutuma sahip kişisel olarak algılanır. Dahası, demokratik ülkelerin sahip olduğu yasama, yürütme ve yargı erkleri, medya, çıkar grupları ya da kamuoyu gibi, alınacak kararları etkileyebilecek öğelerin demokratik olmayan ülkelere tam anlamıyla yer almaması ve haliyle bir çatışma ya da savaş kararı halinde buna itiraz edebilecek bu öğelerin yokluğu nedeniyle de söz konusu ülkeler ile ilişki kurulması endişe ile karşılanmaktadır.

Özellikle liberal değerlere önem veren, dış politikasını belli bir ideolojiye göre şekillendiren Amerika Birleşik Devletleri'nin demokratik olmayan yönetimlere karşı genellikle ön yargılı bir bakış açısı vardır. Ülkenin karar alıcıları demokrasiyle yönetilen, halkın daha özgür olduğu ve ekonomik olarak daha istikrarlı kalabilen ülkelerin Amerika için daha güvenilir partnerler olabileceklerini düşünmektedirler.

²⁶⁹ Alex Mintz, Karl DeRouen Jr, **Understanding Foreign Policy Decision Making**, Cambridge University Press, 2010 , s.127

Aynı zamanda ülke yöneticileri terörle mücadele etmenin en önemli aracı olarak demokrasiyi görürler. Örneğin; Bush yönetimi Irak’a savaş ilan etmesindeki en önemli sebebin Irak’a demokrasiyi getirmek olduğunu belirtmiştir. Yine 1990’larda George H. W. Bush ve Bill Clinton yönetimleri Soğuk Savaş döneminin ardından ABD’nin dış politika yapım sürecindeki önemli etkenlerinden birinin “demokrasinin ihracı” olduğunu belirtmişlerdir. Clinton yönetimi demokrasinin desteklenmesine öncülük etmelerini ulusal güvenlik stratejilerinden biri olarak görmüştür ve görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

*“Demokratik yönetimlerin çıkarlarımızı tehdit etme olasılığı çok muhtemel değildir ve ulusal tehditler söz konusu olduğunda ya da sürdürülebilir kalkınma ve serbest ticaretin desteklenmesi gerektiğinde demokratik yönetimler, Amerika ile daha çok iş birliği yapmaya eğilimlidirler.”*²⁷⁰

Amerika Birleşik Devletleri, demokratik olmayan ülkelere demokrasiyi ihraç etmek için tek taraflı ya da çok taraflı olmak üzere pek çok sayıda aktiviteyi desteklemektedir. 2002 yılında Başkan Bush tarafından önerilen ve 2004’te Kongre tarafından yetkilendirilen The Millennium Challenge Account (MCA) adlı dış yardım programı ekonomik ve demokratik gelişme gösteren ülkelere yardım yapılması amacıyla tasarlanmıştır.²⁷¹ Amerika Ulusal Kalkınma Ajansı (U.S. Agency for International Development (USAID)), Ulusal Demokrasi Vakfı (National Endowment for Democracy (NED)), Freedom House gibi kuruluşlar dış ilişkilerde demokrasinin desteklenmesi için oluşturulmuş önemli kurumlardan bazılarıdır.

Amerikalı liderlerin dış ilişkilerde demokratik yönetimleri desteklediklerinin ve despot yönetimlere karşı olduklarının bilinmesine rağmen çoğu zaman kendileriyle iş birliği yapan diktatörleri destekledikleri de bilinmektedir. Amerikan ulusal çıkarları

²⁷⁰ Gideon Rose, “Democracy Promotion and American Foreign Policy: A Review Essay”, **International Security**, Vol. 25, No. 3 The MIT Press, 2000-2001, (Çevrimiçi), https://www.jstor.org/stable/2626710?readnow=1&refreqid=excelsior%3Afa7be83e39c501968e9b7b7ccc0ae537&seq=1#page_scan_tab_contents, 2 Nisan 2018, s. 188-189

²⁷¹ Susan B. Epstein, Nina M. Serafino, Francis T. Miko, “Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy?”, **CRS Report RL34296 for Congress**, December 26, 2007, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34296.pdf>, 26 Mayıs 2018, s.18

ya da ulusal güvenliği söz konusu olduğunda ilişki kurulacak ülkenin yönetim şekli karar alıcılar tarafından göz ardı edilebilmektedir. Örneğin; İran-Irak Savaşı'nda (1980-1988) Reagan yönetimi ortak düşman olan İran'a karşı, Irak lideri Saddam Hüseyin'e kimyasal ve nükleer silah yardımıyla bulunmuştur.²⁷²

3.3.1.2. ABD'nin Ulusal Güvenlik Algısı

ABD dış politikasında, ülkenin ulusal güvenlik hedeflerinin gerçekleşmesi ve dış ilişkilerde bir güvenlik ikileminin yaşanmaması karar alıcıların değişmez öncelikleri arasında yerini almıştır. Bilindiği üzere, ABD'nin ulusal güvenlik politikası Ulusal Güvenlik Konseyi'nin de içinde bulunduğu birçok federal birim, Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı tarafından alınan kararlar üzerine kuruludur. Bu birimlerden özellikle Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC), Başkan'ın bir danışma organı olarak görev yapmakta ve dış politika karar alma aşamasında önemli rol oynamaktadır. Ancak ABD'nin ulusal güvenlik politikaları oluşturulurken bu birimlerin hangi ideolojiler ve güvenlik stratejileri kapsamında nihai karara ulaştıkları büyük bir önem taşımaktadır.

Soğuk Savaş döneminin bitişi, hem ABD'nin dünya ülkeleriyle bağlantılarını arttırması hem de ülkenin geleneksel ulusal stratejilerinin yeniden tanımlanması bakımından, en büyük etkisini ABD üzerinde göstermiştir.²⁷³ Savaş sonrası dönemde ABD, uluslararası sistemde olağanüstü güçlü bir konumda yerini almış ve artık ülkenin başkanları yeni bir düzenin başlayacağını sinyallerini vermektedir. Ancak, Soğuk Savaş sonrası Sovyet tehdidinin ve ideolojik savaşların yok olmasının ardından, yeni dönem ulusal güvenlik stratejilerinde büyük bir belirsizlik hakim olmuştur. 1991 yılında yayınlanan "yeni dönem" olarak adlandırılan ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinde bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

²⁷²Joan E. Dowlin, "America's Role in Iran's Unrest", **Huffington Post**, May 25,2011, (Çevrimiçi), https://www.huffingtonpost.com/joan-e-dowlin/americas-role-in-irans-un_b_216831.html, 26 Mayıs 2018

²⁷³ Leonardo C. Sebastian, "The Changing Dimensions of U.S. National Security Strategy: A Review Article", **Contemporary Southeast Asia**, Vol. 16, No. 4 (March 1995), (Çevrimiçi), https://www.jstor.org/stable/25798263?readnow=1&refreqid=excelsior%3A6c51e05aaf1726feb8a998c873dabbf2&seq=1#page_scan_tab_contents, 26 Mayıs 2018, s.446

*“Dünyayı ikiye bölen büyük mücadele artık sonlanmıştır. Doğu Avrupa’da Sovyet hakimiyetinin sona ermesi Soğuk Savaş’ın bittiği ve sorunların çözüldüğü anlamına gelmektedir. Sadece 3 yıl önce hayal bile edemediğimiz yeni bir döneme girmiş bulunmaktayız. Bu yeni dönem büyük bir umut vaad ediyor ancak bu umudumuz, karşılaştığımız daha da büyük belirsizlikten ötürü etkisini kaybedebilir. Anında yeni krizler ve istikrarsızlıklarla karşılaştık. Körfez Savaşı, dünyada hâlâ otonom bir türbülans kaynağı olduğunun kuvvetli bir hatırlatıcısıydı.”*²⁷⁴

Yine 1991 stratejisi içerisinde ABD’nin özgür ve bağımsız bir devlet olarak halkı, kurumları ve temel değerleriyle hayatta kalması en önemli ulusal güvenlik önceliği olarak yerini almıştır. Ancak, ABD dış politikasında ekonomik güç ve ticaret, ulusal güvenliğin tamamlayıcı öğeleri olarak görülmektedirler. Zira, ABD’li karar alıcılara göre ekonomik olarak güçlenmek ulusal güvenliğin garanti altına alınması için ilk gereksinim olarak görülmektedir. Dolayısıyla, güçlü ve rekabete dayalı bir ulusal ekonominin oluşturulması, enerji ve mineral gibi kaynaklara, uluslararası pazarlara, okyanuslara açılabilmenin güvence altına alınması, istikrarlı para kurlarının olduğu, ticaretin ve yatırımın engellenmediği açık ve genişleyen uluslararası bir ekonomi sisteminin teşvik edilmesi ve önemli çevre sorunlarına uluslararası işbirlikçi çözümlerin aranması konularına öncelik verilmiştir.²⁷⁵

1993 yılında Clinton yönetime geldiğinde ekonomik güvenliğin ABD dış politikasının ilk ayağını oluşturduğunu ve ekonomik güvenliği, askeri düzenlemelerin ve demokratik değerlerin ihraç edilmesi kriterlerinin takip ettiğini belirtmiştir.²⁷⁶ Amerikan değerlerinin tüm dünyaya yayılması ve demokrasi, özgürlük ve eşitlik gibi kavramlarla ülkelerin daha güvenli hale getirilmesinin, ulusal güvenliğin sağlanması konusunda da karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bu amaçların gerçekleştirilmesini de ön gören moral idealizme göre, uluslararası ortamda ülkeler

²⁷⁴ The White House, “National Security Strategy Of The United States”, Washington DC, 1991,(Çevrimiçi), <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>, 1 Eylül 2018, s.1

²⁷⁵ The White House, **a.e.**, s.3

²⁷⁶ Andrew J. Bacevich, **The Long War: A New History of U.S. National Security Policy Since World War II**, Columbia University Press, 2007, s.34

ahlaki değerler doğrultusunda politikalarını oluşturmalı, empati kurabilmeli ve tüm insanlığın iyiliği için çaba göstermelidir. Başkan Woodrow Wilson (1913–1921)’ın gündeme getirdiği “ The League of Nations” ya da Amerikan değerlerini ve teknolojisini yaymak için Başkan John Kennedy’nin 1961’de kurduğu “Peace Corps” örneğinde olduğu gibi ölkeler bir araya gelmeli ve barışı korumak konusunda uzlaşmalıdır.²⁷⁷ Amerikalı liderlerin ‘ demokrasi için dünyayı güvenli hale getirmek’ ya da Vietnam’da barışı sağlamak için “peace with honor” söylemleri bazı değerlerin kazandırılması amacı taşımaktadır. Clinton yönetiminde de demokratik ölkeler ABD çıkarları için daha az tehlikeli ve sürdürülebilir gelişmelerin teşvik edilmesi için daha işbirlikçi olarak görölmüştür. Bu amaçla 1994 yılı Ulusal Güvenlik Stratejisi kapsamında Orta Doğu’da barış görüşmeleri başlatılmış, NATO “Barış için Ortaklık” ittifakı kurulmuş, Ukrayna ve Rusya ile nükleer silahların yok edilmesi hususunda anlaşılmıştır.²⁷⁸

1998 yılı “Yeni Bir Yüzyıl için Ulusal Güvenlik Strateji”nde ise ABD’nin çıkarları sınıflandırılarak 3 başlık altında toplanmıştır. “Hayati çıkarlar” başlığı altında ABD’nin ölkeler bütünlüğüne, vatandaşlarının güvenliğine ve ekonomik çıkarlarına yönelik herhangi bir tehdit durumunda gerekirse askeri müdahale ile bu hakların savunulacağı, ‘Önemli Ulusal Çıkarlar’ başlığı altında ABD’nin varlığını etkilemeyen ancak Bosna’daki NATO operasyonlarına katılmak ve Haiti’de demokrasinin restore edilmesi gibi tüm dünyayı etkileyen olaylarda ABD’nin tüm kaynaklarını kullanacağını, “İnsani ve Diğer Çıkarlar” başlığı altında ise ulusal değerlerin gerektirdiği gerekçesiyle ABD’nin insan haklarının ihlali, demokrasinin desteklenmesi gibi durumlarda ABD’nin diğer hükümetlerle işbirliği yapabileceğini belirtmektedir.²⁷⁹

Temel olarak ABD’nin ulusal güvenlik algısında stratejilerin yanı sıra hangi teoriler kapsamında kararların şekillendiğini de irdelemek gerekmektedir. Amerikan

²⁷⁷ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s. 512

²⁷⁸ The White House, “A National Security Strategy of Engagement and Enlargement”, 1994, (Çevrimiçi), <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>, 2 Eylül 2018, s.1

²⁷⁹ The White House, “A National Security Strategy of Engagement and Enlargement”, 1998, (Çevrimiçi), <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>, 2 Eylül 2018, s.5

değerlerinin tüm dünyaya yayılması ve liberal değerler doğrultusunda güvenlik ikilemlerin önüne geçilmesi için moral idealizmin tersi olarak realist karar alıcılar ise uluslararası sistemi “tehlikeli” ve ülkelerin ahlaki değerleri gözetmeksizin kendi çıkarları için her türlü savaşa ve çatışmaya hazır oldukları bir ortam olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle ABD kendini askeri olarak kendisini hazırlamalı ve çıkarlarını korumak istediğini tüm dünyaya göstermelidir. Zira, anarşik olarak tanımlanan uluslararası sistem içerisinde Amerika’nın caydırıcı bir güç olarak bunu yapması gerekmektedir. Amerika’nın dış politikasında bu ideoloji, zaman zaman dünya çapında Amerika’nın politikalarını ve Amerikan kuruluşlarını destekleyen diktatörlere silah satmasını ve terörizme karşı güç kullanmasını sağlamıştır.

ABD dış politikasında karar alma aşamasında idealist ya da realist görüşlerin sadece bir tanesi kullanılarak nihai karara ulaşıldığını söylemek oldukça zordur. Örneğin; Başkan George W. Bush’un Usame Bin Ladin’i “kötü” olarak tanımlamış ve terörizmle savaşmanın kötülerle savaşmakla eş değer olduğunu belirterek burada emperyal çıkarlarını gerçekleştirmeyi amaçlamıştır ve yine aynı şekilde Afganistan’da Taliban yönetimine El-Kaide teröristlerini koruduğu gerekçesiyle açtığı savaşı “ Sürekli Özgürlük Harekatı” (Operation Enduring Freedom) adıyla gerçekleştirerek ahlaki değerlerin yayılması amacıyla yapıldığını göstermek istemiştir.²⁸⁰

Uzun dönemlerde planlanan ulusal güvenlik politikalarının yanı sıra beklenmedik bir zamanda birden bire ortaya çıkan gelişmeler de alınacak kararları etkileyebilmektedir. Örneğin; 11 Eylül saldırılarının gerçekleşmesi üzerine Bush’un terörle mücadele kapsamında “*ya bizimlesiniz ya da karşıımızdasınız*” tepkisinin yanı sıra birden bire Pakistan, Amerika’nın güvenlik politikasının önemli bir parçası haline gelirken Afganistan’daki Taliban rejimi “düşman” halini almıştı.²⁸¹ Bu dönem içerisinde Bush’un sunduğu “ABD’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi”nde yer alan önleyici savaş, tek yanlılık ve hegemonya kavramları tartışmalara neden olmuştur. Bazı analistler Bush’un bu stratejisini, geleneksel güvenlik prensipleri olan çok taraflılık, kolektif eylem, ulusların eşitliği ve uluslararası hukuk kurallarının

²⁸⁰ Bardes, Shelley II, Schmidt, **a.g.e.**, s.513

²⁸¹ Mintz, DeRouen Jr, **a.g.e.**, s.125

üstünlüğünü hükümsüz kılmak olarak değerlendirmişlerdir.²⁸² Diğer bir örnek olarak 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgali de Amerikan dış politikasında şaşırtıcı bir gelişme olarak algılanmıştır ve bu gelişmeye göre yeni stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır.

Ayrıca Amerikalı şirketler “terörizmi destekleyen” olarak tanımlanan ülkelerle ticaret yapmamayı tercih etmektedirler. Birleşmiş Milletler aracılığıyla Amerika'nın, Irak'ın askeri gücünü güçlendirmesi amacıyla petrolünü dünya pazarında satmasına engel olması örneğinde olduğu gibi, ABD ekonomik boykot ve yaptırımlarla diğer ülkelerin politikalarını değiştirmelerini amaçlamaktadır.²⁸³ Başka bir örnekte ise Soğuk Savaş'ın son zamanlarına doğru Amerika, güvenlik endişesinden dolayı Sovyet Rusya'ya hassas bilgisayar teknolojisi temin ettiğinden dolayı Toshiba Şirketi'ne yaptırım uygulamıştır.²⁸⁴

3.3.2. Ulusal Faktörler

3.3.2.1. Kamuoyunun Etkisi

Uluslararası ilişkiler literatüründe kamuoyunun dış politika üzerindeki etkisi realistler ve Wilsoncu liberaller arasında bir anlaşmazlık olarak süregelmiştir. Kamuoyunun dış politikada genellikle çok az bir etkisi olduğuna inanılmasına rağmen klasik realistlerden Hans Morgenthau ve Walter Lippmann'a göre eğer kamuoyu alınan kararları etkilerse, politikacıları en doğru ve mantıklı kararları alma konusunda zarar verici bir şekilde kısıtlayacaktır.²⁸⁵ Ancak liberallere göre ise kamuoyu dış politikayı etkilemeli çünkü demokrasinin bir şartı olarak halk dış politikaya katılmalı ve karar alma süreci belirli bir elitin insiyatifine bırakılmamalıdır.

²⁸² T.D. Allman, **Rogue State: America at War with the World**, New York, 2004 aktaran: Andrew J. Bacevich, **a.g.e.**, s.2

²⁸³ Paul Soifer v.d., **CliffsQuickReview American Government**, Hungry Minds, 2001 s.150

²⁸⁴ Mintz, **a.g.e.**, s.128

²⁸⁵ Douglas C. Foyle, **Counting the Public in: Presidents, Public Opinion and Foreign Policy**, New York, Columbia University Press, 1999, s.4

Tıpkı liberaller ve realistler arasındaki fikir ayrılığı gibi Amerikan siyasi hayatında da kamuoyunun dış politikanın yapım ve uygulanması üzerindeki etkisi konusunda bir uzlaşma bulunmamaktadır. Örneğin, delegelere göre kamuoyu dış politika tercihlerini etkilemeli ve başarılı bir dış politika çıktısı için kamuoyunun desteği alınmalıdır. Zira, delegeler kendilerini halkın temsilcileri olarak gördüklerinden tercih edilen politikanın halkın iradesine ters düşmemesini öncelikli olarak göz önünde bulundurmaktadırlar. Diğer bir deyişle, uygulanması planlanan politikalarda halkın ne istediğinden ziyade, halkın desteğinin sağlanmasını amaçlamaktadırlar.

Yürütme organında çalışan yöneticilere göre ise kamuoyu dış politikanın formülasyonunda olması gereken öncelikli faktörlerden biridir ve üzerinde düşünülen alternatifleri ve tavsiyeleri gözden geçirerek seçenekleri sınırlandırabilmektedir.²⁸⁶ Ancak yine de dış politikanın başarılı olması için halkın desteği şart değildir. Diğer deyişle, bir kararı alırken Amerikan halkının bu konuda ne düşüneceği elbette önemlidir ancak nihayetinde en doğru kararı verecek olan kamuoyu değildir. Örneğin; bu anlayışa sahip Başkan Jimmy Carter kamuoyunun dış politika üzerindeki etkisini şu şekilde ifade etmiştir:

*“ Bana göre dış politika görüşmelerinin herkese açık oluşu ve toplumun tartışmalara katılması geçmişte ülkemize zarar veren hataları tekrar yapmamızı önleyecektir. Sağlam bir muhakeme yapılmadan gizlilikle yürütülen, tecrübe ve Amerikan halkının sağduyusu olmaksızın alınan kararlar sonucu ortaya çıkan ciddi hatalardan sakınmamızı sağlayacaktır. Ancak bir karar verdiğimde, insanların düşündüğüyle aynı ya da farklı, ülkemizin ne yapması gerektiği konusunda daha mutlak bir anlayışa sahibim.”*²⁸⁷

Bir karar alıcının kamuoyuna vereceği tepki, karar alıcının kamuoyunun dış politika yapım sürecinde ne kadar önemli olduğuna dair inancı ile karar alınacak konunun içeriği arasındaki ilişkiye bağlıdır. Bu noktada karar alıcıların inançları,

²⁸⁶ Foyle, a.e., s.12

²⁸⁷ Foyle, a.e., s.188-189

onları kamuoyuna uygun kararların alınmasına açık hale getirebilir ya da dış politika karar alma sürecinde halkın görüşünü göz ardı etmeye eğilimli olabilirler. Bu yüzden, kamuoyu her politikacı tarafından aynı şekilde değerlendirilmez ya da direkt olarak bir politika çıktısına dönüşmeyebilir. Örneğin; 1983 yılında Beyrut'taki Amerikan birliğine bomba atılması sonucu 241 deniz piyadesi ölmüştü. Kamuoyunun Amerika'nın bölgeden çekilmesi konusundaki büyük tepkisine rağmen Başkan Ronald Reagan 1984'te askerleri bölgeye yeniden konuşlandırmıştır. 1993 yılında ise Somali'de Amerikan askerlerinin ölmesi ve çok sayıda yaralı olması nedeniyle kamuoyunun askerlerin geri çekilmesi yönündeki tepkisi üzerine Başkan Bill Clinton hemen politikasını değiştirmiş ve Amerikan askerleri bölgeden uzaklaştırılmıştır.²⁸⁸

Richard Nixon, Eisenhower ve Kennedy ise kamuoyunun, alacakları dış politika kararlarını etkilememesi gerektiği görüşüne sahiptiler.²⁸⁹ Siyasilerin, yapılan anketlere ya da toplumda hakim düşünceye göre kararlarının şekillenmesini doğru bulmamış ve genellikle bu tarz bilgileri görmezden gelmeyi tercih etmişlerdir. Gerard Ford ise dış politikanın ulusal çıkarlara hizmet ettiğini belirterek kamuoyuna önderlik edilmesi ve dış politikada ülkenin hangi amaçları gerçekleştirmesi gerektiği konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini düşünmekteydi. Lyndon Johnson ise kamuoyunu değişken ve sonu belli olmayan, ön görülemez olarak nitelendirmektedir.²⁹⁰ O yüzden toplumdaki popüler görüşün alacağı kararlar üzerinde bir etkisi olmadığını dile getirmiştir. O yüzden dış politika 'hakikatler' üzerine kurulmalı ve alınan kararların ne derecede doğru olduğunu seçim zamanlarında halkın ifade edebileceğini belirtmiştir. George Bush ise anketlere güvenmediğini ve halkın karar vermek için yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını belirtmekteydi. Bu nedenle dış politika karar alma sürecinde önceliğinin ulusal güvenlik olduğunu ve söz konusu amaçların gerçekleşmesi için kamuoyunun donanımlı bir rehber olmadığını düşünmekteydi. Zaten Amerikan halkının ulusal güvenlik söz konusu olduğunda çoğunlukla liderlerini destekledikleri de bilinmektedir. Örneğin; 11 Eylül saldırılarında neredeyse kamuoyunun tam desteğini

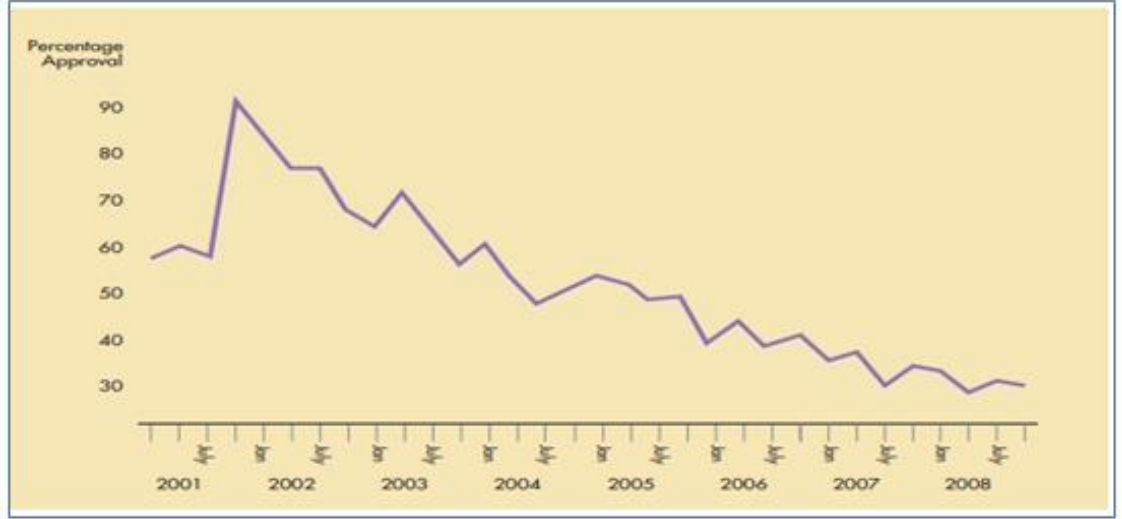
²⁸⁸ Foyle, a.e., s.1

²⁸⁹ Foyle, a.e., s.184

²⁹⁰ Foyle, a.e. s.183

alan George Bush'un ilerleyen yıllarda aldığı destek 2001 yılındaki kadar hiç olmamıştır.

Şekil 3-3: 2001-2008 Yılları arasında Başkan Bush'a Verilen Kamuoyu Desteği

Kaynak: Welch vd., a.g.e., s.97

Her ne kadar halk, doğrudan karar verme sürecine katılmasa da liderler tarafından ne düşündüklerinin tamamen göz ardı edildiği söylenemez. Çoğu Başkan, özellikle gazete, dergi gibi medya araçları vasıtasıyla ya da uygulanan anketler doğrultusunda az çok kamuoyu yoklaması yapabilmektedir. Hatta bu amaçla, halkın görüşüne oldukça önem veren Başkan Roosevelt, ilk defa hem iç hem de dış politika süreci için bir kamuoyu danışmanı bulundurmıştır.²⁹¹ Kamuoyunun bir dış politika kararının alınması aşamasında bir etken olmasından ziyade karar alındıktan sonra politikanın uygulanması aşamasında daha çok dikkate alındığı da bilinmektedir. Bir konunun gündeme getirilmesinde ya da anlaşmaların imzalanmasında kamuoyunun doğrudan etkisi varken konu ile ilgili görüşmelerin yapılmasında ve uygulanmasında sadece dolaylı bir etkisi vardır.²⁹²

Amerikan toplumunun genel olarak siyasi konulara çok ilgi duymaması, Başkan'ın dış ilişkilerde tek karar alıcı olarak görülmesi kamuoyunun dış politikaya doğrudan katılımını oldukça sınırlandırmaktadır. Örneğin; 2. Dünya Savaşı'nın

²⁹¹ Ole R. Holsti, **Public Opinion and American Foreign Policy**, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 2004, s.16

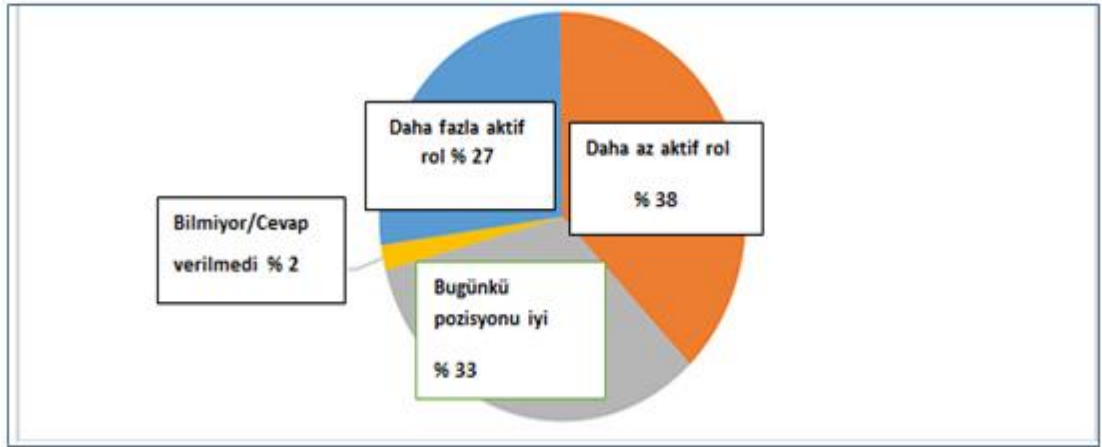
²⁹² Holsti, a.e., s.301

olduğu yıllarda yapılan bir ankete göre genel nüfus içerisinde dış ilişkilerle ilgili bilgi sahibi olma açısından büyük farklılıklar vardı ve ortalama bir vatandaşın kurum ve kuruluşlar, olaylar ve son zamanlarda gerçekleşen hadiselerde adı geçen insanların kim olduklarına dair hiçbir bilgileri yoktu.²⁹³

Yapılan bir başka ankette ise vatandaşlara kendilerini temsil eden 2 senatörün ismini söylemeleri istendiğinde sadece % 29'u cevap verebilmiştir. Anayasa'nın ilk 10 maddesinin "bill of rights" olarak adlandırıldığını yarıdan daha az kişi doğru bilmiştir.²⁹⁴ Bununla beraber yapılan kamuoyu araştırmalarında Amerikan vatandaşlarının çoğunluğu ABD'nin uluslararası ilişkilerde çok aktif bir rol almasından yana değillerdir.

Şekil 3-4: 2015 Yılında Yapılan "ABD Dış Politikada Nasıl Bir Rol izlemeli?"

Kamuoyu Anketi Sonuçları

Kaynak: The Associated Press-NORC Center for Public Affairs Research, "Global Issues: Americans' Foreign Policy Priorities", Haziran, 2015, (Çevrimiçi), <http://www.apnorc.org/projects/Pages/HTML%20Reports/global-issues-americans-foreign-policy-priorities.aspx>, 2 Mayıs 2018

Tabi Amerikan halkının olaylara bu denli ilgisiz olması ve dış politika konularında çok fazla bilgilendirilmemesi ülke liderlerinin işine gelen bir durumdur çünkü bu durum onların daha serbest hareket etmelerini sağlamaktadır. Diğer taraftan liderler medya ya da çıkar grupları aracılığıyla kamuoyunu şekillendirmeyi

²⁹³ Holsti, a.e., s.26

²⁹⁴ Lowi v.d., a.g.e., s.383

ya da halkı manipüle etmeyi tercih ederek de siyasi kararlarının kısıtlanmasını engelleyebilirler. Ancak bu durum bazen beklenmedik şekilde sonuçlanabilir. Örneğin; 1971 yılında Vietnam Savaşı için halkın desteğini sağlamaya çalışırken CBS News kanalının hükümetin Vietnam'da yaptıklarıyla söylenenlerin aynı olmadığını anlatan “The Selling of Pentagon” adlı bir belgesel yayınlaması üzerine halkın güveni sarsılmıştır.²⁹⁵

3.3.2.2. Ekonomik Çıkarlar : Askeri-Sınai Kompleks

Elbette ki dış politika kararlarının alım sürecinde ülkenin ekonomik çıkarları öncelikli kriterler arasında yer alır. Örneğin; 1991 yılında Bush yönetimi Körfez Savaşı'nı “ *bu savaş istihdamla, petrole ve ekonomik güvenliğimizle ilgilidir*” şeklinde ifade etmiştir.²⁹⁶ Ekonomik çıkarların ve hedeflerin gerçekleştirilmesini engelleyen ya da bu çıkarları tehdit edebilecek tüm etkenlerin yok edilmesi Amerikan dış politikasını şekillendiren unsurlar arasındadır. Kendi ekonomisini geliştirerek, diğer ülkelerle anlaşmalar yaparak, uluslararası finans kurumlarını destekleyerek, sosyal ve güvenlik sorunlarının üstesinden gelmeye çalışan ülkelere dış yardımda bulunarak, Amerika'nın çıkarlarına ters düşen politikaları benimseyen ülkelere yaptırımlar uygulayarak Amerika, uluslararası ekonomide varlığını göstermektedir.²⁹⁷

Ancak Amerikan dış politika kararları üzerindeki en büyük ekonomik etki “military-industrial complex” adını alan oluşumdur. 1961 yılında Başkan Eisenhower görevinden ayrılırken yaptığı veda konuşmasında bu oluşuma karşı halkı ve yöneticileri uyarmıştır. Ekonomiye ve siyasi hayatı askeri konuların domine ettiği bir “garrison state” örneğinin Amerika'ya ve demokrasisine zarar vereceğini belirterek şu şekilde uyarısına devam etmiştir:

“Amerika'nın tecrübesinde, devasa bir askeri kurum ve çok büyük boyutlarda bir silah endüstrisinin kesişimi yeni bir durum. Bu durumun

²⁹⁵ Lowi v.d., a.e., s.388

²⁹⁶ Mintz, a.g.e., s.131

²⁹⁷ Howard J. Shatz, “U.S. International Economic Strategy in a Turbulent World”, **Strategic Rethink**, RAND Corporation, 2016, (Çevrimiçi), https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1500/RR1521/RAND_RR1521.pdf, 26 Mayıs 2018.

etkisi tüm şehirlerde, tüm devlet kurumlarında, federal hükümetin her kademesinde hissediliyor. Devlet kurumlarında, askeri-endüstriyel kompleksin bilerek ya da bilmeyerek, kanunsuz ve haksız bir etki kazanmasına karşı önlem almalıyız.’’²⁹⁸

Amerika Birleşik Devletleri’nin özellikle iç savaş zamanından başlayarak I. Dünya Savaşı zamanında da iki askeri malzeme tedarikçisi Springfield, Massachusetts ve Harper’s Ferry, Virginia’nın yeteri kadar silah ve askeri malzeme üretememesi ve daha fazla kaliteli üretim tekniklerinin bilinmemesi üzerine hükümet Colt Firearms Şirketi, the Remington Arms Şirketi, and the Winchester Repeating Firearms şirketi gibi özel şirketlere yönelmişti.²⁹⁹ Bu şirketler malzeme üretim ihalelerinin kendilerine verilmesi için lobicilik yapmaya başlamışlardı.

Askeri-Sınai Kompleks, “iron triangle” olarak ifade edilen Kongre, Pentagon ve savunma sanayisi arasındaki yakın ilişkilere dikkat çekmektedir. Amerika’da istihdam büyük oranda Pentagon ve silah üreticileri tarafından yapılan askeri harcamalarla ilgilidir. Kongre, Başkan’ın talep ettiği savunma ödeneğinin çok daha üstünde bir miktar belirleyebilir ya da ödeneğin hangi alanlarda daha çok ihtiyaç duyulduğu konusunda yönlendirmelerde bulunabilir. Savunma sanayisinin sahip olduğu karlar diğer üretim firmalarına kıyasla daha yüksektir. Bu durumun ortaya çıkmasında Pentagon’un savunma ihalelerini kazanan firmalara oldukça cömert davranması, milyon dolarlık ödenek ve faizsiz kredi vermesi, başarısızlıkla sonuçlanan tekliflerde bile masrafları geri ödemesi ve kar üzerinde vergi ertelemelerine izin vermesi büyük bir rol oynamaktadır.³⁰⁰ Haliyle hem devletin savunma bütçesinden hem de devlet içerisindeki politikacı ve bürokrat arkadaşlarından kendi üretim alanlarında kar almak isteyen özel şirketler, çeşitli lobicilik faaliyetleriyle yöneticileri etkilemeye çalışmaktadır ve bu nedenle özel şirketler arasında yoğun bir rekabet ortamı ortaya çıkmaktadır. Örneğin; hükümet özel şirketlerden silah, üniforma, mekanik parçalar, askeri araç gereç gibi birçok

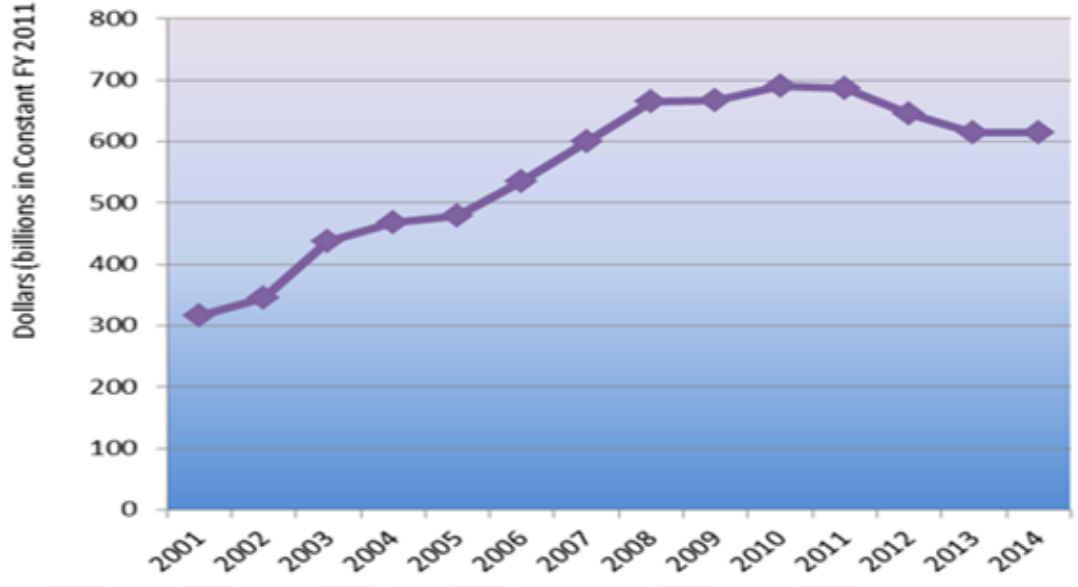
²⁹⁸ Singh, **a.g.e.**, s.274

²⁹⁹ Sterling Michael Pavelec, **The Military-Industrial Complex and American Society**, ABC-CLIO, 2010, s.8

³⁰⁰ Singh,**a.g.e.**, s.276

ekipman temin etmektedir. Özel şirketlerin bu ihtiyaçları karşılayabilmesi için söz konusu ihaleleri kazanmaları gerekmektedir.

Şekil 3-5: 2001-2014 Yılları Arasında Yapılan Askeri Harcamalar(milyon ABD\$)

Kaynak: Global Issues, “ World Military Spending”, 30 Haziran 2013, (Çevrimiçi), <http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending>, 12 Mart 2019

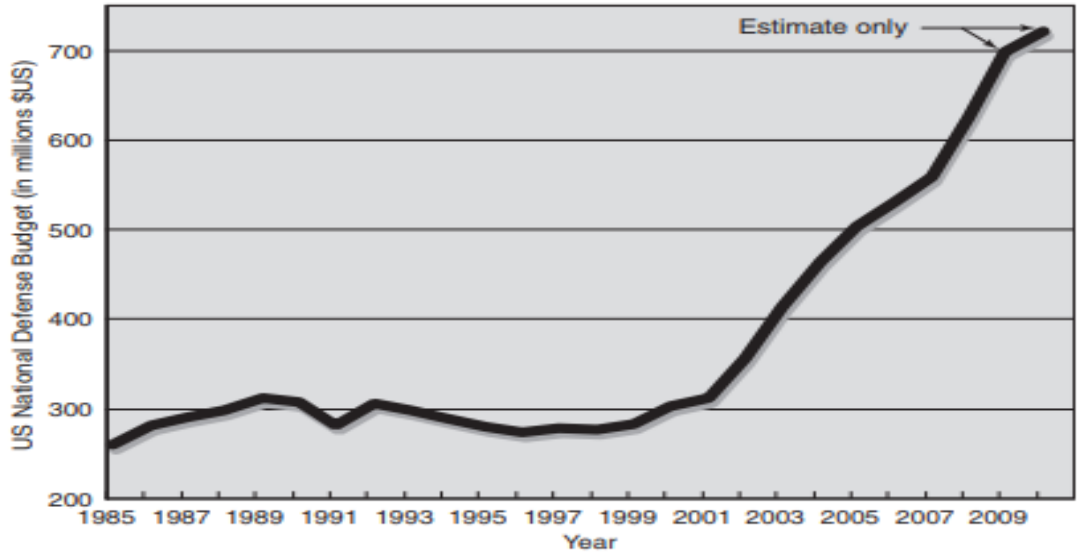
Dış politika kararlarının alınması açısından değerlendirildiğinde askeri-sınai kompleks belirleyici bir etkiye sahip olabilmektedir. Elbette ki Amerikan Hükümeti vatandaşlarını ulusal düzeyde savunabilecek tek yetkilidir ancak dış politika karar alıcıları özel şirketlerin etkisi altında kalabilirler. Savunma sanayisinde hem devlet hem de özel sektör aktif katılımcılardır ve her biri diğerinin davranışlarını etkileyebilir ve şekillendirebilir.³⁰¹ Özellikle bir savaş kararının tartışıldığı dönemde kendi çıkarları için özel şirketler daha müdahaleci ve savaş yanlısı bir tutum içinde olacaklardır. Savaş kararının alınması durumunda özel sektör daha karlı çıkacaktır. Bu durum dış politikada önceliğin ulusal güvenlik olmasından ziyade bu şirket sahiplerinin istekleri doğrultusunda kararların alınması gibi sorunlara neden olacaktır. Noam Chomsky ve Gore Vidal’a göre Amerika’nın savunma politikası

³⁰¹ Learn Liberty, “Foreign Policy, Ep. 5: What is the Military Industrial Complex?”, 2016, (Çevrimiçi), <http://www.learnliberty.org/videos/foreign-policy-ep-5-what-is-the-military-industrial-complex-2/#video-tab-transcript>, 21 Mayıs 2018

gerçekten ulusal güvenlik ihtiyacına göre değil, silah üreticilerin ve onların Pentagon'daki yakın arkadaşlarının çıkarlarına göre belirlenmektedir.³⁰² Her ne kadar askeri-sınai komplekse eleştirel bir bakış açısına sahip olan üniversiteler olsa da savunma harcamalarıyla ilgili milyon dolarlık araştırma ve geliştirmeyi kabul ederek susturulmaktadır.

Diğer taraftan Amerikan savunma bütçesi dünyadaki diğer ülkelerle kıyaslandığında açık ara öndedir ve savunmaya ayrılan bütçe, en büyük bütçe açıklarının yaşandığı dönemde bile bir öncelik olarak ayrı tutulmuştur.³⁰³ Haliyle bu bütçeden olabildiğince büyük bir pay almak isteyen özel şirketler Kongre'deki yakın arkadaşlarının alacağı etkilemek için adeta bir yarış içerisine girmektedirler. Bu durum ulusun çıkarlarını ve güvenliğini ikinci plana atarak dış politikada objektif kararların alınmasını engellemektedir.

Şekil 3-6: 1985-2010 Yılları arasında Amerika'nın Savunma Bütçeleri (milyon ABD\$)

Kaynak: Kaarbo and Ray, **a.g.e.**, s.161

Askeri-Sınai Kompleks'in en açık örneklerinden birisi Lockheed Martin Şirketi'dir. Birçok şirketi bünyesine katan Lockheed M. Şirketi, uçak, füze, radar sistemleri, biyometrik tarayıcı aletleri ve iletişim cihazları gibi birçok malzeme

³⁰² Singh, **a.g.e.** s.274

³⁰³ Singh, **a.e.**, 276

ihtiyacını karşılayan en büyük savunma sanayisi şirketlerinin başında gelmektedir.³⁰⁴ Bir diğer örnek ise Boeing Şirketi'dir. Özellikle 1960lı yıllarda askeri-endüstriyel kompleks içerisinde nüfuzunu arttırarak üretim alanlarını genişletmiş ve birçok alanda diğer şirketlerle rekabet etmiştir. Soğuk Savaş dönemi boyunca askeri donanım malzemesi sağlayan lider şirket durumundaydı ve 1996'da Rockwell International ve 1997'de McDonnell Douglas ile birleşerek Amerika'nın savunma sanayisindeki durumunu güçlendirmiştir.

³⁰⁴ Pavelec, **a.g.e.**, s.12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKA KARAR ALMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK: ABD’NİN BÜYÜKELÇİLİĞİNİ TEL AVİV’DEN KUDÜS’E TAŞIMASI KARARI

4.1. Kongre’nin 1995 “Kudüs Büyükelçilik Yasası” ve Başkanın Feragat Yetkisi

İsrail-Filistin sorunu geçmişten günümüze kadar her zaman tartışmalara yol açmış, çeşitli barış görüşmeleri ve arabuluculara rağmen bir türlü çözilemeyen uluslararası sorunlardan birisi olmuştur. Özellikle de taraflarca kutsal kabul edilen Kudüs üzerindeki hakimiyet mücadelesi ciddi tartışmalara yol açmıştır. Uluslararası alanda kararın tanınmamasına rağmen İsrail hükümeti Kudüs’ü ülkenin ebedi ve bölünmez başkenti olarak görmektedir.³⁰⁵ Bu nedenle İsrail yasama organı olan Knesset tarafından 1980 yılında konu ile ilgili bir yasa çıkarılmıştır. Yasaya göre Kudüs, İsrail başkanlarının, parlamentosunun ve Anayasa Mahkemesinin merkezi durumundadır ve bütünüyle bölünemez bir şekilde İsrail Devleti’nin başkenti olarak tanımlanmaktadır.³⁰⁶

ABD, Filistin sorununda bir arabulucu olarak görev almış ve barış sürecinin inşası sürecine katkıda bulunmaya çalışmıştır. Amerikan büyükelçiliğini Kudüs’e taşıma önerisi ilk olarak 1951’de Dışişleri Bakanlığı’ndaki bir alt düzey yetkili tarafından ortaya atılmış ancak dönemin Dışişleri Bakanı Dean Acheson tarafından Birleşmiş Milletler

³⁰⁵ “Why is the U.S. moving its embassy to Jerusalem?”, **Reuters**, 7 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-usa-israel-diplomacy-jerusalem-explai/why-is-the-u-s-moving-its-embassy-to-jerusalem-idUSKBN1I811N> , 25 Nisan 2019.

³⁰⁶ The Knesset, “Basic Law: Jerusalem, Capital of Israel”, 30 Temmuz 1980, (Çevrimiçi), https://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic10_eng.htm , 25 Nisan 2019.

kararına ve uluslararası hukuka aykırı olması düşüncesiyle reddedilmiştir.³⁰⁷ 1970'lerden başlayarak elçiliğin Kudüs'e taşınması konusunda en güçlü İsrail lobisi olarak bilinen AIPAC, Kongre'yi etkilemek için çok yoğun bir şekilde lobicilik çalışmalarını başlatmıştır. Ancak 1988 yılına kadar, ABD Kongresi, elçiliği Kudüs'e taşıma kararı ile ilgili desteğini belirten önermelerini tekrar tekrar sunmasına rağmen, elçiliğin taşınmasını zorunlu kılma yasası konusunda anlaşmaya varamamıştır.³⁰⁸ Çünkü 1988 yılında Helms Değişikliği olarak adlandırılan bir yasa ile hem Tel Aviv'de hem de Kudüs'te iki diplomatik tesis kurulacağı ve başkanların inisiyatifine göre kullanılacakları belirtilmişti. Ancak 8 Mayıs 1995 yılında Senatör Bob Dole, AIPAC'in bir toplantısına katılarak şu sözleri ifade etmiştir:

*“Senato'daki 92 meslektaşımın elçiliğimizin Kudüs'e taşınması konusunda bizleri harekete geçmeye davet eden mektubunu imzalamaktan gurur duydum. Bence harflerin ötesine geçme zamanı geldi. Öyleyse yarın Kudüs Büyükelçiliği Taşınması Yasasını (PL 104-45) takdim edeceğim. Bu yasa ile ABD'nin Kudüs'te 31 Mayıs 1999'a kadar yeni bir büyükelçilik açması zorunlu kılınıyor.”*³⁰⁹

AIPAC ve ADL gibi İsrail lobileri, ABD'yi İsrail'in Kudüs'le ilgili iddialarını meşrulaştırmasını sağlayacak “büyükelçiliği taşımak” ile ilgili bir yasanın kabul edilmesi için faaliyetlerine hız vermiş ve İsrail lobisi, Siyonist Amerika Örgütü ve AIPAC'in yardımıyla hazırlanan 1995 tarihli Kudüs Büyükelçiliği Yasası'nın geçmesini sağlayarak Oslo Barış Müzakerelerini engellemeye çalışmışlardır. 1993 ve 1994 yıllarında İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Oslo Antlaşmalarını imzalamasından sonra Kongre ABD büyükelçiliği sorusunu gündeme getirmiştir. Mayıs 1995'te 41 senatör ve 31 temsilci büyükelçiliği Kudüs'e taşımak için bir yasa

³⁰⁷ “Jerusalem's Status and the Evolution of U.S. Policy”, **The Washington Insitute**, 20 Temmuz 2000, (Çevrimiçi), <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/jeruselems-status-and-the-evolution-of-u.s.-policy>, 2 Mayıs 2019.

³⁰⁸ Walid Khalidi, “The Ownership of the U.S. Embassy Site in Jerusalem”, **Journal of Palestine Studies**, No:4, 2000, s.82, (Çevrimiçi), <https://www.palestine-studies.org/sites/default/files/jps-articles/embassy%20in%20Jeusalem.pdf>, 4 Mayıs 2019.

³⁰⁹ “Foreign Affairs; O Jerusalem”, **New York Times**, 14 Mayıs 1995, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1995/05/14/opinion/foreign-affairs-o-jerusalem.html>, 4 Mayıs 2019.

tasarısı imzalamıştır ancak Başkan Clinton “ulusal güvenliğin tehlike altına girebileceği” düşüncesiyle tasarıyı imzalamamıştır.³¹⁰

Anayasal düzeyde, 1995 yılında Kongre, “Kudüs Büyükelçilik Yasası” adı altında İsrail’in 1980 tarihli yasasını referans kabul ederek ABD elçiliğinin Kudüs’e taşınmasını esas alan yasayı kabul etmiştir. Bu yasada yer alan önemli maddelere göre:³¹¹

- Her ulus, uluslararası hukukun kaideleri altında kendi başkentini belirleme hakkına sahiptir.
- Kudüs, 1950 yılından beri İsrail’in başkentidir.
- Kudüs şehri, İsrail Başkanlarının, Parlamentosunun, Anayasa Mahkemesinin, birçok hükümet bakanlıklarının ve sosyal ve kültürel kurumların merkezidir.
- 1967’den beri, Kudüs, İsrail tarafından yönetilen birleşmiş bir şehirdir ve her dinin mensuplarına şehirdeki dini kurumlara tam erişim hakkı garanti verilmiştir.
- 1990’da, Kongre oy birliğiyle, her etnik ve dini grubun haklarının korunduğu şehir olan Kudüs’ün bölünmemiş kalması gerektiğine inanan Senato’nun 106 nolu kararını kabul etti.
- 1995 yılının Mart ayında, ABD Senatosu’nun 93 üyesi Dışişleri Bakanı Warren Christopher’a elçiliğin Kudüs’e taşınması konusunda hemen işlemlerin başlatılması adına bir mektup göndermiştir.
- Temsilciler Meclisi’nin 257 üyesi de elçiliğin taşınma işleminin 1999 yılı bitmeden tamamlanması gerektiğini bildiren bir başka mektubu da Christopher’a göndermişlerdir.
- 1996 yılı geldiğinde ise İsrail, Kudüs’teki Yahudi varoluşunun 3000. yılını kutlayacaktır”.

13 Ekim 1995 yılında “Kudüs Büyükelçilik Yasası” Senato tarafından sunulmuş ve ilgili komitelere tartışılmak ve incelenmek üzere gönderilmiştir. 18

³¹⁰ Ahmad Jamil Azem, “Moving the U.S. Embassy to Jerusalem: A Chronic Unfulfilled Promise”, **Jerusalem Quarterly** 70, 2017, s.15, (Çevrimiçi), <https://www.palestine-studies.org/sites/default/files/jq-articles/Pages%20from%20JQ%2070%20-%20Azem.pdf>, 4 Mayıs 2019.

³¹¹ Congress, “Jerusalem Embassy Act Of 1995”, 8 Kasım 1995, (Çevrimiçi), <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>, 24 Nisan 2019

Ekim 1995 tarihinde alt komitelerin sunduğu rapora göre gönderilen yasanın uygun olduğu ve mecliste onaylanmak üzere gönderildiği belirtilmiştir. 24 Ekim’de ise Temsilciler Meclisi’ne sunulmuştur ve herhangi bir tartışma ya da itiraz olmadan (suspend the rules) oylanmak üzere gönderilmiştir.. 24 Ekim 1995’te yapılan oylamalar neticesinde yasa tasarısı Senato’dan 5’e karşı 93; Temsilciler Meclisi’nden ise 37’ye karşı 374 oyla geçmiştir.³¹² Bir tasarının hem Senato ve hem de Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilmesi şartı sağlanmıştı ve ardından tasarının yasalaşması için onaylanmak ya da veto edilmek üzere yasa tasarısı 26 Ekim’de Senato tarafından Başkan’a gönderilmiştir. Ancak Başkan yasa gereği kendisine sunulduktan sonra (Pazar günleri hariç) 10 gün içerisinde yasayı onaylama ya da veto ettiğine dair bir beyanda bulunmadığı için tasarı yasalaşmıştır.³¹³ Haliyle yasa tasarısı Başkan’ın imzası olmadan yasalaşmıştır.

Kararın kabul edilmesinin ardından Beyaz Saray şiddetle karşı çıkmıştır. Elçiliğin yer değişmesi kararını engellemek için adımlar atacağını belirterek bölgedeki barış görüşmelerine zarar verebileceği nedeniyle Kongre’yi eleştirmiştir. Barış görüşmelerini destekleyen Amerikalı ve İsrailli yetkililer ise yasanın ertelenmesi konusuna dikkat çekmişlerdir. Ancak yasa teklifini gündeme getiren Senatör Bob Dole bu endişelerin gereksiz olduğunu belirtmiştir. Elçiliğin taşınmasının barış görüşmelerindeki yerini şu sözleriyle ifade etmiştir:

‘‘Bu karar barış süreci ile ilgili değil, İsrail’in başkentini tanımakla ilgili. İsrail’in başkenti barış sürecinde görüşülmek üzere masada olan bir konu değil ve Amerika Birleşik Devletleri büyükelçiliğini Kudüs’e taşımak gelecekteki müzakerelerin sonucuna zarar verecek hiçbir şey yapmıyor.’’³¹⁴

³¹² Dilek, a.g.e., s.125

³¹³ ‘‘S. 1322 (104th): Jerusalem Embassy Act of 1995’’, **Govtrack**, 2004, (Çevrimiçi), <https://www.govtrack.us/congress/bills/104/s1322>, 4 Mayıs 2019.

³¹⁴ ‘‘Congress Backs Israel Embassy Switch, but Gives Clinton an Out’’, **New York Times**, 25 Ekim 1995, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1995/10/25/world/congress-backs-israel-embassy-switch-but-gives-clinton-an-out.html>, 5 Mayıs 2019.

Tablo 4-1: 1995 Kudüs Büyükelçilik Yasası'nın Senato'da Oylanması

	Tüm Oylar		Cum.	Dem.
Evet	94%	93	49	44
Hayır	5%	5	4	1
Oy kullanılmadı	1%	1	0	1

Kaynak: Congress, “S. 1322 (104th): Jerusalem Embassy Act of 1995”, 24 Ocak 1995, (Çevrimiçi), <https://www.govtrack.us/congress/votes/104-1995/s496>, 2 Mayıs 2019.

Karar Başkan'ın imzası olmadan 1995'te yasa haline gelmiştir ancak Başkan'ın onayı olmadan uygulamaya geçirilmesi mümkün olmamıştır. Anayasal “güçler ayrılığı” sorununu önlemek için, ZOA ve AIPAC hukuk araştırmacıları yasaya başkanların “feragat” hakkını esas alan bir madde getirmişlerdir. Yasanın 7. Bölümünde belirtildiği üzere eğer Başkan söz konusu yasanın ABD'nin ulusal çıkarlarını tehlikeye atabileceği kanaatine varırsa altı aylık periyodlarla yasayı erteleme hakkına sahiptir.³¹⁵

4.2. Senato ve Temsilciler Meclisi'nin Kudüs Kararı Üzerindeki Baskısı

2017 yılında ABD Başkanı olan Trump ise daha başkan olarak görevine başlamadan önce seçim vaatleri arasında büyükelçiliğin Kudüs'e taşınacağı ve İsrail'in başkent olarak Kudüs'ü tanıyacakları sinyallerini vermişti. 2016 yılında AIPAC Yahudi lobisinin toplantısına katılan Trump şu sözleri dile getirmiştir:

³¹⁵ Congress, “Jerusalem Embassy Act Of 1995”, 8 Kasım 1995, (Çevrimiçi), <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>, 24 Nisan 2019.

‘Hillary Clinton ve Obama İsrail’e hak ettiği değeri vermediler. İsrail’i baskı altında tutmanın bölgede sorunu çözeceğini düşünüyorlardı ancak tam tersi olmuştur. ABD asıl İsrail’in yanında durduğu zaman barış sağlanır. Ve ben ABD Başkanı olduğumda İsrail’in yanında yer alacak ve elçiliğimizi İsrail’in kutsal başkenti Kudüs’e taşıyacağımıza söz veriyorum. Filistinliler görüşmek için masaya oturduklarında İsrail ve ABD arasındaki bağın asla kopamayacak düzeyde olduğunu görecektir.’³¹⁶

Trump verdiği bu sözünü göreve başlar başlamaz yerine getireceğini de vurgulamıştır. Bu anlamda 2 Kasım 2016 yılında Trump’ın İsrailli danışmanları olan Jason Greenblatt ve David Friedman tarafından hazırlanan ve Trump’ın İsrail ile ilgili politikalarının ana hatlarını çizen makalenin de bu söz üzerinde büyük bir önem taşıdığı bilinmektedir.³¹⁷ Öyle ki Friedman, seçimin ardından bu sözün ivedilikle yerine getirileceğinden şüphe duyulmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konudaki kararlılığını şu şekilde ifade etmiştir:

‘Amerika ile İsrail arasında pozitif yönde çok farklı bir ilişki göreceğiz. Bu bir kampanya vaadi idi ve bunu yerine getirmek için her türlü çalışma yapılacaktır. ABD ve İsrail arasındaki düşmanlık yok olacak. Karşılıklı saygı ve sevgi ile ABD ve İsrail için daha iyi bir gelecek inşa edeceğiz. ABD ile İsrail arasındaki dostluk düzeyi daha önce hiçbir Cumhuriyetçi yönetimin altında olmadığı kadar olmadığı gibi büyüyecek.’³¹⁸

4 Ocak 2017 tarihinde ise 115. Kongre’de H.R.257 koduyla Temsilciler Meclisi’nden Trent Franks tarafından Dışişleri komitesinde görüşülmek üzere ‘‘İsrail’in başkent olarak tanınması ve ABD elçiliğinin Kudüs’e Taşınması’’ adıyla bir yasa önerisi sunulmuştur. Yasa taslağının 2. bölümünde iki meclis tarafından

³¹⁶ ‘‘Donald Trump’s Speech to AIPAC’’, **Time**, 21 Mart 2016, (Çevrimiçi), <http://time.com/4267058/donald-trump-aipac-speech-transcript/>, 25 Nisan 2019.

³¹⁷ Azem, **a.g.e.**, s.16

³¹⁸ ‘‘Trump Adviser To ‘Jpost’: President-Elect Will Be Best Friend Israel Ever Had’’, **Jerusalem Post**, 9 Kasım 2016, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Us-Election-Results/Donald-Trump/Trump-adviser-to-Post-President-elect-will-be-Israel’s-best-friend-ever-472115>, 4 Mayıs 2019.

yasanın neden kabul edilmesine ihtiyaç duyulduğu 1995 yasasına atıfta bulunularak 10 madde halinde açıklanmıştır. Yasanın 3. Bölümünde ise atılması gereken adımlar şu şekilde ifade edilmiştir.³¹⁹

- Birleşik Devletler, bölünmemiş bir statüye sahip Kudüs'ü İsrail Devletinin başkenti olarak kabul etmelidir,
- Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımak ve ABD Büyükelçiliğini Kudüs'e Tel Aviv'den devretmek, Birleşik Devletlerin taahhüdünün ve İsrail'e olan bağlılığın bir işareti olarak görülecektir,
- Başkan ve Dışişleri Bakanı, Kudüs'ün bölünmemiş olarak İsrail'in başkenti kalması gerektiğini Amerika Birleşik Devletleri politikası olarak açıkça onaylamalıdır.
- Başkan, 1995 tarihli Kudüs Elçilik Yasası (104-45 sayılı Kamu Hukuku) hükümlerini bu yasanın 4. bölümünde belirtilen şekilde derhal uygulamalı ve İsrail'deki ABD Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması sürecini başlatmalıdır.
- Amerika Birleşik Devletleri yetkilileri, bu konuda Amerika Birleşik Devletleri yasalarına aykırı hareketlerden kaçınmalıdır.

Yasanın 4. Bölümünde ise 1995 “Kudüs Büyükelçiliği Yasası”nın 7. Bölümünde Başkan'ın yetkilerinin ifade edildiği kısımda bazı değişiklikler yapıldığı vurgulanmıştır. Buna göre:³²⁰

- Başkanın, Dışişleri Bakanlığı'nın Kudüs'teki ABD Büyükelçiliği'nin resmi olarak açılmasına kadar, yurtdışındaki binaların devralınması ve sürdürülmesine ilişkin bazı fonları sınırlandırma yetkisi feshedilmiştir.
- Yasanın (a) bendinde feshedilen bu karar 1 Ocak 2018 yılında yürürlüğe girecektir.
- (a) bendinin iptal edilmesiyle 1995 yasasında yer alan 8. Bölüm 7. Bölüm olarak yeniden düzenlenmelidir.
- Başkan 1 Ocak 2019 tarihine kadar Kudüs elçiliğini açmış olmalıdır.

³¹⁹ Congress, “H. R. 257”, 115. Kongre, 1.oturum, 4 Ocak 2017, s.4, (Çevrimiçi), <https://www.congress.gov/115/bills/hr257/BILLS-115hr257ih.pdf>, 5 Mayıs 2019.

³²⁰ Congress, a.e., s.5

16 Şubat 2017 yasa taslağı tarihinde Temsilciler Meclisi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Alt Komitesine incelenmek ve değerlendirilmek üzere gönderilmiştir. Ardından 21 Aralık 2017 tarihinde bazı değişiklikler yapılarak H.R. 4718 koduyla yeni bir yasa taslağı sunulmuştur ve Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesine gönderilmiştir. Ancak yasa Başkan tarafından imzalanmamış ve başarılı olamamıştır.³²¹ Bu yasalarla sınırlı kalmayıp Kongre art arda büyükelçiliği harekete geçirmek için yasalar çıkarmaya devam etmiştir.

8 Kasım 2017 tarihinde Kongre'nin elçiliğin Kudüs'e taşınması konusunda düzenlediği halka açık bir oturum (congressional hearing) düzenlemiştir. Ancak Filistinli ya Filistinlileri savunabilecek kimsenin orada olmayışı ve muhafazakar Kongre üyelerinin, Donald Trump üzerinde elçiliğin yerini değiştirme baskısını artırmaya niyetli olduğu ile ilgili eleştirilere neden olmuştur.³²² Aslında oturuma katılan üyelere bakıldığında da İsrail lehinde bir oturum olduğunu görmek mümkündür. Katılan üyeler arasında eski ABD Birleşmiş Milletler elçisi John Bolton, Amerika Siyonist Örgütü Başkanı Morton Klein, eski İsrail Birleşmiş Milletler elçisi Dore Gold, İsrail Politika Forumu adlı Yahudi örgütünün direktörü Michael Koplow yer almıştır.³²³

Aslında diğer başkanlar gibi Trump da görevine başladığında hemen yasayı imzalamamıştır. Neredeyse devlet yetkililerinin hepsi Trump'ın sözünü yerine getiremeyeceğini ve yasanın 6 aylık periyotlarla tekrar rafa kaldırılacağını düşünmekteydi. Şubat 2017 tarihinde Trump ve Netanyahu'nun beraber düzenlediği ortak basın toplantısında bir gazetecinin "İsrail-Filistin sorununda sizden önceki yönetimlerin kabul ettiği 2 devletli çözüm sürecinden vazgeçecek misiniz ve seçim kampanyanızda belirttiğiniz elçiliğin Kudüs'e taşınacağı sözünüzü yerine getirecek misiniz?" şeklindeki sorusuna şu cevabı vermiştir:

³²¹ "H.R. 4718 (115th): Recognition of Jerusalem as the Capital of the State of Israel Act", **Govtrack**, 21 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.govtrack.us/congress/bills/115/hr4718>, 5 Mayıs 2019.

³²² "Congressional hearing on Jerusalem shuts out Palestinians", **The Electronic Intifada**, 11 Kasım 2017, (Çevrimiçi), <https://electronicintifada.net/blogs/michael-f-brown/congressional-hearing-jerusalem-shuts-out-palestinians>, 5 Mayıs 2019.

³²³ "Relocation of US Embassy to Jerusalem hearing 8 Nov '17", **C-SPAN**, 23 Kasım 2017, (Çevrimiçi), <https://www.c-span.org/video/?c4693329/relocation-embassy-jerusalem-hearing-8-nov-17&start=6654>, 5 Mayıs 2019.

‘‘Hem iki devletli hem de tek devletli çözüm sürecine baktığımda ben iki tarafı da mutlu eden seçeneği tercih ederim. İsrail ve Filistin’i aynı anda mutlu eden şey beni de mutlu eder. Hatta bir süre iki devletli çözümün iki taraf için de daha kolay olacağını düşündüm. Elçiliğin taşınması sürecini büyük bir önemle ele alıyor ve çok dikkatli bir şekilde inceliyoruz.’’³²⁴

Diğer başkanlar gibi Trump da Kudüs kararında ilk başta gönülsüz bir şekilde feragat yetkisini kullanmıştır çünkü çok uzun yıllar alabilecek bir elçilik inşa süresi olduğu için Dışişleri Bakanlığı’na fon hazırlama noktasında zaman kazandırmak istemiştir.³²⁵ 6 Aralık 2017 tarihinde Trump Twitter hesabından yaptığı konuşmasıyla elçiliğin Kudüs’e taşınmasını onayladığını belirtmiştir. Gönderisinde şu sözlere yer vermektedir:

‘‘Bence artık Kudüs’ü İsrail’in resmi başkenti olarak kabul etmenin zamanı gelmiştir. Aynı zamanda Dışişleri Bakanlığını elçiliğin taşınması için gerekli hazırlıkları başlatması için yönlendirmiş bulunmaktayım. Benim yönetimim altında ABD nihayet ve resmi olarak Kudüs’ü İsrail’in gerçek başkenti olarak tanımıştır. Bugün bu gerçek doğrultusunda ilerliyor ve elçiliğimizi Kudüs’ün tarihi ve kutsal topraklarında açıyoruz.’’³²⁶

Trump kararını açıkladıktan sonra hem Senato üyelerinden hem de Temsilciler Meclisi üyelerinden oldukça destek içerikli mesaj almıştır. Örneğin; dönemin Senato Dış İlişkiler komitesi Başkanı Bob Corker, tüm Kongre üyelerinin kararı desteklediğini şu şekilde ifade etmiştir:

‘‘Bugünkü duyuru, neredeyse 70 yıldır doğru olanı, yani Kudüs’ün İsrail’in merkezi olduğunu kabul ediyor. Hem Demokrat hem de Cumhuriyetçi

³²⁴ White House, ‘‘Remarks by President Trump and Prime Minister Netanyahu of Israel in Joint Press Conference’’, 15 şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-prime-minister-netanyahu-israel-joint-press-conference/>, 4 Mayıs 2019.

³²⁵ ‘‘Commentary: The terrible cost of Trump’s Jerusalem decision’’, **Reuters**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-vanburen-jerusalem-commentary/commentary-the-terrible-cost-of-trumps-jerusalem-decision-idUSKBN1E12DZ>, 4 Mayıs 2019.

³²⁶ Alan Balfour, **The Walls of Jerusalem: Preserving The Past, Controlling The Future**, Wiley & Sons, Inc, 2019, s.329

üyelerin ortak kararıyla Kongre, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımak için defalarca çok istekli bir şekilde oy kullandı ve Başkan'ın bu kararı gerçekleştirme girişimini alkışlıyorum. ³²⁷

Temsilciler Meclisi çoğunluk lideri Kevin McCarthy (R-CA) ise Trump's olan desteğini şu şekilde ifade etmiştir:

‘Bugün, Başkan bir gerçeği onayladı; Kudüs İsrail'in başkentidir. Hem Senato hem de Temsilciler Meclisi olarak İsrail'in başkent olarak kabul edilmesi, 1995 Kudüs Büyükelçilik Yasası'nın uygulanması ve elçiliğin Tel Aviv'den Kudüs'e taşınması gibi 3 farklı boyutta desteğimizi sürdürdük. Eğer gerçeği kabul etmek şiddete yöneltiyorsa, şiddeti işleyenler, hakikatin peşinde olanlar değil, hataya düşenlerdir.’ ³²⁸

4.3. Trump'tan Önceki Başkanların Kudüs'ün Statüsü Üzerine Söylemleri

Kudüs kararının alınması sürecinin arka planında aslında dönemin başkanının nasıl bir İsrail-Filistin politikası izleyeceği ve Kudüs'ün statüsüne bakış açılarının ne yönde olduğu da büyük bir önem taşımaktadır. Trump elçiliğin Kudüs'e taşınması kararını ilk gündeme getiren başkan elbette ki değildir ve hatta çoğu başkan seçim dönemlerinde daha fazla destek toplamak için aynı söylemlerde bulunmuştur. Zira, sistem içerisinde lobilerin çok baskın olması ve ellerinde bulundurdıkları maddi imkanlar her başkan için seçimin kazanılmasında önemli bir detay olarak algılanmıştır. 1992 yılında William Jefferson Clinton, Demokratların ön seçimlerinin yapıldığı sırada Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını ve bölünmemiş bir Kudüs egemenliği için sürekli İsrail'e güçlük çıkardığı gerekçesiyle George H. W.

³²⁷ White House, “Support For President Trump's Decision To Recognize Jerusalem As Israel's Capital”, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/support-president-trumps-decision-recognize-jerusalem-israels-capital/>, 3 Mayıs 2019.

³²⁸ “Members of Congress tell their Jerusalem views”, **San Diego Jewish World**, 8 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <http://www.sdjewishworld.com/2017/12/08/members-of-congress-tell-their-jerusalem-views/>, 5 Mayıs 2019.

Bush'u eleştirmiştir.³²⁹ 1993-2001 yılları arasında yönetimde olan Demokrat Başkan Clinton daha 1992 yılındaki seçim kampanyasında İsrail'e olan desteğini dile getirmekte ve birlikte çalıştığı Al Gore ve kendisi adına Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak kabul edilmesini sonuna kadar destekleyeceklerini ifade etmekteydi. Öyle ki Clinton en İsrail yanlısı Başkanların başında gelen isimlerdendi ve görevine başladığında Ortadoğu'da “Önce İsrail” sloganıyla politikalarını belirlemeye başlamıştı.

Clinton görevine başlar başlamaz Yahudi lobileri tarafından elçiliğin Kudüs'e taşınması için yoğun lobicilik faaliyetleriyle karşılaşmıştır ancak Ancak Beyaz Saray'da, bu vaadi yerine getirmek, kampanya izinde söylemekten daha karmaşık hale gelmiştir. Başkan Clinton'ın Ortadoğu politikaları danışmanı Martin Indyk bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

‘Bu durumu defalarca gözden geçirdik ve dedik ki - Madrid'deki iki taraf arasında doğrudan müzakereler yapıldı; Biz bunu gerçekten yapmak istiyor muyuz? İlk birkaç haftadaki düşünce biçimimiz buydu ve sonra Oslo süreci başladı ve süreç daha da karmaşık hale geldi. Bunun zor bir karar olmasının nedenleri- Amerika'nın Arap ve Müslüman dünyadaki müttefiklerinin muhtemel tepkileri veya bölgede yaratacağı etkilerin - ortadan kalkmayacak olmasıdır. Diğer bir deyişle, bir anlamda, gerçekten yapmak istiyorsan, kararı geciktirmemek daha iyidir. Ancak, siyasi bir ilerleme kaydetmediğiniz sürece büyükelçiliği taşınmaması için önümüzde olan nedenler ortadan kalkmayacak.’³³⁰

İsrail-Filistin politikası olarak Clinton döneminde başta Camp David görüşmeleri olmak üzere barış sürecinin hızlandırılması için pek çok çaba sarfedilmiştir ancak Kudüs'ün statüsünde anlaşılabilmesi gibi pek çok neden dolayısı

³²⁹ Christine Sixta Rinehart, “President Trump and Jerusalem: The Effects of the Relocation of the American Embassy on the Israeli-Palestinian Peace Process”, **The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies**, Vol. 2, Spring 2018, s. 29, (Çevrimiçi), http://www.ariel.ac.il/images/stories/site/departments/Israel/jimes/pdf/2018/Jimes-Eng_Vol2_Christine-Sixta_2018.pdf, 2 Mayıs 2019.

³³⁰ “From Bill Clinton to Trump: The Never-ending Story of the Jerusalem Embassy Move”, **Haaretz**, 5 Şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-the-never-ending-story-of-the-jerusalem-embassy-move-1.5494231>, 19 Mayıs 2019.

ile görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Clinton seçim vaadini yerine getirmekten kaçınmış ve olası tehlikeleri konusunda temkinli davranmayı tercih etmiştir. Her ne kadar daha başkan olarak seçilmeden seçim kampanyalarında İsrail yanlısı söylemlerde bulunarak taraflar arasında yapılacak barış görüşmelerinde önceliğin İsrail'in güvenliğini sağlamak olduğunu belirtse de görevine başladıktan sonra Kudüsün statüsü konusunda iki devletli çözüm sürecini benimsemiş ve Kudüs'ün iki taraf arasında bölünerek başkent haline getirilebileceğini ön görmüştür. Başkanlığının son yılında Clinton İsrail basınına verdiği röportajında elçiliğin taşınması konusunu şu şekilde ifade etmiştir:

‘Elçiliğimizi her zaman Kudüs'ün batısına taşımak istemişimdir. Orada belirlenmiş bir sitemiz var. Bunu yapmadım, çünkü İsrailliler ve Filistinliler için güvenli ve adil ve kalıcı bir barışı sağlamak için pozisyonumuzu zedeleyecek bir şey yapmak istemedim.”³³¹

Tıpkı Clinton gibi 2000 yılındaki seçimlerde George W. Bush Tel Aviv elçiliğini görevine başladığı ilk gün Kudüs'e taşıma kararını onaylayacağını belirtmiştir. Hatta, AIPAC ve Amerikan Yahudi Komitesi gibi öncül Yahudi lobilerinin önünde yaptığı bir konuşmasında Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak kabul ettiklerini ve sürecin en kısa sürede başlayacağına dair söz vermiş ve yemin etmiştir.³³² Ancak göreve başlamasının ardından daha bir yıl geçtikten sonra 11 Eylül olaylarıyla karşılaşan Bush yönetimi ise Ortadoğu politikalarının gündemine terörizmle mücadeleyi, demokrasinin ihraç edilmesini ve İsrail-Filistin sorununu koymuştur. Bu nedenle seçim kampanyasında verilen Kudüs vaadi Clinton yönetiminde olduğu gibi Bush tarafından da yerine getirilememiştir. Bush'un Dışişleri Bakanı Colin Powell, Kongre üyelerine büyükelçiliği taşıma sürecinin “devam ediyor” olduğunu ancak ne zaman gerçekleşeceğine dair hiçbir ayrıntı

³³¹ “Donald Trump: What past US presidents have said about recognising Jerusalem as Israel's capital”, **ABC News**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.abc.net.au/news/2017-12-07/what-have-past-presidents-said-about-israel-and-jerusalem/9234736>, 19 Mayıs 2019.

³³² “Reminder: U.S. Presidents Have Promised to Move the U.S. Embassy to Jerusalem For Decades”, **Townhall**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://townhall.com/tipsheet/katiepavlich/2017/12/06/reminder-us-presidents-have-promised-to-move-the-us-embassy-to-jerusalem-for-decades-n2418654>, 19 Mayıs 2019.

içermediğini ifade etmiştir. Yine Bush döneminde İsrail elçisi olarak aday olan Daniel C. Kurtzer, elçiliğin taşınması ile ilgili şu sözleriyle açıklamıştır:

‘‘Bush yönetimi altında ilk dört buçuk yıl çalıştım ve bu konu hakkında ciddi bir tartışma olduğunu bir kez bile hatırlamıyorum. Belki de hakkında bilgi sahibi olmadığım bir tartışma yapılmıştır, ama hiç kimse Tel Aviv'deki ofisimi arayıp benimle büyükelçiliği taşımak konusunda bir konuşma yapmadı.’’³³³

Kudüs’ün statüsü konusunda ise Bush yönetimi iki devletli çözüm sürecini desteklemiş ve İkiz kulelere yapılan saldırıdan iki hafta sonra, Başkan Bush, bağımsız bir Filistin devletini destekleyen bir konuşma yaparak Doğu Kudüs’ün bu devletin başkenti olarak tanınmasını ön gördüğünü açıklamıştır. Bu açıklama ile İsrail tarafından ciddi eleştirilere maruz kalan Bush, İsrail’in stratejik bir ortak olarak her zaman kalacağını ve amacının bölgedeki şiddet olaylarını durdurmak olduğunu vurgulamıştır.

4 Haziran 2008 yılında Obama Demokrat Başkan adaylığını aldıktan sonra AIPAC’e yaptığı ilk dış politika konuşmasında Kudüs’ün İsrail’in başkenti olarak kabul edilmesi konusunda şunları dile getirmiştir:

‘‘Açıklığa kavuşturayım. İsrail’in güvenliği bizim için çok önemlidir ve bu pazarlık edilemez bir mahiyettedir. Filistinlilerin uyumlu ve refah içinde yaşamalarına izin veren bir devlete ihtiyaçları var - ancak Filistin halkı ile yapılacak herhangi bir anlaşmanın İsrail’in Yahudi devleti kimliğini ve güvenliğini tanınmış ve belirlenmiş sınırlarla koruması gerekiyor. Ayrıca, Kudüs İsrail’in bölünmemiş başkenti olarak kalacak ve kalmalıdır. Bunun kolay olacağı konusunda yanılacağıma dair hiçbir düşüncem yok.’’³³⁴

Seçim kampanyası boyunca Obama İsrail’i büyük bir ABD müttefiki olarak tanımlamış ve yakın ABD-İsrail ilişkilerine kesin destek verdiğini açıklamıştır. Bu

³³³ ‘‘From Bill Clinton to Trump: The Never-ending Story of the Jerusalem Embassy Move’’, **Haaretz**, 5 Şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-the-never-ending-story-of-the-jerusalem-embassy-move-1.5494231>, 19 Mayıs 2019.

³³⁴ ‘‘Obama Delivers First Foreign Policy Speech’’, **ABC News**, 5 Haziran 2008, (Çevrimiçi), <https://www.abc.net.au/news/2008-06-05/obama-delivers-first-foreign-policy-speech/2460312>, 19 Mayıs 2019.

nedenle, Amerikan Yahudileri büyük bir inançla Obama'ya oy vermiş ve babası bir İsraili olan Amerikalı Yahudi Rahm Emanuel ve David Axelrod Beyaz Saray'da kilit noktalarda görev almışlardır. Ancak Obama önceki başkanların aksine daha farklı bir dış politika yaklaşımıyla özellikle Arap ve Müslüman dünyasında ABD'nin imajını daha iyi bir hale getirmek istediğini ifade etmiştir. Bu yüzden iki devletli çözüm sürecinin kalıcı bir barış ortamı için tek seçenek olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak kabul edilmesini destekleyen konuşmalar yapsa da Obama, elçiliğin Kudüs'e taşınması konusunda kaygıları olduğunu ifade etmiştir. Obama, ABD büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınmasının “patlayıcı” sonuçlara yol açabileceğini ve İsrail-Filistin çatışmasında iki devletli bir çözüm için umutların azalmasının endişe verici olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir:

‘Her iki tarafın bazı temel sorunlarından ve hassasiyetlerinden dolayı ani ve tek taraflı hareketler yapıldığında sonuçları çok tehlikeli olabilir. Şu anda işgal altındaki Batı Şeria ve Doğu Kudüs'teki İsrail'in yerleşim faaliyetleri, ABD'nin inandığı ve desteklediği iki devletli çözüm sürecinin önündeki en büyük engellerden biridir.’³³⁵

Obama yönetiminin elçiliğin taşınması konusunda çok ciddi bir çabası olmamıştır. 5 Haziran 2009 yılında ise 1995 Kudüs yasasının uygulanmasını ulusal güvenliği tehlikeye sokması ve Arap müttefiklerinin tepkisini çekebileceği gerekçesiyle 6 aylık süreyle erteleme hakkını kullanmıştır.

Clinton, George Bush ve Obama barış sürecini tehlikeye atabileceği ve bölgede gerilimi arttırabileceği ve düşüncesiyle feragat yetkileri doğrultusunda kararı onaylamamışlardır. Aslında Haziran 2007'de, Altı Gün Savaşının 40. yıldönümüne dikkat çeken Kongre, İsrail'i “bölünmeden kalması gereken” bir şehir olarak nitelendirerek Başkan'ı büyükelçiliği Kudüs'e taşımayı esas alan 1995 yasasını

³³⁵ ‘‘Obama suggests U.S. embassy move to Jerusalem could be 'explosive' ’’, **Reuters**, 19 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-obama/obama-suggests-u-s-embassy-move-to-jerusalem-could-be-explosive-idUSKBN15234M>, 19 Mayıs 2019.

uygulamaya çağırılmış ve 2011 yılında da benzer bir yasayı önermesine rağmen Kongre Dışişleri Komitesi tarafından kabul edilmemiştir.³³⁶

Tablo 4-2: ABD Büyükelçiliğinin Tel Aviv'den Kudüs'e Taşınmasını Seçim Kampanyalarında Dile Getiren Başlıca ABD Başkan Adayları

Demokratlar	Cumhuriyetçiler
Joe Biden	George W. Bush
Jimmy Carter	Ted Cruz
Bill Clinton	Bob Dole
Hillary Clinton	Gerald Ford
Michael Dukakis	John McCain
Gary Hart	Mitt Romney
John Kerry	Marco Rubio
Walter Mondale	Donald Trump

Kaynak: “Poll: Most Americans don't want US embassy moved to Jerusalem Candidates keep making the promise to get elected”, **Institute for Research: Middle Eastern Policy(IRmep)**, 30 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.irmep.org/embassy.asp>, 5 Mayıs 2019.

4.4. Trump’ın Kudüs Kararını Almasında Etkili olan Sebepler

Trump seçim dönemi boyunca katıldığı pek çok konferans, toplantı ve davetlerde bu kararını açık bir şekilde dile getirmiştir. Önceki başkanların aksine Trump’ın elçiliğin Kudüs’e taşınması konusundaki bu net duruşunun ortaya çıkmasında pek çok etken vardır. İlk olarak, Trump önceki başkanlardan farklı davranmayı ve özellikle de onların çekimser kaldıkları konularla ilgili cesur tarihi

³³⁶ “The Dedication of the U.S. Embassy in Jerusalem & its Ramifications”, **Jerusalem Institute For Policy Research**, 14 Mayıs 2018, s.6, (Çevrimiçi), <http://en.jerusaleminstitute.org.il/upload/Dedication%20of%20the%20US%20Embassy%20designed.pdf>, 4 Mayıs 2019.

hamleler yapmayı kişilik özelliği olarak oldukça sevmektedir.³³⁷ Diğer başkanlar gibi olmadığını ve onların cesaret edemediklerini düşündüğü olayları gerçekleştirerek farklı olduğunu ispatlamak istemektedir. Öyle ki psikiyatrist Allen Frances, Trump'ı empati eksikliği ile “dünya çapında bir narsist” olarak tanımlamıştır.³³⁸ Rekabetçi yapısı, kazanma hırsı ve bir olayın tek sorumlusu olarak görülme isteği, tarihte bir iz bırakma arzusu ve dış politikada farklı yaklaşımlar benimseme fikri bu durumu oldukça güçlendirmektedir. Başkanların kişisel özelliklerinin, çalışma ekibini nasıl yönettiği ya da karar alma sürecine katılımlarını hangi düzeyde desteklediği konusunda oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bazı başkanlar karar verme aşamasında sıkça yardım aldıkları Dışışleri Bakanı, Savunma Bakanı ve Ulusal Güvenlik Danışmanının tavsiyelerine oldukça önem verirken bazıları ise sadece kendi fikirleri doğrultusunda hareket edebilmektedir. Trump bu anlamda elçiliğin Kudüs’e taşınma kararında kabinesiyle fikir ayrılıkları yaşamasına rağmen önemli olan kişinin sadece kendisi olduğunu dile getirmiştir. Örneğin; dönemin Savunma Bakanı James Mattis ve Dışışleri Bakanı Rex Tillerson karara karşı olduklarını dile getirirken Trump’ın Ulusal Güvenlik Danışmanı H.R. McMaster verdiği bir röportajında Trump’ın Kudüs kararından haberi olmadığını dile getirmiştir.³³⁹ Dışışleri Bakanlığı ve Pentagon’un Kudüs konusunda söylemlerde bulunmaması gerektiği ile ilgili tüm uyarılarına rağmen Kudüs kararını açıklamakta ısrar etmiştir. Dönemin Dışışleri Bakanı Tillerson, Savunma Sekreteri James Mattis ve CIA direktörü Mike Pompeo karara itiraz ederken, ABD’nin BM elçisi Nikki Haley ve ABD’nin İsrail büyükelçisi David M. Friedman kararı desteklemişlerdir.³⁴⁰

Dışışleri Bakanlığı Trump’ın bu kararının ulusal güvenlik açısından oldukça riskli bulunduğunu ifade etmiştir ve dünya çapındaki tüm elçiliklerin güvenlik önlemlerini arttırmaları gerektiğini belirtmiştir. Dışışleri Bakanlığı yetkilileri,

³³⁷ “Jerusalem embassy: Why Trump's move was not about peace”, **BBC News**, 15 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44120428>, 26 Nisan 2019.

³³⁸ “Understanding Trump’s proclamation on Jerusalem”, **SETA**, 14 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.setav.org/en/understanding-trumps-proclamation-on-jerusalem/>, 2 Mayıs 2019.

³³⁹ “How should we understand US decision on Jerusalem”, **SETA**, 8 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.setav.org/en/how-should-we-understand-us-decision-on-jerusalem/>, 2 Mayıs 2019.

³⁴⁰ “Trump’s Decision to Announce Jerusalem as the Capital of Israel: Motives, Implications, and Prospects”, **Arab Center for Research and Policy Studies**, Aralık 2017, s.6, (Çevrimiçi), <https://www.dohainstitute.org/en/Lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/12%20december%20situation%20assessment.pdf>, 4 Mayıs 2019.

Trump'ın damadı olan Jared Kushner'in İsrailiilerle Filistinliler arasında uzun süredir devam eden barış görüşmelerini ilerletmek için çalışıyor olmasına rağmen, böyle bir duyurunun Arap dünyasında öfkeye yol açabileceği konusunda büyük endişe içerisinde olduklarını dile getirmişlerdir.³⁴¹ Daha önce de örneklerinin yaşandığını belirtir yetkililer elçiliklerin güvenliklerinin sağlanacağını altını çizmişlerdi. Dönemin Dışişleri Bakanı Tillerson, yaptığı bir konuşmasında şunları dile getirmiştir:

‘‘Amerikalıların güvenliği Dışişleri Bakanlığı’nın en büyük önceliğidir ve diğer federal kurumlarla birlikte, Amerikalıların söz konusu bölgelerde güvenliğini korumak için sağlam güvenlik planları planlamaktayız.’’³⁴²

İkinci olarak, Trump'ın yakın çevresinin inançları, yönlendirme ve tavsiyeleri de elçiliğin Kudüs'e taşınması fikrini her zaman canlı tutmuştur. ABD vatandaşlarından kendilerini yüksek düzeyde dindar olarak tanımlayan ya da dini olayların hayatın merkezinde olması gerektiğini düşünen kesimin büyük bir kısmı Cumhuriyetçi olarak tanınmaktadır. Bir Cumhuriyetçi olan Trump'ın bu kararı alması için yoğun lobi çalışmaları ile etkilemeye çalışıldığı da bilinmektedir. Örneğin; Trump'ın iç halkası olarak adlandırılan yakın çalışma ekibinde muhafazakar Ortodoks Yahudilerin etkisi altında kalmış Amerikalı Yahudilerin yer alması karar alma sürecini hızlandıran etkenler arasındadır. Muhafazakar Hristiyan sağ, Yahudileri Tanrı'nın seçtiği insanlar ve tehlikeli bir Ortadoğu'da ABD'nin yakın bir müttefiki olarak görmektedirler. Evanjelist bir hatip olan Pastor John Hagee, Trump'ın Kudüs sözü hakkında şunları ifade etmektedir:

‘‘Biz 60 milyon evanjelistler Trump'ın verdiği bu sözü çok yakından takip etmekteyiz çünkü eğer Trump elçiliği Kudüs'e taşırsa tarihte her zaman ölümsüz bir şekilde hatırlanacak. Tıpkı bizim diğer uluslara davrandığımız

³⁴¹ ‘‘State Department warns of violence ahead of Trump Jerusalem decision’’, **Politico**, 12 Nisan 2017, (Çevrimiçi), <https://www.politico.com/story/2017/12/04/trump-israel-jerusalem-violence-279735>, 5 Mayıs 2019.

³⁴² ‘‘State, Defense and CIA chiefs all opposed Jerusalem declaration, CNN says’’, **The Times of Israel**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.timesofisrael.com/state-defense-and-cia-chiefs-all-opposed-jerusalem-declaration-cnn-says/>, 5 Mayıs 2019.

gibi İsrail'e iyi muamele etme cesaretini gösterdiği için binlerce yıl boyunca daima hatırlanacaktır.'³⁴³

Evanjelistler elçiliğin taşınması kararını politik bir mesele olarak değil; doktrine göre Mesih'in dönüşünün yolunu açan bir kehanetin gerçekleşmesi olarak algılamaktadırlar.³⁴⁴ Her ne kadar Trump bu görüşe inanmasa da seçim sürecinde oy kaybetmemek için evanjelistlere iyi davranmaya çalışmıştır. İsrail parlamentosunda konuşmasını yapan Evanjelistlere yakınlığıyla bilinen ABD Başkan Yardımcı Mike Pence de konuşmasında “ *İsrail'in yanındayız çünkü amacınız amacımız, değerleriniz değerlerimiz ve kavganız bizim kavgamızdır.*” diyerek Trump yönetiminin öncülüğünde iki ülkenin daha yakın ilişkiler kuracağını ve başkent Kudüs'e taşınmasını, yıllar öncesinden tamamlanmış olması gereken bir olay şeklinde nitelendirmiştir.³⁴⁵ Trump'ın Kudüs kararı, hem Evanjelist toplulukların ve Trump'ın kendi tabanının Trump'a olan desteğini fazlasıyla arttıracak hem de Beyaz Saray için, gelecek yıl yapılacak ara seçimlerde de Cumhuriyetçi parti için daha fazla oy toplama noktasında bir umut ışığı olacaktı.³⁴⁶ Muhafazakar kesimin desteğinin alınması için Trump, Kudüs'ün başkent olarak tanınmasını ve elçiliğin taşınmasını halledilmesi gereken bir konu olarak görüyordu. Başka bir örnekte ise Aile Araştırmalar Konseyi Başkanı olan Tony Perkins katıldığı bir toplantıda “ Evanjelikler ve İncil'e bağlı olan Hristiyanlar İsrail ile özel bir ilişki içerisinde olunmasını gerektiğini savunmaktadırlar.” İfadelerinde bulunmuştur.³⁴⁷ Haliyle Trump için bu kesimlerden oy almak konusunda Kudüs kararı önemli bir adım olacaktı.

Trump'ın çalışma arkadaşlarının Yahudi kökenli bireyler olması da Kudüs kararının ardındaki bir diğer itici güçtür. Donald Trump, seçim kampanyası süresince

³⁴³ Rinehart, **a.g.e.**, s. 30

³⁴⁴ Arab Center for Research and Policy Studies, **a.g.e.**, s.8

³⁴⁵ “Full Transcript Of Pence's Knesset Speech”, **The Jerusalem Post**, 22 Ocak 2018, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Israel-News/Full-transcript-of-Pences-Knesset-speech-539476>, 26 Nisan 2019.

³⁴⁶ “Trump's Jerusalem declaration is about American politics, not peace in the Middle East”, **Quartz**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://qz.com/1148872/trumps-jerusalem-declaration-is-about-american-politics-not-peace-in-the-middle-east/>, 2 Mayıs 2019.

³⁴⁷ Dr. Mohammed Cherkaoui, “Trump's Death Kiss on the Middle East Peace Process”, **Al Jazeera Centre for Studies**, 11 Aralık 2017, s.5, (Çevrimiçi), http://studies.aljazeera.net/mritems/Documents/2017/12/12/ec6a13bb803d438a90bdf9faa47013c2_10_0.pdf, 4 Mayıs 2019.

kendisine danışmanlık yapan Yahudi kökenli avukatı David Friedman'ı “ABD'nin İsrail Büyükelçisi olarak görevlendireceğini” 15 Aralık 2016 günü açıklamıştır.³⁴⁸ Friedman, Trump ile çok köklü bir dostluklarının bulunduğunu ve elçiliğin taşınması konusuna sonsuz destek verdiğini ifade etmiştir. Senato’da yapılan oylamaya göre Demokratların sadece 2 oyunu almasına rağmen 46’ya karşı 52 evet oyuyla büyükelçi olarak seçilmiştir.³⁴⁹ Seçim kampanyası boyunca Trump’ın konuşma metinlerini yazan ve kalabalığı selamlayan Trump’ın kıdemli danışmanı Stephen Miller de kendisini “faal bir Yahudi” olarak tanımlamaktadır.³⁵⁰ Yine daha öncelerden Trump’ın İsrail’deki danışmanlığını yapmış Jason Greenblatt, Uluslararası Özel Müzakereler temsilcisi olarak görevine başlamıştır. Ortodoks bir Yahudi olan Greenblatt, Trump’ın Yahudi lobilerindeki konuşmalarını düzenlemiş ve Trump’ın İsrail ile sürdürmek istediği yakın ilişkileri desteklemiştir. Aynı zamanda Trump’ın başdanışmanı ve damadı olan Jared Kushner dini bir Siyonizm merkezi olan Beit El’e çok defa bağışlarda bulunmuştur.³⁵¹ Hazine Başkanı Steven Mnuchin, Trump’ın 2017-2018 baş ekonomi danışmanı Gary Cohn gibi daha pek çok Yahudi isim Trump yönetiminde önemli görevlerde bulunarak Trump’ın karar alma süreci üzerinde büyük etki bırakmışlardır.

Kudüs kararı üzerinde İsrail lobilerinin lobi çalışmalarının da süreci hızlandırdığı bilinmektedir. İsrail, ABD’nin Tel Aviv Büyükelçiliğini Kudüs’e taşıması durumunda başka ülkelere de örnek teşkil edebileceğini düşünmüş ve ABD’yi baskı altına almak için Yahudi lobilerini en güçlü silahlardan biri olarak kullanmak istemişlerdir.³⁵² Yahudi lobileri seçim kampanyaları boyunca Trump’a büyük destek vermiş ve Trump AIPAC lobisinin toplantılarına katılarak Kudüs sözünü her zaman yinelemiştir. İftira ve İnkârla Mücadele Birliği, Amerika Ortodoks Yahudi Cemaati Birliği, Cumhuriyetçi Yahudi Koalisyonu, Amerika Siyonist

³⁴⁸ Dilek, a.g.e., 101

³⁴⁹ “Senate confirms David Friedman as U.S. ambassador to Israel, with little Democratic support”, **Washington Post**, 23 Mart 2017, (Çevrimiçi), https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2017/03/23/senate-confirms-david-friedman-as-ambassador-to-israel-with-little-democratic-support/?utm_term=.dd02153f2546, 2 Mayıs 2019.

³⁵⁰ “Meet The Top Jewish Officials In The Trump Administration”, **The Jerusalem Post**, 27 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Diaspora/The-top-Jewish-officials-in-the-Trump-Administration-479769>, 2 Mayıs 2019.

³⁵¹ Balfaur, a.g.e., s. 317

³⁵² Dilek, a.g.e., s.107

Organizasyonu, Amerikan Siyonist Hareketi, Amerikan Yahudi Komitesi ve Büyük Amerikan Yahudi Teşkilatları Başkanlar Konferansı gibi ABD'deki önemli Yahudi lobileri, hem lobi faaliyetleriyle hem de yapmış oldukları açıklamalarla Trump'ın Kudüs kararına büyük destek vermişlerdir.³⁵³

Üçüncü olarak ise, Trump'ın karar alma sürecini etkileyen önemli bir diğer önemli etken ise seçim kampanyaları boyunca Trump'ın, Kudüs kararı için İsrail lobileri ve zengin iş adamlarından aldığı bağışlardır. Örneğin; Yahudi iş adamı Sheldon Adelson, 2016 yılında seçim döneminde en büyük bireysel bağışı yapan kişi olarak Trump'a 83 milyon dolar bağışta bulunmuştur.³⁵⁴ Aynı zamanda seçim dönemimin haricinde Adelson Trump'ın göreve başlama açılış törenini de 5 milyon dolar gibi yüklü miktarlarda para vermiştir. Trump görevine başladığında seçim döneminde verdiği Kudüs sözünü bir süre ertelese de lobilerin ve Yahudi iş adamlarının baskısıyla süreç oldukça zorlaşmıştır. Öyle ki Adelson, Trump'ın görevine başladığı ilk gün hemen sözünü yerine getirmesi gerektiğini vurgularken elçiliğin taşınmasının ertelenmesinin hayal kırıklığı olduğunu ve süreci yakından takip ettiklerini dile getirmişti.³⁵⁵

İyi organize edilmiş ve ABD siyasi kültüründe politik olarak oldukça güçlü olan İsrail lobileri ABD'nin İsrail'e askeri ve maddi desteğini sürdürmesi için dış politika karar alma aşamasına aktif olarak katılmaktadırlar. 1995 yılındaki elçiliğin taşınması kararının arkasındaki en büyük itici güçlerin başında yine lobiler gelmekteydi. 2017 yılında da lobilerin en büyük başarılarından biri Trump'ın onayladığı Kudüs kararıydı. İsrail lobilerinin en etkili olanı AIPAC, halka açık alanlarda İsrail hükümetini eleştirmekten her zaman kaçınmış ve her zaman Trump'ın destekçisi olmuştur.³⁵⁶ Söz konusu İsrail devletinin çıkarları olduğu zaman AIPAC çok yoğun bir şekilde çalışmalarını hızlandırmaktadır. AIPAC, İsrail büyükelçiliğinin Kudüs'e

³⁵³ Dilek, a.e., s.108

³⁵⁴ “The billionaires, lobbyists, and Christian extremists behind Trump's Jerusalem move”, **Quartz**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://qz.com/1148673/trumps-jerusalem-move-is-backed-by-billionaires-lobbyists-and-evangelicals/>, 26 Nisan 2019.

³⁵⁵ “Trump's Biggest Donor Pushed For Jerusalem Embassy Move”, **Lobelog**, 4 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <http://lobelog.com/trumps-biggest-donor-pushed-for-jerusalem-embassy-move/>, 2 Mayıs 2019.

³⁵⁶ OpenSecrets, “Pro-Israel”, 2019, (Çevrimiçi), <https://www.opensecrets.org/industries/background.php?cycle=2018&ind=Q05>, 3 Mayıs 2019.

taşınması, ABD'nin Obama dönemindeki İran Anlaşması'ndan çekilmesi ve ABD'nin Filistinlilere yardımının kesilmesi de dahil olmak üzere Trump yönetimi altında pek çok zaferin mimarı olarak görülmektedir.³⁵⁷ İsrail yanlısı lobilerin sadece Trump üzerinde değil Kongre'nin karar alma sürecinde de epey etkili olduğu bilinmektedir. Öyle ki 2018 Kongre ara seçimlerinde partilere ve adaylara en büyük bağıışı yine İsrail lobileri yapmıştır. Özellikle Trump'ın elçiliği taşıma kararının ardından AIPAC başta olmak üzere pek çok örgüt desteğini arttırmıştır.

Tablo 4-3: Kongre Ara Seçimlerinde Adaylara En Çok Bağıışı Yapan Lobiler (2018, Milyon\$)

Lobiler	Toplam
American Israel Public Affairs Cmte	\$3,518,028
Israeli-American Coalition for Action	\$550,000
J Street	\$400,000
Zionist Organization of America	\$200,000
Republican Jewish Coalition	\$130,000

Kaynak: OpenSecrets, “Top Lobbying Clients, 2018”, 1 Şubat 2019, (Çevrimiçi), <https://www.opensecrets.org/industries/indus.php?ind=Q05>, 3 Mayıs 2019.

Lobilerin Başkan ve Kongre üzerindeki etkilerine ek olarak savunma sanayisi üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir. Özellikle silah ihracatı komitesinde yetkili olan, İran antlaşmasına karşı çıkan ve elçiliğin Kudüs'e taşınmasını her zaman destekleyen Demokrat Eliot Engel'in seçim kampanyasına AIPAC tarafından çok

³⁵⁷ SLUDGE, “Here’s How AIPAC Spends Money to Influence Congress “, 11 Şubat 2019, (Çevrimiçi), <https://readsludge.com/2019/02/11/heres-how-aipac-spends-money-to-influence-congress/>, 3 Mayıs 2019.

büyük oranda para bağışlanmıştır. Engel, elçiliğin taşınması ile ilgili şunları ifade etmiştir:

*“Kudüs’ün İsrail’in ebedi başkenti olmasını ve elçiliğimizin Kudüs’e taşınmasını destekliyorum. Bu karar gecikmiş ve on yıllarca süren bir hakaretin düzeltilmesine yardımcı oluyor. Bu karar uzun süredir gecikmiş bir karar olup on yıllarca süren bir hatanın düzeltilmesine yardımcı olmaktadır. Bu karar ile İsrail hükümetinin - parlamentosunun ve başbakanının nerede olması gerektiği vurgulanıyor ve Yahudi halkı ve Kudüs arasındaki eski ve kopmayacak bir bağın olduğu kabul edilmektedir.”*³⁵⁸

Son olarak, bazı eleştirel çevrelerce Trump’ın yolsuzluk, kanuna uygunsuz işlerin yapılması gibi pek çok suçlamayla karşı karşıya olması nedeniyle sürecin yönünü değiştirmek için Kudüs kararını öncelikleri arasına aldığı sanılmaktadır. İsrail yanlısı politikaların yürütme birimleri, Kongre ve medya araçları gibi pek çok organ üzerinde birleştirici ve uzlaştırıcı bir etki yaratmasından dolayı Trump’ın bu desteği almak için Kudüs kararını hızlandırdığına inanılmaktadır.³⁵⁹ Özellikle 2017 yılında seçimlere Rusya’nın müdahalesini araştıran Robert Mueller, Trump’ın çalışma ekibinden pek çok isme soruşturma açılmasını talep etmişti. Trump’ın Kudüs kararının hemen öncesinde Rusya soruşturmasıyla ilgili Trump’ın eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Michael Flynn üzerinden savcılık lehine bir gelişme yaşanmış ve dördüncü Kuvvet (Medya) üzerinden bu konu yoğun bir şekilde gündeme getirilmiştir.³⁶⁰ Haliyle Trump’ın Kudüs kararını almasında hakkında açılan soruşturmaların olduğu da iddialar arasındadır. 3 Ocak 2019 tarihinde ise 116. Kongre’de H. RES. 13 koduyla Temsilciler Meclisi tarafından Trump’a görevini

³⁵⁸ White House, “Support For President Trump’s Decision To Recognize Jerusalem As Israel’s Capital”, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/support-president-trumps-decision-recognize-jerusalem-israels-capital/>, 3 Mayıs 2019.

³⁵⁹ “Why Trump made the embassy move now”, **Gulf News**, 29 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://gulfnews.com/opinion/op-eds/why-trump-made-the-embassy-move-now-1.2228678>, 27 Nisan 2019.

³⁶⁰ Dilek, **a.g.e.**, s.113

kötüye kullanma soruşturması da açılmıştı. Kudüs kararının üzerine düşünülmüş bir dış politika çıktısı olmasından ziyade iç siyaset konuları doğrultusunda şekillendiği görülmektedir.

4.5. Amerikan Kamuoyunun ve Medyanın Kudüs Kararına Bakış Açısı

Yapılan kamuoyu araştırmaları ve anketlerinde de Donald Trump'ın Kudüs'teki tartışmalı hamlesinin, Cumhuriyetçiler de dahil olmak üzere bölgede istikrarı yok edeceği ve barış sürecine zarar vereceği düşüncesi ile ABD halkı tarafından güçlü bir şekilde eleştirildiği belirtilmiştir. Aynı zamanda bu kararın ABD'nin yurt dışındaki pozisyonuna zarar vereceği ve ulusal güvenliğinin tehlike altına gireceği yönündeki endişeler de kararın olumsuz olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Maryland Üniversitesi tarafından yapılan bir ankete göre ABD halkının % 63'ü elçiliğin Tel Aviv'den Kudüs'e taşınması kararına karşı çıkmaktadır ve Demokratların % 71'i ise hem İsrail'in başkentinin Kudüs olarak tanınması hem de elçiliğin taşınma kararlarının her ikisine de karşı olduklarını ifade etmişlerdir.³⁶¹

Tablo 4-4: 2017 Yılında Yapılan “ABD’nin elçiliğini Tel Aviv’den Kudüs’e taşımasını destekliyor musunuz? ” Kamuoyu Anketi Sonuçları

	Toplam	Cumhuriyetçiler	Demokratlar	Bağımsızlar
Destek	31%	49%	15%	28%
Karşı Çıkma	63%	44%	81%	60%

³⁶¹ “Majority of Americans oppose moving embassy to Jerusalem, poll suggests”, **Daily Sabah**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/mideast/2017/12/07/majority-of-americans-oppose-moving-embassy-to-jerusalem-poll-suggests>, 27 Nisan 2019.

Kaynak: “Critical Issues Poll”, **University of Maryland**, Kasım 2017, (Çevrimiçi), https://criticalissues.umd.edu/sites/criticalissues.umd.edu/files/nov_2017_umcip_questionnaire_final_version.pdf, 2 Mayıs 2019.

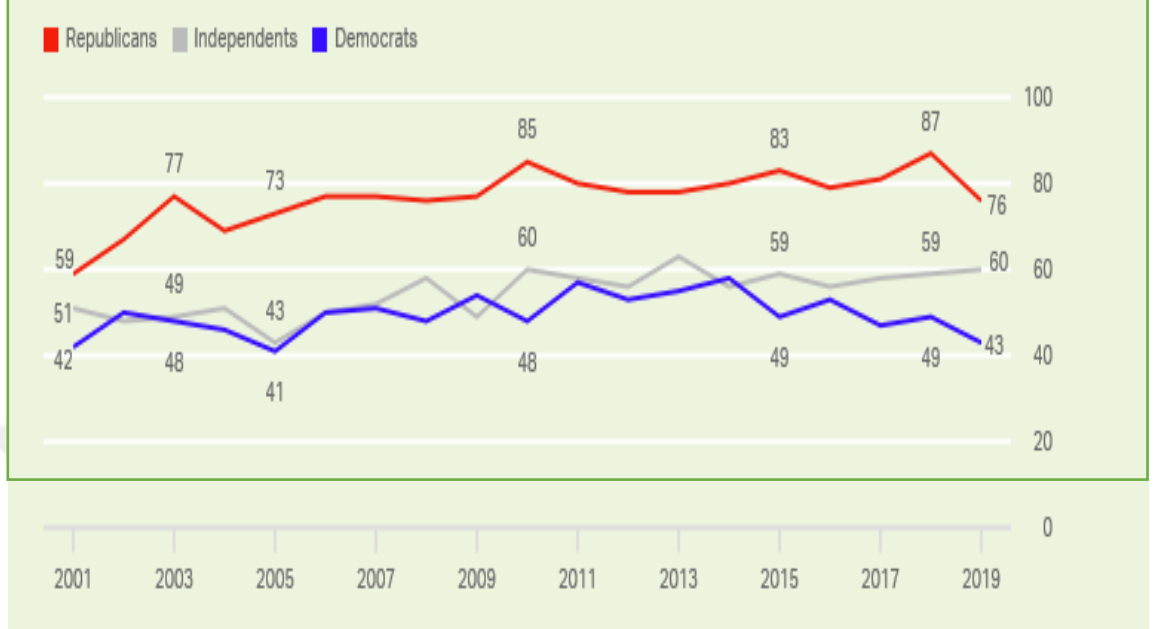
Gallup tarafından yapılan başka bir ankette ise oldukça ilginç sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Gallup, ankete katılan bireylerin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınması ve elçiliğin Kudüs'e taşınması önerilerini değerlendirmelerini istemiştir. Anketin sonuçlarına göre katılım sağlayan kişilerin yarısından fazlası konuyla ilgili bir fikirleri olmadığını dile getirirken % 24'ü kararların onaylanmasına katılırken % 20'si karara karşı olduklarını dile getirmiştir.³⁶² Zaten, ABD vatandaşlarının siyasi konulara olan ilgisizliği ve uluslararası gündemin takip edilmemesi gibi kriterler baz alındığında büyük bir çoğunluk, Kudüs kararı konusunda net bir fikir sahibi olamamaktadırlar. *Institute for Research: Middle Eastern Policy* tarafından 30 Ocak 2017 yılında yapılan bir başka kamuoyu yoklamasında ise bireylere “ABD'nin elçiliğini Kudüs'e taşıması mı yoksa Tel Aviv'de kalmasını mı tercih edersiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Ankete katılanların % 56.2'si elçiliğin Tel Aviv'de kalması gerektiğini düşünürken % 38.3'ü ise Kudüs'e taşınması kararını desteklediklerini belirtmişlerdir.³⁶³

Yine Gallup tarafından yapılan başka bir ankette ise Trump'ın Kudüs kararının daha çok Cumhuriyetçiler tarafından desteklenmesinin nedeni, 2018'de tüm zamanların en yüksek seviyesi olan % 87'den bugün % 76'ya düşmüş olsa da, Filistinlilerle kıyaslandığında İsrail'e daha fazla sempati beslemelerinden dolayıdır.

³⁶² Gallup, “Trump's Policy Proposals and Public Opinion”, 1 Aralık 2016, (Çevrimiçi), <https://news.gallup.com/opinion/polling-matters/198584/trump-policy-proposals-public-opinion.aspx>, 4 Mayıs 2019.

³⁶³ “Poll: Most Americans don't want US embassy moved to Jerusalem Candidates keep making the promise to get elected”, **Institute for Research: Middle Eastern Policy(IRmep)**, 30 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.irmep.org/embassy.asp>, 5 Mayıs 2019.

Şekil 4-1: Parti Bazında Kamuoyunda İsraililere Duyulan Sempati

Kaynak: Gallup, “Americans, but Not Liberal Democrats, Mostly Pro-Israel”, 6 Mart 2019, (Çevrimiçi), <https://news.gallup.com/poll/247376/americans-not-liberal-democrats-mostly-pro-israel.aspx>, 4 Mayıs 2019.

Trump’ın Kudüs kararı kamuoyunda oldukça eleştirilmiş ve ülkenin güvenliği ve uluslararası alandaki konumu ile ilgili endişeler nedeniyle riskli ve uygulanma aşamasında acele edilmemesi gereken bir karar olarak nitelendirilmiştir. Kamuoyunun tepkilerinin gündeme getirilmesi ve önemsenmesi her başkan döneminde farklı şekilde yorumlandığından karar verme noktasındaki etkisi değişiklik gösterebilmektedir. Bu anlamda Trump yönetimi alınan kararlarda kamuoyu yoklamalarını göz ardı etme eğilimindedir. Öyle ki bazı eleştirilere göre Trump, elitlerin, zenginlerin hatta milyonerlerin konuya bakış açılarını halkın nasıl düşündüğünden daha çok önemsemektedir.³⁶⁴

Medya ve kitle iletişim araçları da bu süreçte çeşitli haberler, makaleler ve röportajlar yayınlarak konuya yönelik fikirlerini sunmuşlardır. *New York Times* gazetesi “ Donald Trump İsrail için Kötüdür” adlı bir makale yayınlamış ve Trump

³⁶⁴ “Poll: By 2-to-1, Americans Oppose Moving U.S. Embassy to Jerusalem”, **Global Research**, 13 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.globalresearch.ca/poll-by-2-to-1-americans-oppose-moving-u-s-embassy-to-jerusalem/5622652>, 2 Mayıs 2019.

yönetimini şu zamana kadarki en İsrail-yanlısı yönetim olarak adlandırmıştır.³⁶⁵ Trump'ın kendisinden önceki başkanları aldığı kararlar nedeniyle daha başarılı gösterdiğini ifade etmişlerdir. *The Wall Street Journal* ise “ ABD'nin Elçiliğini Kudüs'e Taşıyorken Filistinliler Çaresiz hissediyor” adlı bir makale yayınlayarak Trump'ın kararının Ortadoğu barış sürecine zarar verebileceği ve Filistinlilerin bu durum karşısındaki çaresizliklerini dile getirmiştir.³⁶⁶ Yine aynı gazete 6 Aralık 2017 yılında “Elçiliğin Taşınması Konusunda Trump'ın Oynadığı Büyük Kumar” adlı bir haber yayınlayarak kararın ABD'nin Ortadoğu politikalarının ve barış sürecinin risk altına girdiği vurgulanmıştır. *The Atlantic* ise “Trump Hala Kudüs Elçiliğinin Barışı Getireceğini Savunmaya Devam Ediyor” adlı bir makale yayınlamıştır. Makaleye göre Kudüs kararının İsrail ve Filistinliler arasındaki kör düğümü çözebilecek bir politika olarak adlandırılmamakta ve Trump yönetiminin ısrarlı bir şekilde elçiliğin taşınması sonrası ortaya çıkabilecek kötü sonuçları üstlenmediği dile getirilmektedir.³⁶⁷ ABD'nin Ortadoğu politikasını kendi çıkarları doğrultusunda sürdürebilmesinin çok daha zorlaşması üzerinde durulmaktadır. 6 Aralık 2017 tarihinde bir haber yapan *CNN Politics* ise “Trump'ın Kudüs Kararı Ayaklanmalara Davetiye Çıkıyor” başlığını atmıştır. Bu kararın ABD dış politikasında sert bir değişikliğin ortaya çıkacağını ve ABD 'nin çıkarlarının zarar görebileceğini ifade etmiştir. Trump'ın kararı aynı zamanda Orta Doğu ve Avrupa'daki müttefik liderlerin görüşlerine açıkça bir meydan okuma olarak algılanmış ve bu durumun Amerikan dış politika hedeflerine ve diğer uluslarla olan ikili ilişkilerine zarar verebileceği ifade edilmiştir.³⁶⁸ Yine haber içerisinde Trump'ın bu kararı vermesinde kendi tabanının ve muhafazakar çevrelerin desteğini kaybetmemek için süreci hızlandırdığı da vurgulanmaktadır. *ABC World News* kanalı ise kararın açıklandığı gün haber bültenlerinde Trump'ın bu kararının şaşırtıcı olmadığı, seçim kampanyasında verdiği

³⁶⁵ “Donald Trump Is Bad for Israel”, **New York Times**, 26 Aralık 2018, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2018/12/26/opinion/trump-israel-foreign-policy.html>, 4 Mayıs 2019.

³⁶⁶ “As U.S. Mulls Moving Embassy to Jerusalem, Palestinians Feel Helpless”, **The Wall Street Journal**, 1 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.wsj.com/articles/as-u-s-mulls-moving-embassy-to-jerusalem-palestinians-feel-helpless-1512148897>, 4 Mayıs 2019.

³⁶⁷ “Trump Keeps Claiming That the Jerusalem Embassy Will Bring Peace”, **The Atlantic**, 14 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/05/trump-jerusalem-embassy-peace/560357/>, 4 Mayıs 2019.

³⁶⁸ “Trump's Jerusalem decision promises upheaval”, **CNN Politics**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://edition.cnn.com/2017/12/06/politics/donald-trump-israel-palestinians-jerusalem-politics/index.html>, 4 Mayıs 2019.

sözün yerine getirilmesi ve önceki başkanların ulusal güvenlik endişelerine bir cevap niteliğinde olduğu ifade etmiştir. Bölgede şiddet olaylarını arttırabileceği düşünülen karar aynı zamanda 70 yıllık ABD dış politikasının tersine çevrildiğini ve çok farklı bir yönde ilerleyeceğinin de bir kanıtı olarak nitelendirilmiştir.³⁶⁹ Cumhuriyetçi Yahudi Koalisyonu (Republican Jewish Coalition) ise yayınladığı makalede Trump'ın Ağlama Duvarı'nda dua ederken çekilen resmini koyarak Kudüs kararını açıkladıktan bir gün sonra şu sözlere yer vermiştir:

‘‘Sayın Trump, söz vermiştiniz ve sözünüzü yerine getirdiniz. Kudüs’ü İsrail’in edebi başkenti olarak cesaretle bir şekilde kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Tarih sizi İsrail’in en yakın arkadaşı olarak her zaman onurlandıracaktır.’’³⁷⁰

Büyükelçiliğin Tel Aviv’den Kudüs’e taşınması kararı 1995 yılında Kongre tarafından alınmış olsa da Başkan’ın onayı olmaksızın uygulanamaması dış politika kararlarının alınmasında ve uygulanmasında iki erkin de ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Trump yönetimi ABD’nin tarihi boyunca İsrail’le kurduğu özel ilişkiyi daha çok güçlendirmeyi ve ABD siyasal hayatının şekillenmesinde çok önemli bir etkisi bulunan Yahudi lobi ve çevrelerinin hem seçim kampanyalarında hem de uygulayacağı politikalarda maddi ve manevi desteklerini almayı hedeflemiştir.

Lobilerin hem Kongre hem de yürütme birimleri üzerindeki yoğun faaliyetleri ABD hükümetinin İsrail’i koşulsuz desteklemesinin en mantıklı dış politika kararı olarak görülmesini sağlamıştır. Trump’ın yakın çevresinin ve çalışma arkadaşlarının İsrail yanlısı tutumu ve Evanjelist söylevlerinin etkisiyle de Kudüs kararının alınma aşaması şekillenmiştir. Kamuoyunun yanı sıra pek çok ülkenin de karara karşı çıkıyor olması süreç üzerinde etkili olmamış ve Trump seçim vaadini gerçekleştirerek sözünü yerine getirmiştir.

³⁶⁹ ‘‘Fallout from Trump’s Jerusalem decision could be dangerous, experts warn’’, **ABC World News Tonight**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://abcnews.go.com/International/fallout-trumps-jerusalem-decision-dangerous-experts-warn/story?id=51615581>, 4 Mayıs 2019.

³⁷⁰ Cherkaoui, **a.g.e.**, s.3

Kudüs kararının bir dış politika çıktısı olmasına rağmen iç politika kaygılarıyla şekillenmesi de oldukça dikkat çekmektedir. Ülke çapında başkanlık seçimlerin yakından takip edilmesi ve çok maliyetli olması, tekrar seçilme kaygısı yaşayan Kongre üyelerinin çeşitli gruplardan destek alma adına onların karar alma sürecine katılımlarını kolaylaştırmaları alınan kararların şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

SONUÇ

Amerika Birleşik Devletleri aldığı uluslararası ilişkilerde önemli bir ülkedir ve dış politika kararlarıyla dünya siyasetinde her zaman varlığını hissettirmiştir. Kuruluş ideolojisi ve tüm dünyaya hakim olma emelleriyle farklı bir dış politika anlayışına sahip olmuştur. Bu nedenle ABD'nin dış politika kararlarının nasıl bir ortam içerisinde alındığı ve hangi kişi ve kurumlarca oluşturulduğu her zaman merak uyandırmıştır. Bu sürecin net bir şekilde anlaşılabilmesi için de ülkenin devlet sistemi, kurumsal ve bürokratik organizasyonu, dış politika yapım sürecinde rolü ve yetkileri olan aktörleri, karar alıcılarının özellikleri gibi birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekir. Hem karmaşık devlet sistemi hem de kendine özgü siyasi ve toplumsal kültürüyle ABD dış politikası karar alma mekanizmasını, pek çok farklı yaklaşımla yorumlamak mümkündür.

ABD federal devlet sistemi içerisinde ABD Anayasası'nın vurguladığı üzere “güçler ayrılığı” devletin siyasal sisteminin ön önemli ilkelerindendir ve ilke doğrultusunda yasama, yürütme ve yargının görev tanımları belirlenmiştir. Anayasa'ya göre yasama Kongre'nin, yürütme Başkan'ın ve yargı Yüksek Mahkeme'nin kontrolü altındadır. Ancak her ne kadar birbirlerinden bağımsız yetki ve sorumlulukları olsa da “kontrol ve denge” mekanizması içerisinde 3 organın birbirlerinin eylem ve kararları üzerinde çok büyük etkileri vardır. Bu nedenle aslında bir kararın verilme aşamasında tek bir organın tek başına bir nihai karar alabilmesi söz konusu değildir.

Tıpkı iç politikada olduğu gibi ABD Anayasası dış politikada da görev ve sorumlulukları organlar arasında paylaştırmıştır. Örneğin; Başkan yürütmenin başıdır ancak hangi yasaların uygulanacağına Kongre karar verir, Başkan ticari anlaşmalar için diğer uluslarla görüşmeler yapabilir ancak Senato'nun tavsiye ve onayına ihtiyacı vardır

ve Başkan silahlı kuvvetlerin başkomutanı ünvanına sahiptir ancak savaş ilanı kararı Kongre aittir. Elbette ki alınan karar ve uygulanacak yasaların anayasaya uygun olup olmadığını da denetlemek yargının gözetimi altındadır. Burada ülkenin kurucularının amacı Avrupa'daki tekelci yönetimler gibi gücün tek bir elde toplanmaması ve devleti ilgilendiren konularda bir organın diğerlerine hükmetmesinin önüne geçmektir.

Başkan, Amerika Birleşik Devletleri'nde dış politika denildiğinde ilk akla gelen isimdir ve ABD toplumuna göre devletin dış politikada elde ettiği başarılar ya da başarısızlıklar ülkenin Başkanı ile ilişkilendirilir. Diğer bir deyişle, dış politikanın tek sorumlusu olarak Başkan görülmektedir. Başkan Beyaz Saray Ofisi çalışanları, bakanlıkları (özellikle Dışişleri Bakanlığı ve Pentagon), Ulusal Güvenlik Konseyi ve CIA ile yürütme çalışmalarını sürdürerek bu önemli görevi yerine getirebilmek için gereken bilgiyi ve tavsiyeleri edinmektedir. Kongre ise yasama görevinin yanı sıra sahip olduğu komite sistemiyle yürütmeyi yani Başkan'ı "kontrol" yetkisiyle çoğu zaman dış politikada ağırlığını göstermektedir. Elbetteki bir yasanın uygulanması için Başkan ve yürütme ekibi birincil nitelikte sorumludur ancak her yasa teklifinin Kongre'nin ilgili komitelerinde görüşülmesi gerekmektedir. Bazı yasa tasarıları komitelerde yok olup giderken bazıları ise değişiklikler ya da eklemelerle yeniden şekillendirilmektedir. Haliyle nihai karar noktasında ortak bir paydada buluşulması olmazsa olmazdır. Aynı zamanda Kongre'nin elinde bulundurduğu "cüzdan gücü" sayesinde de finansman ya da bütçe gerektiren her kararda Kongre'nin yetkisi ön plana çıkmaktadır. Özellikle yapılacak dış yardımların bütçesi, ülke adına borç alma, yurtdışındaki asker ya da ordu için ihtiyaçların karşılanması gibi pek çok dış politika kararında Başkan, Kongre'ye ihtiyaç duymaktadır. Kongre'nin en önemli yetkilerinden birisi de "impeachment" soruşturmasıyla Başkan'ı görevinden alabilmesidir. Her ne kadar Başkan, sistem içerisinde en güçlü olarak adlandırılrsa da mutlak güç sahibi değildir ve aldığı kararlar doğrultusunda gözetlenmektedir. Kongre'nin bu soruşturma gücü Başkan'ın denetlenebilir ve hatta suçlu bulunduğu cezalandırılabilir olduğunu göstermektedir.

Yargı ise dış politika konularında Başkan'ın aldığı hemen hemen her kararı destekler nitelikte bir duruş sergilemekte ve dış politika sürecini "siyasi bir rekabet"

olarak tanımladığı için Başkan'ın kararlarına yönelik Kongre'den gelen herhangi bir yasal araştırma yönlendirildiği zaman Kongre'nin isteğini geçersiz saymakta ve tarafsızlığını korumayı tercih etmektedir.

Kongre ve Başkan karar alma sürecinin başat aktörleri olmalarına rağmen ABD siyasi sistemi ve toplumsal yapısı nedeniyle bu süreçte yalnız değillerdir. Zira devlet yapısı gereğince karar alma süreci dış etkilere çok açık ve bireyler ya da kurumlar olmak üzere hükümet dışı aktörlerin sürece dahil olmaları oldukça kolaydır. Bir amaç etrafında yönetim erklerini etkilemek için bir araya gelen bu kişi ve grupların ortaya çıkmasındaki en büyük etkenlerden bir tanesi ABD'de siyasi partilerin zayıf bir karaktere sahip olmasıdır. Siyasi partiler sadece seçim dönemlerinde iktidarın kazanılması için çaba gösterirler ve ideolojik olarak çok belirgin bir programları yoktur. Ülkenin en dominant iki partisi olan Cumhuriyetçi ve Demokrat partiler de özellikle dış politikayı ilgilendiren konularda istisnaları olsa da genellikle bir uzlaşi içindedirler. Partilerin temsil konusundaki bu eksik yönü hem de ülke içerisinde çok farklı etnik grupların temsil edilmesi ihtiyacının ortaya çıkması nedeniyle hükümeti etkilemek isteyen bireyler çıkar grupları veya baskı grupları şeklinde bir araya gelerek Kongre üyeleriyle, hükümet yetkileriyle yakın ilişkiler kurmuşlar ve karar alma sürecinde kendilerini göstermişlerdir. Bu anlamda çıkar gruplarının yasama ve yürütme üzerindeki lobicilik faaliyetlerinin en belirgin şekilde görüldüğü ülkelerin başında ABD gelmektedir. Dış politika karar alma süreci üzerinde lobilerin yadsınamaz bir etkisi vardır. Örneğin; Amerika'daki en güçlü lobi olarak bilinen İsrail lobisi Amerika'nın Ortadoğu politikasını etkilemiş ve İsrail'in ayrıcalıklı olarak desteklenmesini sağlamıştır. Tıpkı, büyükelçiliğin Tel Aviv'den Kudüs'e taşınması örneğinde de olduğu gibi lobiler ve İsrail-yanlısı çevreler Kongre ve Başkan üzerinde büyük bir baskı unsuru oluşturmuştur.

Lobiler çalışmalarını daha etkili bir hale getirmek ve daha geniş kitlelerin dikkatini çekmek için medya araçlarını kullanabilmektedirler. Medya çeşitli iletişim araçlarıyla kamuoyunda farkındalık yaratabilmekte ve hükümetin eylemleri üzerinde bir baskı unsuru oluşturabilmektedir. Örneğin; Yahudi lobilerinin gazete ve dergi gibi yayın organları üzerinde ciddi bir baskısı vardır ve İsrail aleyhine eleştiri yapmak neredeyse imkansızdır. Ancak Amerikan halkının genelinin siyasi konulara

ilgisiz olması kamuoyunun dış politikaya olan ilgisini azaltmaktadır. Yine de Amerikalı liderler zaman zaman kamuoyu yoklaması yaparak aldıkları kararların desteklenip desteklenmediğini halk nezdinde ölçme ihtiyacı hissedebilirler.

ABD dış politikasının tam anlamıyla nasıl şekillendiğini kavrayabilmek için sistemin söz konusu anayasal aktörleri dışında ABD'nin dış politika kültürü, değişmez ilke ve prensipleri, elde etmek istediği çıkarları, amaçları ve dış politika öncelikleri gibi devletin kendine özgü yapısının bilinmesi gerekmektedir. Devletin kendine özgü bir yapısı vardır çünkü tarihi süreci, sahip olduğu değerler ve ulus-devlet yapılanmasından farklı bir oluşum içerisinde ortaya çıkması ABD'nin dünyaya bakış açısını değiştirmiştir. Hem ekonomik olarak hem de siyasi olarak çok başarılı bir konumda yer almasıyla beraber kendine olan özgüveni artmıştır. Öyle ki ülkeye ilk göç edenler arasındaki Püritenler tarafından başlatılan “Tanrı tarafından seçilmiş”, “üstün ve ayrıcalıklı millet” tanımlamaları ABD siyasi kültüründe büyük bir yer edinmiştir. Bu inanışa göre ABD tüm dünyaya yayılma hakkına sahiptir. Bugün ABD'nin tercih ettiği tüm politikaların, emperyalist düşüncelerin temelinde bu ayrıcalıklı olma düşüncesi yer almaktadır. Ülkenin devlet yapılanmasında belirgin bir şekilde etkisi olan liberal değerlerin de katkısıyla ABD'nin tüm dünyaya yayılması, eşitlik, özgürlük, demokrasi, serbest ticaret gibi kavramların ihraç edilmesi ABD dış politikasının yumuşak güç araçları arasındadır.

Amerikan değerlerinin tüm dünyaya ihraç edilmesi ABD kuruluş yıllarından bu yana dış politikasında değişmeyen en öncelikli hedefler arasındadır. Ancak ABD dış politikasının hedeflerine ulaşmak için uyguladığı stratejiler dönemsel olarak farklılık gösterebilmektedir. Aslında bu noktada dönemin Başkan'ı büyük bir rol oynamaktadır. Dış politika denilince en yetkili kişi olarak görülen başkanların kişilik özellikleri ve inanç sistemleri dolayısıyla hedeflerin hangi sırayla, hangi yöntem ve araçlarla gerçekleştirileceği farklılık göstermektedir. ABD dış politikasının rotasının belirlenmesinde başkanlar en etkili kişilerdir ve kişilik özellikleri ve inançlarına paralel doğrultuda karar verme eğilimlerinin oldukça yüksek olduğu da gözlemlenmiştir.

Trump'ın Kudüs kararı örneğinde de olduğu gibi Trump'ın kişilik özellikleri, tarzı ve inançları kararın alınması sürecinde oldukça etkili olmuştur. Aslında elçiliğin taşınması kararı 1995 yılında Kongre tarafından alınmış olmasına rağmen Başkan'ın onayı olmadan uygulamaya konulamamıştır. Senato ve Temsilciler Meclisi üzerinde yoğun bir lobicilik faaliyeti uygulayan lobilerin de etkisiyle Kongre, kararın uygulamaya geçilmesi konusunda pek çok kez yasa tasarıları veya toplantılar aracılığıyla Başkana çağrıda bulunmuştur. Trump'tan önceki başkanlar ulusal güvenlik endişeleri nedeniyle kararı feragat yetkileriyle ertelemeyi tercih etmişlerdir. Ancak Trump, hem diğer başkanlardan farklı ve daha cesur olduğunu ispatlamak hem İsrail-yanlısı çevrelere seçim kampanyasında daha fazla destek ve bağış almak amacıyla verdiği Kudüs sözünü yerine getirmek hem de dini inançları, lobilerin ve yakın çevresinin de etkisiyle kararın uygulanması için önemli bir adım atmıştır. Aslında çoğu yürütme biriminin ve yetkili kişi veya kurumların karara karşı çıkmasına rağmen Trump, dış politika karar alma sürecindeki tek yetkili kişinin kendisi olduğunu ifade etmiştir.

Anayasa dış politikada görev ve yetkileri, her ne kadar “kontrol ve denge” mekanizması çerçevesinde ilgili erkler arasında paylaştırmış ve sonrasında hükümet dışı aktörlerin sürece katılımı ve ülkenin ideolojik değerleri ve siyasi hedefleri ortaya konulmuş olsa da “ABD dış politikasını kim yapar” sorusu, Amerika'nın dış politika kararları ve uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda, her zaman tartışmalara yol açmış ve cevabı üzerinde bir uzlaşa sağlanamamıştır. Bu soruların muhtemel cevapları üzerine Amerikan literatüründe birçok farklı görüş bulunmaktadır. Dış politika karar alma aşamasında hangi organın belirleyici olduğu konusunda Alexander Hamilton ve James Madison arasında yaşanan ilk tartışmada olduğu gibi bir kısım, nihai kararı verecek yetkinin Başkan ve yürütme birimleri tarafından alındığını ve alınması gerektiğini savunurken diğerleri ise yürütmenin dış politika konularında daha sınırlı bir yetkisi olduğunu Kongre'nin Anayasa'dan kaynaklanan yetkilerini sınırlandırabilecek bir başka organın olmadığını belirtmiştir. Bazı yazarlar ise bu tartışmaların Anayasa'nın görev dağılımlarındaki belirsizlikleri ve yetersiz açıklamaları nedeniyle ortaya çıktığını iddia etmektedir. ABD Anayasası şifreli, belirsiz ve yetersiz olarak tanımlamakta ve dış politika yönetimi konusunda

anayasal planın eksik olduğu ve tartışmaların kaynağının bu durum olduğu düşünölmektedir.

Anayasa'nın eleştirilmesinin yanı sıra bazı yazarlar ise çeşitli modeller sunarak ve öökenin devlet sistemine atıfta bulunarak karar verme sürecine hakim olan kişi ve kurumları tanımlamaya çalışmışlardır. Bazı yazarlara göre Amerika'nın siyasi tarihi göz önünde bulundurulduğunda dış politika karar alma aşamasında en çok söz sahibi olan her zaman Başkan ve yürütme birimleri olmuştur. Keza, dış politikanın başkanların hakimiyeti altında olduğu yürütöldüğü görölmüştür. Zaman zaman Kongre'nin onayını alma ihtiyacı duymaksızın anayasal yetkilerini farklı şekillerde kullanarak hareket edebilen başkanların olması da bu durumu destekler nitelikte olmuştur.

Ancak Kongre'nin dış politika nüfuzu ile ilgili de çeşitli görüşler mevcuttur. İlk olarak, Kongre'nin dış politikaya katılım noktasında gücünü hiçbir zaman kaybetmeyeceğı ve anayasal hakları dolayısıyla her zaman karar alma aşamasında etkili olacağı yönündedir. Özellikle dış politika konularında elinde bulundurduğu para gücü ve Savaş Yetkileri yasası ile pek çok konuda onaylama ve tavsiyelerde bulunarak karar verme sürecinin önemli bir aktörüdür. Ancak diğer görüşlere göre ise Kongre'nin yapısından dolayı karar alma sürecinde yavaş kaldığı ve etkisinin öökenin başkanlarının tarzlarına bağı olduğıdur. Süreci tek başına yönetmek isteyen dominant başkanlar Kongre'nin karar alma aşamasına katılımını göz ardı edebilirler. Diğer bir eleştiri ise Kongre üyelerinin yeniden seçilme kaygısı taşıdıkları için dış politikadan çok iç politikaya yöneldikleri şeklindedir. Görev sürelerinin kısa olan ve seçmen desteğini kaybetmek istemeyen üyeler iç politika konularına daha aktif olarak katılım sağlamaktadırlar.

Elbette ki ABD dış politikası denilince akla ilk Başkanlar gelir ve başarılı bir dış politika çıktısı için Başkan olmazsa olmazdır. Ööke için gerçekleştirilmesi gereken tüm önceliklerin, çıkarların ve hedeflerin neler olduğuna karar vermek, ulusun güvenliğini sağlamak ve refah düzeyinin en üst seviyelere çıkabilmesi için ABD dış politikasının yürütölmesinde güçlü başkanlar hayati önem taşımaktadır. Ancak yaygın görüşe göre Başkan sahip olduğu bu gücünü tek başına kullanamaz ve

kullanmamalıdır. En etkili dış politika Başkan ve Kongre'nin işbirliği içerisinde, birlikte hareket ettikleri takdirde gerçekleşebileceğine inanılmaktadır. Haliyle dış politika yapım sürecinde tek bir hakim yoktur. Dış politika karar alma sürecinde Başkan yürütme gücüyle birincil önemdeki kişidir ancak denetleme ve frenleme gücüyle Kongre sürecin önemli bir parçasıdır. İki erk de birbirlerinin çalışmaları üzerinde etkili olabilmektedir ve bu nedenle hangi organın daha baskın olması gerektiği konusunda da pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Bazıları dış politikada Kongre'nin daha önemli olduğunu diğerleri ise Başkan'ın daha etkili olduğunu düşünse de devlet yapısı gereği dış politika yapım sürecinde ikisinin birlikte çalışması gerektiği ve en etkili dış politika kararlarının bu yolla alınabileceğini vurgulamaktadırlar.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

- Azem, Ahmad Jamil: “Moving the U.S. Embassy to Jerusalem: A Chronic Unfulfilled Promise”, **Jerusalem Quarterly** 70, 2017, s.1-15, (Çevrimiçi), <https://www.palestine-studies.org/sites/default/files/jq-articles/Pages%20from%20JQ%2070%20-%20Azem.pdf>, 4 Mayıs 2019. s.
- Bacevich, Andrew J. : **The Long War: A New History of U.S. National Security Policy Since World War II**, Columbia University Press, 2007.
- Balfour, Alan : **The Walls of Jerusalem: Preserving The Past, Controlling The Future**, Wiley & Sons, Inc, 2019, s.323
- Bardes, Barbara A., Shelley, Mack C. : **American Government and Politics Today**, Boston, Wadsworth, Cengage Learning, 2012.
- Binkley Wilfred E., Moos, Malcolm C. : **A Grammar of American Politics The National Government**, New York , Alfred A. Knopf, 1949.
- Brown, Cody M.: **The National Security Council: A Legal History of the President’s Most Powerful Advisers**, Project On National Security Reform, New York, 2008.

Bureau of International Information Programs U.S. Department of State: “The Constitution: An Enduring” Document ‘’, **Outline of U.S Government**, 2013, s.4-29, (Çevrimiçi), https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsenglish/1310_Outline_of_US_Government_English_TEXT_Low_WEB.pdf, 6 Eylül 2017, s.4-29

Carter, Ralph G. : **Essentials of U.S. Foreign Policy Making**, Pearson Education, 2015.

Coleman , Kevin J. : “The Presidential Nominating Process and the National Party Conventions, 2016: Frequently Asked Questions”, **Congressional Research Service**, 2015, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42533.pdf>, 20 Ocak 2019.

Crabb, Cecil V., Mulcahy, Kevin V. : “George Bush’s Management Style and Operation Desert Storm” Presidential Studies Quarterly Vol. 25, No. 2, 1995, s.251-265, (Çevrimiçi), <https://www.jstor.org/stable/27551421>, 24 Mart 2018.

Cherkaoui, Mohammed: “Trump’s Death Kiss on the Middle East Peace Process”, **Al Jazeera Centre for Studies**, 11 Aralık 2017, s.1-15 (Çevrimiçi), http://studies.aljazeera.net/mritems/Documents/2017/12/12/ec6a13bb803d438a90bdf9faa47013c2_100.pdf, 4 Mayıs 2019.

Davis, Norman H. :

“American Foreign Policy: A Democratic View”, **Foreign Affairs**, V.3, No:1, 1924.

Dilek, Mehmet Sait:

“Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış”, **International Journal of Social Inquiry**, Sayı:11, Haziran 2018, s.124-128, (Çevrimiçi), <https://dergipark.org.tr/download/article-file/496682>, 25 Nisan 2019.

Duignan, Brian:

The Executive Branch of the Federal Government: Purpose, Process and People, New York, Britannica Educational Publishing, 2010.

Eldersveld Samuel J. , Walton, Jr., Hanes:

Political Parties in American Society, 2. Baskı, Palgrave Macmillan, 2000.

English, Ross M. :

The United States Congress, Manchester University Press, 2003.

Epstein, Susan B. , Serafino, Nina M. , Miko, Francis T. :

“Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy?”, **CRS Report RL34296 for Congress**, December 26, 2007, s.18-22, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34296.pdf>, 26 Mayıs 2018.

Findley, Paul :

They Dare to Speak Out : People And Institutions Confront Israel's Lobby,

Lawrence Hill Books, 1985.

Foyle, Douglas C.:

Counting the Public in: Presidents, Public Opinion and Foreign Policy , New York, Columbia University Press, 1999.

Hermann, Margaret G., Preston, Thomas:

“Presidents, Advisers, and Foreign Policy: The Effect of Leadership Style on Executive Arrangements”, **Political Psychology**, Vol. 15, No. 1, t.y., 75-96, (Çevrimiçi), <http://www.jstor.org/stable/3791440>, 23 Mart 2018.

Hodgson, Godfrey :

The Myth of American Exceptionalism, Yale University Press, 2009.

Holcombe, Arthur N.:

State Government in the U.S.A ,New York ,1916.

Hook, Steven W., Spanier, John:

Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı’ndan Günümüze, Çeviren:Özge Zihnioğlu, İnkılap Yayınları,2016.

Hudson, Jr, David L. :

Open Government: An American Tradition Faces National Security, Privacy, and Other Challenges, Chelsea House Publishers, 2005.

Immelman, Aubrey:

“The Leadership Style of U.S. President

Donald J. Trump'', Working Paper No.1.2, **Unit for the Study of Personality in Politics**, College of Saint Benedict and Saint John's University, Ocak 2017, s.7-11, (Çevrimiçi), https://digitalcommons.csbsju.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1109&context=psychology_pubs, 30 Mart 2018.

Jett, Dennis C. :

Why American Foreign Policy Fails Unsafe at Home and Despised Abroad, 1. Baskı, Palgrave Macmillan, 2008.

Jillson, Cal:

American Government: Political Change and Institutional Development, 4. Baskı, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2008.

Johnson , Loch K:

America's Secret Power : The CIA in a Democratic Society, New York, Oxford University Press, 1989.

Khalidi, Walid:

“The Ownership of the U.S. Embassy Site in Jerusalem'', **Journal of Palestine Studies**, No:4, 2000, s.80-101, (Çevrimiçi), <https://www.palestine-studies.org/sites/default/files/jps-articles/embassy%20in%20Jeusalem.pdf>, 4 Mayıs 2019

Kissinger, Henry :

Diplomacy, New York, Simon- Schuster

Rockefeller Center, 1994.

Knott , Stephen:

“George H. W. Bush: Foreign Affairs”,
t.y., (Çevrimiçi),
<https://millercenter.org/president/bush/foreign-affairs>, 25 Mart 2018.

Lenz, Timothy O. , Holman, Mirya :

American Government, University Press
of Florida, 2013, s.70

Lockhart, Charles :

**The Roots of American Exceptionalism
: Institutions, Culture, And Policies**,
Second Edition, Palgrave Macmillan,
Ocak 2012.

Lowi vd, Theodore J.:

**American Government: Power And
Purpose**, 11. Baskı, New York, W. W.
Norton & Company, 2010.

Maisel , L. Sandy :

**American Political Parties and
Elections: A Very Short Introduction**,
New York, Oxford University Press, New
York, 2007.

Mayhew, David R. :

**Parties And Policies: How the American
Government Works**, Yale University
Press, 2008.

Mccormick, James M. :

American Foreign Policy and Process, 5.
Baskı, Wadsworth, Cengage Learning,

- 2010.
- McCOY, Donald R. : “Harry S. Truman: Personality, Politics, and Presidency”, **Presidential Studies Quarterly** 12, no. 2, 1982, (Çevrimiçi), s.216-225
<https://www.jstor.org/stable/27547807>, 21 Mart 2018.
- Mearsheimer, John J., Waltz, Stephen M. : **The Israel Lobby and U.S Foreign Policy**, New York, Farrar, Straus And Giroux Publishers, 2007.
- Mintz, Alex, DeRouen Jr, Karl : **Understanding Foreign Policy Decision Making**, Cambridge University Press, 2010.
- Neely, Victoria: “ Presidential Personality And Foreign Policymaking”, ty, s.1-4, (Çevrimiçi), <https://www.hofstra.edu/pdf/library/neelyuirlawinner2015.pdf>, 18 Nisan 2018, s.1-2
- Ness , Immanuel : **Encyclopedia of Lobbyists in the United States**, Vol.2, Sharpe Reference, 2000.
- Nownes, Anthony J. : **Total Lobbying: What Lobbyists Want And How They Try To Get It**, Cambridge University Press, 2006.
- O’Sullivan, John: “Annexation (1845)”, **United States Magazine and Democratic Review**, no. 1, 1845, s.1-3, (Çevrimiçi), <https://pdcdas.webs.ull.es/anglo/OSulliv>

[anAnnexation.pdf](#), 16 Nisan 2018.

Pavelec, Sterling Michael:

The Military-Industrial Complex and American Society, ABC-CLIO, 2010.

Pfiffner, James P. :

“George W. Bush: Policy, Politics, and Personality”, (Çevrimiçi), s.251-265, <http://pfiffner.gmu.edu>, 25 Mart 2018,

Pious, Richard M. :

The Presidency Of The United States A Student Companion , 2. Baskı, Oxford University Press, 2001.

Plischke, Elmer:

U.S. Department Of State: A Reference History, Westport, Greenwood Press, 1999, s.659

Pollack, Jonathan D.:

“Donald Trump and the Future of U.S. Leadership”, **Brookings**, Şubat ,2017, (Çevrimiçi), <https://www.brookings.edu/research/donald-trump-and-the-future-of-u-s-leadership/>, 1 nisan 2018.

Ray, James Lee, Kaarbo, Juliet :

Global Politics, 10.Baskı, Wadsworth Cengage Learning, 2011.

Rinehart, Christine Sixta:

“President Trump and Jerusalem: The Effects of the Relocation of the American Embassy on the Israeli-Palestinian Peace Process”, **The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies**, Vol. 2, Spring 2018, s. 25-45, (Çevrimiçi), <http://www.ariel.ac.il/images/stories/site/d>

[epartments/Israel/jimes/pdf/2018/Jimes-Eng_Vol2_Christine-Sixta_2018.pdf](#), 2 Mayıs 2019.

Ritchie, Donald A. :

The U.S. Congress: A Very Short Introduction, New York, Oxford University Press, 2010.

Rose, Gideon :

“Democracy Promotion and American Foreign Policy: A Review Essay”, **International Security**, Vol. 25, No. 3 The MIT Press, 2000-2001, (Çevrimiçi),s.186-203, https://www.jstor.org/stable/2626710?read-now=1&refreqid=excelsior%3Afa7be83e39c501968e9b7b7ccc0ae537&seq=1#page_scan_tab_contents, 2 Nisan 2018.

Schmalleger, Frank:

Criminal Justice: A Brief Introduction, 10th Edition, Pearson Education, 2014.

Schulzinger Robert D.:

“Public-Private Dialogue: An Open U.S. Foreign Policy System”, **An Electronic Journal of the U.S. Department of State : The Making of U.S Foreign Policy**, Volume: 5, Sayı: 1, Mart 2000, s.48-50, (Çevrimiçi), <https://www.americancorner.org.tw/zh/ejournal-pdf/201101-the-making-of-us-foreign-policy.pdf>, 7 Ağustos 2018.

Sebastian, Leonardo C. :

“The Changing Dimensions of U.S. National Security Strategy: A Review Article”, **Contemporary Southeast Asia**, Vol. 16, No. 4 (March 1995), s.446-459, (Çevrimiçi),

https://www.jstor.org/stable/25798263?read-now=1&refreqid=excelsior%3A6c51e05aaf1726feb8a998c873dabfb2&seq=1#page_scan_tab_contents, 26 Mayıs 2018.

Sellen, Robert W. :

“Old Assumptions versus New Realities: Lyndon Johnson and Foreign Policy,” **International Journal** 28, no. 2, 1973, (Çevrimiçi), s.205-229,

<http://www.jstor.org/stable/40201113>., 23 Mart 2018.

Shatz, Howard J. :

“U.S. International Economic Strategy in a Turbulent World”, **Strategic Rethink**, RAND Corporation, 2016, (Çevrimiçi), https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1500/RR1521/RAND_RR1521.pdf , 26 Mayıs 2018.

Singh, Robert:

American Government and Politics, London, SAGE Publications, 2003, s.160

Smith, Grant F.:

Big Israel : How Israel’s Lobby Moves America, Washington, Institute for Research Middle Eastern Policy, Inc, 2016.

Smith, Rogers M.: “The "American Creed" and American Identity: the Limits of Liberal Citizenship in the United States”, **The Western Political Quarterly** , Yale University, ty, (Çevrimiçi), s.225-251 , <http://www.jstor.org/stable/448536>, 15 Nisan 2018.

Smith, Steven S. , Roberts, Jason M. , **The American Congress**, 4. Baskı, Wielen, Ryan J. Vander: Cambridge University Press, 2006.

Snyder, Richard C. , Bruck, H.W. , **Foreign Policy Decision-Making**, Sapin, Burton: Palgrave Macmillan, 2002.

Soifer, Paul, Hoffman, Abraham, Voss **American Government**, New York, D. Stephen: Hungry Minds, 2001.

Sönmezoğlu, Faruk: **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, İstanbul, Der Yayınları, 2014.

Stern, Jason L. : “About America: How the United States is Governed”, Braddock Communications, 2004, s.17-20, (Çevrimiçi), https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-english/us_governed.pdf, 7 Eylül 2017.

Strobel, Warren P. : “The Media: Influencing Foreign Policy In The Information Age”, **U.S Foreign Policy Agenda**, Cilt 5, Sayı 1, Mart 2000, s.37-39.

Sümer, Gültekin :

“Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 19, 2008, (Çevrimiçi), s.122-129, <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Amerikan-Dis-Politikasinin-Kokenleri.pdf>, 17 Ağustos 2018.

Terry, Janice J.:

U.S. Foreign Policy in the Middle East The Role of Lobbies and Special Interest Groups, Pluto Press, 2005.

Thorburn, Mark :

The President and The Executive Branch: How Our Nation is Governed, New York, Enslow Publisher, yy

U.S. Government Publishing Office(GPO):

“The Constitution Of The United States Of America”, Washington, Centennial Edition, 2016, s.2-6 (Çevrimiçi), <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-O-CONAN-REV-2016/pdf/GPO-CONAN-REV-2016.pdf> , 2 Eylül 2017.

Vile, M. J. C. :

Politics in the USA, 6. Baskı, New York, Routledge ,2007.

Wagner, Heather Lehr:

The U.S. Government How It Works: The Central Intelligence Agency, New York, Chelsea House Publishers, 2007.

- Watts, Duncan : **Dictionary of American Government and Politics**, Edinburgh University Press, 2010.
- Wayne, Stephen J.: ‘The Impact of Personality on Performance: Barack Obama in the Presidency’, January 25 2010, (Çevrimiçi), s.9-10,
<https://www.american.edu/spa/ccps/upload/aus-wayne-paper.pdf>, 30 Mart 2018.
- Welch, Susan , vd.: **Understanding American Government**, 13. Baskı, Wadsworth Cengage Learning, 2012.
- Wickett, Xenia: ‘‘America’s International Role Under Donald Trump’’, **Chatham House Report**, Ocak 2017, (Çevrimiçi),
<https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/2017-01-18-americas-international-role-trump-wickett-final2.pdf>, 1 Nisan 2018.
- Wilson, Dr., Carter A.: ‘‘The Myth of American Exceptionalism’’, **the Midwest Political Science Association**, April 2015, (Çevrimiçi), s.2-5,
https://commons.nmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1117&context=facwork_conferencepresentations, 15 Nisan 2018.

Wilson, James, DiIulio, John J. , Jr , **American Government Institutions and Policies**, 14. Baskı, USA, Cengage Learning, 2014.

Wilson, James, DiIulio, John J. : **American Government Institutions and Policies**, 11. Baskı, New York, Houghton Mifflin Company, 2008

Wittkopf, Eugene R. , Jones , **American Foreign Policy Pattern and Process**, 7. Baskı, Thomson Wadsworth, 2008.

Zetter, Lionel : **Lobbying: The Art of Political Persuasion**, Harriman House Ltd, 2008.

Haberler

Chait, Jonathan: “The Obama Method”, **The New Republic**, (Çevrimiçi), <https://newrepublic.com/article/63933/the-obama-method>, 30 Mart 2018.

Dowlin, Joan E.: “America’s Role in Iran’s Unrest”, **Huffington Post**, May 25, 2011, (Çevrimiçi), https://www.huffingtonpost.com/joan-e-dowlin/americas-role-in-irans-un_b_216831.html, 26 Mayıs 2018.

Lipset, Seymour Martin: ‘American Exceptionalism: A Double Edged Sword’, **Washington Post**,

Ocak,2015, (Çevrimiçi),
<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/style/longterm/books/chap1/americanexceptionalism.htm>, 18 Nisan 2018.

Narayanswamy, Anu, Cameron, Darla, Gold, Matea : “Election 2016: Money Raised As Of December 31”, **Washington Post**, (Çevrimiçi),
<https://www.washingtonpost.com/graphics/politics/2016-election/campaign-finance/>, 2 Nisan 2017.

Pagliarulo, Diego : “The Trump Primer. Ideology, Style, and Personality”, **International Policy Digest**, Haziran 1, 2017, (Çevrimiçi)
<https://intpolicydigest.org/2017/06/01/trump-primer-ideology-style-personality/>, 4 Nisan 2018.

Prins, Brandon C., Wilford, Allan: “Comparing World Views and Foreign Policy Decisions of George W. Bush and Barack Obama”, **BMC Research Notes**, 2014, (Çevrimiçi),s.1-2,
<https://www.researchgate.net/publication/260677061>, 30 Mart 2018.

“As U.S. Mulls Moving Embassy to Jerusalem, Palestinians Feel Helpless”, **The Wall Street Journal**, 1 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.wsj.com/articles/as-u-s-mulls-moving-embassy-to-jerusalem-palestinians-feel-helpless-1512148897>, 4 Mayıs 2019.

“Commentary: The terrible cost of Trump's Jerusalem decision”, **Reuters**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-vanburen-jerusalem-commentary/commentary-the-terrible-cost-of-trumps-jerusalem-decision-idUSKBN1E12DZ>, 4 Mayıs 2019.

“Congress Backs Israel Embassy Switch, but Gives Clinton an Out”, **New York Times**, 25 Ekim 1995, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1995/10/25/world/congress-backs-israel-embassy-switch-but-gives-clinton-an-out.html>, 5 Mayıs 2019.

“Congressional hearing on Jerusalem shuts out Palestinians”, **The Electronic Intifada**, 11 Kasım 2017, (Çevrimiçi), <https://electronicintifada.net/blogs/michael-f-brown/congressional-hearing-jerusalem-shuts-out-palestinians>, 5 Mayıs 2019.

“Donald Trump Is Bad for Israel”, **New York Times**, 26 Aralık 2018, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2018/12/26/opinion/trump-israel-foreign-policy.html>, 4 Mayıs 2019.

“Donald Trump's Speech to AIPAC”, **Time**, 21 Mart 2016, (Çevrimiçi), <http://time.com/4267058/donald-trump-aipac-speech-transcript/>, 25 Nisan 2019.

“Donald Trump: What past US presidents have said about recognising Jerusalem as Israel's capital”, **ABC News**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.abc.net.au/news/2017-12-07/what-have-past-presidents-said-about-israel-and-jerusalem/9234736>, 19 Mayıs 2019.

“Fallout from Trump's Jerusalem decision could be dangerous, experts warn”, **ABC World News Tonight**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://abcnews.go.com/International/fallout-trumps-jerusalem-decision-dangerous-experts-warn/story?id=51615581>, 4 Mayıs 2019.

“Foreign Affairs; O Jerusalem”, **New York Times**, 14 Mayıs 1995, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1995/05/14/opinion/foreign-affairs-o-jerusalem.html>, 4 Mayıs 2019.

“From Bill Clinton to Trump: The Never-ending Story of the Jerusalem Embassy Move”, **Haaretz**, 5 Şubat 2017, (Çevrimiçi), <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-the-never-ending-story-of-the-jerusalem-embassy-move-1.5494231>, 19 Mayıs 2019.

“Full Transcript Of Pence's Knesset Speech”, **The Jerusalem Post**, 22 Ocak 2018, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Israel-News/Full-transcript-of-Pences-Knesset-speech-539476>, 26 Nisan 2019.

“Jerusalem embassy: Why Trump's move was not about peace”, **BBC News**, 15 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44120428>, 26 Nisan 2019.

“Jerusalem is Israel's capital, says Donald Trump”, **BBC News**, 7 aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.bbc.com/news/live/world-middle-east-42255592>, 27 Nisan 2019.

“Majority of Americans oppose moving embassy to Jerusalem, poll suggests”, **Daily Sabah**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/mideast/2017/12/07/majority-of-americans-oppose-moving-embassy-to-jerusalem-poll-suggests>, 27 Nisan 2019.

“Meet The Top Jewish Officials In The Trump Administration”, **The Jerusalem Post**, 27 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Diaspora/The-top-Jewish-officials-in-the-Trump-Administration-479769>, 2 Mayıs 2019.

“Members of Congress tell their Jerusalem views”, **San Diego Jewish World**, 8 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <http://www.sdjewishworld.com/2017/12/08/members-of-congress-tell-their-jerusalem-views/>, 5 Mayıs 2019.

“Obama Delivers First Foreign Policy Speech”, **ABC News**, 5 Haziran 2008, (Çevrimiçi), <https://www.abc.net.au/news/2008-06-05/obama-delivers-first-foreign-policy-speech/2460312>, 19 Mayıs 2019.

“Obama suggests U.S. embassy move to Jerusalem could be 'explosive' ”, **Reuters**, 19 Ocak 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-obama/obama-suggests-u-s-embassy-move-to-jerusalem-could-be-explosive-idUSKBN15234M>, 19 Mayıs 2019.

“Senate confirms David Friedman as U.S. ambassador to Israel, with little Democratic support”, **Washington Post**, 23 Mart 2017, (Çevrimiçi), https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2017/03/23/senate-confirms-david-friedman-as-ambassador-to-israel-with-little-democratic-support/?utm_term=.dd02153f2546, 2 Mayıs 2019.

“State, Defense and CIA chiefs all opposed Jerusalem declaration, CNN says”, **The Times of Israel**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://www.timesofisrael.com/state-defense-and-cia-chiefs-all-opposed-jerusalem-declaration-cnn-says/>, 5 Mayıs 2019.

“State Department warns of violence ahead of Trump Jerusalem decision”, **Politico**, 12 Nisan 2017, (Çevrimiçi), <https://www.politico.com/story/2017/12/04/trump-israel-jerusalem-violence-279735>, 5 Mayıs 2019.

“Relocation of US Embassy to Jerusalem hearing 8 Nov '17”, **C-SPAN**, 23 kaSİM 2017, (Çevrimiçi), <https://www.c-span.org/video/?c4693329/relocation-embassy-jerusalem-hearing-8-nov-17&start=6654>, 5 Mayıs 2019.

“Reminder: U.S. Presidents Have Promised to Move the U.S. Embassy to Jerusalem For Decades”, **Townhall**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://townhall.com/tipsheet/katiepavlich/2017/12/06/reminder-us-presidents-have-promised-to-move-the-us-embassy-to-jerusalem-for-decades-n2418654>, 19 Mayıs 2019.

“The billionaires, lobbyists, and Christian extremists behind Trump’s Jerusalem move”, **Quartz**, 7 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://qz.com/1148673/trumps-jerusalem-move-is-backed-by-billionaires-lobbyists-and-evangelicals/>, 26 Nisan 2019.

“The Dedication of the U.S. Embassy in Jerusalem & its Ramifications”, **Jerusalem Institute For Policy Research**, 14 Mayıs 2018, s.6, (Çevrimiçi), <http://en.jerusalemstitute.org.il/.upload/Dedication%20of%20the%20US%20Embassy%20designed.pdf>, 4 Mayıs 2019.

“Trump Adviser To 'Jpost': President-Elect Will Be Best Friend Israel Ever Had”, **Jerusalem Post**, 9 Kasım 2016, (Çevrimiçi), <https://www.jpost.com/Us-Election-Results/Donald-Trump/Trump-adviser-to-Post-President-elect-will-be-Israel's-best-friend-ever-472115>, 4 Mayıs 2019.

“Trump's Jerusalem decision promises upheaval”, **CNN Politics**, 6 Aralık 2017, (Çevrimiçi), <https://edition.cnn.com/2017/12/06/politics/donald-trump-israel-palestinians-jerusalem-politics/index.html>, 4 Mayıs 2019.

“Why is the U.S. moving its embassy to Jerusalem?”, **Reuters**, 7 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-usa-israel-diplomacy-jerusalem-explai/why-is-the-u-s-moving-its-embassy-to-jerusalem-idUSKBN1I811N>, 25 Nisan 2019.

“Why Trump made the embassy move now”, **Gulf News**, 29 Mayıs 2018, (Çevrimiçi), <https://gulfnews.com/opinion/op-eds/why-trump-made-the-embassy-move-now-1.2228678>, 27 Nisan 2019.

Belgeler

House of Representatives, “Recognition of Jerusalem as the Capital of the State of Israel Act”, 115. Kongre, 1. Oturum, No: H.R. 4718, 21 Aralık 2017, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/4718?s=1&r=51>

House of Representatives, “To recognize Jerusalem as the capital of Israel and to transfer to Jerusalem the United States Embassy located in Tel Aviv”, 115. Kongre, 1. Oturum, No: H.R. 257, 4 Ocak 2017, <https://www.congress.gov/115/bills/hr257/BILLS-115hr257ih.pdf>

Senate, “Jerusalem Embassy Act Of 1995”, 104. Kongre, No: S.1322, 8 Kasım 1995. <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>

Web Siteleri

Arab Center for Research

and Policy Studies:

<https://www.dohainstitute.org/en/Pages/index.aspx>

AIPAC:

<https://www.aipac.org/>

CIA:

<https://www.cia.gov>

Gallup:

<https://www.gallup.com/home.aspx>

Global Research:

<https://www.globalresearch.ca/>

Govtrack:

<https://www.govtrack.us/>

IRmep:

<https://www.irmep.org/>

Jewish Virtual Library:

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/>

Knesset:

<https://m.knesset.gov.il/en/Pages/default.aspx>

Learn Liberty:

<https://www.learnliberty.org/>

Library of Congress: <https://www.congress.gov/>
LobeLog: <https://lobelog.com/>
OpenSecrets: <https://www.opensecrets.org/>
Pew Research Center: <http://www.pewresearch.org/>
Quartz: <https://qz.com/>
Reuters: <https://www.reuters.com/>
SETA: <https://www.setav.org/>
SLUDGE: <https://readsludge.com/>
Smithsonian American Art
Museum: <https://americanart.si.edu/>
The Washington Institute: <https://www.washingtoninstitute.org/>
The White House: <https://www.whitehouse.gov/>
The Associated Press- <http://www.apnorc.org/>
NORC:
USAID: <https://www.usaid.gov>
U.S. Department of Defense <https://www.defense.gov/>
U.S. Department of State <https://www.state.gov/>